ARGUMENTORUM LUDICRORUM ET AMOENITATUM SCRIPTORES VARIJ. IN...

Marina

ARGVMENTORVM LVDICRORVM ET AMOENITATVM

Scriptores varij.

In gratiam studiosæ juventutis collecti & emendati.

LVGDVNI BATAVORVM,
Excudebat GODEFRIDVS BASSON.

ANNO M.DC.XXIII.

Typographus Benevolo lectori S. P.

Benevole lector, si seria & prisco Catone digna lectitare amas, nihil tibi in hac arenâ negotij. Quæ frontem caperant, quæ supercilium attollunt, quæ morosæ dictionis plena sunt, alibi quæras oportet. Aliter hic libellus noster, aliter Sibyllæ loqui amant. Non hîc Principum de regni rebus consilia, non vitæ gerundæ rationes, non Academiarum spinosæ quæstiones, non Jurisconsultorũ aut Medicorum ancipites casus gravi oratione explanantur. Ludicræ sunt, jocosæ sunt & doctæ festivitatis authoramento gratæ dissertationes, quas offero. Scripsere illas viri eruditiores, quos â gravioribus occupationibus & curis ad has succisivarum horarum commentationes sua subinde avocavit voluptas, sive ut ipsi levamentum aliquod negotiorum inde peterent, ac temporis partem eruditis istiusmodi nugis fallerent; sive ut doctrinæ suæ, ingenij ac industriæ aliquod documentum in pertractandis rebus frivolis ac omnium judicio contemptissimis publico

 darent.

darent. Amat enim istiusmodi vices & jocandi intervalla humana ratio. Ita orbi universo praeest Titan, quem modò serenum, modò nubilum adspicimus. Ita terræ quassator Neptunus, modo malaciam amat & placidus ventis stat, modo fluctus ac tempestates ciet. Nec semper Homero serius est ipse Juppiter pater hominumque Deumque, aut de Græcorum, ac Trojanorum bellis deliberat, sed Vulcanum loripedem suum subinde ridet, & aut domi convivia cœlicolis suis parat, aut ad Æthiopas commessatùm abit. Doctorum quoque animi tempora curarum remissionumque divisa habent, & cœlestes mentis igniculi jucundissimarum meditationum flabello excitandi sæpenumerò. Testatur hoc de socero suo Julio Agricola Tacitus. Nec aliter vivimus ipsi. Puerorum crepundia & cunas adspectare & tractare subinde volupe nobis est. Ne tamen jocos solum & nugas pretio distrahere videar, ita statuas velim, sub nugarum involucro serios sæpissimè sensus occultari, & aut vitæ melioris momenta, aut naturæ mysteria, aut philosophorum placita explicari. Silenos Alcibiadis quis contemserit? quanquam enim

primâ

primâ fronte viles essent nec asse æstimandi, tamen aperti nescio quod numen ostentabant, ut artificiosam scalptoris manum gratiorem faceret jocosus error. Principum & nobilium matronarum elegantiores vultus apud nostrates tegunt, aut flammea, aut exemptiles oculi. Nec tamen propterea eas despexerint formarum arbitri ac censores rigidi. Quare & nos cum Joco-seria damus, aliquod huic opusculo pretium deberi, aliquam nobis gratiam arbitramur. Nullum enim vitæ tempus vel studiorum genus est, quod non insignem ex hujus libelli lectione utilitatem capere possit. Si adolescens es, si mare fluviosq́ conscendere amas, Artem natandi *consule. Docebit ea manuum pedumque artificiosos jactus, & oborto fortè naufragio, aut de puppi depulsum à Palinuri sorte vindicabit. Si senex es, si vel nodosa te* podagra *infestat, aut ob* calvitium *juvenibus ludibrium debes, utriusque mali laudes ac commoda præsens libellus enarrabit. Si vir es, & dignitati masculini sexus præjudicium creari credas, quod è Luto re vilissima originem ducas, ecce, quanta sit* Luti *ipsius præstantia &*

 utilitas

utilitas docebit Majoragius. Si Physicus naturam scrutari amas, de animalium quorundam, publicis, anseris *custodis quondam Capitolij*, asini, formicæ *ac* picæ *varia indole differentes audi viros clarissimos, Melanchtonem, Cœlium Calcagninum, Passeratium, Scaligerum, aliosque. Si Astrologiæ studiosus*, Vmbræ *originem, mutationes varias, nobilitatem, ingenium, virtutes, honores ingeniosè ac eruditè expediet magnum quondam magni patris incrementum filius Dousa. Si Grammaticus, horum studiorum tædia & tetricas institutiones* belli Grammaticalis *lectione leva ac dicute. Si Philosophiæ abstrusioris amans es, plurima passim invenies, quæ non solum admirationem animo ingenerare queant, sed & subtilissimarum commentationum voluptate mentem perfundent. Si de Iure pronuncias, de* Nemine *ac* Nihilo *versus examina. Mirum enim, quam in fori litibus arrideat status inficialis, dum vel à* Nemine *factum, vel* nihil *factum esse constanter asseveratur. Accedat & hoc ad libelli hujus commendationem, quòd in argumento sterili prorsus ac moroso scriptores hi*

præclaras

præclaras ingenij sui dotes explicuverint, & incredibili dictionis suavitate veluti nectare ac myrothecio declamationes suas perfuderint: hoc gloriosum arbitrati, si è rebus contemptissimis ac nullius pretij, quasque in Velabro teruncio emas, maximam laudem consectarentur. Quin & illud in hoc scribendi genere opportunum accidit, quod præter novitatis commendationem, etiam brevitatis accessit patrocinium, ut si quid forte morosioribus displiceat, citò desinat displicere. Sed operosior sum, quam debebam, in commendatione optimarum mercium, quarum qui pretium ac dignitatem non capit, illi Apollinem, Musas, Gratiasque omnes iratas esse oportet. Vale lector, & his fruere.

Contenta

Contenta hoc Volumine.

V. illustris

V. illuſtris

BILIBALDI PIRCKHEIMERI, Eq. aurati & Conſil. Cæſſ.

APOLOGIA,

SIVE

LAVS PODAGRÆ,

Opuſculum inprimis jucundum lectu, ac feſtivum.

Cunradus Rittershusius, I.C.

In Commentario Vitæ Pirckheimerianæ.

INter propriç quidem inventionis opuscula Bilibaldi inprimis jucundum lectu ac festivum est illud, quo Podagræ apologiam quandam attribuit, quia se à judicio capitis liberaret; quod scriptum Iacobo de Banniffis Decano Tridentino, S. Cæs. Mai. Secretario dedicavit. Nam cum inter cæteras vitæ molestias hanc quoque Bilibaldus experiri cogeretur, ut delicatæ istius Reginæ aulicus fieret, cui servitia sua diu præstaret, descriptionem ipsius laudum aggredi voluit, si forte hanc dominam eâ ratione placatam ergâ se clementiorem reddere posset: Aut certè, ut sibi ipsi levamentum inde peteret, ac tempus eruditis ejusmodi nugis falleret. Erat enim vir ille non solum, ubi opus erat, gravis & severus, verum etiam in loco & oportunè jucundus, comis, hilaris & jocosus, duasque res, quæ haud facile concurrere aut misceri solent, etiam Nazianzeno teste, sic aptè temperavit, ut simul & perquam amabilis & gravissimus esset: sive, ut Nazianzenus loquitur, ὥστε ὁ αὐτὸς ἐρασμιώτατός ἅμα γενέσθαι καὶ κοσμιώτατος. ἃ χαλεπὸν ἀμφότερα συνδραμεῖν. Quod de socero suo Julio Agricola scribit Tacitus: Eum tempora curarum remissionumque divisa habuisse; ubi conventus ac judicia poscerent, gravem, intentum, severum, & sæpius misericordem; ubi officio satisfactum, nullâ ultra senatoris persona, tristitiam & arrogantiam & avaritiam exuisse: nec illi (quod est rarissimum) aut facilitatem deminuisse auctoritatem, aut severitatem amorem. Idem de Bilibaldo quoque verissime dici, ex aliquot documentis cognovimus.

Reverendo Domino

IACOBO BANISSIO,

Decano Tridentino dignissimo,

BILIBALDVS PIRCKHEIMER

S. D.

DVo mihi longe diversa accidere solent, Banissi præstantissime. Amici enim quotidie mihi scripta, & convitijs quidem extorquere nituntur, turpe esse contendentes, cum docti pariter & indocti hac tempestate scribant, me solum perituræ parcere chartæ. At æmuli nunquam non mihi vitio vertunt, quod homo, ut vocant, Laicus, me litteris & negotiis, minus ad me pertinentibus immiscere audeam. Ut igitur amicis morem gererem, non tamen offenderem æmulorum aures delicatiores, materiam sumpsi, nemini præterquam podagricis molestam; quorum tamen indignatio, ob pedum tarditatem minus mihi timenda erit. Chiragra vero egregia, me etiam ab manibus illorum defendet, ita ut undiq; tutus videar. Nec insuave fuit vetera repetere studia, ac ea refricare in ludicris, quæ olim etiam invitus tractare cogebar, nam & veteranus aliquando arma desueta & navita rudentes attrectare gaudet depositos: &, ni fallor, ineptiendo sensi, me non inconcinne nugari, & si frontem perfricare vellem, longe argutius mentiri

posse, quam plerosque qui nimis insulse etiam in serijs nugantur, nemini tamen unquam persuadent. Sed & exemplum habeo, cum quidam Tyrannidem, alius Febrem, ille Calvitium, hic vero Stultitiam laudaverit. Cur igitur mihi soli non liceret, quod nemini prohibitum esse cernimus? Tibi vero, Bannissi optime, non ob communem calamitatem, aut ideo has nugas mitto, vt tu illas aliquid eße censeas, sed vt veterem nostram & nunquam intermorituram refricem amicitiam. Proinde, si potes, consolationem aliquam expiscare: nam tantum abest, quo ego ullam Podagræ beneficium agnoscam, vt illam quotidie sentiam molestiorem. nisi inter secunda, & non potius ridenda putes collocandum, quod stultus ego, à stultis persuasus medicis, perpetuum septennium frustra ab omni vini abstinuerim usu, idque inter peregrinationes multiplices, & legationes ferme assiduas, cum Divum nostrum Cæsarem Maximilianum, nonnunquam per eas regiones sequi cogerer, ubi aqua potus quoque pestilens eßet; sed tandem resipui. Tu vero, ni irrideri velis, ne in similem aliquando errorem incidas cave, & me vt semper fecisti amantem ama. Nuremberga Kalend. Octobris, Anno Salutis M. D. XXI.

APOLO-

BILIBALDI PIRCKHEIMERI

APOLOGIA PODAGRÆ.

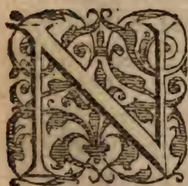

On ſum ignara, Iudices æquiſſimi, quam ſit res difficilis, ac odij plena, opinionem ſemel conceptam, ac jam diu inveteratam ex hominum delere mentibus, maxime inconditi & imperiti vulgi, quod non tam prudentia ad judicandum duci, quam omni quodam impetu & furore rapi ſolet. Nec mirum, cum delectu careat, ſi etiam abſque diſcrimine ſententiam ferat. Quo pacto enim recte judicari poſſet, ubi ſtoliditas prudentiam, temeritas rationem, conſilium animi ſuperavit impotentia? Proinde ſummopere lætor, tempus mihi aliquando oblatum, ac facultatem conceſſam eſſe, ut tandem inimicorum maledictis reſpondere, & inſani vulgi objecta diluere valeam, ne ſemper male audire cogar, & nunquam mihi libere loqui permittatur. Quamvis non

tam mea, Iudices, quam vestra interesse reat, ne quis accusatus tantum, minime vero auditus seu convictus pereat, quo non optimus quisque à pessimis hominibus temere insimuletur, insimulatus condemnetur, condemnatus ultimo afficiatur supplicio. Non injuria igitur conspectus hic vester, clementiæ ac mansuetudinis index, vehementer me recreat, ac consessus celebertimus ita reficit, ut omnem timorem, omnemque suspicionem, penitus ex animo rejecisse videar. Cur enim timerem? cum ea vos sapientia, ea integritate & innocentia præditos sciam, ut non solum nil mali suspicari, sed cuncta sperare debeam, quæ apud homines sancta, justa, pia, & plane existimatione vestra digna habeantur.

Verum antequam de causa dicere incipio, vos, Iudices clementissimi, oro & obtestor, ut attente, & cum bona venia, verba mea ad finem usque audiatis, & me meum dicendi ordinem servare patiamini, ac interim donec à me peroratum fuerit, sententiam vestram suspensam teneatis. Deinde,

ſi quam contra me concepiſtis iracundiam, exuatis, odium ſeponatis, indignationem abjiciatis, potiuſque rem ac cauſam ipſam, quam adverſariorum dicta, aut perſonam meam conſideretis. Tum autem ne ægre feratis, ſi opinionem aliquam ſiniſtram, ac temere contra me confictam, ſermo convellat, ratio labefactet, veritas denique extorqueat. Id ſi fiet, plus hodie apud vos veritatem & juſtitiam valituram ſpero, quam nequitiam, invidiam, aut omnes omnium criminationes & calumnias. Plane enim me oſtenſuram confido, tot ac tanta, quæ mihi objiciuntur mala, ut-plurimum, non tam mea, quam adverſariorum culpa accidere. Inde ſi quæ ſunt, non tam gravia, ſed longe eſſe leviora, quam illi velint aut cenſeant. Demum me etiam multorum bonorum cauſam eſſe, ac maxima & innumera ſępius afferre commoda. Nolite, Iudices, nolite perturbari, ſed quieti, ut cepiſtis, me quæſo audite, niſi enim cuncta quæ promitto, & plane quidem oſtendero, in arbitrium veſtrum poſitum erit, me etiam poſt cauſam auditam condemnare: ac ita fiet,

ut vosmetipsi ab omni suspicione liberi & à culpa alieni esse videamini, nec ego, si convicta fuero, ullam pœnam recusare ausim. Sin vero omnia quæ polliceor præstitero, rogo, ut non tam mihi favere, quam officij vestri memores esse velitis, quo ea quæ fas & jura permittunt, sententijs etiam consequi possim æquissimis.

Ceterum priusquam adversariorum objecta diluere aggrediar, ante omnia mihi necessarium arbitror, ad populi rumorem & famæ malum respondere. Nam si bona (inquiunt adversarij) & tam multorum commodorum es causa, quare omnes tam impense te oderunt, execrantur, ac detestantur? Nam etsi fama sæpius, non tamen semper errare consuevit, præcipue cum inveteravit tam diu, ac passim & ubique increbuit. At ego egregios illos accusatores meos vicissim interrogavero, cur & pueri magistros suos, etiam sapientissimos, odere? cur improbi etiam leges optimas vituperent? Ideo nempe, quia præceptores discipulos bonis imbuunt artibus, ac meliores reddunt: leges vero malis impedimento sunt,

ne

ne cuncta, quæ volunt ac cupiunt, patrare audeant. Verum non ideo magistri mali, quoniam à pueris odio habentur; nec leges iniquæ, quoniam à pessimis hominibus vituperantur: sed potius judicio pueri carent, ac quemadmodum febricitantes de potu, ita illi de institutione male judicant. Flagitiosi vero cum sceleribus cunctis sint inquinati, vellent rejectis legibus, omnia, quæ luberent, potius licere, quam mala eorum facinora frœnis quibusdam coerceri. Non igitur confestim malus erit, qui à multis, sed qui juste & à bonis vituperatur hominibus: quemadmodum nec ille bonus, qui multorum, sed qui proborum tollitur præconijs.

Cum enim semper & ubique malorum superet numerus, nemo bonus illorum judicio bonus esset, cum neminem nisi sui similem laudare consueverint. At tantum abest, ut inertis vulgi judicium, præcipue apud bonos, alicujus sit momenti, ut quam sæpissime, qui male à malis audiunt, optimi censeantur viri: quemadmodum è converso pessimi & nullius frugis sunt

homines, qui populari aura in cœlum usque feruntur. Vnde & divinus illo Plato recte censebat, Quicquid vulgo placeret, vel solum ideo suspicione dignum esse, etiam si virtutis specimen quoddam præ se ferre videretur. Desinant igitur adversarij mei, & mihi quoque rumores objicere insanos, ac potius sibiipsis incommoda, dolores & diros, quos non nunquam patiuntur, cruciatus, acceptos referant.

Ita enim vivunt, imo ita bibunt, ita luxu & delicijs cunctis diffluunt, ut etiam me invitam sæpiusque reluctantem, in suum contubernium pertrahant, ac festinare compellant. Raro enim, imo vero nunquam sponte, sed semper coacte, ad illos accedere soleo. Quod si pestis, vt ipsi volunt, universi humani generis forem, non solum quibusdam, sed omnibus molesta essem: nnnc vero tantum abest, ut cunctis nocere valeam, ut etiam à multis quam lubentissime declinem. Non enim duris illis & agrestibus oblector hominibus, qui nunquam quiescunt, sed assidue corpus labore exercent, nunquam vel raro genio indulgent,

gent, famem tolerant, ac ſimplici ſatiantur cibo, ſitim aquæ potu ſedant, male veſtiuntur, pejus cubant, & qui ita ſunt animati, ut voluptatibus cunctis renuntiarint.

At præclari illi accuſatores mei, dum die noctuque pergræcantur, otio marcent, labores uti peſtem execrantur, voluptatibus cunctis, maxime Venereis, enervantur, cibos terra marique conquirunt pretioſos, gulam aſſidue condimentis omnifarijs irritant, bibendi modum non neceſſitate, ſed libidine metiuntur, ac ſitim minime vino extingunt provinciali, ſed exotico irritant, ſuper plumis volvuntur molliſſimis, ac non ſuperbe tantum, verum monſtroſe quoque veſtiuntur, & omnibus delicijs, quæ humana adinvenit nequitia, abutuntur, ita ut animum pariter & corpus enervent, mihique ſæpius, quamvis ſim delicatiſſima, ob luxus nimios nauſeam concitent, omnem tamen culpam in me unam conferre ſolent, penitus immemores, vitam ſuam corruptiſſimam, ac peſſimis vitijs contaminatam tot malorum cauſam eſſe, cumque ipſi

tota

tota errent vita, me tamen, ſi Diis placet, nunquam accuſare & traducere deſinunt, nihilo juſtius, quam ſi quis violenter ſeipſum in ignem aut mare præcipitaret, obiterque flammas, ſeu undas incuſaret, tanquam periculi ſui cauſa eſſent præcipua, & non potius ipſemet ſponte ſe perditum iret. Sed ita natura comparatum humana, ut unuſquiſque culpam propriam lubens in alium rejiciat, ut dum illum incuſat, ipſe innocens eſſe videatur, etiamſi ſolus totius mali cauſa exiſtat. Sane non hoc exigo, ut verbis meis ſolis fides adhibeatur, ipſos accuſatores precor intueamini, Iudices; ipſorum inſpicite corpora, facies, cutim, ora, colorem, aſpectum, inceſſum: & niſi hæc omnia extremæ luxuriæ ſigna eſſe invenietis, nihil moror, quin ultimum ſubeam diſcrimen. Non igitur tam ego noxia; ſed ipſi ſunt, qui me deliciis ſuis ineſcarunt; ipſi ſunt, qui me invitam retinent; ipſi ſunt, qui omnia pervertunt, ac inde totam in me culpam convertunt, Adſum, abeſſe me volunt: abſum, vitijs ſuis revocant: in morbo ſanitatem, in ſanitate morbum

quærunt,

quærunt, ſalutem propriam negligunt, ac illum à me non deſinunt repetere, ſibi ipſis malefaciunt, ac à me beneficentiam exigere juſtum putant, turpiter volunt vivere, inde mihi nequiter maledicere. Conſiderate igitur, Iudices, quid eos impetrare conveniat, quos vita propria arguit, quos corporis habitudo prodit, quos conſuetudo inveterata reprehendit. Non cogitant eos bibere ac eſſe oportere, ut vivant, & non ideo vivere, ut edant & bibant. Non perpendunt, tantum lurcones & ventri deditos mihi infeſtos eſſe. Nemo enim, nemo inquam, tam impenſe me accuſat, niſi luxurioſi; nemo me crudelitatis arguit, niſi luxurioſi: nemo me inauditam eſſe damnatam clamitat, niſi luxurioſi. Hæc cum ita ſe habeant, Iudices, audentne adverſarij mei contra hiſcere? audentne in conſpectum veſtrum prodire? audentne pœnam, quam mihi innocenti irrogare contendunt, deprecari? Sed ego illis infenſa, & inimica ſum. Cupiunt igitur inimicam ulciſci, ut ipſi plane inimiciſſimi eſſe inveniantur? Equidem ſi mihi tam odioſæ nullam

concedendam esse putant veniam, cur totis viribus contendunt, ut ad eos veniam? Cur non talem vivendi modum instituunt, ut nil mihi in eos nec liceat nec lubeat? Etenim si effervescentem suam aliquando frœnarent libidinem, & non tam procaciter omnibus abuterentur voluptatibus, forsitan & me quoque aliquando mitiorem experirentur? sin minus, tum saltem justam indignandi haberent occasionem. Sed difficile est, eum esse abstemium, qui nil nisi luxuriari novit; difficile est hominem frugi esse, qui in tota vita nil nisi potari consuevit. Ferant igitur quod evitare nolunt, & ita valeant ut vivere consueverunt. Etenim ita existimo, qui nil habent in vita jucundius, quam ut vitam turpissimis vitiis inquinent, vita eos ac sanitate penitus esse indignos. Nam vehementer errant, qui in tantis voluptatibus sanitatem quærunt, quemadmodum sapientes agunt, qui sanitatis tempore, cupiditates coercent, assidueque de incolumitate cogitant. Porro cum me multis inescarunt modis & annis, ac vix tot deliciis obsequentem reddidere,

dere, indeque repente rejicere, & omnem culpam in me unam vertere conantur. Quid mirum? si & ego obnitar, vindictamque aliquando condignam ab eis exigam, & me durius quam vellent, ob acceptas ulciscor injurias? Proinde multos enumerare possem, qui cum inviti, & ultima coacti pauperie, in quam ob luxum inciderant nimium, à lautiori cibo & potu abstinuissent, pristinam receperint sanitatem, quod minime evenire potuisset, nisi ipsi potius, quam ego in culpa fuissent. Atqui cum laboribus cedam, nec penitus sobrietate eluctor, plane liquet, an ego iniqua sim, vel potius egregij accusatores mei delinquent. Quæ vero ad personam meam attinent, adeo vilipendo, ut etiam inde gloriari soleam. Etenim qualiscunque sum, omnibus tamen æqualem me esse scio; Regibus, Pontificibus, Principibus, opulentis, tenuioribus, nobilibus & ignobilibus. Nulla enim apud me personarum est electio, nullum discrimen, nisi quod apud molles & delicatos potius, quam sobrios & abstemios esse cogor: non solum qui

ita me suis blanditijs sollicitent, sed qui vi, & duris aliquando vinculis coerceant. Ceterum objiciet aliquis, non solum nepotes à me infestari, sed etiam temperatissimos quandoque homines, & qui mirum in modum à delicijs & luxu abstinent, male affici: verum si id aliquando, raro tamen accidere solet, ac ideo haud juste in exemplum trahi debet, aut potest. Atqui nec tum ego quidem potius, quam illorum parentes, sum accusanda. Quid mirum enim? cum majores cujuspiam valetudinarij existant, similes sibi quoque procreent liberos. Nihil enim convenientius, quam à simili generari simile. Quo pacto igitur, quod illis à natura ingeneratum est, aut parentum vitio evenit, juste mihi objici poterit? Cum nec majorum stemmata, nec opum splendores, mihi referantur accepti. Desinant igitur mihi alienum vitium tanquam proprium imponere; & si majorum dignitate & divitijs gaudere justum putant, non indignentur, si etiam in morbis & ægritudinibus succedant hæreditarijs. Qui si illi quoque modeste vivunt, & à super-

superfluis temperant delicijs, longe mitius cum eis ago, quam aut parentum merita aut naturæ exigat perversitas. Neque enim utcunque de me sentiant homines, tam improba sum, ut pari pœna, noxios juxta & innoxios affligam. Nec etiam tam immanis & fera, ut nunquam acerbitatem remittam, quemadmodum multi alij facere solent morbi, qui perpetuo cruciatu miseros affligere solent homines, veluti mentagra, phtiriasis, lepra, & reliquæ id genus infirmitates innumeræ, quæ præterquam quod omnem curam respuant, ad ultimam mortales perducunt desperationem. Etenim ab insidia infestationum aliquando interquiesco, & subditis meis sæpius longa dolorum concedo intervalla. Non secus ac quispiam agricola, qui fessos boves suo tempore ab aratro solvit, & optata quiete refocillat. Porro quod non tam noxia sim, ut me quidam insimulant, vel inde liquet, quod raro quis moleste ferre consuevit, cum primum amicum aliquem à me correptum audiverit, sed potius in risum solvitur, accurrit, jocatur, & ferme

congratulari videtur. Quod profecto nunquam eveniret, si ego tam noxia aut molesta, ut ipsi prætendunt, existerem. Vnusquisque enim cum amicum suum morbo aliquo insanabili corripi audit, haud ridere vel exultare, sed flere, aut saltem dolere consuevit. Quo pacto enim amicus esset, si ob amici calamitatem rideret? Cum vero ridet, non me adeo malam & humani generis perniciem esse demonstrat. Etenim sæpius videres totum amicorum agmen, ad aliquem, à me correptum, advolare, non insuavibus cavillis lacessere, & totos dies lætos ducere, quod nunquam, si ego tantæ lætitiæ & jucunditatis conciliatrix abessem, evenire posset. Ex quibus plane constare arbitror, neminem tam obtusæ mentis esse, quin plane videat, adversarios meos non tam me injuste accusare, quam seipsos præcipuam mali sui causam ostendere, & si qua in me culpa deprehenditur, longe esse leviorem, quam illi arbitrentur, aut forsitan vellent.

Nunc vero si potero, edocere pergam, quæ commoda, qualiaque sæpius

affero hominibus bona. Vos tantum Iudices oro, ut mihi, ſicut huc uſque feciſtis, aures atque animos benigne præbeatis. Sane haud nego, me pleriſque & admodum moleſtam eſſe. Verum ſi recte conſiderare voluerint, invenient profecto, multa eis evenire bona, quibus penitus carerent, ni illa meo provenirent beneficio. Quot enim mei gratia honorantur, cui nemo alias à via cederet? Nam quamprimum me homines alicui comitem eſſe cernunt, illi locum dant, ſecedunt, & ob me ſolam honore afficiunt, etiamſi longe, vel ætate, fortuna, aut conditione præſtent ſeu ſuperent. Multos curru ſublimes, aut equis phaleratis vehi, ſellave geſtari cernitis, qui niſi meo uterentur beneficio, pedibus iter facere cogerentur. Quibuſdam, cunctis alijs ſtantibus, & inter Reges & Magnates, ſedere licet, quin non deſunt principes ipſi, qui id jubeant & hortentur, cum interim clientes pulvinaria & ſcabella ſedilia afferant, ac eos omni demereantur officio, & cuncta, quæ illis grata eſſe putant, ſubminiſtrent, cum alioqui &

citrameum favorem vix illos alloquio dignos ducerent. Considerate, Iudices, num hæc sint vilia, & non potius votis etiam expetenda? Quin non solum in conventibus, sed & in convivijs præ ceteris honorantur. Nam ut plurimum in superiori accumbunt loco, & quamvis lautissima apponatur mensa, & quæ cibo ac potu, ut tunc fieri solet, illustrissima sit, mei tamen causa semper aliquid accedit, aut cibus delicatior, aut vinum suavius. Quinimo cunctis alijs tacentibus, & præsenti contentis abundantia, solummodo meis concessum est, quidquid lubet postulare, imo illos hospites ultro hortari ac rogare solent, ut rejecto pudore libere postulent, quidquid appetant. Id enim beneficij loco acceptare consueverunt. Sed dicet quispiam morosior, non tam honoris, quam calamitatis gratia hæc accidere. Ego vero non tam considerandum arbitror, cur aliquid fiat, quam quid boni inde eveniat, ac satis esse tibi soli permitti, quod alias nemini conceditur. Nam nec egenus quispiam, cur, aut unde accipiat,

tanti

tanti facere ſolet, quanti, ut habeat, acceptiſque jucunde frui poſſit. Quid dico de egenis, nonne Reges ipſos quotidie cernimus, integra occupare regna, nec interim curare, ſi juſte id fiat, aut injuſte, dummodo illa poſſidere, & ſuæ poſſint ſubjicere cupiditati. Nec dubito, quin innumeros reperire poſſis inopes, qui ſe fœliciſſimos putarent, ſi tali calamitate frui, & interim à labore, & dura pauperie interquieſcere poſſent. Quid enim divitibus illis delicatiùs? quid ornatu eorum cultius? quid habitaculis elegantius? ad quorum ædes ſi acceſſeris, minime ut aliorum hominum ſitu ſquallent, aut neglectæ jacent, ſed omnia rident, omnia fulgent, non ſecus ac in nundinis inſtitorum tabernæ, aut feſtis diebus Deorum templa ſplendent; ita ut multos invenias, qui in tanta abundantia ægrotare mallent, quam in ultima illa paupertate recte valere. Adde quod huc defertur, quidquid egregij, aut elegantis in urbe eſt, quod vel viſum oblectare, aut guſtum recreare, ſive auditum demulcere poteſt. Hic egregia artificum conſpici-

untur opera, huc fructuum apportantur primitiæ, & siquid novi annua producit temperies. Hic demum cernere est, quicquid inter homines varium & delectabile habetur. Nec desunt interim, qui assidue rumores afferant novos, & identidem fabulis suavissimis aures meorum impleant, ita ut & Imperatorum, Regum, gentium, ac cunctorum hominum, sive pacis sive belli negotia præclare ibi expediantur, nec quempiam latere possit, quid apud Thraces, quid apud Seres, quid etiam apud ultimos geratur Indos. Hęc omnia mea proveniunt opera & sedulitate, etiamsi interim homines ignorent, quid in propria agatur domuncula. Porro dũ mortales negotijs meis detineo, sæpius à varijs gravissimisque periculorum conservo casibus. Quam diu enim mihi sunt obnixij, nec mari se credunt furenti, non venando rabidis se objiciunt feris, non rixas suscitant, non cædes committunt nefandas, non capiti ob tegularum casum timere coguntur: Sed extra teli jactum positi aliorum pericula ociosi ipsi recensere audiunt, quod plerosque à rerum publicarum

licarum administratione, nec non à molestissimis Tyrannorum & Aulæ libero negotijs, qui citra favorem meum, curis indesinentibus & perpetuis subjacerent ærumnis? Atqui nec interim rei desum domesticæ, sed strenue meos ad hanc augendam hortor, & impello. Quod eo est facilius, quo minus ob deambulandi impediuntur negotium. Non enim quia pedes aliquando suum negant officium, ideo & illi à sellularijs & quæstuarijs arcentur artibus, sed tanto ad eos sunt aptiores, quanto ad ambulandum impotentiores. Igitur sedendo longe majores aliquando conquirunt opes quam unquam currendo, aut etiam saltando cogere possent, quibus penitus carerent, si vagabundi hinc inde discurrere, & plena libertate possent frui. Non sunt hæc contemnenda, Iudices, sed longe majora audietis. Etenim dum corporis gero curam, minime interim animum negligo, præcipue vero ingenium excolo. Etenim nulli vestrum dubium est, litterarum ac bonarum artium scientiam longe honoribus & multis antestare divitijs. Atqui

ego illas egregie doceo, ac plurimos enumerare possem, qui meo beneficio ad linguarum cognitionem & doctrinam pervenerunt summam. Dum enim non habent quod agant, litteris bonis non desinunt incumbere: & ne frustra tempus labatur, quotidie eruditiores evadere contendunt. Sed quid dico de linguis & litteris, cum etiam meos egregie in disciplinis liberalibus, & universa circulari scientia instituere consueverim? Potissimum vero lepidissima illa Musica, cujus harmonia & concentu, identidem curas pellere, & aures modulaminibus oblectare valeant suavissimis. Præterea & perbelle Rhetorissare doceo: nam me artis ejusce non penitus ignaram esse, vel jam puto intellexistis. Quam primum enim invado quempiam, pariter & excusationis materiam etiam ex penitissimis Rhetorum locis subministro, ita ut hic talum intorsisse, ille pedem ad lapidem offendisse, alius ab alto cecidisse, aut aliud quid reticuli prætendat & inveniat, quo hominum oculos præstringere, & causam suam quam vaferrime defendere queat, idque non

solum

ſolum Rhetorum more verſibiliter, aut perſuaſive, ſed ad Dialecticorum conſuetudinem neceſſario & vere, addito etiam juramento, ubi fides defecerit, aut ita negotium exigere videtur. Sed ut obmittamus ſcientias humanas, nonne etiam cœleſtibus meos imbuere ſoleo? veluti Aſtrologia illa, arte vera divina & antiquiſſima, cujus laudes etiamſi vellem, minime tamen explicare poſſem. Nam & propter excellentiam ſingularem, Deos inventores habere meruit, ac in tanto olim fuit honore, ut ſolum Regibus & prudentiſſimis cognita eſſet hominibus. Hanc ego præcipue meis trado, ac ita eorum corporibus infundo, ut eam citra calculos, & numerandi artem pernoſcant. Non qui Arithmeticam ignorant, quam ut audiſtis, dum rei pecuniariæ ſtudent, vel præcipue meo tenent beneficio: ſed ut res miraculo ſimilis videatur, & vis mea ſingularis & induſtria ab omnibus cognoſci valeat. Non igitur ob motum cognoſcendum cœleſtem, tabulis quibuſdam, aut inſtrumentis indigent aſtronomicis, ſed priuſquam Phœ-

bus Cinthiam ad ſuum admiſit complexum, aut per diametrum claro implevit lumine, efficio, ut affectiones illorum non tam mente intelligere, quam corpore, & re ipſa ſentire queant. Nec ſolum id luminarijs ſplendidioribus, ſed etiam in aſtris præſto errantibus, ita, ut nunquam eos, ſive frigidi Saturni, aut rabidi Martis, infauſtus latere poſſit aſpectus, ſive ſe invicem oblique intueantur, ſeu horoſcopum ipſum, aut corporis gubernatricem lunam, vi ſua infecerint. Nullus igitur vates ſolis aut lunæ deliquium, verius, quam mei diſcernere; nullus tempeſtates, nives, grandines, aut imbres certius prædicere poteſt; ita, ut prius quam aeris mutatio aliqua accidat, illi antea, toto etiam triduo, ita eventurum, certiſſime præſagiant. Nonne hæc ingentia Iudices? nonne admirationis plena? Ceterum non minore præconio, & laude dignum, qui inſignem medicandi artem, & qua vix aliud præſtantius Dei hominibus conceſſere, meis etiam invitis inculcare ſoleo, ita, ut etiam aliquando medicis ipſis exactius

herba-

herbarum, florum, plantarum, seminum, radicum, arborum, foliorum, fructuum, lachrymarum, metallorum vim intelligant & pernoscant, ut interim de animalium sanguine, pelle, adipe, lacte, felle, ossibus, nervis, lotio &c. egregie sileam: quid frigidum, quid calidum, quid aridum, quid humidum, quid stipticum, quid repulsivum, quid apertivum, quid attractivum, quid resolutivum, quid instaurativum, quid primæ, quid secundæ, quid tertiæ sit virtutis egregie informo, nec intellectus cognitione solum, sed etiam ad actum (ut vocant) practicum deduco, quemadmodum & meis, in cunctis reliquis tribuere soleo, ut non minus in rebus agendis quam cognoscendis & dijudicandis excellant. Nec mirum, cum & dono meo cunctarum gentium historias, omnicum Poëtarum fabulas legant & cognoscant, & quod præcipue generosi animi est indicium, cum omnes homines ad quæstum suum respiciunt, sola ego hæc cuncta gratis, & absque mercede doceo. Hæc igitur cum ita se habeant, & mea ut arbitror, Iudices æquissimi,

æquissimi, in accusatores beneficia cognoscitis, & quemadmodum mihi gratiam referre studeant videtis. Verum enim vero quid jam diu parturiant, & contra hæc nostra intendant objicere, perbelle novi, nempe hæc omnia non tam beneficij, quam summæ calamitatis esse indicia, ac me potius humani generis luem & perniciem, quam fautricem aut benefactricem esse, utpote quæ formæ statum immutem, sanguinem exhauriam, colorem invertam, vires atteram, somnos adimam, lumina hebetem, alacritatem demam, lætitiam auferam, lepores, risus, jocos pellam, manus, digitos, articulos, humeros, genua, talos, totum denique corpus incurvem, frangam, debilitem: atqui dum talia mihi objicere contendunt, illis accidit, quod cunctis evenire solet, qui animi potius morbo, quam ratione certa dijudicant: Ignorant enim homines inepti, & vere ignorant plus se mihi accusatione sua laudis tribuere, quam objicere turpitudinis, aut vitij. Etenim dum corpus debilito, animum sano; dum carnem affligo, spiritum corroboro; dum terrenum expurgo, quod cœ-

leste est introduco; dum temporarium adimo, quod immortale est confero. Proinde nemo vestrum, Iudices æquissimi, tam est insulsus, qui ignoret corpus animæ esse contagionem, quæ nunquam florere queat, ni illud deflorescat: semper enim crassa hæc moles impedimento est, quo minus homines ad cœlestia valeant eniti. Siquidem innumera corpus impedimenta objicit, ac tanquā nebulas quasdam offundit, quibus mentis hebetetur acies & obfuscetur, quo minus verum cernere, aut sequi valeat, quantis enim ærumnis homines agitantur, ut solum mortali huic corpori, quæ ad vitæ usum spectant, possint suppeditare? Non dico de superfluis, sed etiam summe necessarijs, tametsi paucissimis natura sit contenta. Sequuntur animi ægritudines, nempe, voluptates, opiniones, timores, conturbationes, cupiditates, amores, odia, & reliqua id genus vitia, quæ raro aut nunquam animum quiescere permittunt, sed semper exagitant, non secus ac ignis vis quædam violenta, quæ subinde aquam fervescentem ebullire cogit. Bella vero, seditiones, pugnas,

injurias, cædes, rapinas, incendia, quid aliud concitat, quam corpus & immensa ejus libido habendi ac nunquam exsatiata cupido? Omnia enim pecuniæ gratia fieri cernimus. At illas, corporis causa, & ejus usu quærere cogimur, ac ita fit, dum corpori indulgemus, quam longissime ab animo distrahamur. Sunt enim corporis sensus, tanquam equi quadrigæ sine ulla ratione currentes, animus vero instar aurigæ currentium fræna retinet, ac ideo, quemadmodum equi absque rectore præcipites ruunt, ita corpus sine ratione & animi imperio, in suum fertur interitum. Vnde sapiens quisque quam longissime à corporis se commercio segregat, ut animum ad supremum tollere, & recte juxta illum vivere possit. Quantum enim se à corpore avertit, tantum se ad animum convertit, à corporalibusque desiderijs abstinet, voluptatibus dominatur cunctis, honores, fortunam, divitias, nobilitatem, famam, & quicquid apud homines beatum ducitur, flocci pendit, spernit, contemnit. Non ignominiam, non paupertatem, non afflictationem, non

mortem denique ipſam formidat; ac omnia, quæ corpori ſunt contraria deſiderat: at qui corporis obſequitur ſenſibus, præterquam quod ei à virtutibus excidere neceſſe ſit, nunquam quod deſiderat conſequitur, nam falſis impeditus, quæ vere bona ſunt, perſpicere nequit. Et quemadmodum corpus è terra ortum ſumpſit, ita animi origo de cœlo manat, ac is de mente divina eſt decerptus, ut non inepte dictum ſit,

Senſum à cœleſti demiſſum traximus arce.

Et alibi: Animi imperio, corporis ſervitio magis utimur: alterum nobis cum dijs, alterum commune eſt cum belluis. Nil igitur animo præſtantius, nil divinum magis; tantumque corpori præſtat, quantum dominus ſervo, aut vivens mortuo: ac quemadmodum corpus nil niſi terrena curat, ita animus liber & rectus, nil niſi cœleſtia cogitat. Videtis ergo, judices optimi, quanto res ſit præſtantior animus, corpore. At nunc ſi potero oſtendam, quam egregie ſim mentis

excultrix

excultrix, ac quantum cœlestem animum efferam, dum corporis vitia continguo, quamvis nec corpori ipsi semper nocere, sed plerunque prodesse soleam. Nam & pinguedinem superfluam ac superabundantem attenuo, exsicco, humoresque ob intemperantiam assidue redundantes, consumo; ac ni id facerem, sæpius in molem immensam surgeret, & ob nimiam obesitatem haud parvum incurreret periculum. Deinde & vitam, ut medicorum norunt pueri, prolongo, nisi enim noxiam ac furentem materiam illam ad membrorum articulos impellerem, absque dubio in cerebrum, cor, hepar aut stomachum impetum faceret, ac perquam facile spiritum extingueret vitalem. Ceterum omissis ijs quæ carnis sunt, ad hominum deveniamus vitia, quæ ego præ cunctis egregie curare novi: ita ut nemini hac arte cedam, sive ille sit Philosophus, sive sit Theologus. Non solum enim impedimento sum, ne mei præcipites in scelera ruant, sed etiam mala, quæ jam diu inolevere, deleo, ac sæpius penitus expello, obiterque, ne impune

peccasse videantur, diligenter annitor, & ni hæc cuncta præstarem, plerique nunquam à vitijs desisterent, sed assidue cumularent malum malo. Sub initium igitur, parentem ferme omnium malorum, superbiam, & ambitionem domito, ac quam nihil sit humana arrogantia viribus meis demonstro, quam evanidum formæ bonum, quam facile corporis pereat robur, quam fluxi sint honores, quam opes labiles, quam generis nobilitas nihil, quam inanis sit omnis omnium mortalium gloria, ac ita efficio, ut homines, se homines esse, meminerint, nec dijs se censeant æquales. Præterea dum illis humanas ostendo ærumnas, invidentiam, æmulationem, obtrectationem, ac plane rerum alienarum curam impertinentem extinguo. Quo pacto n. curiose de alienis cogitarent, qui nequirent satagere in proprijs? Omnem igitur malevolentiam adimo, ita, ut mei ne ullas calumnias, fraudes, aut dolos nectere cogitent, non inimicitias, non discordias, non rixas concitent ullas, sed satis superque rebus suis negotiosi existant. Nam quantum pertinet ad

odium, invidiamque, efficio, ut nec ipsi invidi esse possint, minus vero invisi, sed potius consolatione & omni misericordia digni videantur. Non sunt hæc levia Iudices, sed præstantiora audietis. Tria sunt, quæ potissimum meis sunt infesta, licet semper accepta, mihi vero nunquam non utilissima; ingluvies, amor, & excandescentia. Atqui ego non tam ad commodum proprium, quam accusatorum meorum salutem respicere consuevi. Illos enim identidem moneo, ut ab hostibus tam infensis diligenter cavere discant. Si vero mandata mea neglecta esse comperio, & me de illis egregie ob contemptum ulciscor, & in futurum cautiores reddo, ne tam facile imperium meum contemnere audeant. Quotienscunque igitur vorando se nimium repleverint, aut merum ingurgitaverint superflue, continuo vindex sum præsto acerrima, & pœnas quas meruere exigo, & ne dehinc vires meas floccifaciant, adhortor. Quamvis non sim tam agrestis, ut vel cibum debitum subtraham, aut Bacchi liquorem penitus denegem: sed

meo beneficio, mei non nunquam & delicatius vesci, & suavius bibere consueverunt, præcipue cum nymphis sacrafacere haud neglexerunt. Porro ne libere agresti illo domino inserviant, aut pulchræ Veneris moveantur blanditijs, frequenter deterreo. Nam & eos ab impudicitia conservo, ac nuptis pariter, & puellis pacem impetro, ita, ut nunquam, aut raro, mei stupra seu adulteria committere audeant. Sin secus, ita eos accipio, ut non minus facti pœniteat, quam subeat odium fœminei sexus universi. Et quid majus amicissimus quispiam conferre possit? quam hominem à tot liberare incommodis, totque eximere periculis, quæ semper & ubique imberbem illum, & matrem, plane tale prole dignam, sequi consueverunt. Ceterum quid de excandescentia dicam furoris & insaniæ plena, quam nemo æque ac ego emendare novit, adeo, ut etiam iræ ac indignationis servos, libertate donare, contemptores vero pro meritis corripere soleam. Talia sunt, quæ mihi accusatores mei objiciunt, talia in me reprehendunt,

dum corpus in servitutem redigo, meliorem vero partem sublevo quam juste, neminem vestrum, judices, latere arbitror. Proinde quemadmodum carnem vitijs infectam expurgo, exorno animum, ac virtutibus cunctis decoro, nec illum jacere sino, sed assidue in altum erigo. Equidem minime vos, Iudices, latere arbitror, magnam hominum partem ita animatam esse, ut si semper secunda uterentur fortuna, nunquam conditionem suam expenderent, nunquam ad superna respicerent, sed semper inferna illis essent curæ, pecorum instar voluptatibus dediti, à virtutibus vero penitus alieni, corporis ac ventris curam gerentes, ducem autem animum negligentes: adeo, ut tales, neque philosophorum præcepta, nec saniorum adhortatio, non jus, fas, pietas, non leges humanæ, minus divinæ à tanta mentis cœcitate eruerent. At ego, illis tanquam nitidissimum jubar exorior, & dispulsa caligine ita tenebras illorum illumino, ut relictis terrenis, plane animum ad cœlestia tollant, ac cogitent, quam vana sit omnis mundana gloria,

quam fragile & nullius momenti humanum corpuſculum, quam ſpes, cura, ſollicitudo inanis, quis rerum exitus, quæ tandem bonos præmia, quæ malos ſupplicia maneant. Hæc dum meis redigo in mentem, ut Deum vere, non, ut hypocritæ ſolent, fict adorent, largior, illum cognoſcant, illum invocent, illum venerentur; illum demum boni & mali diei eſſe factorem & dominum eſſe ſciant, ac intelligant. Et quid præſtantius, quid utilius hominibus concedi poſſet? quam & creatorem ſuum agnoſcere, & illi dignas gratias agere quirent, non ſolum ob ſecunda, ſed etiam adverſa: id enim vel præcipue largior, ut mei dum affliguntur, non minus quam cum proſpere agunt, Deum laudent & extollant. Quoniam æquanimes eſſe, & omnes dolores ac labores toleranter perferre didicerunt. Deum igitur varijs lachrymis invocant, ac corde adorant humili. Quod ſi voti compotes evadunt, laudibus laudes accumulant: Sin minus, omnem adverſitatem fortiter ſuſtinent. Quoniam præſtantiſſimam virtutum patientiam

meo consequuti sunt beneficio. Cujus laudes enumerare pergerem, nisi scirem, neminem pro meritis illam extollere posse. Proin si quispiam in manus meas incidit, qui reluctando, aut indignando superbire, seu obniti audeat, ita illum demulceo, ut & Gratijs humanior, & servis ipsis humilior esse videatur. Quis enim viribus & potentiæ meæ immensæ resistere posset? Atqui quanto obnitentibus sum asperior, tanto magis in ratione manentibus indulgeo, ac ita fidem corroboro, pariterque spem firmiter in Deo ponere doceo. Quo pacto enim non in Deo sperarent? qui certo certius cognoscerent, nec bonos meritis, nec malos carituros supplicijs. Quandoquidem nullum exactius fœlicitatis est signum, quam hujus seculi calamitas, nam quod hic eluitur, minime servatur futuro. Possem hoc multis ostendere argumentis, possem sacris probare litteris, nisi auribus vestris parcendum, & sexus, ac conditionis meæ rationem habendam esse scirem. Proinde mei disciplina mea eruditi, præ alijs charitatis opera exercere

cere norunt: non ſolum in ijs, quæ ad cultum ſpectant divinum, ſed etiam quæ ad ſubſidium humanum pertinent: nam ærumnis edocti proprijs, libenter neceſſitatibus ſubveniunt alienis, ſperantes hoc pacto, & ſaluti ſuæ melius conſulere, & neceſſitati alienæ ſuccurrere poſſe. Et hæc ſunt, Iudices æquiſſimi, malefacta illa nefanda, quæ perpetro, dum corpus humilio, animum vero in libertatem aſſero, ut purgari & ſuperna recte valeat conſiderare. Nam ex ſceleratis pios facio, ex turpibus honeſtos, ex ſuperbis humiles, ex invidis amicos, ex maledicis benedicos, ex fraudulentis & doloſis officioſos, ex petulantibus continentes, ex iratis manſuetos, ex aſperis clementes, ex ſocordibus ſtrenuos numinis cultores, ex indignantibus patientes, ex avaris liberales: fidem, ſpem, charitatem infundo: humana contemnere, & ſolum cœleſtia amplecti doceo: omnia recto modo diffinire, ac certa ratione & conſilio regere, bona & mala diſcernere, hæc diligenda, illa vero fugienda: Deum colere, mandata ejus,

fidem, veritatem ſervare, charitatem excercere, pietatem non negligere, honeſte ac bene vivere, alium non lædere, contra fas nihil agere, innocenti miſereri, benemerentibus gratiam referre, malum pro malo haud reddere, nullo precio, nulla gratia, nulla ſpe, à ſemita recta deflectere, ſed in omnibus ſolam juſtitiam præ oculis habere: intrepidum, ac minime meticuloſum eſſe, res humiles ſpernere, ac ſolum excelſas, & magnas expetere: ardua & difficilia quoque honeſtatis gratia voluntarie tolerare, ſtabiliter in ratione permanere, contra ſtimulum non calcitrare, nullo dolore ab officio diſcedere, ſed ſemper ad veram gloriam aſpirare, voluptates turpes non ſuſcipere, cupiditates temnere, calcare, conſilijs gubernare, non temere in odium, iram, vindictamve ruere, humanis caſibus compati, comitatem, manſuetudinem, clementiam habere, pudorem, honeſtatem, auctoritatem, modum denique in omnibus rebus ſervare, cunctaque certo termino metiri, ſeipſum cognoſcere, finem, qui omnem ma-

net carnem aſſidue præ oculis habere? ob recte facta præmia, ob vitia certiſſima expectare ſupplicia, & quid plura? Nihil denique, dum carnem affligo, ſoleo omittere, quo animus melior reddatur, emendetur, & originis ſui memor eſſe valeat. Videtis nunc Iudices, melius ſit corpus, quam animum ægrotare? ac nunquam rectius valere homines, quam cum minime valent. Cernitiſne, adverſiarios meos ad veritatem cœcutire, non ſecus ac oculos infirmos ad ſolis ſplendorem? Intelligitiſne oportuniſſimis remedijs me vitia ſanare, ac minime reprehendendam, ſi id quod immedicabile eſt, durius aliquando curare videar, cum nec medici ipſi crudeles cenſeantur, aut iniqui, ſi igne, aut ferro utantur, quotiens remedia cetera incaſſum fuerint adhibita: imo ſæpius etiam mercede ingenti conducantur, ut vel urendo, aut ſecando ſanitatem reſtituant hominibus. Sane ſi quis mihi objecerit, & alios quoque morbos cuncta, quæ enumeravi, præſtare, id non ſolum nego, ſed etiam pernego. Nam ut audiſtis, aut cito mortales op-

 primunt,

primunt, aut ita affligunt, ut vix aliquando de animæ salute cogitare possint, cum ego penitus contraria facere soleam. Nam & recte vires meas intendere, & cum usus postulaverit oportune remittere novi.

Proinde, Iudices, licet innumera adhuc essent recensenda, finem tamen dicendi faciam, si prius magnorum hominum exemplo ostendero, neque turpe meum existere consortium, neque miserum. Excelsi vero animi esse & prospera pariter, & adversa æquanimiter perferre, diramque ineluctabilem necessitatem in virtutis specimen convertere. Et ut seculi hujus magnates præteream, me Troiæ ille dominator Priamus in aurea sua tecta admisit: me Peleus, me Bellerophontes, me Oedipus non exclusit: me Plisthenes, me Prothesilaus, me sapiens Vlisses humane suscepit. Et quod forsitan mirum videri possit, nec Achilles ipse, licet pedibus velox, meum effugere potuit imperium. Nugentur Græci ut velint, & ob amicam ereptam iratum fingant, ego tamen eum à prœlio prohibebam, ego illa Briseis

eram, ego Danaum preces ſpernere cogebam. Nonne igitur prudens quiſque malle deberet cum tantis heroibus aſpera quæque tolerare, quam cum abjectis & vilis animi hominibus voluptatibus inſanis & turpiſſimis delicijs enervari? potiuſque animum virtutibus cunctis excolere, quam belluarum inſtar corpori & ventri deſervire?

Ceterum, Iudices optimi, cum me jam præſtitiſſe arbitror, quod ſub initium ſum pollicita, nempe accuſatores meos potius malorum ſuorum cauſam eſſe, quam me miſeram: Dein longe eſſe minora, quæ mihi objiciuntur, quam vulgus clamitet: Demum multum me & minime vulgaria bona afferre: auribus veſtris amplius moleſta eſſe deſinam. Nec vos Rhetorum more enumerationem aliquam expectabitis, nam & memoriæ veſtræ pariter & bonitati confido, nec affectus movere curabo, potius in innocentia mea, ac juſtitia veſtra, quam in eloquentia ulla ſpem omnem conſtituens. Hoc oro, ut ita decernere velitis, ne mihi miſeræ, vulgi rumorem, plus quam culpam meam nocuiſſe ſentiam.

Nam si etiam persona sim invisa, caussa tamen non inferiorem me esse novi: Si digna sum, quæ male audiam, & vos indigni, qui male judicetis, nec mea plus quam vestra interesse reor, ut vel vos existimationem vestram conservetis illæsam, aut ego vobis salutem meam acceptam referam. Nam ea de vobis hominum exspectatio est, ut non minus fama vestra, quam caput meum periclitari videatur. Quapropter quanto magis damnatio injusta vobis dedecori esset, tanto magis absolutio æqua erit gloriosa, non solum opinione mea, sed omnium mortalium, amicorum pariter & inimicorum. Proinde queadmodum nec personam meam mihi obesse, ita nec accusatoribus suam prodesse decet, sed potius res ipsa expendenda erit & sola veritas prævalere est digna. Nam illi, dummodo voti compotes evadere possent, parvi ducerent, si fama vestra, innocentia mea, fas, pietas, justitia demum ipsa periret. Quid enim cum me ita crudeliter damnari petunt, aliud quam ut justitiam negligatis rogant, demum ut leges ipsorum libidini subjiciantur

rogant.

rogant. Atqui vos diligenter conſiderare oportet, quid tales impetrare conveniat, qui totius mali cauſa ſunt & origo, qui morum improbitate ſemetipſos in tantas præcipitant calamitates, qui tot vitijs obruti, ad alienam tamen famam depeculandam parati accedunt. Cavete igitur, & diligenter cavete, Iudices conſcripti, ne intemperatiſſimorum hominum verbis callidiſſimis circumſcripti videamini; ſed potius ſi ſapitis, quidnam officij veſtri, non illorum temeritatis ſit, conſiderabitis. Id ſi feceritis, ni fallor, me abjectam, me nocentem, me miſeram communi veſtro calculo, unanimiter condemnabitis, &c.

Cælii

CÆLII CALCAGNINI
ENCOMIUM PULICIS.

R. D.

LADISLAO

EPISCOPO VATIENSI,
Sereniss. Regis Hungariæ Vicecancellario, S.

ACcepimus Servilium Vatiam virum prætorium ita se unum amasse, ut ablegata hominum consuetudine in villulam suam Cumanam secesserit, atque ibi per ocium omnem ætatem absumpserit. At nostra ætas miratur Vatiensem Antistitem amplissimum, ita sua nihil curantem, ita sui obliviscentem: ut dum rem communem agit, dum destituti penè regis negocium procurat, multo plus alijs omnibus, quàm sibi natus videatur. Quare ego illum quom testimonio aliquo meæ summæ observantiæ donandum putassem, quod aliquo modo gravissimas ejus occupationes levaret, & quasi mimus in proscenio vel risum excitaret, vel arduis & serijs inducias afferret: nihil se mihi promptius obtulit quam ἐγκώμιον, *seu mavis declamatiunculam dicere, super laudibus pulicis: quam modo dum æger cubarem, lusi: & ne nihil agerem, hoc egi. Nec vero recuso, ut hoc quicquid est, vel rideat, vel irrideat, dum Cælij sui semper observantissimi meminerit: secumque ita cogitet, inter ve-*

teres illos statuarios non solum Phidiæ & Praxitelis, sed & Pyrrhichici nomen celebrari solere: qui dum tonstrinas sutrinasque & asellos ac obsonia & id genus vilia pictura exprimit, ῥυπαρογράφος, id est sordidi pictoris nomen invenit. Sed & illud in hoc scribendi genere opportunum accidit, quòd præter novitatis commendationem etiam brevitatis patrocinium accessit: ut siquid displicet, cito desinat displicere. Bene vale. Budæ. Calend. Iunij. M. D. XIX.

Æra, marmora, saxa, ebur, tabellæ,
Quom jacent sine more prostituta,
Calcari pedibus solent profanis:
Quom vero fuerint dicata templis,
Actutum innumeros merent honores.
Sic vilis modo sordidusque pulex
Cœpit denique nonnihil videri:
Quom rhetor sua vota nuncupavit,
Et scripsit breve carmen in tabella:
Donum Antistitis esto Vatiensis.

PVLI-

PULICIS ENCOMIUM,
Auctore
CÆLIO CALCAGNINO.

Idetur natura quom exigua corpore animalia compegit, id ante omnia procurasse, ut quicquid magnitudini detrahebat, illud vi aut aliqua certè utilitate compensaret. Quorum utrunque ita planum ac perspicuum in pulice animadverti potest, ut mirum omnino videatur: quom & viribus, si recte inspiciamus, non illi modo brevitate conferenda, sed longe corpore ac statura majora exuperet. Quòd si utilitate etiam ac ingenita quadam potentia ita pollere ostenderimus, ut perpauca illi ex omni animantium genere æquari possint; tum illud abunde, quod expeto, mihi videbor assecutus: eos scilicet non satis vero, nec explorato animi judicio, sed libidine vel invidia potius permotos, qui sordidum ac infestum animal pulicem dixere: quom ex adverso potius &

elegans & commodissimum nuncupari oporteat. Quas eorum calumnias ut facilius diluamus, à corporis habitu primum auspicandum arbitror. Nam ei quidem color, qui præstantissimus haberi solet, seu tu illum hyacinthinum, seu purpureum malis appellare. Hoc triumphantium prætexta, hoc imperatorum paludamenta illustrantur. Corporis vero portio, neque omnino oblonga, neque testudinata, neque planè rotunda, sed quasi omnium particeps, tereti quadam pollet habitudine: qua neque ad agilitatem, neque ad elegantiam accommodatior ulla reperiri potest. Tum vero quo proboscidem natura spiculavit ingenio? quàm exili, quàm reciproca arte conformavit? ut fodiendo acuminata, sorbendoque fistulosa, deprehendatur. Texturam vero tergoris quàm apte, quàm sine ullo dispendio capiti continuavit: quàm pulchre imbricatis, sed etiam penè inexploratis conjunxit flexilium vertebris: ita ut (quod omnium insectorum peculiare est) frustillatim etiam cæsus, spiritus tamen aliquid servet, mortique intrepide occurset,

& quod

& quod omnia domat fatum moretur: tantus eſt in tantillo corporis vigor, tanta pollet acrimonia. At poſteriora quàm gracili, quàm reducto tornavit ambitu: fores excludendæ ſaturitati qua concluſit induſtria, qua coagmentavit modeſtia, uterculum miro caſtigavit temperamento, incredibili caveæ vacuo perforavit? In hunc tenuem quidem, ſed vegetum atque inexhauſtum ſpiritum perflavit. Mirum vero dictu quàm longo inteſtinorum nexu compleverit, quàm ingenioſo ambitu complicaverit. Quod tanto artificio factum eſt, tam ſubtili magiſterio peractum: ut nec Myrmecidis, nec Callicratidis opera, nec faberrimi ullius artificis quicquam habeant conferendum. Nec minus pedes ſuis diſtincti internodijs mirabili adhærent arte. & prioribus quidem ad plurima utitur officia: vel ut ſcabat, vel ut detergat, junctis, ſublatiſque utrinque pedibus ne dicam, an manibus? manibus profecto præſtat dixiſſe. Quando & ijs non ſe modo diſtringit, verum & infantium more qui papillas hauriunt, ſummam cutem permulgens elicit

ſanguinem. Humani enim generis gratia provida rerum parens natura pulicem peperit, qui plus nimio efferveſcentem ſanguinem, corpore integro nuſquam reſciſſis membris, nuſquam interſectis venis exhauriat: quippe medici falſo hujuſce remedij inventionem hippopotamo adſcripſere. Pulex, hoc inquam, pulex primus oſtendit mortalibus. Atque hinc Græci hominum prudentiſſimi eum ψύλλαν appellavere, non à brevitate corporis, ut craſſiores antiquitatum exiſtimant: ſed quòd Pſyllorum imitatione exundans ſanguinis virus, ſolo ſuctu, nullo diſpendio, minima cum moleſtia, leviſſimò tantum pruritu evocet. Ingratus profectò mortalium animus Pſyllorum linctus, qui ſua terris mala ſerpentes intulere, celebrat. Tentyritas qui modica ab orbis regione crocodilos avertunt, hiſtorijs ac monumentis dignos duxére: nullus adhuc pulicem commendavit, nemo id animal laudibus extulit, cui (abſit invidia verbo) vel inventionis nobilitate, vel curationis merito, multa hominum millia ſalutem debent. hujus ſententiæ
noſtræ

nostræ vel illud accedit naturæ testimonium, quòd eo præsertim tempore multa pulicum vis ingruit, quom & hiberna segnitie, ac verna mutatione sanguis tabescit, & medicorum judicio educendus existimatur. Quòd si ulla verbis nostris fides habetur: quom sapientissimum animal hominem philosophi judicarint, quòd unus omnium manibus utatur: quis posthac & sapientissimum ac multis naturæ beneficijs ornatum pulicem negaverit, quem manuum ministerio tam indulgenter honestarit. Posteriores autem pedes paulo amplius producti, quo majore nixu prosilire possit: reductis enim illis in poplites & toto corpore incumbens, mox summis digitis obluctatus prorsum, Di boni quàm facilis, quàm sublimis prorumpit in aera. Nemo est ex ijs qui se aut stadio, aut petauro exercent, quique in ea arte plurimum profecere, qui sexagesimo impetu vel unum pulicis saltum æquaverit: ut non immerito Plinius videatur ei petauristarum lasciviam tribuisse. Res enim digna prorsus exquisitissima speculatione: & quam injuria Aristopha-

nes illuserit, Socrates vero apud Chærephontem acutissime explorarit: quot scilicet suos pedes pulex saliat. Qui enim ex nostro genere humanos pedes septem octóve ad summum prosiluerit, omnibus calculis honestabitur. At pulex tam minutum tam extenuatum animal sexcentos etiam pedes vel amplius sine plurima omnium admiratione saltaverit. Hujus rei notionem absolutissimus ille Senex, Apollinis testimonio omnibus prælatus sapientia, cæra dicitur consecutus. Ea enim igni resoluta, pulicis pedem immersit. Quem quom deinde eduxisset, & quasi cæreus calceus pedi hæsisset, eo deinde metitus traditur quicquid intervalli fuerat à sua ipsius fronte, unde desiluerat, ad Chærephontis labra, quò sese dejecerat. Atque hoc tam sublimi commento rem illa dignam admiratione comperit: ob quam si paulo ambitiosior fuisset, potuit Euclidis more, de cremasterio (ita cistam appellabant, in qua Socrates altiora theoremata speculabatur) desiliens & nudus excurrens εὕρηκα εὕρηκα proclamare. Cæterum quom ex insectis
alia

alia ſint ἔλυτρα, id eſt vaginipennia: alia ἀνέλυτρα; id eſt detectas alas habentia: alia ὀστρακόδερμα, id eſt dura cute prædita: quædam σελάχη, id eſt cartilaginata: pulex profectò tenera admodum ac molli cute contectus eſt: ut ſi verum ſit illud quod veteres philoſophi aſſeruerunt, animalia acumen ingenij à ſuprema cute mutuari: nemo ſit qui dubitare poſſit, quin pulex tam tenui cute, multum ingenio inter cætera omnia excellat. Sed neque illud fruſtra à natura inſtitutum puto, ut ſex pedes pulici attribuerit, quem numerum undique abſolutiſſimum eſſe conſtat. Suas enim capit portiones, & ſuis modis concluditur: quod aliubi non temere inveneris. At illud nequeo ſine multa admiratione reminiſci, quòd tam prompto, tam parato ſemper eſt animo: ut ſe omnem protinus habeat in numerato. Quom vero captura incidit, quàm vigilans & expeditus ad curſum, quàm omnes moras abjicit, quàm raptim ſe dat in pedes. Quòd ſi quando contigerit, ut minus pateat fuga, ſepto ſcilicet ac præmunito omni aditu: illico ad eas

artes se vertit, quas inclytus Lacedæmoniorum imperator Lysander suadebat. Quom enim amiculum leonis pelle absolvi non potest, haud est, inquit, injuria vulpinam assuere. Pulex itaque se deprehensum intelligens nequaquam se excutit, minime fugam molitur, sed echini more se in globum convolvens, exanimatum simulat, atque ita negligentibus aut excidit aut certè elabitur. Nemo tamen existimaverit pulicem ea nasci habitudine, eo cultu, atque illa corporis magnitudine, ad quam postea adolescit. Ejus enim ortus admirabilis prorsus, atque humano simillimus: qualem Herodotus ac Diodorus in Bibliotheca ab orbis incunabulo nostrum descripsit. Humoris enim copia pulveri admista, mox calore subacta, ceu Nilus concretus sole accedente tenuissimum atque informem vermiculum gignit, cui subinde rostellum, manus, pedesque succrescunt: nec multo exacto tempore, non modo humi repit, (habet enim & pulex suam infantiam) sed quasi adultus juveniliter huc atque illuc exultat. Quod tanta facit licentia, ut nihil

ut nihil ſit adeò repoſtum, adeò avium, adeò in ſeceſſu abditum, ad quod non facillime graſſetur ille. Quæ cauſa etiam apud homines magnam illi invidiam concitavit. Subiens enim reginarum cubilia, & in puellarum ſinus ſe recipiens, lectiſſimæ cujuſque formæ primitias libat. Eſt enim ſanè ingenioſus formarum ſpectator: & ſicubi purpureas genas advertit, ſicubi candidas papillulas, aut aureum femur inſpexit, ibi mira cum voluptate ſolet laſcivire, ibi molles ac teretes lacertulos amplexatur, ibi caſtigatiſſimum ac multis expetitum pectus exoſculatur. Quid igitur mirum, ſi omnes illi populariter invident? Si reges magna cura, multiſque miniſtris imperant illum eliminari? ſed fruſtra, nec ſine multo eorum malo: quando ille ſe belliſſime ulciſcitur vel palàm. Eis enim inſultans ac mordicus vellicans à maximis quamvis negocijs avertit, atque in ſe intrepide concitat: concitatoſque vehementer atque in ſe magna molientes, vel uno ſaltu facillime eludit. Ijs adde, quod ſi magni reges ſibi immortalitatem paratam putavere, quod

de ſuo

de ſuo nomine quaſdam herbas appellaverint: quanto præclarior præſtantiorque pulex exiſtimari debet, qui pulegio herbæ tam celebri, quæ per brumam, non ſine omnium admiratione, in coronarijs ſolet effloreſcere, nomen dedit: & à quo Græci Pſyllion herbam, quam tu pulicarem dicere potes, ad mille mortalitatis noſtræ remedia natam nuncupavere. Eo autem nomine ſapientiſſimus quiſque adoleſcens pulici ſe plurimum fateatur debere, quòd in ſuperbientes forma puellas ac inſolentes ſpiritus gerentes; eoſque impotenter aſpernantes, qui ſibi omne votum, omnemque animum addixere; indignatus ille licenter debacchatur, ſeque ad ſaturitatem earum explet delicijs, & mox abiens fœdiſſimo etiam corporis excremento conſpurcat. Cujus rei memoria facit, ut Acheloum ac Periclymenum magnæ arguam inſcitiæ: qui quom ſe in omnia verterent rerum miracula, nunquam tamen pulicem fecere: quom neque infenſius, neque hoſtilius poſſent quàm ea in effigie Herculem offendere, neque facilius elabi. Qua enim

enim putas illum indignatione laceſſitum iri, ſi in amicæ complexu laſcivientes hoſtes vidiſſet? at vos parum prudentes nunc taurum, nunc muſcam induitis. non indigne igitur ſucceſſit, ſi alteri cornu effractum, alter prorſus eliſus interijt. Alioqui non ſaltu tantum ſpectabilis pulex eſt, utpote qui in genere τῶν πηδηλικῶν, id eſt ſalientium annumeratur: ſed neque ſegnis neque imbellis pugnator eſt, ſoletque ſtrennue, quoties occaſio ſuaſit, inire certamen, atque acerrime hoſtem urgere. Id quod veteri apologo teſtatum accepimus. Quom enim aliquando pulex in impium quendam impreſſionem feciſſet, eumque graviter proboſcide, id eſt telo ſuo perfoderet: cœpit ille in ſubſidium Herculem cognomento ἀλεξίκακον, hoc eſt malorum averſorem, implorare. At Hercules preces averſatus, & hominis impietatem peroſus, non affuit. Excuſſo autem demum pulice, vel ejus certè ira tandem exatiata, impius ille in Herculem convitia jactabat, qui eo in periculo vocatus opem minime tuliſſet, non videri veriſimile affirmans

cum

eum in gravioribus affuturum. Atque hinc apud Græcos in vulgus adactum est proverbium, ἐν ψύλλας δήξει θεὸν ἐπικαλεῖσθαι, id est in pulicis morsu deum implorare. Quòd si quando apud cæteros diverterit, multo modestius ac civilius se habet. Timide enim depascitur: & si forte hospites adverterit contractiori fronte se intuentes, excedit è vestigio è diversorio, seque ad pacatiora confert: ni forte insigni aliqua injuria affectus, aut impudentiorem aliquem persequens, (hos enim omnium maximè odit) instet pertinacius, & ab inertibus pœnas reposcat. quo in certamine solet nonnunquam occumbere. nec id profecto satis mirandum, quom is fermè sit omnium bonorum exitus: qualis Ciceroni & Aristidi contigit: qui quom flagitiosos persequerentur jugulati aut certè oppressi fuerint à malis. Adde quòd si prudens rerum natura pulicem admonuerit ut facessat, nulla mora est quin protinus se det in pedes, & stationem relinquat. Non autem omnis admonitio de trivio petenda est: quando sunt omnibus animantibus certa

quædam

quædam ſymbola, quorum notionem natura eis impreſſit. Sic videmus apes tinnitu congregari, & pulvere injecto à pugna deſiſtere. Sic ſtymphalides ab Hercule non niſi crotalis ejici potuere. Sic Pythagoras certa voce bovem à fabis inhibuit. Pari itaque ratione conſcij arcanorum naturæ ubi primum cuculum avem canentem audivere, quicquid pulveris eſt ſub veſtigio dextro colligunt, atque in hunc uſum ſervant. Quom enim pulicum tædium eos ceperit, pulverem eum aſpergunt: ex quo obſequioſi illi contubernales commeatum ſibi datum intelligentes, non minas, non jurgia, non digladiationes expectantes protinus excedunt & contubernium relinquunt. Cæterum nec heluo nec vorator eſt pulex: ſed minimo contentus cibo, utpote qui per inediam multos etiam dies tranſigat. Cujus rei poteſt ejus gracilitas facilem fidem facere: quam (ſi credimus Eraſiſtrato) ſe arctius ſubſtringentes Scythæ imitantur, ut ita expeditionibus aptiores ſint, ac minimo fame à gravioribus negocijs avertantur. Illud etiam inter cætera comitatis ac

modeſtiæ

modeſtiæ teſtimonia connumeraverim, quòd dum cibũ capit, minime rixatur, minime obſtrepit: ſed ſilentium ſervat, quale ne Pythagorici quidem. Inter ę-quales vero nulla contentio, nulla invidia, nulla controverſia, ſed conſtans ac perpetuum fœdus. Quo nomine ego longe pulicem quàm muſcam majorib. dignam laudibus puto. Nam qui illam maximè laudare conati ſunt, dixerunt ejus improbitatem, impudentiamq; ab Homero celebratam. At magnus ille & admirabilis philoſophus Ariſtoteles de inſectorũ generatione verba facturus, unum omnibus pulicem ceu multo cę-teris nobiliorem antepoſuit. Vrbanitatis etiam ac elegantiæ illud maximum indicium eſt, quòd quom ſcarabæus & alia quædam inſecta ceu perniciem unguenta & ſuaves odores averſentur, hic illis non ſolum oblectari, ſed etiam feſtiviter uti ſolet. Et ne fortè pulicem à Venere & Gratijs abeſſe putes, longa inter eos eſt amplexatio, longa exoſculatio. Tanta autem voluptate commiſcentur, tam indulgenter cohærent, ut plerunque mori malint, quam ſuaviſſimos amplexus intermittere.

COLYM-

COLYMBETES,
SIVE DE
ARTE NATANDI.

Dialogus & festivus & jucundus lectu,

PER

NICOLAVM VVYNMAN.

tem, longaque diu locorum intercapedine sejunctum: Siquidem homines putiduli frigidulique amicitiam mutuam, corporum modo præsentia metiuntur, non animorum efficaci illo glutino. Vnde fit, ut ad proximam quanque occasionem vulgaris illa evanescat emoriaturque mox amicitia. *Pam.* Verè tu ista, Erotes, cæterum cave de me quicquam suspicere sinistri. Sed unde tam anhelus prorepis? *Erot.* Ex itinere fessus, ac dum redeo ex Vangionibus, viarum pulvere, velut exortis turbinibus tantum non suffocatus fui, ad flumen igitur propero loturus corpus, sordesque absterfurus fluento. Erotem penè perdidisses, Pampire, tuum. *Pam.* Bona verba. *Erot.* Quatriduo ab hinc, cum meridiano tempore latissimum medius tenerem campum, excitatis vento validissimo arenis, velut Syrti quadam terrestri correptus certò interijssem, nisi Christus identidem auxilio vocatus nequicquam luctantem eripuisset, sedata mox sævientis tempestate Austri, quemadmodum in Euangelio maris tumultus composuisse fertur. *Pam.* Horrenda

genda narras. *Erot.* Iſtuc adeò diceres magis, ſi vel à longè vidiſſes calamitatem. Ego vero jam nihil addubito amplius veriſſimum eſſe, quod Strabo de Cambyſis exercitu ſcriptum reliquit in Æthiopia, juxta Prennam, oppidum, arenarum aggeribus à ventoſis turbinibus commotis, obruto. *Pam.* Scin tu quid Pſyllis Aphricæ monſtroſis aliquando evenerit populis, Herodoto auctore? *Erot.* Non, ſed audire geſtio. *Pam.* Cum crebris ventorum flatibus omnes ſemel exiccati fontes exaruiſſent, culpam univerſam in Auſtrum tranſtulerunt. Proinde quo eam ulciſcerentur graviſſimam quidem injuriam, indicto bello huic tum vento, cum nequicquam pugnaſſent (quid enim moliaris in auram? quid diverberes inaniter ventos?) ab hoſte tandem conſtructis arenarum montibus ſimul omnes extincti ſunt. *Erot.* Miſeram cladem, ſed vera eſſe putas, quæ narrat auctor ille? *Pam.* Quid ni crederem cum vetuſtate? *Erot.* Atqui vetuſtas ſomnijs inanibus ſtultè nimium plerunque credula ducebatur. *Pam.* Vtcunque ſit, illud

volebam, amice, fortassis & tu aliquando hunc flatu buccisque potentem deum injurijs provocasti, unde ille deinde exasperatus, cum te quo loco maximè cupiebat reperisset, tollere quoque contendit. *Erot.* Ludum tu quidem ex re admodum facis seria. Quod si pessimè velim Pampiro, optarem in eundem illum incidere casum. *Pam.* Vbi accidit istuc mali? *Erot.* Inter Wormaciam & Spiram. *Pam.* Oh eò loci nihil mirum, tale si quicquam evenerit, cum terra adeò arenosa sit, ut dicas Iovem illum Cyrenaicum ibi habitare cœpisse, rupemque adeo Austro sacram illuc translatam. Verum de his satis, Erotes, benè habet enim, quod incolumis nobis redijsti, utcunque ab Austro tractatus. Quod reliquum est, non solum posthac terras cautius permetieris, verum cavebis etiam, ne hujusmodi quicquam tibi eveniat & in aquis. Video enim te supra modum illis delectari, cum tamen artem non calleas eam, quæ id præstat in undis, quod Palæstritica in arena gladiatoria, vel cum res serio agitur cum hoste, natandi

natandi videlicet. *Erot.* Putan' hanc eſſe artem? *Pam.* Quid ni? in homine quidem, cum illi nec natura cognita ſit, ſed certis quibuſdam & regulis addiſcatur, & uſu deinde ipſo perfecta reddatur. *Erot.* Quid utilitatis adfert hæc ars autem? *Pam.* Vt incidente periculo ex undis facilius emergas. *Erot.* Atqui vulgo dicitur, perire hujus plerumque rei callentiſſimos. *Pam.* At vulgo multa vana jactantur. Etſi ipſe ſæpius idem, ſed ex otioſis potiſſimum forivagis, maleque feriatis hominibus audivi. Quod tamen ipſum etſi verè eſſet, nihil huic ob id derogandum ſit arti, ſed temeritas inconſulta culpanda eſt, quæ quidem ipſa non ſolum hic, ſed in omnibus penè rebus periculoſiſſima eſt. Vnde cum pleraſque artes addiſcamus ad uſum atque neceſſitatem, non temerariam & audacem oſtentationem, non in hoc etiam diſcis natare, ut citra neceſſitatem, quoſvis audenter tentes alveos, quoſvis inſcendas gurgites, velut piſcis prorſus factus, ſicque ferox ſumma prægnes aqua, quemadmodum teſtudines Ægyptiæ in mari

rubro,

rubro, ſed tum demum, cum, urgente periculo, neceſſe eſſe videris, hac induſtria ſalutis quæras anchoram. Qui hoc conſilio hanc ſibi compararit artem, meo ſanè judicio, non inconſultè fecerit, neque ſine exemplis veterum, pluribuſque atque evidentiſſimis multorum hominum ſalutis argumentis. *Erot.* Propemodum adducis me uti credam, optemque & me reddi hujus rei tyronem atque diſcipulum. *Pam.* Sapienter tu iſtuc, perge modo, atque adeò ellûm me tibi hujus artis, ni fallor, non ignarum neque inexercitatum Magiſtrum. Proinde ſi verum eſt, quod ſcripſit Valerius Maximus, ſuæ artis quenque optimum eſſe diſputatorem, meque puto in hac ſanè re nemini facile cedere, nihil vetabit, quin de illa diſſerturum me attentè audias. Quod ipſum quidem & ultro facies, ſi cognoveris, quid mihi, & per me alijs quoque non raro commodi, hæc ars conciliarit. *Erot.* Multa tu quidem promittis, atque agis glorioſum quodammodo ex comœdia Thraſonem. Oportebat talem artificem eſſe Selan-

dum.

dum, ubi ſat haberet aquarum. Sed extra jocum. Agnoſco humanitatem ac officium tuum, memorque fuero ſemper Pampiri præceptoris. Porrò autem cenſeo operæpretium fore, ſi ita de hac diſſeras re, ut dum me jam privatim docebis, ubi colloquium hoc enotuerit, & pluribus alijs hac ſimul opera commodes. Ita fiet, ut cum tibi docenti, tum mihi ſuper omnibus roganti ſciſcitantiq;, non poſſint quidem non perpetuas agere gratias. *Pam.* Benè, ita me Muſæ ament, conjiciens conſulis. Neque enim me puto abſurdi quicquam inſtituere, ſi de arte, quam adeò profiteor, prȩcepero natatoria. Cum nuper & Obſopœus ille noſter de arte bibendi ſcriptum ediderit libellum, quod ſciret in ejus abuſu rei, luxu, temeritate, imò ignorantia, benè utendi, plures perire, infœliciſſimè natare, plures, inquam, fœda ingurgitatione ſuffocari, quàm in aquis ipſis. *Erot.* Fortaſſis ita bibere docet, ut dedoceat inebriari. Quemadmodum Naſo ita tradidit de arte amandi, uti mox addito remedio, ab ea magis peſte deter-

reret juventutem, quàm illuc allice-ret. *Pam.* Vera narras. *Erot.* Atque adeò non dubito mox aliquem exoriturum, ut sunt varia hodie ingenia, studia æmula, ac conatus sequaces, qui de arte quoque sit præcepturus edendi. *Pam.* Nihil sanè mirum, cum non minima esset ars & fœlicitas vitæ humanæ, scire benè edere, hoc est, frugaliter, & quantum naturæ cujusque & corporis habitui conduceret. Certè ea res, ejusque observatio religiosa multum Medicis & negotij adimeret, & lucri auferret. *Erot.* Est hæc propria Medicorum professio. *Pam.* Est, sed quæ præscribunt de esu, perinde servantur, atque illa, quæ de ratione potus. Et præscribunt solis modo ægrotis plerunque. Hic validis etiam in universum consuleretur ante, quàm stomachus, totumque adeò corpus periclitari inciperet. *Erotes.* Quid si eadem opera esset, qui artem traderet volandi. *Pam.* Eam relinquamus avibus, quando terrestres sumus, non aërij. *Erotes.* Atqui in avibus hæc nulla est ars, quemadmodum neque natare in piscibus, cum

hæc

hæc illis natura ſint indita. *Pam.* Sed nonnulla ars ſit in funambulis. Cujus ignorantia unà cum temeritate conjuncta infœlicem infœlici Icaro aliquando peperit lapſum. *Erot.* Qui cenſes illum poſtea nataſſe undis exceptum Icarij maris? *Pam.* Quemadmodum volavit etiam. *Erot.* Iamdudum exſpecto de arte te diſputantem natandi. Atqui prius dic obſecro, Pampire, quis primus hanc invenit. Non mirum ſi ipſe ſuo quoque perijt invento, quemadmodum Thraſius atque Phalaris olim. *Pam.* Neſcitur. Cæterum veriſimile eſt, fuiſſe induſtrium quendam & audacem hominem. *Erot.* Quis primus docuit illum? *Pam.* Quis primus docuit reliquas pleraſque cum Liberales, tum Mechanicas, aliaſq; artes, an non naturæ ſagacitas, & ingenij humani vafricies, ac vaga illa mortalium in rebus perquirendis cognoſcendiſq; curioſitas, Pallade adjuvãte? *Erot.* Non ſiniſtrè philoſopharis. *Pam.* Cæterum & illud exiſtimo, fuiſſe ocioſum hominẽ, qui in flumine non ita alto, piſcis inſtar ludendo, vario corporis geſtu ac motione, paulatim imprudens, ita

manibus

manibus pedibusque sit gesticulatus, donec ad eum habitum compositus, quo velut organo atque instrumento hanc postea exercuit artem posteritas, cœperit paulatim aqua ferente sublimis tolli. *Erot.* Fortassis dicis, quemadmodum ciconiæ juvenes, quæ cum nondum probè volucres de nido verentur devolare, alis se sursum librant, velut periculum facientes futuri deinde volatus. *Pam.* Sic. Moxque ille aquarum tentator, ubi vidit his initijs succedere sibi, non quievit, donec quotidie eam didicerit artem perfectius. Atque hinc jactis primordijs, cum vetustas deinde videret, non pœnitenda emergere ex ea re commoda, quærique sæpius perituris aliàs salus certa, æstivis mensibus vel Vegetio auctore, adolescentes atque tyrones in arte natandi mirum in modum exercuit, quod non semper flumina pontes suppeditent, quibus transeatur: Itaque non raro totos exercitus præcedentes sequentesque natare oportêre. Idem accidere alibi in torrentibus plus justo ac repentino exundantibus motu. Proinde & Romani olim campum Martium

tium Tyberi vicinum in hoc delegerunt, uti illic & equites in flumine & equi ad natationem exercerentur. Iuventus etiam post armorum exercitum natando sudorem ac pulverem ablueret (quemadmodum modo dicebas adesse te, uti fluenti lotione, quas sordes hostis Auster adspersisset odiose abstergas) membra cursu & labore defatigata reficeret, ac prioribus restitueret viribus. *Erot.* Non imprudenter me hercle instituta. *Pam.* Adeoque sensim hæc natandi industria atque exercitium usu receptum invaluit, ut non sine proverbiali scommate hocce, μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, hoc est, neque nare, neque literas sciunt, morderentur ij, qui supra modum indocti, nihil bonarum in pueritia artium sibi comparassent, quod hæc duo unà statim primis annis pueris olim traderentur. Quo alludens, ni fallor, & Suetonius in Augusto & Caligula, de quodam scribit, quod ad cætera pleraque omnia esset docilis, & tamen natare nesciret, velut postremum hoc vulgo omnes scirent. *Erot.* Audio. *Pam.* Arbitror autem apud Lacedæmones

mones præter cætera ſtudia, hoc quoque fuiſſe præcipuè in uſu. Siquidem illi quidem, ut erant rerum bellicarum ſtudioſiſſimi, liberos ſuos duriſſimis adſuefacere ſolebant laboribus, puta venationi, etiam puellas, militiæ, equitationi, ut rebus ſerijs eſſent ad cuncta peritiores obeunda, durioreſq; toleranda. *Erot.* Fortiter ac prudenter illi quidem, ut omnia. Sed quis te ita artem docuit natandi, ut ad ejus tam perfectam abſolutamque pervenires cognitionem? *Pamp.* Dicam bona fide omnia, ſi non pigebit audire. *Erot.* Nihil minus. *Pamp.* Natus annos circiter tredecim, profectus ſum unà cum genitrice in Thermas Valeſienſes, eæ à Seduno tribus diſtant lapidibus. *Erot.* Ad quid puero penè adhuc cum Thermis. *Pamp.* In hoc me ſibi comitem junxerat illa & itineris & lotionis, ut quoniam cernebat creſcendo jampridem me ſubſtitiſſe, quemadmodum ramo ab arbore ſua ſecto accidit, ſperabat fore, ut aquis calidis paulatim velut ex conſtricto diſſolverer, demptoque, neſcio quo, naturæ impedimento, inciperem

rem grandescere, instar segetis, sublatis zizanijs. *Erot.* Stultam matrem, quid ad veram virtutem corporis proceritas & moles? *Pampir.* Atqui in patria nostra, quo humiliori sis statura, hoc omnibus, Erotes, haberis despectior, quibuscunque aliâs ornatus animi virtutibus. Alioquin homines sunt simplicitate & antiqua illla insignes probitate. *Erot.* Vbi hi? *Pamp.* In valle Sanensi in Helvetia. *Erot.* Memineras modo Seduni, ibine Cardinalis ille Matthæus agebat? *Pam.* Scilicet *Erotes.* Suspicio locum, etsi non visum unquàm, vel propter illum piæ memoriæ Heroa. Dic obsecro, si nosti, quis jam isti præest Diæcœsi? *Pamp.* Reverendissimus dominus Adrianus à Reidinatten, princeps ea vitæ integritate, sapientia, humanitate, sed maximè erga doctos homines, uti in illo nihil possis desiderare, quicquid in vero Episcopo requiritur. Sed ad Thermas iterum. *Erotes.* Eia faxis. *Pampir.* Quo loco aqua calida, frigida temperata, recipitur, diceres amphitheatrum magnificè lapidibus politis exstructum,

ſtructum, ſedilibus ternis ita circum-poſitis, ut profundius alius alio balneare poſſit. *Erot.* Probè. *Pampir.* In medio ſolo altior erat aqua, quàm pro hoc tum gigante, naſotenus enim ſtantis pertingebat. *Erot.* Quid tum poſtea? *Pam.* Cum viderem vulgo pueros etiam innatantes, cupiebam & ego conſectari, eamque condiſcere artem. Itaque medium velut in libripende me aliquandiu ſemper tenebant ſodales, monentes qua ratione eſſet pedibus manibuſque remigandum. *Erot.* Perge. *Pam.* Idque eo uſque fiebat, donec nonnihil proficerem. *Erot.* Hominem docilem. *Pam.* Aſt audi, quid poſtea acciderit, cum omnibus prandentibus, ſolus præter anum quandam illic manerem, eo conſilio, ut ſi quid in natando aberrarem, fieret abſentibus ſine riſu teſtibus. Igitur de ſedili, ut doctus eram, lente me incurvans demitto in alveum, incipio promovere, ſucceſſit aliquandiu, mihique pulchrè placeo. *Erot.* Credo. *Pam.* Mox laſſeſcere incipiens, cum fixis ſolo pedibus interquieſcere cuperem, infuſa

etiam

etiam tum ſolito altius aqua, vicit proceritatem illam totam noſtram profunditas. *Erot.* O proceritatem vero, ſed quid quæſo tum? *Pampirus.* Quid? Ibi mihi protinus excidens ipſe, cœpi prorſus recentis obliviſci artis, neque pedes neque manus ſuum amplius faciebant officium. *Erotes.* O periculoſe affectatam artem. *Pamp.* Continuo igitur ſubſido fundum petens: *Erot.* Miſer. *Pam.* Ibi tum in lubrico ſolo, funduli inſtar piſcis, non quidem natabam, ſed repebam. *Erot.* Quandiu autem? *Pam.* Citius voraſſes ac cunctantet quidem bina ova elixa. *Erot.* Oportebat te fortiter continere ſpiritum. *Pam.* Imò ſtatim ut concidiſſem, hiſcente affatim ore, egregiè combibebam, non vinum quidem rubrum Valeſienſe, neque candidum Belnenſe, ſed aquam calidam. Primumque ſic afficiebar, quaſi offam alicubi in Suevia ſorberem ſine butyro. *Erot.* Peſſimè ſit iſti juſculo. Verum, quid tandem? evaſiſti ne vivus ex iſta egregia lotione? *Pam.* Non. *Erot.* Non? Atqui impudens, an non te video vivum

ac valentem nunc coram? *Pampirus*. Bene mones, nunc primum memini, quod egregiè quidem eram oblitus, evasi, nec solum vivus, verum etiam cum illinc solveremus omnino novus, posita veteri pelle, non secus atque serpens, exutus leberide. Sed qui tibi subijt me impudentem vocare, cum tu impudentior multo sis, qui cum me coram videres, tamen non dubitarés rogare, an vivus evasissem? nisi credebas corpus te videre phantasticũ. *Erot*. Eorum more interrogavi, qui alibi in Germania obvium mane iterum atque iterum te quærunt, surrexeris ne strato, vel redieris ex hoc vel illo loco. *Pam*. Istis igitur sic respondendum est, quemadmodum ego tibi modo respondi. Sed pergam quò cœperam. Certo periturus eram, nisi longè in angulo anus sedens obscuro, cum me diu desideratum circumspexisset, postremò subsilientis extra aquas manus infœliciter gesticulabundas vidisset. Nam protinus alta exclamans voce excivit, qui semimortuum, quò me animadverterat loco, tollerent. *Erot*. O dura artis initia, ac horrenda experi-

experimenta. Poterat aliquis ab instituto absterreri hæc audiens. Quod si contigisset prorsus tum suffocari, dij boni, quam præposterè tu quidem sollicitæ matris voto respondendo crevisses. *Pam.* Certe. Verum deinde cautius natare cœpi. *Erot.* Rectè tandem cum nautis ad Maleam jactatis inclementius. *Pam.* Nihil conans, nisi socijs præsentibus. Et tamen non destiti, donec omnibus tentatis, eam didicerim artem. *Erot.* Pertinacem narras hominem. *Pam.* Iuvabat nescio quo pacto meum conatum aqua calida, quæ facilius sublevat corpus innatans, quam frigida. *Erot.* Vere ne istuc? *Pam.* Vel experto crede. Cæterum antequam ex his balneis, egregijs quidem illis, sermo egrediatur noster, referre libet, quod tibi merito miraculi instar videri debet. *Erot.* Dic amabò. *Pam.* Qua in septentrionem ex eo loco patet prospectus, excelsissimæ rupes sunt, longo continguæ tractu. *Erot.* Audio. *Pamp.* In medio saxo illo, quod à balneis mille plus passibus distat, longè convisitur miro splendore, colore planè au-

reo prægrandis crux. Teſtantur accolæ, idque ſcriptis antiquiſſimis probare conantur, fuiſſe olim eam crucem, quam fatalem atque prodigioſam vocitant, alio repertam loco ejus montis, unde deſumptam poſt cum incolæ religioſe publicæ incluſiſſent arcæ, accurateque diu velut theſaurum divinitus oblatum, ob idque aliquid portendentem, cuſtodijſſent, moribus hominum in pejus quotidiè prolapſantibus, ex loco obſerato rurſus deinde noctu montem repetijſſe ſuum, inque eum tranſlatam locum rupis mediæ, ubi, ut dixi, hodie viſitur adhuc, unde nulla humana induſtria atque arte auferri rurſus poſſit. *Erot.* Rem prædicas admiratione dignam. *Pam.* Vtcunque ſanè ſeſe habeant cætera, certè his vidi oculis, clariſſimum fulgorem crucis inſtar aureæ ſplendeſcentem. *Erot.* Benè habet, ſi quis minus credat, experiatur ipſe propius, ac deſinat eſſe incredulus. *Pam.* Equidem toties cupiebam avis eſſe tum, ut ſubvolanti certam rei veritatem expiſcari liceret. *Erot.* Quid vero ſi quis iſta negaret? *Pam.* Non daretur

impunè

impunè apud iſtos quidem homines, audiret protinus peſſimus Apoſtata. Verum de his prolixè nimis: proinde jam tandem propius ad inſtitutum. Tu piſcem jam agere diſce in undis. *Erot.* Ac libens. *Pam.* Primum omnium, ut diximus ad neceſſitatem atque ſalutem, non jactantiam inanem ac periculoſam temeritatem nare diſce. *Erot.* Maximè. *Pam.* Elige in hoc fluviolum, qui non adeo ſit vel lentus, vel rapidus, cujus ſcilicet altitudo ipſa pectore tenus adſcendat. *Erot.* Rectè. *Pam.* Adſciſcendus comes hujus gnarus artis, qui fideliter monſtret omnia. *Erot.* Tu is eſto. *Pam.* Nam tota res in corporis conſiſtit agilitate & motione. Proinde præceptor in ipſo margine monſtrabit, quomodo ſint tibi nataturo manus in palmas expandendæ, ita, ut nonnihil in volam capaciorem incurves, non diviſis, ſed junctis preſſim digitis. Natura enim fit, ut facilius potentiuſque ſupernatantia etiam ligna ſecundo ferantur flumine, ſi integra ſint quam fiſſuris feneſtrata. *Erot.* Vera iſthęc. *Pam.* Quem enim putas impetum

redderet divisa crebrisque distincta dentibus pertica vel craticula, vel tracta per undas? *Erot.* Atqui multos video sic nantes. *Pam.* Credo, sed canum instar, passis unguibus infœliciter, mox enim nimio fessi luctamine succumbunt. Itaque ejusmodi malis artificibus plerunque ausus non fœliciter cadunt sui. *Erot.* Sentis igitur nemini altiores tentandas aquas ultro, nisi qui perfectè hanc calleat artem? *Pampirus.* Sentio, atque pergo. Cæterum in circumgyrandis cum natas brachijs, compositas commodè, ut dixi, manus, quo vim majorem habeant undas impellendi, sic oppone, quemadmodum nautæ remorum palmulas obvertunt. Qua quidem in re video plerosque quoque aberrare, ut cætera recta sint, manus ferentes non semiobliquatas, sed rectè planas. Perinde quasi tenues diducas in aquis laminas, quæ res non majorem vim sortitur, quam si acie gladij pares diverberare aquas, non latitudine laminæ obversa. Porrò cum jam es pronataturus, manus medio adpone pectori, ita versas, ut docui,

quod

quod ubi factum, mox ita inverſe junctas ante te recta protende quàm latiſſimè poteris, tum hinc atque hinc diducens, latè ac lentius quidem ita circumage, ut ſemper redeant ſcitè extenſæ, atque in hunc modum circumductè in medium rurſus pectus. Atque id faciendum quamdiu nates. *Erot*. Propemodum teneo. *Pamp*. Cæterum id unicè ſervandum, ut manus ita teneas ac geras, quemadmodum audiſti. *Erot*. Audio. *Pamp*. Illas ſubter aquis rege ſemipedem, ſicque ſerva ſemper, ne tui oblitus ipſius extra undas alternis violenter ictibus projicias, aërem feriendo potius quàm aquam. Quod faciunt pleriquę malè principio edocti, canum nimirum more, quos etiam in eo imitantur, ut manus deorſum verſum quemadmodum illi pedes, natantes jactent. Hi vera deſtituti natandi arte mox fatigantur atque ſidunt. *Erot*. Veriſimile. *Pamp*. Illud inprimis memineris in circumducendis artificioſe manibus brachijſque, uti ſic reducas eas in pectoris medium, vel paulo inferius, ut videaris illas velle in tergum

pene actas supinas jungere. *Erotes.* Oportet, sentio, solicitè tenere artem. *Pam.* Scilicet. Vbi hujusmodi semel præcepta in usum probè conjeceris, facilia deinceps erunt omnia. Iam natans pectus nonnihil subrige ac collum, ita fiet, ut prioribus, & quæ adhuc restant indicanda, observatis, altius commodiusque ferente aqua toto collo superes atque emineas. *Erot.* Sed quomodo pedes regendi etiam? *Pam.* Tace, mox istuc ivero. Vidisti ne unquam Erotes, qui cum natarent, si modo hoc natare est, quoties promovere volunt, caput circumgyrent, dementium ritu, singulis saltibus buccas inflent, moxque non sine murmure fessum coactumque emittentes spiritum, quasi insorptam rursus eructent aquam? *Erot.* Sæpenumero, ac arbitrabar illos toties tam inconcinna gesticulatione perire jam velle. *Pam.* Equidem non multum abludis, neq; enim, quod adeo sæpissimè vidi, dissimilis admodum gestus est eorum, qui in undis jam periclitantur, morti vicini. Atque id quidem faciunt, qui initio non rectè

hanc

hanc imbiberunt artem; quemadmodum & illi, quibus ſemel receptum eſt, capite obliquato, in dextram vel ſiniſtram aurem ſic indoctè atque laborioſe natare. Ex hoc enim vitio naſcitur & aliud, ut ſic compoſiti, dextra modo penè manu natent, dum illam latius porrigunt, ſiniſtram ſtrictius circumferunt, atque id quidem nimium in latus lævum. Quod quidem ipſum perinde eſt, atque ſi ſtudio altero claudices pede, vel volet non æquè libratis paſſiſque volucris alis. *Erot.* Quid igitur faciendum uti non aberres. *Pam.* Rogas? Quemadmodum ante oſtendi, ex æquo manus utraque huc atque huc ſimul exporrigenda, caput totumque adeò corpus in neutrum inclinandum latus, ſed prono pectore ventri innitens recta facie, more natantium ſerpentum, ſic ſecundo labere flumine. *Erot.* Diſpeream, niſi doctè cuncta referas. *Pam.* Qui ſecus faciunt, ne dici quidem natatores poſſunt, cum denos vix ultra paſſus ſuſtinere poſſint, ac fœliciter ſublimes durare in aqua. *Erotes.* Sed durant

plerique diu in imo fundo. *Pamp.* Diutius ſanè quàm vellent, atque hi non eſt, ut multum ſuæ iſti fidant induſtriæ. *Erotes.* Video, quemadmodum in omnibus, ita in hac quoque re multum referre, quo modo primum, & à quo inſtituare. *Pamp.* Nimirum. *Erot.* Equidem multos vidi ſæpe, qui cum natarent manibus, pedibuſque alternatim ſupra fluvium ſublatis ita rediculè geſticulabantur, quaſi in altum ſubvolare geſtirent. *Pam.* Atque hos ſanè adeò malignè ac ægrè fert aqua, ut vix dimidio exſtent capite, ſitque ſtrenuè laborandum, ne aquam combibant inviſam. Habes Erotes, qua arte ſit prior corporis pars in aquis moderanda. Audi nunc reliqua, ſeduloque, ut facis, animadverte, quomodo item ſit pedibus doctè ſubremigandum, ut quemadmodum prius corpus manus recte ferunt, ita hi poſterius poſſint. Siquidem alteri ſine alteris nihil aut certe minimum præſtant. Proinde, ut compendio dicam, diſces penè commodiſſime ſublegere, ſi diligentius inſpicias, quomodo poſterioribus pedibus

ſubnatent

ſubnatent ranæ (nam anteriores, ut ſunt breviores, videri cum natant nequeunt) de quibus legimus:

Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando,
Crura dat, utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperat partes menſura priores.

Erot. Ridiculum ſane illud. *Pamp.* Qui ſic? *Erot.* Putasne poſſe committere, ut cum Lycijs olim colonis vertar, tam prodigioſa metamorphoſi, in ranam? facundumque omnino eſſe homini, ut à tantillo animalculo diſcere aut velit aut poſſit aliquid? *Pam.* Quamobrem non autem? *Erot.* Vt agnoſcerem ranulam magiſtram & præceptricem? *Pam.* Imò vero næ tu ridiculus es Erotes, qui nefas eſſe exiſtimes homini, à brutis quidquam addiſcere, cum natura minimis pene quibuſque animalculis artificium ſummum atque admirabilem ſui majeſtatem inſeviſſe potiſſimum videatur. *Erot.* Expecto quò velis Philoſophe. *Pam.* Vtinam ex minutiſſimis piſciculis, natura volente, ita natandi artem diſcere liceret, ut maria

maria omnia transmittere, cunctas aquarum profunditates investigare possem. Equidem nos omnes bearem, cum quod exquisitissimis fruituri essemus & piscium & ostreorum generibus, tum vero quod (dubitas tu enim) latentes in fundo pridemque jam absorptos eruerem, inque lucem rursus vendicarem a[illegible]portam tot incomparabiles thesau[illegible]. *Erot.* Istuc mi Pampire optare facilius, quàm voto assequi licet, nisi forte Neptunum habeas egregie propitium. Quin eadem opera optas ex tipulis discere, ut cum illis per summas levis aquas percurras, cunctis miraculo hominibus futurus. *Pam.* Si liceat, amice, usurus essem & ea commoditate. Quinetiam, si daretur, non erubescerem ex aviculis consequi volandi artem. Certe sublimis ex media aëris regione despicerem (quod ipsum aliquando puer quoties exoptavi mihi) terras omnes jacentes atque urbes præstantissimas suo quasque divisas intervallo. *Erot.* Atqui tuis istis oculis vix jacentem terræ quantumvis immensæ situm illinc conspicias, ac simul volanti incommodum

modum foret perspicilla quovis circumferre tecum. Atque audi nunc me vicissim desipientem, si mihi à dijs immortalibus concederetur, quod olim multis datum est hominibus, teste verissimo probatissimoque scriptore Nasone. *Pam.* Ha ha he, O vero Nase. *Erot.* Rideas tu licet, quid putan me facturum? Non me hercle ea abuterer fœlicitate ad virgines vitiandas cum Iove, sed quod fecisse aliquando pica fertur, captata temporis locique occasione, cum Argentinenses in illa sua præclara turri, die sereno, thesaurum ex more, reclusis cancellis atque fenestris, auræ ac soli exponerent vegetandum, adpricandumque, ne nobilis Mammon mucore & situ periret, quid? subvolarem egò, ac me furtim conjicerem in gazophylacium. *Pamp.* O furacem picam! an non istuc esset abuti arte? *Erot.* Totas nummorum myriadas illinc raperem. *Pamp.* In quem obsecro usum? *Erot.* In quem stulte rogas? Huc potissimum, ut macilentis, extenuatisque hic illic studentibus, qui collegia infœlices incolunt, succurrerem, largiturus, unde lautius

deinceps

deinceps victitarent. *Pam.* Tu vero ex volucri furto rei non tuæ, volebas succurrere inopiæ atque necessitati, quemadmodum fecisse fertur Astans ille Boëmicus, qui sibi indiderat ipse nomen desperati. *Erot.* Infaustum nomen. Cæterum memini me multa de hoc sæpe audire homine. *Pamp.* Erat is summus per eam regionem patronus scholasticorum esurientium, pannosorum, pediculosorum: in hos conferebat benigne quicquid undecunque præstigiosa àrte sua consequebatur. Sed quo labimur abrepti? *Erot.* Vere istuc, quo labimur, inquis. Nam relicto de arte natandi instituto, cœpimus unà de rebus nescio quibus garrire, de rebus inquam absurdis & impossibilibus. Huc nos tuæ istæ infœlices ranæ produxerunt scilicet. *Pam.* Bona verba Erotes. Imò tu huic locum dedisti digressioni, qui in re possibili quidem illa atque honesta homini, negabas tamen agniturum te ranam magistram. Quasi referat unde quid discas, modo id bonum sit, tuisque accommodum usibus. Neque enim est, ut prorsus contemnas ranas

nostras,

nostras, quas novisti quàm fortiter sese gesserint rebus dubijs in illa calamitosa Batrachomyomachiæ clade. *Erot.* Quin me jubebas ex bombycibus discere serica filare. *Pam.* Atqui hoc non jam agebatur, ut bombycem ageres innendo. *Erot.* Bene, verum hoc quoque minus agitur nunc, multoque est à disputatione tua & arte aquatili alienum, quod de volatu protulisti avium. *Pam.* Vicisti fateor. Etiamsi de ranis serio dico, quas si nolis habere magistras, sed me potius agnoscere velis hujus artis doctorem, age nihil repugno. Idque nostrum utrique non inutile fore arbitror, si quædam alia ex animalculis discamus, quæ exemplis proponuntur ad vitę commoda paranda. *Erot.* Expecto quo eas. *Pam.* Proinde à formicis sapientiam, potius quam à ranis natandi artem, discamus, à columbis simplicitatem Euangelicam, à serpentibus prudentiam. Non jam dico ab araneis insidiandi technam, à scarabeis reddendæ solertiam vindictæ, atque ab alijs alia. *Erot.* Ad institutum redi. *Pam.* Cum natas, ut posterioribus remis scite quo-

que

que utaris, illud servato; pedes aliquanto profundius quàm manus dirige sub aquis. *Erot.* Istuc laboriosum difficileque adparet, ita manibus satagere, ut pedum interim non obliviscaris. *Pam.* Quid faceres si esses Organista, vel, si mavis, hydraulętes, vel textor etiam, quibus utrobique strenuè est luctandum? Parabitur hæc res vel exiguo usu Erotes. Iam quod de manibus præcepi, ita digitos pedum junctim complica; quo fortior à tergo sequatur impetus. *Erotes.* Recte. *Pam.* Sunt autem pedes unà cum manibus movendi, quo simul piscis instar prosilientis promoveas. Quemadmodum navis uno concordique remorum ictu incitata propellitur. *Erot.* Teneo. *Pam.* Pedes hinc atque hinc ea festinatione, qua manus, hoc est, lentius, pone rejice, mox velut orbe facto retrahe nates versus junctos. Ibi tum nihil morandum, sed statim utrunque pedem latum, ac undis obversum, more anserum, impetu contra aquas rursus in tergum jacta, factoque iterum uti prius gyro contrahe semper. Sic pedum gesticulatio manuum

manuum respondebit motioni, de quibus quidem, ne supra aquas, violatis artis legibus, tanquàm volare gestiens, projicias inconcinne, quod monitus es, itidem fac hic observes religiose, Tenes hæc omnia? *Erotes.* Ac probe. *Pamp.* Cæterum quo hęc omnia, quæ præscripta sunt, ante oculos tibi proponam certius efficaciusque, quàm vel Mathematici cuncta lineis ac ductibus varijs suos docent discipulos; functurus boni officio præceptoris, jam certam hujus artis imaginem ipse exhibebo: Tu sedulus de margine natantis adverte gestus. *Erot.* Maximè, aveo enim coram videre singula. *Pamp.* Viden? *Erot.* Nunc primum non postremam hanc esse artem, quàm pulchrè respondent omnia quæ dixti, dispeream, si certum sit quiescere, donec te fuero consectatus. *Pam.* Quo facilius feraris, retento subinde spiritu, ventrem modicè inflatum redde. *Erotes.* Censen conducere? *Pamp.* Rogas? Corpora concava atque turgida nescis commodius supernatare? Atque ecce tibi hujus quoque specimen. *Erotes.* Nun-

quam fueram crediturus. *Pam.* Diebus festis, cum nihil erit quod impediet, siquidem cupis tu, hic te paulatim instructum reddam in hac arte. *Erot.* Obsecro te mi Pampire istuc faxis. Non gratis demereberis & in hoc veterem amicum, quicquid exiges persolvero mercedis. Quod si nunc, quod Christus prohibeat, contingeret nos casu in aquarum incidere discrimen aliquod: Dij boni, quàm te fœlicem hujus cognitio artis, me vero miserum ejusdem redderet ignorantia. *Pampir.* Fateris tandem? *Erot.* Ac candidè. Sed qua ratione quàm citissimè commodissimeque addiscam quod cupio? *Pamp.* Semper ipse præludam. Tum medium atq; sublimem commode prehensum, ita tenebo, ut jam natationem experiri gestienti non sim impedimento. Corrigam si quid aberraris, Probabo quæ rectè gerentur. In hoc fluviolo, qui ad medium usque pertingit pectoris, nihil est periculi. Vbi abfuero ego occupationibus alibi detentus, quoties soli tibi lubebit periculum facere, tribus quidem rationibus poteris utcunque nostri resarcire absentiam.

sentiam. *Erot.* Quomodo? *Pam.* Colliga arundinum grandiusculum fascem, huic ventre superimposito innitere, vel suberi, vel duabus bovillis vesicis, quæ inflatæ secureque sint constrictæ, proque corpusculi tui modo funiculo alligatæ, ut luctantem commode ferant. Hæc tamen omnia utcunque pares, fieri vix possit, quin artem verè exercenti nonnihil sint impedimento moræque. *Erot.* Credo. *Pam.* Et tamen in hunc modum tentatis omnibus observatisque, brevi sine cortice, quod dicitur, nataveris. *Erot.* Dabo equidem operam omnem. *Pam.* Cæterum solus cave, amice, aliquandiu altiores ingrediare gurgites, nisi sit qui juxta lintrem teneat, quæ præsto sit, si quid deficias. *Erot.* Fideliter ista tu mi Pampire. *Pam.* Arundinum fasciculos tibi unicè commendo, nam cum sint levissimæ ob porositatem etiam validè subferunt. Cum Turregi in Helvetia puer etiamnum penè agerem, æstivo tempore vigeni nostrum, aut trigeni non raro commilitones in arundinetum egrediebamur simul. *Erot.* Quid facturi? *Pam.* Locus is ab urbe

mille circiter paſſibus abeſt. *Erot.* Perge. *Pamp.* Illic ubi ſibi quiſque, ut volebat, ex arundinibus, quæ grandiuſculè in portu naſcuntur, interiorique littoris receſſu, faſciculum ita feciſſet, ut prælongo collo roſtroque anſeris figuram præ ſe ferret, cui adpenderat commodè ſuam quiſque intetulam (nam cætera domi relinquere ſolebamus veſtimenta) inſtructo ordine ſic bajulis ferebamur arundinibus, pedibus modo ſubremigantes. *Erot.* Audaciam puerorum ferula bona à magiſtro animadvertendam, in tam profundo lacu? *Pam.* Scilicet, Statua ibi eſt in alto aquæ quadraginta non minus à margine paſſibus diſtans, pręgrandis, lapidea, ſaxo fulta ingenti S. Nicolai. *Erot.* Satius fuerat divum Chriſtophorum illic conſtitutum. *Pamp.* Eum divum cum ter ordine circumnatantes officioſe ſalutaſſemus, quod is liberalis eſt pueritiæ patronus, flexo curſu civitatem recta petimus. *Erot.* Tam longo tramite? *Pamp.* Maximè. Pœna erat, ut qui ex ordine deflexiſſet, domi privaretur equo ſuo. *Erot.* Gravem mulctam. *Pamp.* Sic igitur inſtructa
acie

acie portas intramus civitatis aquatiles, qua parte Lymacus ex ſtagno lacus ſeſe exonerat. Ibi paratam ſuccinentes cantilenam, per mediam labimur civitatem læti. *Erot.* Miror. Sed quid? callebatis natandi artem ſine præſidio pueri omnes? *Pamp.* Omnes probè. *Erot.* Vnde pueri etiam tam bellè illic diſcunt nare? *Pampirus.* Noviſti quid poſſint in unaquaque re optimi præceptores, ſcis dein quid non præſtet uſus aſſiduus, verus ille demum magiſter. Huc accedunt velut illecebræ quædam ad hoc ſtudium, fluvius amœniſſimus, vicinuſque lacus. Diceres infantes mox, ut nati prodierunt, huc velut alludere. *Erot.* Dicis anatum, non hominum prolem. *Pamp.* Tradunt hanc artem alij alijs velut per manus. Sumna, videres ibi veros demum Delios natatores juxta Parœmiam. Neque vero ſolum pueri, ſed & puellæ jucundum tibi præberent ſpectaculum. *Erot.* Puellæ? *Pam.* Sic, æſtate, veſpere ſereno, aqua diurno temperata ſole, gregatim balneant poſt cœnam, faterere Phocas atque Delphinos ſic ludere in aquis. *Erot.* Non mirum, ſi

omnes marini dijque deæque illic habitarent velut loci penates. *Pam.* Grandiores, pueros vulgo docent, ac dant in hoc etiam illis doctores certos, quémadmodum legimus Delphinos proli tradere aliquem annosum præceptorem, à quo discant, quod deinceps sit illis futurum usui capiendis celeriter prædis. *Erotes.* Credis esse vera isthæc? *Pampirus.* Veriora sanè, quàm si ea tuus ille certissimus probatissimusque protulisset scriptor. Hæc qui prodidit, professus est historiographum. *Erot.* Ridiculum, istiusmodi scriptores generis non pauci sunt, qui cum se in frontispicio librorum profiteantur historiographos, mythographi verius dicendi erant. *Pamp.* Parum quidem tu ista verecundè. *Erot.* Nisi fortè hoc illis nomen ea tribuendum figura est, qua Lucianus veras sese scripsisse fatetur narrationes. *Pam.* Vtcunque sit, ad id, quod institueram revertar. *Erot.* Benè. *Pam.* A lotione recenti, plerunque cubitum mox eunt non indutis vestibus. *Erot.* Delicatuli Asiani. *Pam.* Vidimus toties paria in multos pronatare passus, inito velut

co velut certamine, viros & fœminas, perinde atque bijuges equos. *Erotes.* Quid ego audio? *Pamp.* Id quod dico. *Erot.* Quid dicis Pampire? *Pamp.* Id quod audis, nimirum rem ipſam. *Erot.* Quid? An non illic pudefiunt puellæ nudatæ? *Pam.* Interulis utuntur in hoc commode factis. *Erot.* Arbitror illas, ſi ars modo adſit, habere neſcio quid commoditatis hoc in ſtudio magis, quam viros. *Pam.* Bellum atque feſtivum hominem, ſiccine tu huc cogitas? Ita ne curioſum eſſe te? *Erot.* Ni fallor miſcentur dulcia in medijs aquis non raro colloquia, ſi minus mutuos licet amplexus. *Pam.* Imò contrahitur aliquando etiam matrimonium ibi tum, in alto fluminis gurgite, non Iunone equidem pronuba, arbitror, ſed Nereidibus. *Erot.* Dic age obſecro, ubi deinde nuptiæ, in aquisne more ranarum, ſine terra celebrantur? *Pam.* In vino. *Erot.* Animantia mihi dicis prorſus amphibia, monſtri, per Iovem, ſimile, utrunque tam facile innatare ſexum. *Pam.* Vix alibi præterea videas. *Erot.* Cæterum quę res docet anates, anſeres, fulicas at-

que mergos ſtatim, ut nati ſunt, natare? nam de piſcibus non valde miror. *Pam.* Natura ipſa. *Erot.* Sed doce quæſo, unde tam facile innatent. *Pamp.* Latis pedibus, ijſque plicatilibus loco palmularum in remis commodè utuntur. Nunc expandunt, mox in retrahendo complicant. Deinde plumæ, quæ in his avibus tenuiter madefactæ nihil officiunt, ſublevant etiam magis quàm deprimant. Quin idem miraris in quadrupedibus pleriſque? *Erot.* Adeo ſolum hominem infœlicem ac rudem naſci rerum omnium? *Pampir.* Sic fert ſors noſtra mortalium ſcilicet: Tametſi & infans natat. *Erot.* Verum, ſed biennio toto in proprio lotio cujus affixus cum infœlicibus faſcijs. *Pam.* Illud non parum admirationis, Erotes, tibi adferret etiam, ſi videres quomodo in eadem civitate, quemadmodum & Baſileæ ferè atque Conſtantiæ, de excelſis ſeſe præcipitent pontibus. Eſt Turregi venuſtum templum, quod cum in modum roſtratæ ſit in Lymaco extructum navis, ab aqua nomen habet. *Erot.* Quid deinde? *Pamp.* Circuitus eſt perelegans

circum

circum circa, nisi qua in arctoam plagam pons operosus jungitur ecclesiæ. *Erot.* Perge, *Pam.* Eo loci admirabile videres æstate certamen juvenum. Per eum ambitum incitato cursu alios alij consequuntur in eam templi exteriorem partem, qua proræ instar fluminis impetus exceptus hinc atque hinc scinditur. *Erot.* Quid tum ibi? *Pam.* Ex eo loco præcipites desiliunt in fluminis profundum, idque ordine. Senatusconsultum est, ut qui jam devolaturus proximum aliquem sequentem nomine non compellarit, vel etiam non secum ex imo fundo argumentum ac velut testimonium quoddam, lapillum seu aliud quiddam, retulerit, pœnam luat eam, ut indutus interula, deinde ab alijs præcipitetur. *Erotes.* Grave decretum. *Pam.* Tibi sanè, mi Erotes, intolerabile adhuc foret. Ibi cerneres primum alatos pueros, mox trutas, postremo fundulos: Nam vitreo colore fluvius est. *Erotes.* Non mirum, si hoc modo præcipitati caput graviter in fundo illiderent. *Pampir.* Prætentis delabuntur manibus. *Erot.* Cur non pedibus præmissis? *Pampir.*

jussu superstitiosæ cujusdam anus, frustra in balneum calidum ex frigido portatus est. *Erotes.* Miseram lotionem. *Pampir.* Vt illic, opinor, calore fotus, quemadmodum gryllus, reviviſceret. Non multum dissimile fatum alibi hisce perpessam oculis vidimus natricem quandam insignis formæ. *Erotes.* Hydrum dicis? *Pam.* Non, sed lepidam puellam, dixisses Nympham. *Erotes.* Cur non miseratus succurrebas pereunti. *Pam.* Quid facerem admodum puer. *Erot.* Iam quod tua dixero pace, Cur obsecro natricem adpellas, cum id sit genus serpentis. *Pamp.* Præstantem Grammaticum. Quid vetat, cum serpens natrix à nando sit dictus, quemadmodum idem Græcè hydrus ab aqua, in qua potissimum habitat, quo minus vocarem puellam nantem eadem ratione natricem à nando, ut à natando, natatricem & natatorem, à dando datorem & datricem, à stando statorem ac statricem? *Erotes.* Atqui quemadmodum à nando non receptum est, ut dicamus natorem, sic hinc non existimo doctis probari, ut natricem statim de muliere dicamus. *Pampir.* Missas

Miſſas faciamus has Grammaticæ argutias. Vtcunque vocetur, perijt indigna morte venuſtiſſima in primo flore puella. O ſi quis propitius deus juventæ miſertus, ipſam eripuiſſet mutatam ſubito vel in avem. *Erotes.* In anum rugoſam & ſilicernium, ſat ſcio, non iſto eſſes miſericordiæ adfectu. *Pam.* Probè divinas, neque tu quidem, ſi verè te hactenus novi. *Pam.* Eſt adhuc aliud natandi genus, reſupinum videlicet. *Erotes.* Benè mones. Vidi & ipſe hujuſmodi quoſdam nantes, ac non mediocriter admiratus ſum toties hominum inſignem ſolertiam. *Pam.* Hoc, ut egregiè fatear, magis ad oſtentationem & riſum ſpectatoribus movendum inventum eſt, quàm ad uſum atque neceſſitatem. Tametſi non eo inficias, qui hoc probè calleat, eum ſic ſubinde feſſum nonnihil poſſe interquieſcere. *Erot.* Sic enim putabam & ipſe. *Pam.* Plerique ſic nantes eum reſupini manuum pedumque motum, quantum quidem fieri poteſt, referunt, quem proni. In hoc tamen adhuc vehementius aberrant, quod certatim manus atque pedes ſupra aquas

quas feriendo, ipsi sibi ita eas inquietant, ut crebris procellis ampullisque urgentibus vix ore subinde vel tenuiter adaperto liceat interspirare. *Erot.* Credo. *Pam.* Tu vero si hoc quoque natandi genus ex me verè cupis assequi, diligenter observa quæ ante dicta sunt, ut ea quoad licet, huc accommodes. Atque ecce jam tibi ocularem monstrationem. *Erot.* Obsecro prelude. *Pam.* Sic posthac me repræsentabis. *Erotes.* Si queam, quam vellem me posse in omnibus agere simium quendam atque mimum tuum. Ars artem sequitur. Quam leniter laberis, ut vix aquam vel tantillum moveas. *Pam.* Atque hoc sanè est artis: Vides, Erotes, omnia? *Erot.* Etiam. *Pam.* Verum ita contuere cuncta, ut serves, ut imiteris posthac. *Erot.* Equidem sedulo adnitar, neque dubito quin te adjuvante brevi successura sint omnia. *Pamp.* Hinc alia nascitur ratio, si ita quietus & immotus videri vis aquis sublimis deferri; ut vivere quidem credant homines, qui fluitantem forte conspexerint nescij. *Erot.* Qui istuc fit? *Pam.* Videbis. Supinus te committe aquę, ita po-

ita poſito & capite & pedibus in longitudinem. *Erotes.* Intelligo. *Pamp.* Atque pedes accuratè ac preſſim junctos ſerva. *Erot.* Probè. *Pam.* Itaque jace quaſi mortuus feretro impoſitus. *Erot.* Trunci inſtar, inquis, ejus, qui apud hiſtoriographum illum irrefutabilem Æſopum noſtrum datus erat rex laſcivis, refrenibus, delicatiſque ranis? *Pam.* Sic quemadmodum dicis. Verum heus tu cubito utroque utrique adpreſſo lateri, manibus ſic celeriter motis, atque quaſi evibratis lude, quemadmodum in aëre avis quædam ex genere accipitrum uno quidem loco conſiſtit, libratis concuſſiſque perniciter alis: vel quemadmodum piſcis pinnulis utrinque ſeſe agitat. Manus autem non, ut prius, obverte, ſed quo nullam prorſus cites motionem, ſic move, quemadmodum laminam cultri cum cote acuis, velut aquam tranquillam ſubtiliter ſcindens. Cæterum autem, quo commodius feraris, retento, quàmdiu poteris, ſpiritu, corpus tumefactum redde, ac celeriter vel per naſum reſpira, ita uti mox iterum inflere. *Erot.* Auſculto, perge.

Pamp.

Pamp. Caput cave tollas, quasi pronus natares, suppositumque veluti haberes cervici pulvinar: Eo enim sublato teipsum proderes, simulque efficeres, ut posterior tui pars deprimeretur, dissona jam reddita corporis harmonia. Sat erit si facies modo ipsa emineat. Porrò autem, cum cœperis jam nonnihil sidere mergique posterius, illud age quàm potes quietissimè tum pedibus subremigando, in priorem te redige statum atque habitum. Atque adeò hujus tibi ecce quoque imaginem, ne sit in quo præceptorem possis culpare tuum. *Erotes.* Quantum vero interest mi Pampire, re ipsa referre cuncta, quę verbis præceperis, quam fœliciter succedit, quàm doctè repræsentas omnia: vel lapidem doceas mollescere, cœcum videre, surdum audire, mutum loqui, stupidum sentire. *Pamp.* Ne nimium laudes. Cæterum, ut dixi, est hæc adeò res ad homines reperta ludificandos. Quod quidem ipsum cum alibi, tum sæpius Viennæ Austriæ admisi. *Erot.* Recense ex more. *Pam.* Derivatus est ex Danubio fluvius justus, qui, quemadmodum Ingolstadij, mœnia penè

penè alluit ipſa. Illic in littore videres ingentem aliquando lotricum effuſam multitudinem, *Erot.* Expecto. *Pamp.* Ex inſulâ, quam circumfluus parit Danubius, ſupra civitatem in fluvium toties me miſi. Illinc ſic reſupinus, quo modo jam natavi, cum medio delaberer alveo, facie tantum ſuperante, fœminæ conſpicatæ ſunt, diuque dubiæ hærentes, cum nullum prorſus animadverterent motum, ex quo vitæ ſuperſtitis ſumerent argumentum, commiſeratæ tandem alta exclamavere voce, ſuffocatum undis cadaver ſublime ferri. Memini aliquando me non potuiſſe riſum tenere, itaque quemadmodum Sorex meipſum prodebam, fuco rurſus ſimplicibus facto. Quinetiam quodam tempore cum eidem inſiſterem ludificationi, piſcatores falſo opinati mortuum, ut tollerent, lintre feſtinè adpropinquabant. Verum ubi dolum ſenſiſſent, non ſine quidem riſu indignabundo redierunt. Triumphabam ego, quod jocantem non perſequerentur, contiſque vel remis duriuſculi exciperent, ut eſt genus hominum verè Scythicum. *Erot.*
Dignus

Dignus quidem fueras hominum impostor versute. *Pam.* Ita ne? *Erot.* Callidus simplicium inescator, quàm præstantem ageres in Comœdia personam. *Pamp.* Equidem hic tutius sit personatum progredi in proscœnium, quàm illic in hunc agere modum. Est porrò, Erotes, adhuc tertium quoddam genus in aquis ludendi, quod non admodum, quo conducat, video, Calcare aquas nominant vulgo, fortassis huc conducibile, siquid, jacendo quod efficere non possis, stans interea pusillum temporis commodius perficias. De quo quidem breviter succinctèque hæc, Erotes, habeto. *Erot.* Si desunt araneis fila, deest Pampiro ars ex arte progressa fluens. *Pamp.* Constitue te rectum in fluvio, manibus id age quod resupinus quiete quidem natans, doceris, mox retine & hic spiritum. Deinde alternis pedibus ita aquas subtus calca, quemadmodum, ut crassâ te doceam Minerva, in torculari autumni tempore botros solent rustici. Atque audi in torquendo digitos pedum memineris junctos tenere, in reducendo divisos, ne quantum prius

proficiens, te ſurſum libraſti calcando, tantum jam indoctè ſublevando pedes, rurſus impediens teipſum deprimere. Atque hic quidem cum anſeribus & anatibus plicatiles optarem nobis pedes, quibus induſtriè, cum commodum eſſet, uti poſſemus. *Erotes.* Non malè rationaris. *Pamp.* Sunt Scioli quidam, qui cum vix hunc in modum quatuor oculi nutus ictuſvè poſſint ſciantque durare, tamen mirum quantopere ſeſe hic venditent. *Erotes.* Equidem audivi ego quoſdam ſæpenumero etiam gloriari. Itaque ſubmirabar ſubinde tacitus mecum, quale nam iſtuc eſſet exercitium, qualis ſcientia. *Pamp.* Atque his ſanè glorioſulis amice ſuaſerim, ne longius à portu ſeſe conjiciant in altum, ut huc velut ad ſacram ſemper anchoram, ubi ars illos deſtituere cœperit, confugiant ſtatim. *Erot.* Fortaſſis id in genere dicis de ijs omnibus, qui artem ſemel totam natandi non rectè didicerunt. *Pam.* Dico. *Erot.* Vulgo fertur, hanc potiſſimum diſci, cum incidente periculo cœperis ore jam aquam combibere coactus. *Pampir.* Nihil

minus.

minus. Imò contra, in eo rerum articulo videmus persæpe, ut qui perfectè alioquin hanc calluére artem, ejus obliviscantur terrore jam concussi, atque pereant. *Erot.* Itaque fit opinor, ut aliquando ipsi Delij etiam suffocentur natatores. *Pampir.* Benè. Nec vero hoc solum hic usu venit, verum in alijs multis præterea rebus, ut timor gravior atque adeo stupor ipse tibi eximat ejus rei, quàm probè noveras, memoriam, scientiam atque usum, adeoque inducat gravem profundamque oblivionem. Quid enim aliquando accidit etiam oraturis publicè, cum circumfusæ celebritate coronæ quassati obmutescunt? *Erot.* Vidi ipse his oculis. *Pam.* Quid item optimis gladiatoribus aliquando, cum vel ira commoti, vel metu fracti, oblivioni traditis prorsus artis legibus omnibus, ita feriunt, ita cum adversario antagonistaque rem gerunt, ut rustici solent, artis prorsus expertes. *Erotes.* Vera tu. *Pam.* Natantes autem non pauca manent præterea pericula. Sunt frigidissimæ in aquis medijs venæ, quæ crebrius occurrentes lumbos laxant, ac

corpus frigore insolito quassatum tandem prorsus labefactant: quo deinceps si accesserit spasmus, natantium illa quidem plerunque præsens certaque pernicies, actum fuerit, ita enim membra prius debilitata constringit, ut non amplius remigio possis uti consueto. *Erotes.* Atqui sunt, qui contra hanc contrahendi vim, remedium se nosse presens profiteantur. *Pam.* Fortassis, verum illi, ô bone, non possunt periclitantibus semper præsto adesse. *Erot.* Quod si contingeret, ut alteram vel manum vel pedem hoc mali corriperet, posses quidem tu, Pampire præceptor, nihilo tamen minus aliquandiu durare? *Pam.* Vbi? in fundo cum fundulis? hoc enim vel aliâs facile liceret. *Erot.* Ludis tu me, etsi probe quid velim adsequaris. In suprema, inquam, aqua incolumis. *Pam.* Sanè possem, ea est hujus præstantia artis. Et tamen si diutius esset natandum velut dimidiato, non posset non periculum imminere tandem. Novisti enim quid valeat currus altera illisa rota, quid volucris, cui una modo sit ala, quid homo, altero privatus pede, quid navis biremis

antea,

antea, uno jam amiſſo ordine. *Erotes.* Novi. *Pamp.* Tu hoc unice ſemper diſcipule velis ante oculos habere tuos, memorique condas mente, ut cum hanc benè didiceris artem, ita fluminibus lacubuſque te credas, ita te pares, quaſi ſemper ſit natandum. Pares, inquam, te ad extrema omnia, ita fiet, ut quidquid caſus ſeſe obtulerit, minus noceat præmeditatum atque ante expectatum prudenter cordateque. Quemadmodum minori malo ex proviſo deſcendimus, vel etiam neceſſitate cadimus in foveam, quàm ex improviſo repentinè. *Erotes.* Næ tu verè omnia narras, atque iſtuc ſi faceres ſemper. *Pam.* Quid iſtuc eſt verbi? Ita ne dubitare te diſcipulum de fide atque conſtantia magiſtri? Sed pergo docere. Cum flumen pedibus tranſis, ita ſis affectus ac paratus, ut ſemper quidem ante te eſſe vel gurgitem imaginere vel foveam, vel denique obſtaculum aliquod occultum atque inſidioſum. Ita cautè procedenti tuta aut certe minus periculoſa ſunt omnia. *Erot.* Teneo, futurus, ne dubites, cunctorum memor. *Pamp.* Sic etiam, cum natas,

faciendum tibi. Longiore fessus natatione, interquiescere alibi cupiens, vel aliâs vadum inquirere percontarique tentans, sic sensim pedes demitte incurvus, quasi non sis vadum attacturus ipsum. Siquidem multis ex metu hic pernicies accersitur, dum quod sperant, non inveniunt, ac sic repentè attoniti, desperare prorsus jam incipiunt, artis obliviscuntur imagine odiosæ mortis, atque incomposito luctamine fessi tandem concidunt, prædaque fiunt piscibus infælix. *Erot.* Habeam malè propitias omnes semper Musas, nisi rectè moneas. Meminero omnium, quę non minus sapienter doces, quàm cordatè atque fideliter præhortaris. *Pamp.* Tu apud te semper sies, qui quidem ipse primus est præcipuusque servandæ gradus salutis. Neque tam temerario ausu, quemadmodum ego toties feci, uti etiam referens nunc exhorrescam, te aquis quibusvis, ut ante monui, credito. Illud enim est tentare fortunam illam mobilem (nescis?) atque rotundam Deam, arte abuti, & vana ostentatione tibi tandem malum, quod poteras præcavere, conciliare.

Erot.

Erotes. Prudenter & isthæc. *Pampir.* Quos ego enim non fluvios, quôs non lacus lacessivi? De qua adeo re, hoc est, inconsulta temeritate, si tibi, Erotes, inciperem recensere, dies me hercle ante occideret, quàm absolverem. Proinde quod vivo etiamnum ingratissimus habendus sim, nisi jugiter cum animi gratitudine acceptum referam summo Iovi, ipsique adeo Neptuno, non poëtico illi quidem & mendaci, sed illi, qui celeri toties gressu mare summum divinis transijt plantis, Tyberiadis, ad cujusque comminationem consilescunt verè omnes fluctus. Qui ventis non ijs, quos Æolus emitit in pium Æneam, sed ipsis ventis imperat, & jussi parent. *Erot.* Est sanè aliquid divinum agnoscere beneficium, propriam detestari temeritatem & malitiam, ab eaque maturè discedere. Expertus multa, potes item multum posthac monere multos, quemadmodum suo malo prudentes sæpeque infœlicius jactati nautæ. *Pam.* Scilicet rem ipsam acu attigisti mi Erotes. Neque enim mihi ubique læta omnia obvenêre. Nam non semel ita sese Rhamnusia

ostendebat alibi, ut vel nutu satis significaret, se versuram tergum mihi, si pergerem perpetuo frustra esse audax. *Erot.* Imò subindicabat, opinor, nisi desisteres effecturam se, ut experirere aliquando te non frustra esse audacem, sed in tuiipsius perniciem. *Pam.* Doctè colligis, maximè cum ab undis etiam non raro, ut meminimus, eximijs sit periculum natatoribus. Cujus sanè rei vel unum proferre exemplum libet, quod tamen sine animi dolore etiam hodie post tot annos vix facere possum, ut amici singularis tristem recenseam casum. *Erotes.* Incipe. *Pamp.* Egressi eramus nostrum trigeni circiter, aut eo plures studentes Viennæ, in Danubij insulam illam (cujus adeo ante facta nobis est mentio) amœnam. Tempus tum & locus invitabant, ut ijs nos adficeremus voluptatibus, quas vulgus literatorum Fontanium vocat, nimirum à fontibus, ad quos ejusmodi studia potissimum peragi solent. Atque utinam apud fontem aliquem tum, non tam potentem fluvium essemus delitiati ita, uti rerum versa tandem facie, omnis voluptas transiret in lu-

ctum. *Erot.* Ausculto qui finis. *Pam.* Præter reliqua studia & exercitamenta, pars etiam in vicino flumine, exemplo Romanæ olim juventutis, nos exercebamus. Ego cum Danubium semel iterumque tranassem, amicus, quem dixi, & natalium splendore clarus, & in bonis literis non trivialiter versatus, dum medio lætus labitur flumine, nobis in littore aliud agentibus, mox væ exclamat, respicimus. Quid multa? illico pereuntis agnosco gestus, oblitus enim artis omnis, quam callebat, si quis certè inter nos alius, insigniter atque eximiè, manibus divisis ac pedibus subsultabat identidem. *Erotes.* Miserum aspectum. *Pamp.* Aquam evomebat, nunc capite extans, nunc rursus mergebatur miserè, idque antequam periret diu faciebat. *Erot.* Cur nemo ex tanto sodalium grege suppetias ferebat pereunti? *Pamp.* Aberant, amice, longè naves, neque quisquam mecum in tanti volebat fluminis medium pronatare. Neque sanè solus audebam me tanto credere periculo, ut imbecillis tam forti atque corpulento succurrerem homini. *Erot.* Sapuisti

tu, neque ſuaſurus tibi quiſquam fuerat, niſi qui perditum te cupijſſet, quę cauſſa autem interitus erat? *Pamp.* Mors. *Erot.* Quid id reſponſi? quę, inquam, cauſſa mortis? *Pam.* Interitus. *Erot.* Pergis ludere in re tam ſeria, & in luctu tam triſti amici? Cum mors nihil aliud ſit, quàm interitus, mors mortis cauſſa eſſe nequit, ſed cauſantem aliam oportet præcedere mortis cauſſam. *Pam.* Ignoſce obſecro, jam extra jocum, ſuſpicor fuiſſe ſpaſmum. *Erot.* Veriſimile. Cæterum periclitantibus in medijs aquis profundioribus, poteſtne quis ſine lintre ſubvenire? *Pamp.* Poteſt aliquando. Siquidem ipſe ego quinque liberavi certo alioquin perituros, hac fretus induſtria, nec quidem ſine gravi vitæ periculo. *Erot.* Egregium ſervatorem. *Pam.* Verum quo minori tamen id fiat diſcrimine, cum paro ſuccurrere, nec adſit navicula ulla vel ratis, religio ſanè mihi eſt, pronatare, niſi arrepto fuſte, vel tabella. *Erot.* Quid cum ijs? *Pam.* Vt porrigam periclitanti. *Erot.* Quid deinde? *Pam.* Iubeo adpræhendere manu, ipſe altera cautè tenens. Atque ibi

ibi tum, quo fortius lignum in altum tollere possis, simulque infœlicem sic nonnihil sublevare, donec ad sese redierit, si modo redierit, utile fuerit etiam scire tum rectè, ut docui, aquam calcare. *Erot.* Credo. *Pam.* Vnice cavendum autem, ne dimisso ligno, te præhendat. Siquidem in eo rerum statu, mordicus pressimque tenent, quidquid semel adpræhenderint. *Erot.* Audivi. *Pam.* Cumque in hunc modum jam morti proximi conantur evadere, pereunt cum ipsi, tum perdunt etiam lachrymabiliter simul eos, qui amicè succurrere parabant. Ita enim retinent, ita inhærent, ut natare non possis. Profuerit juxta dictis illum compellare amicis, ac spe salutis subinde injecta, animare luctantem, ut fortiter agat, ac redeat ad intermissam metu natandi artem, velit meminisse manuum pedumque. Quod si hac nihil promoveris ratione, satius est unà cum ligno relinquere hominem, quàm ut simul pereas. Et tamen nihil non tentandum, si quà possis pereuntem eripere, quod uti commodius fiat, monendus identidem, ut tibi obsequatur, ut na-

ut natando eò te ducentem trahentemque ipsum sequatur, quo ad proximum invites portum. *Erot.* Necesse est una tum scire natare manu. *Pamp.* Est. *Erotes.* Sed si is, cui auxilio venire cupis, prorsus artis expers est, qui liberari & ipse potest? *Pam.* Non facile, nisi lignum grandiusculum tecum licuerit sumere, puta asserem vel truncum, ac pereunt ejusmodi prius, quàm poteris ad eos pervenire plerunque. *Erot.* Debent adeo post Deum vitam tibi, quos ex undis recepisti. *Pamp.* Debent, ac susceptorem candidè Anabaptistæ illi atque retincti homines agnoscunt. Postremo cum Ingolstadij passibus à civitate circiter trecentis, cuidam in Danubio jam extremè laboranti ac semimortuo pararem succurrere, prioremque illum, qua parte commodum erat, arripere, cum subito amici perculsus casu illo quidem tristissimo, mergi instar nunc mergentis, nunc emergentis, nihil mecum præsidij in tanta festinatione recepissem, sic de alta ripa desilio latè in fluvium, adeò gravi exceptus casu, ut ilia esse rupta subformidarem: ille mox ex imo subsiliens,

ſiliens, ſolem poſtremò viſurus, prior me contrarijs votis dextro prehendit brachio, ſicque tenuit. Vnde niſi ſuperiora omnia tentaſſem, monitúſque paruiſſet, certo me fuerat docturus ille, ne de cætero cuiquam amplius ſuccurrerem. *Erot.* Satis temerariè ibi te undis credebas. *Pam.* Quid facerem, ubi res nullam patiebatur moram? Reverſus ad ſe teſtabatur ſub undis ſibi omnia viſa flavi viridiſque mixtim coloris. Iam teſtamentum condiderat in imo gurgitis. Iam illa ſecum, vixiſti ſemel, jamiam cognoſces, quæ tibi toties de inferno, quæ de cœlo dicta ſunt. *Erot.* Sunt iſtæ ſcilicet ſolicitę meditationes mortis. Cæterum fuiſti ne ipſe aliàs in periculo, unde ſalutem tibi ex arte tua potueris promittere, vel unde, quod ſervatus es, debeas iſti acceptum referre ſcientiæ & induſtrię? *Pam.* O bone non ſemel. *Erot.* Fortaſſis tua culpa incideras atque temeritate in periculum. *Pam.* Non ſemper, ſed vel caſu, vel nautarum negligentia & inſcitia, ut intelligas hanc artem non minimum præſtare auxilium ſalutis tuendæ, ſi quis quem-

admodum oportet, sese rectè gesserit. Longum autem foret percensere, quoties, quibusq; locis, me ita servarim ipse. *Erot.* Vbi facilius natas in stagno ne vel fluento? *Pam.* Quo rapidior est fluvius, hoc minori in eo nates negocio. Siquidem in Ara nobili Helvetiæ flumine, vel Thracico Hæbro, malo nare, quàm vel in Lugdunensi Arari (cujus adeò meminit Poëta) vel lacu Lemano, in cujus ripis illa generosissima nascuntur vina Ripensia. Siquidem impetus celerius labentis aquæ, sine penè nisu & luctamine amnis, facile supernatantem defert, ita ut multo diutius longiusque nates in flumine cito, quàm undis tardis atque stagnantibus, ubi majore est opus sudore, ut promoveas. Quemadmodum volucres secundo vehementique vento celerius feruntur, quàm aëre tranquillo ac sedato. *Erot.* Quid si incideres in vorticem atque gurgitem violentiorem? quid ibi tum, artifex Pampire, ne vel mergare, vel toties in gyrum redigaris defessus, aqua redeunte perpetuo in orbem? *Pam.* Benè mones, neque hic me imparatum inertemque cognosces.

Vbi

Vbi enim in ea loca incidere contigerit, tum vero memor artis vel maximè, armo me contra, colloque subrecto allabens, non patior me priorem arripi, sed sublatis brachijs, sævientis undæ æstum alternis ictibus disturbo atque diffringo. *Erot.* Obsecro te, ita ne agis? *Pam.* Scilicet, quod si pugnorum crebra, acrisque verberatio palmarum non suffecerit, projectis à tergo pedibus, instar petacium equorum, non sustineo, ut posterius etiam arripiar in fauces hiantis undæ. *Erot.* Video instructum te in omnibus. *Pam.* Atque sanè id inprimis est necessarium natantibus. Sunt enim multa accidentia hujus artis, quibus consummata ac perfecta redditur. Siquidem in procellis etiam alternatim nunc adsurgentibus, nunc rarescentibus (quas & ipsas frangere artis est) non simplici sanè utendum est natatione, sed commodè nunc cedendum, nunc contra nitendum mediocriter, ne nimia veluti cum adversarijs pugna fervente instantius defatigere. Dabitur & hujus documentum tibi, cum aliquando sese obtulerit locus procellosus atque

vorticibus

vorticibus infestus. Atque adeò si essemus jam ad pontem Reinfeldiæ supra Basileam, vel in eo Danubij loco, quem vulgo ob aquarum sævientium, scopulorumque pericula, Strudel vocant, daretur occasio hujus demonstrandæ tibi rei. Nam Cataractæ illæ Schaffhusianæ, præcipiti inauditoque lapsu & fragore superant omnem prorsus natandi artem. *Erot.* Multa sæpe de eo loco audivi, sæpiusque optavi coram videre omnia. *Pam.* Præcipitat se Rhenus de altissimis saxis, velut cum loci iniquitate pugnans, maximoque strepitu ita delabens, ut in vicinis molendinis tua ipsius verba non exaudias, itaque fit, ut perpetuo sono quidam illic etiam penè surdi reddantur. *Erot.* Oportet egregios ibi esse Stentores. *Pam.* Iam ipsum tumultuantium aquarum horrendum murmur reductis rupibus exceptum atque inclusum, Echo protrahente, æris instar Dodonæi longum resonat. In præcipitio putares farinam decidere, non aquam, adeò totus fluvius in spumam resolvitur. *Erotes.* Quid cum navibus, quæ illuc feruntur, agitur? Possunt

Possunt ne vel exoneratæ funibus illac demitti, quemadmodum alibi fit? *Pam.* Nihil minus: sunt aut frangendæ, aut adverso flumine reducendæ laboriose sanè. Quanta, Dij boni, pecuniarum vi illa redimeretur, si esset possibile; incommoditas, hoc est, uti ea quoque parte esset navigabilis Rhenus. Nunc bona ac merces difficili via, terra aliquandiu necesse est plaustris devehi, non sine magnis impensis, ac jactura priorum navium, donec in alia recipiantur multo inferius navigia. *Erot.* Grave sanè dispendium. Esset ibi opus Hercule, qui saxa disijceret, æquaretque commodius locum. Cæterum arbitror illam tristissimam maris tempestatem, quam nequam venti ab Æolo velut effrenes ex schola emissi discipuli, conciverant, omnem quoque tum vicisse natandi scientiam, quando, hi summo in fluctu pendent, his unda dehiscens, terram inter fluctus adperit, furit æstus arenis. Ubique: Adparent rari nantes in gurgite vasto. *Pamp.* Equidem ignoro, cum fatalis illa fuit conturbatio. Et tamen fieri potuit, ut hujus periti artis, maximè quibus datũ

est asserem, vel aliquid adpræhendere aliud, aliquot incolumes evaserint. Cum apud eundem quidem Poëtam legimus, quid hæc cognitio optimo Palinuro (in quo adeò omnem salutis spem ponere consueverat dux Æneas) profuerit. Cujus hæc verba sunt de seipso loquentis:

Tres notus hybernas immensa per æquora noctes,
Vexit me violentus aqua, vix lumine quarto,
Prospexi Italiam summa sublimis ab unda.
Paulatim adnabam terræ iam tuta tenebam,
Ni gens crudelis madida cum veste gravatum,
Prensantemque uncis manibus capita aspera montis,
Ferro invasisset, prædamque ignara putasset.

Erot. Tamdiu potuisse Palinurum natare, in tanta maris tempestate? *Pam.* Certè, ut Virgilius scribit, quod quidem ipsum eo facilius credideris si tecum expendes, quot etiam perpetuos diesque noctesque, ut author est Homerus,

merus, Divinus natarit Vlysses, æquore nihilo mitius furente, cum relicta, numinis jussu, Calypso, patriam peteret Ithacam. *Erotes.* Verum, sed dea Ino tabulam porrexerat salutarem ac subsidiariam, cui innitens incolumis nataret Vlysses. *Pamp.* Verum, sed aliquid est, tanto tempore in tam æstuanti pelago potuisse vel pedibus doctè subnatare: quod ipsum quoque plerique ignorant, tantum abest, ut sciant prorsus natare. *Erotes.* Obiter jam mihi succurrit, cum ante annos paucos victrici redimitus lauro imperator Carolus ex Libya reverteretur, miserabile illud naufragium, quo milites plus minus septingenti perijsse dicuntur, quam tum putas fuisse rerum faciem, cum alij alios impedirent? *Pam.* Luctuosissimam, & tamen aliquot enatasse feruntur. Excepit infœlices illos, qui fortassis haud satis consulto compendium affectantes quæsierant, non hospitaliter vicina Charybdis. *Erotes.* Nimirum ut assolet, monstrum horrendum, non frustra à Poëtis tantopere decantatum. Sed quid tu si adfuisses, facturus fueras, ne unà perires laxis

jam navium ac confractis laterum juncturis, artifex bone? *Pam.* Tamen ne sic quidem animum despondissem omnem. *Erot.* Qua obsecro spe suffultus? Vbi una spes victis nullam sperare salutem? *Pam.* Non meministi, quid de Palinuro ipsoque adeò Vlysse dixerim? *Erot.* At non perinde cuivis succedit negocium periculosum. *Pam.* Quasi Christus, tanquàm propitius Neptunus, non hodie etiam suis inclamatus ex supplici pectore subvenire soleat. Verum audi, in eo casu, ita salutem quæsijssem, ubi periculum certum imminere videns, sentirem omnino esse natandum, maturè abjecissem (idque eo prætextu, quasi sic accinctior accedere vellem nautis auxilio) quæ futuræ natationi inhærentem impedire potuissent. Quemadmodum Vlysses fecisse perhibetur, cum Deæ jussu de fracta sese præcipitaret rate, relicta post se etiam incomparabilis pretij veste, quam abeunti dono ac velut sui perpetuum mnemosynen dederat adamata diu Chalypso. Cujus pretiũ si præposuisset saluti, quid an non nimio pressus onere mox perijsset? Vt intelligas nobis

nobis omni chariorem thesauro vitam esse merito debere. *Erot.* Vera prædicas. *Pam.* Iam me sejungerem ab alijs quantum possem, ut quando visum esset, præcipitarem me vel ex puppi vel prora. *Erot.* Audio: sed quid si in te librassent lanceas? vel jaculis mox trajectum perfidiæ pœnas te dare docuissent? *Pam.* Non est perfidia in hujusmodi necessitate quærere salutem. Sed pergo, ut solus natans liberius in portum profugere possem. Siquidem in ejusmodi fortuna non leve imminet periculum à comprensantibus odiose vicinis, atque importunè ex desperatione inhærentibus socijs. *Erot.* Credo. *Pam.* Circumspicerem tabulam aut lignum grandiusculum fracta ac subsidente jam navi, quod id præstaret, quod præstitit, ut diximus, Vlyssi fatalis tabula juvantis Nymphæ, ac tale procurarem, si liceat, præsidium, cum longius esset enatandum. Atque in hoc Erotes, fac meum quoque innitere exemplum, ut in aquarum sinistra fortuna, juves quacunqne licuerit commoditate natandi artem. *Erot.* Dic mihi Pampire, Impeditus prius, posses in

undis veſtes abjicere atque exuere? *Pam.* Poſſem ſanè tunicam, diploida, interulam, ac calceos, ſi minus caligas, quas cultello commodiſſimè tamen poſſes diſſècare, ſi longius natanti putares illas fore impedimento. Atque hæc exequi licet, ſi aquam ita aliquandiu ſçias calcare, ut rectus conſiſtere poſſis. Zonæ vero parcerem quantumvis gravi, in qua geſtanda ſervandaque eo ſtrenuum magis præſtarem bajulum, aſturconem, ſive Tolutarium. *Erotes.* Equidem non arbitror hujuſmodi ſarcina multos ex eo pereuntium grege gravatos nimis fuiſſe. *Pampir.* Hujuſcemodi quiddam non ſemel mihi penè uſu veniſſet, quemadmodum ſub ponte illo totius Germaniæ magnificentiſſimo operoſiſſimoque Ratiſponæ aliquando. *Erotes.* Quid ita? *Pamp.* Rate vehebamur viri, fœminæ, pueri, ſenes, ut fit; promiſcua turba. Nautis benè potis huc conſtricti devenerамus, ut errorem quem nobis ſua inconſiderata loquacitas, ex vino profuſa nimio conciliarat, iſti deinde corrigere non poſſent, ut eſt eo loci flumen rapidiſſimum, ubi impegiſſemus in co-

lumnam unam, binæ arbores à rate solutæ, ibi cursum fixerunt aliquandiu, vale dicentes interim nobis. *Erotes.* Nemo perierat? *Pamp.* Nemo. Cæterum vasa duo, quæ eo fortè posita erant latere, periclitata sunt, verùm mox rursus recepta. Ibi audisses ululatum mulierum, clamorem puerorum, senum desperabundos gemitus; vidisses expassas in cœlum manus. *Erot.* Quid tu? *Pàm.* Fidebam Deo, ac arti meæ. Stabam accinctus in parte navis extrema, ut si tristior sequeretur fortuna, saltu me præcipitarem seorsim in aquas. Eram infantulum, ex matris propè sedentis sinu, si potis fuisset, arreptum mecum sumpturus, ut vel hanc servarem animulam perituris cæteris. *Erotis.* Piè tu ista cogitabas. Similis terror accidit ante annos quatuor nobis, ad pontem proximum infra Donoverdam. Aberat tum fortè Palinurus, ut vectigal exolueret, gubernator à pistri nostra, homo torvus, dixisses Sauromatam quendam, vel (ut verius dicam) ipsum Stygium Charontem. Inciderat tum repentina atque gravissima tempestas. Nix commista

grandine ſic tranſverſa à violento ferebatur vento, ut obſcurato cœlo, omnis adimeretur prohibereturque proſpectus nobis. Nautæ abſentia rectoris triſtes, tempeſtateque perculſi, indicto ſilentio ſignificabant non leve imminere periculum à ponte. Cum vero nobis nequicquàm nitentibus navis tranſverſim rapta ſic deferretur, ſubſenſeram nautas jam ſecum conſtituiſſe, ut ſeſe præcipitarent ante in flumen, quàm navis latitudine adpulſa ponti frangeretur, aut etiam unà pons ipſe corrueret. *Erotes.* Perge. *Pamp.* Quod ipſum certo futurum erat, niſi nos Deus reſpexiſſet. Erat enim navis oneraria, prælonga atque valida, qua ferrum fuerat ſubvectum Vlmam, perijſſent quotquot in Argo fuerant credo omnes. Verum, ut dixi, Deo aliter viſum eſt, ut navis jam ponti imminens, cum ad proſiliendum, ut perniciem anteverterem futuram, eſſem accinctus, fundo inhærens conſiſteret ter acta in orbem, ita ut nec proram neque puppim, ſed latera obverteret ponti, in quem ſi impegiſſet, nec Triton, neque ipſa Cymothoe infœlices hinc detruſiſſent.

detrusissent. *Erot.* Verùm quis tandem finis? *Pam.* Mane. Nihil vehementius timebam, quàm navem arcnis solutum iri. Itaque cum dubij sic diu hæsissemus: Altera nave divina prorsus virgula equi, qui onerariam sursum flumen trahunt, adventant, ali his post misetos clamores & pejerationes impijssimas, quæ sunt ferè quotidianæ istorum hominum precationes, post multa molimina & labores, navis partim exonerata in littus attracta est, nocte jam profunda ingruente. Ibi pedestri itinere, difficilique planè via monticulus nobis erat superandus ad hospitium usque. *Erot.* Expecto reliqua. *Pam.* Aderant aliquot infantes cum matribus, ex his unum, à parente solicita rogatus unà cum cunabulis ferebam. *Erotes.* Fortassis pater gestabas filium. *Pam.* Rides tu quidem, non risurus, si in tam tristi adfuisses tempestate. Audi Catastrophen, cum ventum esset ad hospitium, ut intelligas eo die ubique fortunam nobis egregiè adversatam, egreditur Pandocheus tristi vultu, fronte caperata, ubi vidit promiscuam turbam, opinatus

nos esse Anabaptistas, abnuit hospitium. Rogamus caussam. Non est, inquit, admodum pridem, cum ignarus homines tecto reciperem hocce tetinctos, quod cum præfectus vici cognovisset, minatus est gravem pœnam irrogaturum sese, si ad eundem iterum peccarem modum. Itaque bonus homo non poterat secus persuaderi, nisi à nautis tandem subsequentibus: unde re cognita, veniam precatus exules Anabaptistas intromisit. *Erot.* O quàm vellem, tunc istud tuum os vidissem, audissemque colloquia, quam tergiversationem cum Ganymede isto habuisses, nam novi te intus & foris. *Pam.* O Erotes mi, quam vellem, vicissim ea nocte mecum fuisses particeps omnium delitiarum & voluptatum, cum ita tractarer, ut cum Vlysse nihil enixius exoptarem, quàm si tandem diesceret. Verum hæc nimis prolixè fateor, proinde loquacitati ignosces nostræ. *Erot.* Non gravatim. Cæterum navigaturi olim, Pampire, Neptuni numen implorabant, ventos ipsos tanquàm deos sacrificijs placabant: quod si cui infœlicius cessisset navigatio, existimabatur

tur parum ritè hæc primum peregisse. Ita ea forsan die, Pampire, consueta cantiuncula solventes deo illo, vero aquarum tempestatisque domitori, vos non commendastis, quam vulgo cantillant in Danubio navigantes, tanquàm læto auspicio cujusque diei cursum exordientes. *Pam.* Imò & divo Christophoro etiam propriam succinebamus cantionem, non Christo solum. Siquidem hic sanctus, ut fortis aquarum calcator, ut robustus gigas nullis cedit fluctibus prodigiosa corporis proceritate, pereuntibus strenuè succurrit vel ex profundis fluviorum faucibus tollens suppressos, in hujusmodi periculis post Deum inprimis est invocandus. *Erotes.* Præstabat simul tempestati nigram obferre pecudem. *Pampir.* Ab Ethnicis ista olim curabantur superstitiose, quibus solenne erat, dijs superis offerre, ut bona darent. Medioximis, hoc est, laribus atque penatibus, ut ignem ac ædes custodirent. Dijs inferis, id est, dœmonibus idem præstabant, ne nocerent. Christianis, Erotes, sat est in impetrandis bonis, ac malis deprecandis, solum unumque inter-

pellare

pellare Deum nostrum, qui quemadmodum omnia bona largitur absque mensura, ita solus cuncta mala à nobis avertere & potest & solet invocatus. Qui si est pro nobis, quis contra nos? Habet ventos in manu, habet cœlum & terram, mare & infernum: habet Luciferum, ut nihil nobis nocere possit, modo curemus ut hunc servemus propitium. *Erotes*. Tantum valuit mea oratio, ut nunc te audiam Theologum piè ac verè ista loqui. Quod si naufragos fieri eo die contigisset, credin matres cum infantulis eam viriliter enatare potuisse, quemadmodum legimus, mulierem illam viraginem unà cum puello, quem sinistra tenebat, masculo prorsus & animo & robore enatasse? ἐν τῷ τοῦ ἡμετέρου τοῦ δ' ἐκείνου Ερασμου ναυαγίῳ? *Pamp*. Equidem non putabam, adeò omnes non solum fœminæ, sed & viri desperarant. *Erot*. Tu igitur solus Adamum præstitisses sacrificum in strenuè evadendo? *Pam*. Sic bona spes habebat animum meum. Vides igitur quid fiduciæ necessitate urgente in hanc artem sit collocandum, si Christo præcipuè te commendasti,

mendaſti, quæ quid præſtat, vel ex eo etiam naufragio intelligere poteris, in quo fuit & Paulus Apoſtolus, cum captivus ex Paleſtina ducebatur, Cæſari ut ſiſteretur, res huc devenerat, Erotes, ſi legiſti. *Erot.* Legi. *Pamp.* Vt qui ſcirent juberentur natare, quo navis alleviaretur etiam, neque ſemel omnes unà perirent. *Erotes.* Quod ſi ſanctiſſimum Apoſtolum contigiſſet periclitari de vita in undis ligatum, quis illi tuliſſet opem? *Pam.* Quis rogas? Is nimirum, qui ante illum, una cum Sila, Philippis ex carcere redemptum eduxerat. *Erotes.* Dic obſecro, quid Petrum, quem Syriacè Cephan Euangelium vocat etiam, ad natandum tam fortem & audacem reddiderat (fortaſſis quod ut piſcator eam probè noſceret artem) ut ad conſpectum Domini ſui tam ſingulariter adamati, non dubitaret vel veſtibus gravatus ſeſe ex piſcatoria demittere lintre in medium maris? *Pamp.* Vin ſcire? *Erot.* Avidè. *Pamp.* Petra fidei, hoc eſt, firmitas fiduciæ in Chriſtum. *Erotes.* Cur igitur quodam tempore mergebatur ortis fluctibus?

Pam.

Pamp. Diffidentia. *Erot.* Quid iſtuc? *Pamp.* Nobis in exemplum. *Erotes.* Exemplum autem? *Pam.* Sic, ut intelligamus noſtris viribus nihil neque tribuendum, neque fidendum quidquam. *Erot.* Quàm admirando modo Dominus Ieſus aquas percurrebat ſummas, perinde quaſi firmum ſolidumque ſolum. *Pamp.* Quid ni Dominus cœli, maris & terræ, ac verus demum Neptunus, non commentitius ille, de quo Poëta cecinit:

Atque rotis ſummas levibus perlabitur undas.

Erot. Quàm vero voluptarium fuiſſet conſpectare (Pampire vides quo recidam?) quomodo impius atque obduratus Iudæorum perſecutor & maſtix Pharao, coëunte in ſe rurſus mari rubro unà cum univerſo illo prępotenti exercitu nataſſet. *Pamp.* Divinæ iræ inardeſcentis illa tum juſta vindicta & indignatio docebat illos mox in imo natare fundo. Quanquam ſi fàto conceſſum eſſet cuiquam ex tantis evadere copijs, certè præ cæteris meliuſculè habiturus fuerat is, qui Taratantaram pulſans tenebat. Huic enim quaſi validiſſimis

lidiſſimis innixus veſicis, ac fideli præſidio, quas non aquas pernatarem? *Erot.* Credo. *Pam.* Tranarem Strictum Sibiliæ. *Erotes.* Ad columnas, inquis, Herculeas? *Pampir.* Tenes. Tranarem Boſphorum Thracium, ipſũ ſine ullo periculo Cymmerium. *Erot.* Magnum narras atque præſens in undis ſubſidium. Quid, Pampire, ſi mihi hujuſmodi emerem fidelem equum? *Pam.* Nihil minus, fores ob rei abſurditatem raritatemque hominibus ludibrio. Tu iſta tene, quæ ex nobis hauſiſti. *Erotes.* Succurrit de Phryxo & Helle ſorore illius, qui cũm mare trajicerent mediterraneum ariete fatali bajulo, Helle timore percuſſa virgineo fertur decidiſſe. *Pamp.* Illa quidem ſic natavit, ut manſione ibi fixa, de ſeſe mari nomen dederit, ut in hodiernum vocetur Helleſpontus. *Erot.* Miſerrimum virginis fatum. Cæterum ne te rogando, quæ in buccam fortè veniunt, obtundere deſinam, cum ſim Erotes, libens ex te audiero, tanto ſcilicet artifice, quo nam natandi præſidio confiſus, quid facturus fueras, ut ſalutem redemiſſes tuam, eo jampridem

annó,

anno, quo multo ante consensu penè omnium Astronomorum non sine orbis ingenti terrore prædictum erat fore diluviú, tot scilicet unanimi voto Planetis exitium minantibus mortalium generi? *Pam.* Bellum hominem qui huc cogites. Parturiebant montes diu, & natus est mus vere ridiculus, ut dici solet. Eram tum Viennæ Austriæ, cum jam fatalis adpropinquaret dies, universa civitate metu penè exanimata. *Erot.* Non immerito. *Pam.* Novisti bibulos illic esse homines, præcipueque dulci sacros mancipatosque Lyeo? *Erot.* Audivi. *Pam.* Dicas spongias, incidente calamitate, majore tenentur cura & solicitudine vinorum, hoc est, unici solatij sui, quàm propriæ tuendæ salutis. *Erotes.* Fortassis in gratiam Bacchi patroni, à quo non possunt quidem non vicissim uniceque redamari deo. *Pam.* Præcipua cura erat, ut penorum quæ illic ut altissima sunt, ita magnificentissimè sub terris condendis extructa vinis (ut diceres tot ibi esse Labyrinthos) fenestras atque januas etiam plerasque calce ac coctis occluderent lapidibus. *Erot.* Ne vina perirent,

rirent, quidquid de ipsis futurum esset? *Pam.* Scilicet. Erant nonnulli cadis adamatis sub calamitatem incubituri, quemadmodum gallinæ ovis, videlicet ut aut unà perirent cum vino, aut servarentur. Ast audi quid acciderit, qua die prædictum erat fore malum, ea quidem nihil unquàm vidi tranquillius atque serenius, ne gutta quidem cœlitùs irrorans decidisset; Danubio sese intra consuetas placidè continente ripas. Proinde factum est, ut delusæ plebis terror verteretur in gravem iram, reclusisque fenestris, summo adeò odio persequerentur eos, qui de rebus sinistrè essent vaticinati futuris, ut ex ijs quidam aliquandiu Viennæ quoque doctis, qui hujus mali meminissent, non auderent quoquam prodire. Verum jam ad id quod quæsisti. Meditabar lintrem vel arcam cum Noë. *Erot.* Vbi victum eras sumpturus? nam potum ex propinquo licebat. *Pampirus.* Didicissem sublimis in aëre pasci, quemadmodum hirundines volatu. *Erot.* O providentiam sapientem, ac sapientiam providentem. *Pamp.* Vel arbusculas feraces, commodè subjecta

k terra

terra, plantaſſem in navicula, ex quarum dein fructibus viverem. *Erot.* Ridiculum propoſitum, ſpem ponebas aliquam & hic in artem ſolitam? *Pamp.* Quid ni? quocunque res caderent. Neque enim perpetuam inundationem illam futuram exiſtimabam, quemadmodum neque diluvium Noë fuit, neque Deucalionis & Pyrrhæ. *Erot.* Hæſiſſes tandem etiam, ſicceſcente paulatim aqua, vel in montibus Armeniæ, vel certè Pernaſſi verticibus. At vero oportuiſſet te tecum ſumere Pyrrham aliquam, non Epimethei illius filiam, ut ille, ex qua genus hominum jam tertio Cataclyſmo perditum reſtaurares. *Pam.* Ne ſis ſolicitus, & in hoc mihi pulchrè proſpexeram, alia longè ratione plantaturus iterum mundum, quàm projiciendis à tergo lapidibus. *Erot.* Ita ne laſcivè? Cæterum memini ſolicitè cogitare me ſæpius ſolitum mecum, quid nam dederit occaſionem Poëtis fingendi illius diluvij Deucalionis tempore. *Pampir.* Dicam quod ſentio, quodque conſentaneum adparet. Sibylla libros veteris Teſtamenti legiſſe fertur diligenter, cum

cum vero destituta veri spiritu Apollinis, de rebus scriberet non plenè intellectis, plerunque accidit ut meminerit quoque diluvij illius universalis temporibus Noë justi. *Erotes.* Non veri dissimilia dicis. *Pam.* Poëtæ deinde rursus, ut alia multa, ex libris vatis Cumanæ ansam sumpserunt comminiscendi alterius Cataclysmi, quem & ipsum Iuppiter introduxisset perdendis ob sceleratissima flagitia hominibus. *Erot.* Facilè quidem persuaseris ut credam. Neque mirum Pampire esset, si Deus nunc quoque simili nos calamitate extingueret, ij sunt, hac scilicet vel maximè tempestate, mores hominum, hæc vita nostra. *Pamp.* Sanè quàm verè tu ista dicis. *Erotes.* Libet hoc quoque ex te discere, ut revertamur propius ad institutum. In natando prodest ne etiam robur, atque membrorum firmitas? *Pam.* Dubitas? Maximè, quemadmodum & in cursu, quæ tamen ipsa ubi absunt, pensari possunt corporis utcunque eleganti agilitate ac præstantia artis. *Erot.* Potest ne Pygmęus etiam natare? *Pam.* Potest quidem, sed incommo-

 dius

dius ob manuum pedumque brevitatem. *Erot.* Qui vir duos excedit pedes & quadrantem. De quo adeò Iuven. Sat. 13.

Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram,
Pigmæus parvis currit bellator in armis.
Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
Unguibus à sæva fertur grue.

Dic obsecro porrò amice tu, si inito certamine divus Christophorus, quem perhibent fuisse longitudinis duodenum pedum, vel si Gabbara Arabs, qui ætate Plinij vixisse legitur, novem non minus pedum totidemque unciarum gigas, cum Sisypho Pumilione, quem Marcus Antonius in delicijs habuisse scribitur intra bipedalem staturam, nataret, uter vero alterum anteverteret? *Pam.* Dicam verè, Pygmæus, si ageret Priorem, gigas Abbatem. *Erot.* De monachis non loquor, de hominibus loquor, supra communem naturę parentis conditionem vel proceris, vel humilibus. *Pamp.* Audio, verum nunquid & illi monachi sunt, dicique

dicique possunt, cum sunt solitarij. *Erot.* Pergis argutari in voce? Aliud rogo. Quomodo natarent Phanesij, qui in Insulis habitantes Scytharum patulis miraculose auribus totum dicuntur contegere corpusculum, sic ut aurium latis diffusisque membranis, membra securè vestiant. *Pamp.* Arbitror auricularum laxa spaciosaque levitate, velut testis commodè illos posse superfluitare. Quin eadem opera sciscitare quomodo Sciopus natet. *Erot.* De dijs marinis, hoc est, poëticis sæpius miratus sum, cum profunda marium inhabitent, qua ratione tam repente de uno loco in alium tranent. *Pamp.* Dij quidem omnia possunt facile, si verum est quod scribit Homerus poëta. Et tamen habent sua præsidia. Triton piscibus vectatur, Thetis delphinis, Protheus ipse phocis, atque alijs alij, velut equis æquora transmittunt. *Erot.* Infœliciter natasset Arion. *Pam.* Dum ex alijs in alia atque alia varia incidis, vide ut satis aptè cohæreant omnia. *Erotes.* Interpellas, nisi cantu oblectatus delphin periclitantem Citharedum equitis in morem

 dorso

dorſo ſuſcepiſſet accommodato. *Pam* In ejuſmodi fortuna non ſemper ſuccurrit piſcis ille hominum amator, neque ſemper prodeſt cithara, quemadmodum neque comœdia Græco Poëtæ Menandro profuit, qui cum in flumine quodam nataret, fatis interceptus iniquis, miſerrimè perijt. De quo adeo Ovidius?

Comicus ut liquidis perijt (dum nabat) in undis,
Et tua ſic Stygius ſtrangulet ora liquor.

Erotes. Dira imprecatio. *Pamp.* Nimirum digna pro rei atrocitate. Atque audi quod præterea poſſis admirari. Cum agerem aliquando Vratiſlaviæ in Sileſia, ex ludo literario noſtro, divæ Elizabethę, quidam egreſſus parum fœlici omine furtim in fluvio Odera natavit. *Erotes.* Quid? perierat ne? *Pamp.* Equidem neſcio, Illud ſcio, cum multum diuque eſſet quæſitus, tandem mortuum longè infra ex undis extractum. *Erot.* Iocularem hominem, certo igitur perierat infœlix ille. *Pamp.* Certius ſanè quàm volebat. Cæterum cadaver mortuum in

Scholam

Scholam reportatum, Magiſter ejus, ubi virgis prius acriter cecidiſſet, mandavit ſepulturæ. *Erot.* Quid audio? ita ne poſt infœlicia fata tyrannum illum in mortuum deſevire? *Pamp.* Vidiſſes Orbilium, Plagiarium, verberonem ſæviſſimum totis ferularum faſcibus, ac integris, verè dixerim, ſcopis furentem plagas innumeras miſero inferre. Et tamen quod miraculi inſtar eſt inter graviſſima ſæviſſimaque verbera, ita immotus taciturſque cuncta incredibili quadam patientia tolerabat, quaſi prorſus obſtupuiſſet ad omnem dolorem, nihilque omnino ſenſiſſet cruciatus. *Erot.* Credo etiam ſi non dejeres. Sed quæ iſta iſtius immanitas loci, & inter literatos quidem homines, ut etiam in demortuos ſæviatur, quæ olim inter Barbaras etiam gentes extrema habebatur crudelitas? *Pamp.* Interroganti cauſſam, Erotes, dicebant moris illic eſſe, ut qui ſic perijſſet, mortuus etiam inobedientiæ pœnam lueret, quod legibus Scholæ ſpretis auſus fuiſſet, non impetrata miſſione à Magiſtro, in fluvium clàm prorepere. *Erot.* Eſt igitur genus iſtud quoddam piaculi.

Pam. Eſt. Subdebant partim hoc etiam in terrorem fieri aliorum, ut vel ſic intra obedientiæ obſervantiæque erga ſuperiores ſuos cancellos retineri poſſint. *Erotes.* Miſerum terrorem, ac morem gentis rarum. *Pam.* Quàm malè propitium fuit ejus fluminis numen bono adoleſcenti. *Erot.* Credin fluvijs ineſſe divinitatem aliquam? *Pamp.* Sic antiquitas perſuaſum quidem habuit, quæ cuique penè fonti ac fluvio ſuũ vel deum vel deam addicebat adpropriabatque. *Erot.* Stultos atque inſanos mortales. *Pam.* Atqui hinc arbitror Poëtis ſcribi ſolitum, coire flumina inter ſe etiam ac ſobolem producere: Quemadmodum teſtatur quidam Poëta, Rhenum aliquando coijſſe cum Danubio, atque hinc natum Neccharum. *Erotes.* Verè poëticam fœturam dicis. *Pam.* Quàm perditè Alphæus fluvius amavit Arethuſam ex Nympha mutatam in fontem, cujus adeo apud Ovidium hiſtoriologon tuum, cum illam jam Alphæus amore languens inſequeretur, natantis verba ſunt:

Et quia nuda fui, ſũ viſa hinc aptior illi.

Erotes.

Erot. Credo quemadmodum in Lymaço tibi tuæ iſtæ natrices (ut tu vocas) quoque. *Pam.* Enecas, & mox:

Nudaque mergor aquis, quas dum feriogue traboque,
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur.

Agnoſcis natantis hypotypoſin? *Erot.* Verum. Licet ne aliquid pace dicere Pampire tua? *Pamp.* Impunè, ſed ea lege, ut idem, cum erit neceſſe, ex te ſperare viciſſim poſſim. *Erot.* Maximè. Alphæus cum nimio accenſus amore Arethuſæ fugientis amplexum avida conſectatione captaret peteretque, mutatam hanc in clarum amœnumque legimus fonticulum, tu (nunc opus venia) quas amore perſequeris vel potius proſequeris, ex virginibus plerunque mutantur in mulieres atque matres. *Pam.* Tolerabilior ſanè metamorphoſis, quàm ex hominibus in aquas, manet humana ſpecies. *Erot.* Verum, ſed non manet integritas & pudor idem: manet herbæ ſtipes, ſed flore perdito. *Pamp.*

Ioco dicis, joco accipio. *Erot.* Non ſic eludes. *Pamp.* Vin ignoſcere viciſſim? *Erot.* Rogas? *Pam.* Ex hujuſmodi ſtipite tu truncus etiam natus es nobis tantus. *Erot.* Ha ha. Sed pergo. Quod ſi amor quoque tuus omnes redderet adamatas, fontes, mitteremus te in ea loca, ubi vix habitari poteſt ob ingentem aquarum inopiam. *Pamp.* Fortaſſis ruſtici citius paſſuri fuerant fontium defectum, quàm agnoſcerent tam largam aquarum copiam, ex hujuſmodi uxorum filiarumque ſuarum virginum penuria progreſſam. Quod ſi, Erotes, amoris præſtigijs virgines mutarentur in fontes incantatæ, quàm frequens, ſcio, eſſes in ijs natator, quàm aſſiduus colluſor, quemadmodum ſi balneares in eo fonticulo, in quem verſa perhibetur Byblis Mileti filia, vel in quem Ægeria Nympha. *Erotes.* Quàm pulchrè hic ex ſeſe judicat atque metitur alios. Quanquàm ſanè libentius in ejuſmodi fontibus natarem, lavarem, biberem, quàm in eo Ciconum flumine, quod potum ſaxea reddit viſcera, quod tacitis inducit marmora rebus.

Pam.

Pam. Illinc ita me Iuppiter benignus amet, arbitror ſocerum meum largos ſæpe hauſiſſe hauſtus, ſiquidem illo nihil durius, nihil intractabilius atque inclementius, ſi animum ejus ipſoſque inſpicias mores. Proinde nihil magis à dijs immortalibus jamdudum opto, quam illum poſſe ex fonte Salmaci bibere, inque eo ſæpius natare. *Erotes.* Quid illinc lucrifacturum? Quid? ut ex eo fonte, qui potus atque attrectatus animos hominum mutat, mentem meliorem imbiberet, induceret humanitatem, hauriret animum liberalem atque facilem. *Erot.* Hinc illæ lachrymæ, fortaſſis in dando tenacem nimis ſentis. *Pamp.* Ipſam tenacitatem, ipſum rigorem. *Erotes.* Quid ſi autem animum adhuc pejorem illinc ſibi compararet? *Pam.* Vix poſſet, & tamen mallem omnino ſemel obbruteſceret, ſi vero homine non liceat frui, quam ejuſmodi ſenem perpetuo tolerare. Siquidem tum ſcirem omninò eſſe faciundum, ut cathenis conſtrictum in caveam aliquo protruderem.. *Erot.* Durum tu quoque agis generum. *Pam.* Imò Mitionem dicas,

ſi illius

si illius plus quàm Demeos mores intuêris, meamque expendas toleranti-am. *Erot.* Si res sic habet, ut dicis, sique cupis aliquando ab isto liberari tormento, dedero si vis fidele consilium tibi, unde hoc consequare. *Pam.* Beaveris amicum, subveni obsecro. *Erotes.* Autor Marcus Varro Arcadiæ populos quosdam esse incantatores, Melæ & Solino alibi Neuros nimirum dictos. *Pam.* Iam propemodum divino quo velis. *Erot.* Qui sorte ducta, cum fluvium quendam sui lenitate penè stagnantem tranent, vertantur in lupos, rursus post annos novem, si modo interea à carne abstinuerint humana, redituri in pristinam formam. *Pamp.* O si ista, Erotes, verè fieri crederet D. Augustinus, ipseque adeò Herodotus atque Plinius. *Erotes.* Ille quidem persuasum habet mutari homines posse in bestias, non re ipsa, sed quibusdam phantasticis præstigijs, quibus sensus illorum decepti illudantur. Hi si minus credunt hoc fieri, videant ne eodem jure ipsis quoque non credantur pleraque quæ scribunt, & tamen quid hic religiosulus

es, qui

es, qui prius contendebas esse antiquitati credendum? *Pam.* Age credo, sed quid volebas? *Erotis.* Cura ut socer tuus fiat ex semi vix homine, quod velle videris, prorsus bestia, hoc est, ut tranet quoque hujusmodi Arcadiæ fluvium cum Neuris, fiatque lupus, quem mox captum carceri includas. *Pam.* Dispeream, nisi salubre des consilium, si liceat eo uti. Sed heus, Erotes, quid si à lupo deinceps discerperer, qui ab homine qualicunque potueram vita certè incolumis servari atque evadere? *Erot.* In belluam mutatus profugeret in sylvam fortassis, ut Lycaon rex in lupum versus. Et tamen cùm te dilacerasset, gustata jam carne humana, si rediret in priorem naturam & speciem, non amplius ulla molestia tibi ab illo foret timenda. *Pampir.* Benè dicis, mortuo & commesto, quàm egregium consilium, erit unde semper tibi gratias agere debuero. Sed extra jocum, si votis quicquam proficeretur, optarem illi poculum Circes, si non in lupum, in suem tamen transfiguraretur, ut cum porcis unà nostris stabulo conclu-

concluderetur. Quanquàm in vino ita natat ſubinde, ut hinc non alius reddatur (niſi quod formam retinet hominis) quàm ſi cum Neuris tuis fluentum illud prodigioſum tranaſſet, vel poculum Circes excantatum ebibiſſet cum ſocijs Vlyſſis. *Erotes.* Vale tandem cum ſocero, qui nos longius abduxit. *Pamp.* Meritò ſtomacharis, verum longa injuria, longa verba. Cæterum quando ſemel in varias incidimus aquarum naturas, commodè ſubit, quod ſcribunt de fonte quodam, cujus etiam Naſo meminit:

Clitorio quicunq; ſitim de fonte levàvit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.

Erotes. Miraculoſam aquam. *Pamp.* Sæpius ardentiſſimis exoptavi votis, Ingolſtadij Danubium ejus eſſe efficaciæ atque virtutis. Multò minoris daretur illic vivere bibulis ſtudentibus atque ſitientibus. Equidem in eo tum fluvio ſtrenuè ac vulgo innatarent, hinc ſitim reſtinguerent, de vino nihil requirentes, cujus jam tantam contraxiſſent nauſeam. *Erotes.* Eſt aliquid quod dicis, verum audi me viciſſim:

cissim: Cur non potius velles, ut Danubius redderetur Lyncestius fluvius, qui Clitorio quodammodo contrarius, cum largius fuerit haustus, teque innatando probè ingurgitaveris, perinde inebriat, atque si mera bibisses vina. *Pam.* Benè mones: Hanc sanè fortunam & commoditatem superiori etiam præponerem, ut quod alioquin zonæ gravi jactura fit, gratuito jam consequi liceret, ut abunde reddere potus atque hilaris, cum gratis datur esse ac manere sobrium. *Erot.* Sed heu quid futurum esset de miseris tum tam multis œnopolis? *Pampir.* Cogitarent plerique de reste, dira imprecarentur Danubio, expostularent de ingratitudine ejus, quod cum in hoc maximis impensis jampridem esset partim ad mœnia propius derivatus ab ipsis, ut civibus magis commodaret, vicinior decoraret civitatem, ac civitas vicissim illum, jam tanquam malus factus vicinus, vicinos conaretur inopia perdere, ablata divendendi vini commoditate. *Erot.* Perge. *Pam.* Tentarent rursus latè avertere, verum actum agerent belli homunciones isti.

isti. Cessaret sulphuratio, quiesceret pigmentatio, exularet omnis corruptio vini, ubi nullus esset vini usus amplius. Non jam ultra diuturno moverentur servando prçter naturam cum vini ipsius, tum salutis ac sanitatis cujusque rationem musto, feces ex imo cado. Nemo vappam amplius biberet. Franconicum vinum desineret tandem sui putore ad pelvim nos toties provocare. Nataremus totos dies in vicino flumine. *Erot.* Imò in vino potius imaginario. At verendum, ne dum hujusmodi multiplex Charybdis vitetur, inciderent non pauci in Scyllam. *Pamp.* Ænigma proponis, non satis assequor quid velis. *Erot.* Solvam. Dum zonæ consulere, atque valetudini à malis vinis vulgo homines studerent, periculum esset, ne sic in Danubio multi inebriarentur, ut dum infœlicius artem affectarent natandi, perirent in istis suis delicijs atque compotationibus. *Pamp.* Cum ante essent vinosa ad labia usque pleni aqua, qui possent suffocari, cum nihil in vas prorsus intret ad summum repletum? *Erotes.* Nollem hujus rei ego facere periculum.

Cæterum

Cæterum quod de vinis disseris, passim penè fit, ac ubique assiduæ hominum de ea re querelæ. *Pam*. Expertus ego. *Erot*. Quod de aquarum natura atque ingenio narramus, quoniam votis, heu! nihil potest hoc malo sæculo impetrari, superest, ut qui strenuè velit, hoc præsertim anno, natare in vino, mensisque creber adesse non siccis, non aridis, quo id copiosius possit, ac minus periclitando mergatur cum infœlici marsupio, in Pactolo natet necesse est, ita, ut subinde illinc onustus redeat aureis arenis. *Pam*. Equidem nescio de hoc natationis genere. Illud scio, ex fluvijs ijs, qui auriferi dicuntur, & Rhenum nostrum nobilem esse, verum in eo totiens natans nihil auri repperi. Imò quodam tempore penè perdidissem in illo flumine, quod nullo auro, nec ipsis etiam Cleopatræ unionibus redimere atque recuperare potuissem. *Erot*. Quid istuc obsecro? *Pampir*. Vitam. *Erotes*. Sanè est ea res, si semel sit amissa, irreparabilis. Libet rogando te prorsus hodie enecare. *Pamp*. Si est quod inquiras, præterea erit mihi quod respondeam semper. *Erot*. Memini

legisse me apud Lucanum de quodam Phocensi urinatore, natandi artifice admirabili, qui, cum lubitum esset, ingurgitaret se in ima aquarum, moxque rursus surrigeretur in summas partes. *Pamp.* Fortassis cum Æsaco in Mergum avem erat mutatus. Quid dices, Erotes, de Calapisco Apuliensi, qui natandi artis præstantia, quam à puero statim perfectè didicerat, tantum non piscis tandem factus erat? Siquidem multos sæpe diesque noctesque (quod quidem ipsum vix credas) inter marina monstra tuto illum versari toties solitum meminit Volaterranus autor cum primis gravis, profunditates maris scrutantem. *Erot.* Hujusmodi complura admiratione digna ferunt & de Glauco quodam, quem ob id quoque tandem stulta antiquitas pro deo marino coluit; quod animal prorsus ageret amphibion. *Pamp.* Sed mirè delusit is spectatores. *Erot.* Qui istuc? *Pampir.* In conspectu hominum artis natatoriæ, experientiam ubi aliquandiu varijs gestibus jactabundè ostendisset perfectam, tandem quo loco lubebat submersit sese, ubi cum homines

decepti

decepti illius ſolicitè expectarent reditum, callidus furtim ſub undis ineſcator ſimplicium in locum pronatavit quendam ſcopulis obſcurum ac invium objectis. Atque inde rurſus egreſſus abſcondebat ſeſe per aliquot dies, tandem hominibus ita ſe reddens, ac ſi interea temporis in imis egiſſet aquis. *Erot.* Præſtigiatorem hominum. Siccine agebat? *Pam.* Teſtantur rerum ſcriptores naturalium, eos ad natandum idoneos maximè ac præſtantiſſimos eſſe, qui quàm minimum habeant, aut nihil lienis, quique ſub piſcibus, certa quidem ſtatione, nati ſunt. *Erot.* Credis? *Pamp.* Cujuſmodi ſcriptis doctorum hominum clari præcipuè eluxêre, & Scillis quidam Sicyonius urinator maximus, qui continuo natatu toties octoginta ſtadia peragerct, & hoc quoque major Colan, cui propterea cognomen erat piſcis. *Erot.* Quid audio? *Pam.* Is ſumma etiam maris intemperie, non raro 500. ſtadia tranaſſe ſcribitur, adeò ut in medio pelago navigantibus occurreret ſubindè, ſic aquis adſuetus, ut ſine illis vivere quidem non potuiſſet. *Erotes.*

Monstri simile. *Pampir.* At hic miserrimè postremo perijt in portu Messanæ, freti Siciliensis. *Erot.* Itane? *Pamp.* Caussa fati fuit aurea patera, quam rex Siculus, velut natatorij urinatorijque certaminis præmium, in profundum maris projici jusserat, exhibito in hunc modum spectaculo effusæ die solenni in littus hominum multitudini eximiæ: nam dum Colan arte fretus, heu! nimium sua, poculo auferendo sedulus incumbit inhiatque, creditur undarum vi longius in vicinas cœcasque ejus portus latebras ac cavernas abreptus, sicque errore actus, negato exitu, anima tandem præfocatus interijsse. *Erot.* Pessimè sit isti pateræ, mallem semper ex Carchesio bibere poculo, quàm tanto vitæ discrimine aurum persequi in undis. Cæterum Pampire, quod de Liene & Piscium signo modo dicebas, fortassis sic se habet, quemadmodum legimus de ijs, qui pernicissimi sunt cursus, quod vel sub Delphini sydere editi, vel splene ex parte carent natura. *Pamp.* Rem dicis. Cujus generis vel duos proferre libet, Philonidem Alexandri Magni cursorem

curſorem, & Laſthenem Thebanum, qui ob incredibilem curſus celeritatem volare dicebantur, quod vel ipſum quoque antevertiſſent Hebrum. *Erot.* Audivi eſſe qui, quo diutiſſimè ſub undis durare poſſent, vitro commodè in hoc facto prægrandi ac capaci uterentur, in quod narium oriſque ſpiritum effunderent, faciei circum preſſim alligatum. *Pam.* Audio, ſed periculum eſt ingens à fractura. *Erot.* Illud obiter ſuccurrens jam ſcrupulum mihi injicit cogitanti, quomodo cum vaſculo concavo, cujus natura eſt ſurſum vergere, tollique ſemper, poſſint illi ad fundum uſque demitti. *Pam.* Dicuntur bolidem aut lapidem manibus ſecum ſumere, quo commodius ſubſidant, relinquere in profundo molem, cum ſurſum ſeſe tentant librare iterum. Novi hominem Tubingæ (erat is ſartor in proximo habitans vico) qui natandi dexteritate, præſtigioſaque (ita enim vocare libet) ſpiritus præter naturam hominis retinendi arte in imos Necchari gurgites ſeſe dejiceret, duraretque diu. *Erotes.* Quid illic? *Pam.* Piſces quoſque optimos, velut

delectu, colligebat, nescio qua magia delusos ac circumventos etiam, tandem onustus præda longè inferiori loco emersit. *Erotes.* Quomodo portabat, ut natans nihil impediretur? *Pam.* O bone, ne sis solicitus, ore unum, manibus duos vel plures, minores inter digitos pedum, ac, ubi visum erat, sub brachijs aliquot. Non raro etiam crinibus complicatos scitè capite sublimes referre solebat. *Erotes.* Et tamen poterat enatare, occupatus omnibus membris, impedito universo remigio? *Pamp.* Maximè: Artis est non postremæ, nosse te è fundo tollere in altum rursus, quemadmodum grues subvolaturæ prius pusillum procurrunt, mox quo majori impetu in volatum sursum conjiciantur, incurvatis genibus, ritu eorum, qui junctis pedibus prosilire parant, vel quemadmodum Vngari saltant aliquandó, in sublime sese ferunt. *Erot.* Miras comparationes jungis. *Pamp.* Sed non discordes. Quin eos pisces, quos manibus gestare solet, ita tenebat, ut in supernatando illis uteretur etiam pro remigij parte, commodum ex eo

captans

captans, unde alij sentirent incommodum atque impedimentum. *Erot.* Oportebat hominem splendidas ex hujusmodi prædis divitias comportare. *Pamp.* Imò pauperior erat Iro, quod dicitur, & Leberide nudior quavis. *Erotes.* Miror. Cæterum arbitror hominem non perinde gratum fuisse piscatoribus. *Pam.* Gratum? quotiens illum cognoverant piscibus in hunc modum insidiari, sagittis, fustibus, armis, lapidibusque bonis excipere toties conabantur, verum illorum subodoratus machinationes, longè alio semper erepsit loco quàm putassent. In piscinis Abbatis, cum non semel eidem indulsisset venationi, acciderat, ut præhensus capite propemodum fuerit diminuendus. *Erotes.* Natasset nihilominus deinde tantus artifex? Quàm oportebat hujusmodi industrium Colymbeten publico adeò conduci salario, ut hanc profiteretur artem, in commodum juventutis exercendæ. *Pamp.* Noverat is omnes leges, vitare sapienter ac gnaviter cuncta aquarum pericula, quæ natantibus, ut diximus, non pauca occurrunt. Siquidem cautè

circumſpiciendum, necubi paluſtribus implicere herbis, ne impeditus vili iſti atque proverbiali Algæ vitam des tuam. Saxo cœcove ligno immінens, aut ſublimius nata ne impingas, aut certè quo levius accipiaris impingens in exſtantia etiam obſtacula, cave impetu cum undis allabaris, ſed nunc ſurſum luctando, nunc commodè aquam calcando ſenſim adpropinqua. In vortice potiſſimum te ita compone, quemadmodum galli utrinque zelotypia vehementi exaſperati, obverſis calcaribus (quæ arma illis ſola penè natura dedit) inſultantes inter ſe mutuo congrediuntur. *Erot.* Neceſſe eſt Ichtyophagos in hac re eximios eſſe, cum ſolis penè veſcantur piſcibus. *Pamp.* Sanè ſi Plinio verè ſcriptum eſt, natant hi hujus beneficio artis adeò perfectè, ut piſcium ritu in æquore verſantes, ipſos perſequantur celerrimè ac capiant. Proinde huic induſtriæ, olim quod vivere poterant ſoli pene acceptum referebant, cum nullæ adhuc eſſent naves. *Erotes.* Credin? *Pam.* Certe. Navem dicuntur primi excogitaſſe fabricaſſeque Argonautæ, adeoque

Iaſon

Iason longiori primum navigasse fertur, ut testis est etiam Philostephanus. In Nilo autem ex papyro, ac arundinum singulis plerunque internodijs lintres confici solebant. *Erot.* Mirabile istuc. *Pam.* In Anglico oceano ex circumsuto artificiose corio, si scriptoribus credimus. *Erotes.* Oportebat igitur hanc artem maximè tum in usu fuisse atque pretio, cum navigia tam infirma, tamque non fidelia adhuc essent. *Pamp.* Scilicet, cum nec oneraria navis esset ulla, nec Myoparo, nec Celox, neque Lembus. *Erot.* Proinde constat mortales ex rudibus olim atque incultis huc sensim artium atque omnium rerum inventionis cognitionisque solicita indagine devenisse. *Pamp.* Vt non dies labatur unus, in quo non aliquid novi excogitetur. Natandi autem artem omnibus cum primis necessariam sæculis, nemo nescit esse vetustissimam, uti hac gratia tibi quoque, Erotes, commendatior esse merito debeat, quæ si hodie tam vulgo disceretur, ut olim, quando Germani, ut nandi peritissimi, à scriptoribus, Pomponio Mela, Herodiano, ac

Tacito eximiè laudati ſunt, non perirent in aquis tot paſſim Germani etiam milites, quoties vel in fuga flumina obſtant, vel alioquin abſentibus navigijs, hoſtis eſt per aquas perſecutione premendus, vel caſu incidunt in alveos altiores. Siquidem qui probe inſtructus eſt in hac arte, non ſtatim lancea impeditur, alijſque levioribus armis, neque veſte militari minus laxa & plicis ſinuoſa pluribus, certe aliquandiu natans. *Erot.* Fortaſſis. *Pam.* Quàm fortiter enatavit olim Horatius Cocles ex Tyberi, quò ſeſe unà cum tota præcipitarat panoplia, quem hæc ars non ſine ſtupendo miraculo, cum corporis animique fortitudine conjuncta patriæ incolumem ſervavit? *Erot.* Fata ſcilicet hominem ob ſingularem in patriam pietatem, ac immortale plane beneficium perire noluerunt. *Pam.* Quam laudem illi etiam ſibi peperêre apud omnem poſteritatem milites Romani, qui naves Pœnorum fugæ intentas, atque in altum ex littore feſtinantes, natandi confiſi ſcientiæ, lacertorumque adeò firmitati, natantes in portum retraxerunt? *Erot.*
Inſigne

Insigne narras factum. *Pamp.* Pergam: Quid item præstitit Scœvæ Romano nandi virtus? Nimirum ut tragula licet femur trajectus, ac aliâs gravissime ab hostibus Anglis tractatus, duabus etiam loricis gravatus ex mari Britannico fœliciter evadens enataret, quo quidem facto fortissimè diu præliatus Centuriatus consecutus est honorem à Iulio Cæsare. *Erotes.* Res est per quàm laboriosa in istum certè modum natando elabi. *Pamp.* Vides? Hujusmodi exempla complura enumerare possem, quibus tibi manifestius fieret, quid hæc ars utilitatis atque salutis hominibus adferre soleat, Verum ne nimis prolixa hæc reddatur disputatio, paucissimis tibi exemplis rem proponere volui. Non enim dicam quid commodarit etiam Leandro, ut noctu toties per mare intermedium, tanquàm ex uno mundo tranaret in alium, ad dulces subinde dilectæ Herûs complexus. *Erotes.* Atqui iste ausus toties repetitus tristem tandem peperit fortunam infœlici amori. *Pam.* Ita tandem visum Neptuno. Novi Turregi, qui ex turri VVellenbergo vulgo dicta,

dicta, quæ medio ſtat Lymaco, ſonti-um carcer, ſeſe noctu, facto ex diſſectis linteaminibus velut fune, altè demiſerit in fluvium, ubi aut pereundum illi fuerat, aut certè expectanda dies, quæ hominem proditum pœnæ tradidiſſet capitali. At vero hujus beneficio artis tranavit alteram fluminis partem, ac ſeſe in cœnobij vicini tuto conjecit aſylum. *Erot.* Ferunt lacum Tigurinum non raro totum congelari. *Pam.* Vſque in ipſam civitatem, qua parte ex ſtagno fluentum ſolvitur. Brumali tempore, per medium lacum videres via tritiſſima plauſtra vehi ac revehi onuſta. *Erotes.* Ita audio, verum non ubique ſemper me crederem temerè bajulæ glaciei, hoc eſt, ſolo non ſatis ſolido ac firmo, ſed quod in Tracenſibus obſervatum eſt vulpibus, aure ad glaciem oppoſita gelu craſſitudinem conjectarem ubique. *Pampir.* Vbi tandem cœpit liquefieri in Ianuario glacies, atque in marginibus atteri, vento concitata univerſa moles, tot ſcilicet miliarium longitudine corpus integrum, inaudito atque horendo ſimul movetur fragore

nunc

nunc huc nunc illuc, diſſolvi cupiens atque frangi, id eſt, redire cum ſole coquente, tum tepidis ſolventibus ventis, in ſuum liquorem. Ibi non raro ſummam videres calamitatem. *Erot.* Dic quæſo. *Pam.* Qua parte admovetur glacies, quicquid invenerit obſtaculi, altè in margine illidit atque ſubruit arbores, ſaxa, domus, ni accolæ prævenerint. *Erot.* Qui poſſunt? *Pamp.* Quum glacialis moles ædibus atque vicis imminet, latè præcidunt vaſtam illam maſſam. Adjiciam quod perinde ſis admiraturus. Cum aliquando peregrinus, qui votum ſuſceperat ad divam Virginem, ut vocant, in heremo, duo neſcius miliaria magna per medium glacie concretum ſtagnum iter feciſſet, demiratus tantam planiciem, hoſpitem nuctu interrogavit, de tranſiti nomine loci. Pandocheus re tandem intellecta, reſpondit illum ſuper lacum tranſijſſe altitudinis 1000. ut minimum cubitorum. Tunc advena, qui prius ſine metu ignarus ſumma aquarum erat emenſus, tuto jam loco rei perculſus novitate, imaginationeque periculi penè exanimis concidit,

cidit, ita ut parum abfuerit, quin ſpiritum illic poſuiſſet. *Erot.* Demiror ita me Apollo benè amet, oportet denſam eſſe glaciem, quæ tantæ ferendæ moli par ſit. *Pam.* Binos, ut plurimum, cubitos. *Erot.* Si eveniret, ut rupta teſta illa ac ſubſidente ex improviſo mergerere, putan artem te quoque in eo poſſe ſervare caſu? *Pampir.* Certè, niſi ſub tectum glaciei longius contingeret ferri, tum enim actum eſſet cum de arte tum vita. *Erot.* Prius circumirem quaſvis ambages, tutas modo, quam periculoſum ejuſmodi viæ brevioris compendium affectarem. Ignoſces iterum atque iterum ſi quid præterea te interrogavero absurdi, quod adeò toties admiratus ſum, qui fit, quod ligna prægrandia natent in ſublimi, lapis autem parvus mox ſidat? *Pam.* Hominem ſapientem. Lapillus quantúvis exiguus, reſpectu quantitatis ſuæ, gravior eſt, quàm lignum quàmvis magnum. In corporibus alijs levitatem reddit raritas, ſiccitas, poroſitas, quemadmodum & in pumice. In alijs gravitatem adfert eam, ut non poſſint ſupernatare ſoliditas, humiditas, denſitas.

Vnde

Vnde fit, ut lignum etiam ligno sit gravius, lapis lapide, metallum metallo, ob non dissimilem caussam poma vides natare, pira mergi. *Erotes.* Naturalia nimirum sunt hæc. *Pamp.* Sunt. *Erotes.* Dic obsecro, quomodo Delus insula errabundè circumnatasse scribitur, de qua Poëta:

Sacra mari colitur, medio gratissima tellus,
Nereidum matri, & Neptuno Ægeo,
Quàm pius arcitenens oras, & littora circum,
Errantum Mycone celsa Gyaroque revinxit,
Immotamque coli dedit, & contemnere ventos.

Pamp. Fabulam narras. *Erot.* Verum, sed ejusmodi fabulæ pleræque si rectè inspiciantur, non sunt ociose inventæ, nisi falsum est, quod scribit Fulgentius Aphricanus, & Palephatus autor Græcus. *Pam.* Natabat quidem Insula illa præter naturam, procurantibus Dijs immortalibus, quibus nihil sit impossibile. *Erot.* Antequàm domum redeamus, libet adhuc Erotæ quiddam interro-

interrogare Pampirum. *Pamp.* Per me sanè licebit. *Erotes.* Dic obsecro amice, quid fit cum illis infœlicibus animulis, quas Charon, quæ solvendo naulo non sunt, aut fluvium non dignatur transvehere infernalem, aut denique idem ille Portitor, de quo Seneca alibi:

Hunc servat amnem cultu & aspectu
horridus,
Pavidosque manes squalidus gestat
senex. &c.

Pampirus. Ex lintre projicit indignabundè in aquas. *Erotes.* Tranant istæ nihilo minus hujus gnaræ artis? *Pamp.* Deum immortalem! quæ huic incidunt homini in mentem? Certum non habeo, nemo enim, quod sciam, illinc redijt unquàm, qui de omnibus retulisset. *Erotes.* Hic demum, Pampire, parum tuo respondes nomini. An non redierunt ex infernis, Æneas, Sibylla, Orpheus, Theseus, Hercules ipse, ac denique Pollux cum fratre toties Castore? *Pamp.* Benè mones, nunc primum memini. *Erotes.* Certè cum nuper obdormijssem in antro Patritij, insomnio, nescio ex quo genio,

genio, didici, eorum animas, qui hic probè hanc calluerunt natandi artem, quibusque præterea datur, partim tranare, partim tipularum ritu summos leviter percurrere fluvios infernales. *Pam.* Quid? fuisti ne in Hybernia? *Erot.* Non, sed domi in lecto decumbens videbar mihi somniare in specu isto. *Pam.* Quid igitur de re illic cognita rogas? *Erot.* Cum quod sæpiusculè somnijs nihil esse credendum audivi, tum quod suspicabar te virum magicarum rerum etiam curiosum, certius aliquid habere. *Pamp.* Habere autem? *Erot.* Scilicet. *Pam.* Atqui adeò sum sceleratæ intentus Magiæ, ut nemo unquàm magis detestatus sit istas præstigiosas nænias. *Erot.* Mitte stomachum. *Pamp.* Mitto, simulque nunc ex te vicissim cognoscere aveo, manes cum sint incorporei, eoque pedibus manibusque careant, quomodo vel natare, vel currere possint? *Erot.* Dabis igitur illos volare. *Pam.* Nihilo magis. *Erot.* Qui sic? *Pam.* Quia quemadmodum ad natandum currendumque remigij vice, manus pedesque requiruntur, ita ad volandum

legisse me apud Lucanum de quodam Phocensi urinatore, natandi artifice admirabili, qui, cum lubitum esset, ingurgitaret se in ima aquarum, moxque rursus surrigeretur in summas partes. *Pamp.* Fortassis cum Æsaco in Mergum avem erat mutatus. Quid dices, Erotes, de Calapisco Apuliensi, qui natandi artis præstantia, quam à puero statim perfectè didicerat, tantum non piscis tandem factus erat? Siquidem multos sæpe diesque noctesque (quod quidem ipsum vix credas) inter marina monstra tuto illum versari toties solitum meminit Volaterranus autor cum primis gravis, profunditates maris scrutantem. *Erot.* Hujusmodi complura admiratione digna ferunt & de Glauco quodam, quem ob id quoque tandem stulta antiquitas pro deo marino coluit; quod animal prorsus ageret amphibion. *Pamp.* Sed mirè delusit is spectatores. *Erot.* Qui istuc? *Pampir.* In conspectu hominum artis natatoriæ, experientiam ubi aliquandiu varijs gestibus jactabundè ostendisset perfectam, tandem quo loco lubebat submersit sese, ubi cum homines
decepti

decepti illius ſolicitè expectarent reditum, callidus furtim ſub undis ineſcator ſimplicium in locum pronatavit quendam ſcopulis obſcurum ac invium objectis. Atque inde rurſus egreſſus abſcondebat ſeſe per aliquot dies, tandem hominibus ita ſe reddens, ac ſi interea temporis in imis egiſſet aquis. *Erot.* Præſtigiatorem hominum. Siccine agebat? *Pam.* Teſtantur rerum ſcriptores naturalium, eos ad natandum idoneos maximè ac præſtantiſſimos eſſe, qui quàm minimum habeant, aut nihil lienis, quique ſub piſcibus, certa quidem ſtatione, nati ſunt. *Erot.* Credis? *Pamp.* Cujuſmodi ſcriptis doctorum hominum clari præcipuè eluxêre, & Scillis quidam Sicyonius urinator maximus, qui continuo natatu toties octoginta ſtadia perageret, & hoc quoque major Colan, cui propterea cognomen erat piſcis. *Erot.* Quid audio? *Pam.* Is ſumma etiam maris intemperie, non raro 500. ſtadia tranaſſe ſcribitur, adeò ut in medio pelago navigantibus occurreret ſubindè, ſic aquis adſuetus, ut ſinè illis vivere quidem non potuiſſet. *Erotes.*

Monſtri ſimile. *Pampir.* At hic miſerrimè poſtremo perijt in portu Meſſanæ, freti Sicilienſis. *Erot.* Itane? *Pamp.* Cauſſa fati fuit aurea patera, quam rex Siculus, velut natatorij urinatorijque certaminis præmium, in profundum maris projici juſſerat, exhibito in hunc modum ſpectaculo effuſæ die ſolenni in littus hominum multitudini eximiæ: nam dum Colan arte fretus, heu! nimium ſua, poculo auferendo ſedulus incumbit inhiatque, creditur undarum vi longius in vicinas cœcaſque ejus portus latebras ac cavernas abreptus, ſicque errore actus, negato exitu, anima tandem præfocatus interijſſe. *Erot.* Peſſimè ſit iſti pateræ, mallem ſemper ex Carcheſio bibere poculo, quàm tanto vitæ diſcrimine aurum perſequi in undis. Cæterum Pampire, quod de Liene & Piſcium ſigno modo dicebas, fortaſſis ſic ſe habet, quemadmodum legimus de ijs, qui perniciſſimi ſunt curſus, quod vel ſub Delphini ſydere editi, vel ſplene ex parte carent natura. *Pamp.* Rem dicis. Cujus generis vel duos proferre libet, Philonidem Alexandri Magni curſorem

curſorem, & Laſthenem Thebanum, qui ob incredibilem curſus celeritatem volare dicebantur, quod vel ipſum quoqúe antevertiſſent Hebrum. *Erot.* Audivi eſſe qui, quo diutiſſimè ſub undis durare poſſent, vitro commodè in hoc facto prægrandi ac capaci uterentur, in quod narium oriſque ſpiritum effunderent, faciei circum preſſim alligatum. *Pam.* Audio, ſed periculum eſt ingens à fractura. *Erot.* Illud obiter ſuccurrens jam ſcrupulum mihi injicit cogitanti, quomodo cum vaſculo concavo, cujus natura eſt ſurſum vergere, tollique ſemper, poſſint iſti ad fundum uſque demitti. *Pam.* Dicuntur bolidem aut lapidem manibus ſecum ſumere, quo commodius ſubſidant, relinquere in profundo molem, cum ſurſum ſeſe tentant librare iterum. Novi hominem Tubingæ (erat is ſartor in proximo habitans vico) qui natandi dexteritate, præſtigioſaque (ita enim vocare libet) ſpiritus præter naturam hominis retinendi arte in imos Necchari gurgites ſeſe dejiceret, duraretque diu. *Erotes.* Quid illic? *Pam.* Piſces quoſque optimos, velut

delectu, colligebat, nescio qua magia delusos ac circumventos etiam, tandem onustus præda longè inferiori loco emersit. *Erotes.* Quomodo portabat, ut natans nihil impediretur? *Pam.* O bone, ne sis solicitus, ore unum, manibus duos vel plures, minores inter digitos pedum, ac, ubi visum erat, sub brachijs aliquot. Non raro etiam crinibus complicatos scitè capite sublimes referre solebat. *Erotes.* Et tamen poterat enatare, occupatus omnibus membris, impedito universo remigio? *Pamp.* Maximè: Artis est non postremæ, nosse te è fundo tollere in altum rursus, quemadmodum grues subvolaturæ prius pusillum procurrunt, mox quo majori impetu in volatum sursum conjiciantur, incurvatis genibus, ritu eorum, qui junctis pedibus prosilire parant, vel quemadmodum Vngari saltant aliquandò, in sublime sese ferunt. *Erot.* Miras comparationes jungis. *Pamp.* Sed non discordes. Quin eos pisces, quos manibus gestare solet, ita tenebat, ut in supernatando illis uteretur etiam pro remigij parte, commodum ex eo

captans

captans, unde alij ſentirent incommodum atque impedimentum. *Erot.* Oportebat hominem ſplendidas ex hujuſmodi prædis divitias comportare. *Pamp.* Imò pauperior erat Iro, quod dicitur, & Leberide nudior quavis. *Erotes.* Miror. Cæterum arbitror hominem non perinde gratum fuiſſe piſcatoribus. *Pam.* Gratum? quotiens illum cognoverant piſcibus in hunc modum inſidiari, ſagittis, fuſtibus, armis, lapidibuſque bonis excipere toties conabantur, verum illorum ſubodoratus machinationes, longè alio ſemper erepſit loco quàm putaſſent. In piſcinis Abbatis, cum non ſemel eidem indulſiſſet venationi, acciderat, ut præhenſus capite propemodum fuerit diminuendus. *Erotes.* Nataſſet nihilominus deinde tantus artifex? Quàm oportebat hujuſmodi induſtrium Columbeten publico adeò conduci ſalario, ut hanc profiteretur artem, in commodum juventutis exercendæ. *Pamp.* Noverat is omnes leges, vitare ſapienter ac gnaviter cuncta aquarum pericula, quæ natantibus, ut diximus, non pauca occurrunt. Siquidem cautè

circumſpiciendum, necubi paluſtribus implicere herbis, ne impeditus vili iſti atque proverbiali Algæ vitam des tuam. Saxo cœcove ligno imminens, aut ſublimius nata ne impingas, aut certè quo levius accipiaris impingens in exſtantia etiam obſtacula, cave impetu cum undis allabaris, ſed nunc ſurſum luctando, nunc commodè aquam calcando ſenſim adpropinqua. In vortice potiſſimum te ita compone, quemadmodum galli utrinque zelotypia vehementi exaſperati, obverſis calcaribus (quæ arma illis ſola penè natura dedit) inſultantes inter ſe mutuo congrediuntur. *Erot.* Neceſſe eſt Ichtyophagos in hac re eximios eſſe, cum ſolis penè veſcantur piſcibus. *Pamp.* Sanè ſi Plinio verè ſcriptum eſt, natant hi hujus beneficio artis adeò perfectè, ut piſcium ritu in æquore verſantes, ipſos perſequantur celerrimè ac capiant. Proinde huic induſtriæ, olim quod vivere poterant ſoli pene acceptum referebant, cum nullæ adhuc eſſent naves. *Erotes.* Credin? *Pam.* Certe. Navem dicuntur primi excogitaſſe fabricaſſeque Argonautæ, adeoque

Iaſon longiori primum navigaſſe fertur, ut teſtis eſt etiam Philoſtephanus. In Nilo autem ex papyro, ac arundinum ſingulis plerunque internodijs lintres confici ſolebant. *Erot.* Mirabile iſtuc. *Pam.* In Anglico oceano ex circumſuto artificioſe corio, ſi ſcriptoribus credimus. *Erotes.* Oportebat igitur hanc artem maximè tum in uſu fuiſſe atque pretio, cum navigia tam infirma, tamque non fidelia adhuc eſſent. *Pamp.* Scilicet, cum nec oneraria navis eſſet ulla, nec Myoparo, nec Celox, neque Lembus. *Erot.* Proinde conſtat mortales ex rudibus olim atque incultis huc ſenſim artium atque omnium rerum inventionis cognitioniſque ſolicita indagine deveniſſe. *Pamp.* Vt non dies labatur unus, in quo non aliquid novi excogitetur. Natandi autem artem omnibus cum primis neceſſariam ſæculis, nemo neſcit eſſe vetuſtiſſimam, uti hac gratia tibi quoque, Erotes, commendatior eſſe merito debeat, quæ ſi hodie tam vulgo diſceretur, ut olim, quando Germani, ut nandi peritiſſimi, à ſcriptoribus, Pomponio Mela, Herodiano, ac

Tacito eximiè laudati sunt, non perirent in aquis tot passim Germani etiam milites, quoties vel in fuga flumina obstant, vel alioquin absentibus navigijs, hostis est per aquas persecutione premendus, vel casu incidunt in alveos altiores. Siquidem qui probe instructus est in hac arte, non statim lancea impeditur, alijsque levioribus armis, neque veste militari minus laxa & plicis sinuosa pluribus, certe aliquandiu natans. *Erot.* Fortassis. *Pam.* Quàm fortiter enatavit olim Horatius Cocles ex Tyberi, quò sese unà cum tota præcipitarat panoplia, quem hæc ars non sine stupendo miraculo, cum corporis animique fortitudine conjuncta patriæ incolumem servavit? *Erot.* Fata scilicet hominem ob singularem in patriam pietatem, ac immortale plane beneficium perire noluerunt. *Pam.* Quam laudem illi etiam sibi peperêre apud omnem posteritatem milites Romani, qui naves Pœnorum fugæ intentas, atque in altum ex littore festinantes, natandi confisi scientiæ, lacertorumque adeò firmitati, natantes in portum retraxerunt? *Erot.*

Insigne narras factum. *Pamp.* Pergam: Quid item præstitit Scœvæ Romano nandi virtus? Nimirum ut tragula licet femur trajectus, ac aliâs gravissime ab hostibus Anglis tractatus, duabus etiam loricis gravatus ex mari Britannico fœliciter evadens enataret, quo quidem facto fortissimè diu præliatus Centuriatus consecutus est honorem à Iulio Cæsare. *Erotes.* Res est per quàm laboriosa in istum certè modum natando elabi. *Pamp.* Vides? Hujusmodi exempla complura enumerare possem, quibus tibi manifestius fieret, quid hæc ars utilitatis atque salutis hominibus adferre soleat, Verum ne nimis prolixa hæc reddatur disputatio, paucissimis tibi exemplis rem proponere volui. Non enim dicam quid commodarit etiam Leandro, ut noctu toties per mare intermedium, tanquàm ex uno mundo tranaret in alium, ad dulces subinde dilectæ Herûs complexus. *Erotes.* Atqui iste ausus toties repetitus tristem tandem peperit fortunam infœlici amori. *Pam.* Ita tandem visum Neptuno. Novi Turregi, qui ex turri VVellenbergo vulgo

dicta,

dicta, quæ medio ſtat Lymaco, ſontium carcer, ſeſe noctu, facto ex diſſectis linteaminibus velut fune, altè demiſerit in fluvium, ubi aut pereundum illi fuerat, aut certè expectanda dies, quæ hominem proditum pœnæ tradidiſſet capitali. At vero hujus beneficio artis tranavit alteram fluminis partem, ac ſeſe in cœnobij vicini tuto conjecit aſylum. *Erot.* Ferunt lacum Tigurinum non raro totum congelari. *Pam.* Vſque in ipſam civitatem, qua parte ex ſtagno fluentum ſolvitur. Brumali tempore, per medium lacum videres via tritiſſima plauſtra vehi ac revehi onuſta. *Erotes.* Ita audio, verum non ubique ſemper me crederem temerè bajulæ glaciei, hoc eſt, ſolo non ſatis ſolido ac firmo, ſed quod in Tracenſibus obſervatum eſt vulpibus, aure ad glaciem oppoſita gelu craſſitudinem conjectarem ubique. *Pampir.* Vbi tandem cœpit liqueſieri in Ianuario glacies, atque in marginibus atteri, vento concitata univerſa moles, tot ſcilicet miliarium longitudine corpus integrum, inaudito atque horendo ſimul movetur fragore

nunc

nunc huc nunc illuc, dissolvi cupiens atque frangi, id est, redire cum sole coquente, tum tepidis solventibus ventis, in suum liquorem. Ibi non raro summam videres calamitatem. *Erot.* Dic quæso. *Pam.* Qua parte admovetur glacies, quicquid invenerit obstaculi, altè in margine illidit atque subruit arbores, saxa, domus, ni accolæ prævenerint. *Erot.* Qui possunt? *Pamp.* Quum glacialis moles ædibus atque vicis imminet, latè præcidunt vastam illam massam. Adjiciam quod perinde sis admiraturus. Cum aliquando peregrinus, qui votum susceperat ad divam Virginem, ut vocant, in heremo, duo nescius miliaria magna per medium glacie concretum stagnum iter fecisset, demiratus tantam planiciem, hospitem nuctu interrogavit, de transiti nomine loci. Pandocheus re tandem intellecta, respondit illum super lacum transijsse altitudinis 1000. ut minimum cubitorum. Tunc advena, qui prius sine metu ignarus summa aquarum erat emensus, tuto jam loco rei perculsus novitate, imaginationeque periculi penè exanimis concidit,

cidit, ita ut parum abfuerit, quin ſpiritum illic poſuiſſet. *Erot.* Demiror ita me Apollo benè amet, oportet denſam eſſe glaciem, quæ tantæ ferendæ moli par ſit. *Pam.* Binos, ut plurimum, cubitos. *Erot.* Si eveniret, ut rupta teſta illa ac ſubſidente ex improviſo mergerere, putan artem te quoque in eo poſſe ſervare caſu? *Pampir.* Certè, niſi ſub tectum glaciei longius contingeret ferri, tum enim actum eſſet cum de arte tum vita. *Erot.* Prius circumirem quaſvis ambages, tutas modo, quam periculoſum ejuſmodi viæ brevioris compendium affectarem. Ignoſces iterum atque iterum ſi quid præterea te interrogavero absurdi, quod adeò toties admiratus ſum, quiſit, quod ligna prægrandia natent in ſublimi, lapis autem parvus mox ſidat? *Pam.* Hominem ſapientem. Lapillus quantúvis exiguus, reſpectu quantitatis ſuæ, gravior eſt, quàm lignum quàmvis magnum. In corporibus alijs levitatem reddit raritas, ſiccitas, poroſitas, quemadmodum & in pumice. In alijs gravitatem adfert eam, ut non poſſint ſupernatare ſoliditas, humiditas, denſitas.

Vnde

Vnde fit, ut lignum etiam ligno ſit gravius, lapis lapide, metallum metallo, ob non diſſimilem cauſſam poma vides natare, pira mergi. *Erotes.* Naturalia nimirum ſunt hæc. *Pamp.* Sunt. *Erotes.* Dic obſecro, quomodo Delus inſula errabundè circumnataſſe ſcribitur, de qua Poëta:

Sacra mari colitur, medio gratiſſima tellus,
Nereidum matri, & Neptuno Ægeo,
Quàm pius arcitenens oras, & littora circum,
Errantum Mycone celſa Gyaroque revinxit,
Immotamque coli dedit, & contemnere ventos.

Pamp. Fabulam narras. *Erot.* Verum, ſed ejuſmodi fabulæ pleræque ſi rectè inſpiciantur, non ſunt ocioſe inventæ, niſi falſum eſt, quod ſcribit Fulgentius Aphricanus, & Palephatus autor Græcus. *Pam.* Natabat quidem Inſula illa præter naturam, procurantibus Dijs immortalibus, quibus nihil ſit impoſſibile. *Erot.* Antequàm domum redeamus, libet adhuc Erotæ quiddam interro-

genio, didici, eorum animas, qui hic probè hanc calluerunt natandi artem, quibusque præterea datur, partim tranare, partim tipularum ritu summos leviter percurrere fluvios infernales. *Pam.* Quid? fuisti ne in Hybernia? *Erot.* Non, sed domi in lecto decumbens videbar mihi somniare in specu isto. *Pam.* Quid igitur de re illic cognita rogas? *Erot.* Cum quod sæpiusculè somnijs nihil esse credendum audivi, tum quod suspicabar te virum magicarum rerum etiam curiosum, certius aliquid habere. *Pamp.* Habere autem? *Erot.* Scilicet. *Pam.* Atqui adeò sum sceleratæ intentus Magiæ, ut nemo unquàm magis detestatus sit istas præstigiosas nænias. *Erot.* Mitte stomachum. *Pamp.* Mitto, simulque nunc ex te vicissim cognoscere aveo, manes cum sint incorporei, eoque pedibus manibusque careant, quomodo vel natare, vel currere possint? *Erot.* Dabis igitur illos volare. *Pam.* Nihilo magis. *Erot.* Qui sic? *Pam.* Quia quemadmodum ad natandum currendumque remigij vice, manus pedesque requiruntur, ita ad volandum

alæ. *Erot.* Quid si pennæ? *Pam.* Odiose, quasi ex pennis non constent alæ. *Erotes.* Dono, ac pergo: Verum heus tu prius, nondum modo solutus sum. Ex pennis dicis alas constare numero plurativo. *Pamp* Dico. *Erot.* Opinor igitur, te consentiente, ex unica penna non posse confici alas, eoque unam pennam non posse volare, vel aliud quiddam ad volandum agitare. *Pamp.* Nimium quidem tu me ligas. *Erotes.* Proinde sentis te propemodum sinistrè esse philosophatum. Siquidem unicam pennam vidi non admodum pridem supra vetus, quod vocant, Collegium Ingolstadij, præaltas dixerim verè atque regales ædes volitare. *Pam.* Dono, sed anima ne unam quidem pennam habet. *Erotes.* Quin & vento aliquando vehementius flante, papyrus è fenestella rapta, tantum non subvolavit in cœlum. *Pamp.* Fortassis alas habuit. *Erotes.* Qui potuisset? *Pam.* Si forsan ex Plinio est decerptum folium, ubi de varijs scribit avibus. *Erot.* Ridiculum hominem. Quinetiam nec stramina, neque pulveres alas vel pennas habent, & tamen turbine concitata quàm

quàm violenter volant? *Pamp.* De corpusculis inanimis dicis, quibus sua levitas naturalis alarum vice est, sicque moventur. *Erotes.* Quid sentis igitur de Atomis Platonicis semper obvolitantibus, cum nec corpus habeant neque pennas? *Pamp.* Corpus habent ô bone. *Erotes.* Qui istuc? cum corpus sit quod & videtur & tangitur? Hi neque tangi, neque videri possunt, nisi tenuiter clarius splendescente sole, obscuriori luce omnino non. *Pamp.* Assentior, ac ut hujus semel disputationis sit finis, arbitror animam quodammodo simile quiddam esse cùm Atomis. Invisibilis est nobis atque intangibilis habitantibus in hac tenebricosâ vita. Post mortem videri potest, tanquàm in clara luce, alijs oculis, & tangi alijs manibus, nisi illud obstrepit, quod apud inferos & Charontem nulla est lux. *Erot.* Pergis tu obstrepere? quin tandem simpliciter mecum credis, animas qualecunque habere corpus, itaque posse eas apud inferos sive natare, seu currere, sive volare. *Pam.* Vrges tu quidem hic negocium contrà poeticos Theologos, cum anima sit spi-

ritus incorporeus. Cæterum, ut serio tandem dicam, quod sentio, arbitror tecum eorum animas, qui hic natandi artem noverunt, quemadmodum diximus de Tigurinis alijsque, meliusculè habituras apud inferos, neque sanè opus, si velint nummulum comparcere, Charontis opera. Vides igitur, Erotes, hanc artem non solum vivis, sed & mortuis usui esse? *Erotes*. Rem dicis. Cæterum nunquàm vidisti figuris Virgilium nostrum illustratum? *Pamp.* Vidi, quid tum postea? *Erot.* In sexto Æneidos libro, cum Æneas & Sibylla campum ingrederentur Elyseum, pictura illic ostendit animas beatas in aëre volitare cum lagenis vini plenis, ac sublimes bibere. Neque pictor mentitur, tu testis es. *Pamp.* O fœlices aves, & animas volucres, Bacchoque sacras, quàm vellem in illum recipi aliquando beatorum cœtum. Sed jamdudum tempus nos hinc revocat, tu Erotes, quæ de arte dicta sunt natandi, fac diligenter observes, transferas in usum præcepta. Et, ut hoc iterum atque iterum moneam, cave nimiũ aquæ cuilibet credas, subrepit aliquando,

cum

cum minimè putaſſes, vitæ diſcrimen. Audiſti utilitatem hujus artis, ſi rectè utaris. *Erotes*. Probè omnia. Dices diſcipulum docilem, & ſedulum atque cautum. *Pamp.* Quod reliquum eſt igitur, demus operam omnem, ut tuto etiam in procelloſo hujus mundi pelago pernatemus ad portum exoptatum, ac patriam promiſſam. Occludamus aures ſedulo natantes, ne nos lethaliter permulceant nephariæ Syrenes, & mergant tandem. Moderemur vitæ navigium noſtræ longè à Charybdi & Scylla: precemur dominum, ut natantibus ac navigantibus ſemper præſto eſſe dignetur. Acceſſeras hodie, ut ſordes corporis ablueres, Erotes, nos religioſe hoc ſtudeamus, ut quoties animus eſt delictorum immunditie conſpurcatus, deſcendamus in natatoriam Siloen. Natemus in ea bona ſpe, ut puri ac verè loti ſubinde redeamus. Id fiet, ſi jugiter nataverimus in flumine lachrymarum noſtrarum, adfectum animi pœnitentis teſtantium. Rigemus ſtratum noſtrum effuſim lachrymis, inque eo ſic natemus cum regio propheta David. *Erotes*.

Piè tu iſta mi Pampire. *Pam.* Quod ſi quædam verboſius contulimus, incidimuſque in varias diſputationes, excuſabit nos locus amœniſſimus, dieſque pulcherrimus, jam & fluvius vitreo planè colore perſpicuus, dulci gratoque delabens murmure, poſtremò ipſa etiam diſputationis materia. Hæc ſunt ſcilicet, quæ colloquium diſtulerunt noſtrum. Sequere. *Erot.* Sequor. *Pamp.* Vt & intus domi madefiamus. *Erotes.* Iſtud jamdudum deſidero.

FINIS DIALOGI.

COMMENDATIO ARTIS NATANDI, CORONIDIS VICE.

QVAM præclara, quàm item utilis & necessaria sit natandi peritia, nemo facile dixerit. Testantur vero miserabiles exitus eorum, qui undis periere, qui si hujus artis gnari extitissent, vivi ad suos alarum remigio tranassent. Hylas Herculis puer, frustra jam à nautis vocatur, teste Verg. 8. Ægloga:

His adiungit Hylam, nautæ quo fonte relictum
Clamassent, ut litus Hyla Hyla omne sonaret.

Socij Æneæ, naufragio passo, omnes salvi ad littora venissent, si arte hac non destituti, fato potius interire debebant, vide Verg. 1. & 6. Æneid.

Cernit ibi mœstos, & mortis honore carentes,
Leucaspim, & Lyciæ ductorem classis Orontem;
Quos simul à Troia ventosa per æquora vectos,
Obruit auster aqua, involvens navemque virosque.

Palinurus gubernator navis, ubi natando aliquandiu luctabatur in aquis, portui Velino vicinus ab incolis pro belua marina, horrendum, obrutus est. Verg. in 5.

O nimium cœlo & pelago confise sereno,
Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

Sic Misenus Æneæ tubicen deturbatus in mari perit: Verg. 6.

Qui cum forte tamen &c.

Tyberinus rex, Tyberi submersus, enatando salutem quærere potuisset, Ovidius 4. Fast.

Accipimus regnum post hunc Tyberinus ab illo,
Dicitur in Thusco gurgite mersus aqua.

Helle ut Colchos veheretur, ariete aurei velleris usa, in Ponto perterrita decidens, arte natandi destituta, miserè perit. Vnde Hellesponto nomen indidit Ovid. in Epist.

Forsitan ad pontum mater pia venerat Helles,
Mersaq; turbatis nata fleatur aquis. Ov. 4. Fast.

Propertius lib. 2.

Qualem purpureis agitatam fluctibus Hellem,
Aurea quàm molli tergore vexit ovis.

Icarus volans cereis pennis, in mare cadens enatasset, ni simili ratione suæ stultitiæ & temeritatis pœnas luisset meritò, Ovid. 1. Trist.

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icareis nomina fecit aquis.

Idem 8. Meta.

Leander ad Amasiam suam Ero natans, tempestatibus par esse non poterat. Martial. lib. 1.

Quum

Quum peteret dulces audax Leandrus amores,
Et fessus tumidis iam premeretur aquis.
Sic miser instantes affatus dicitur undas,
Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Ovid. in Epist. & Trist.

Eupolis poeta naufragio non perijsset, si hac arte nostra suæ potuisset consulere vitæ. Sic neque Menander cum exiguo nataret imperitè fluvio submersus fuisset.

Ovid. in Ibin.

Comicus ut liquidis perijt dum nabat in undis,
Et tua sic stygius strangulat ora liquor.

Sic neque Marullus poeta Pontani discipulus, qui in amne Cecina perijt. Hi atque alij sanè multi satis arguunt, quantum spei, salutis & vitæ in peritia natandi sita atque reposita est. Ideò sani saltem mente, oculis atque auribus sese in hoc quoque studio strenuè exerceant. Romani olim, atque adeo Græci studio liberali artium & literarum, natandi peritiam addidêre non inferiorem, quibus nimirum & animo & corpori rectius consulitur: Vnde etiam hodie etiamnum adagium ea de re jactatur in eos, qui supra modum indocti, nihilque prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt: μήτε νεῖν,

μήτε γράμματα novit. Sic Delius quidam natator Græcus, Græcis proverbium dedit, quibus celebratur, ad quod Socrates in Platone alludit. Apud Romanos Horatius Cocles natator egregius fertur, inprimis ea natandi arte fretus, solus hostium impetum sustinuit atque repressit, donec à tergo pons solveretur à socijs, quo soluto armatus se in Tyberim demisit, & ad suos tranavit. Sic Chœlia trajecto Tyberi Romam redit, seque exemit captivitate. Verg. lib. 8.

Pontem auderet quum vellere Cocles,
Et fluvium vinclis innaret Chœlia ruptis.

Iuvenal. Sat 6. Plura atque hæc de Græcis & Romanis utcunque sufficiant. Quid vero de Germanis nostris dicamus, quos meritò omnibus nationibus, ut virtute, fortitudine, animi moderatione, ita artium omnium ingenuarum, sive liberalium sive mœchanicarum, adde etiam studio & peritia natandi præferam? Testantibus & Græcis & Latinis scriptoribus. Scribit Herodianus lib. 8. Hist. Germanos semper peritissimos fuisse studio natandi, eosq; in fluvijs tantummodo, quorum

Germaniam refertam ſcribit, lavaſſe, ſeque ſubinde natando tradidiſſe fugæ. Idem Plutarchus de Cymbris ſcribit: Cymbros autem Germanos eſſe, nemo eſt qui dubitat, hos hodie vocamus Danos, Norvegioſque. Corn. Tacitus lib. ſuo 20. ex profeſſo Germanos ad cœlum uſque tollens: Ipſe homo Romanus, ait, Germanos omnino fluminibus ſuetos. Idem & Cæſar lib. 6. Pomp. & Mela lib. 3. Hyeme quoque flumina trajeciſſe natando Germanos ſolitos. Atque ea eſt illis naturalis & penè divinitus inſita notitia, qua ut dixi, omnes ſuperant nationes. Non deſunt autores, qui rationes Aſtrologicas ejus rei conſtantiſſimè producunt, ut apud Iulium Firmicum vides. Eam rationem & Beroaldus de Germanis confirmat, & Manilius lib. 4.

Vltima quos gemini producunt ſydera piſces,
His erit in pontum ſtudium, vitamq́; profundo.

Hoc vero miraculi loco ponendum arbitror, quod de Germanis Ammianus Marcellinus ſcribit, fugatos Germanos in armis ſervato eodem ordine etiam fluvios tranaſſe maximos, nec unum ex ipſis fuiſſe deſideratum. Corn.

Tacitus

Tacitus lib. 2. ſcribit Bátavos Germaniæ populos, quos Hollandos vocamus, inſultaſſe aquis, artemque natandi hominibus primos oſtentaſſe atque edocuiſſe. Herodianus autor Græcus, ult. ſuo lib. ait, Solos Germanos auſos ſe ſimul & equos natandi peritos alveis concredere: vide Franciſ. Irenicum. Hæc in laudem Germanorum data opera omittere nolui, ut habeant noſtri adoleſcentes patrum exempla, ut eo acrius veſtigijs inſiſtentes, ſimiles ſeſe effingerent, atque omnino conarentur ea exercitia poſteris tradere, quæ per manus quaſi ipſi à majoribus acceperint, niſi degenerare malint, atque omnino ignavia ſua virtutem patrum traducere atque obfuſcare, atque inde ſe nothos potius declarare, quam veros filios. Extat Epigramma Græcum incerti authoris, quomodo hujuſmodi degeneres veteres Germani, quos Græci communi vocabulo cum Gallis Celtas vocabant, probarint, quod Ioannes Baptiſta Pius vertit, in hunc modum.

Audaces

Audaces rapido Celtæ nova pignora Rheno
Explorant, non hos genitrix prius ubere largo
Alma fovet, vitreas fluvij quàm venit ad undas.
Lympha novum capit alta genus, quod remigis instar
Vmbo regit, fluvidiq; effulcit corpus alumni:
Et fœtum sic unda probat, lectumque iugalem
Damnat adulterij fœdo si decolor igne.
Post dubios genitrix casus memor Ilithyiæ
Ancipitis, fulcit gelidis in fluctibus ortum:
Anxia dispiciens cui mobilis annuat unda.

PHILIP.

PHILIP. MELANTHONIS,

LAVS FORMICÆ.

EMO in hoc cœtu dixit unquam, quantum equidem judicare possum, cui perinde benevolentia vestra, atque mihi opus esset; non modo quia hæc ætas mea singulari favore confirmanda, & adjuvanda est, sed etiam quia argumentum adfero, quod etiamsi novitate placere possit, tamen ita est exile, ut nullam magnopere admirationem mereatur. Alij res gestas clarissimorum Imperatorum recitarunt, & tum honestè facta summorum hominum, dicendo ornaverunt, tum aut populorum, aut Tyrannorum turpiter facta gravissimè vituperaverunt. Ego quoniam deerat

eloquentia par tantis causis, infirmitate virium humilius argumentum quærere coactus sum Qua de re dum aliquot dies delibero, dumque reputo quas res exiguas laudaverint veteres scriptores, à Luciano video muscam, à Virgilio apes mirificè ornatas esse. Cum igitur mihi honestum esse putarem, veterum exempla sequi, formicas sumpsi laudandas. Neque nullum operæ precium esse judico in tanta naturæ varietate hæc minuta animantia contemplari. Etenim non modo Ethnici scriptores dignam hanc materiam in qua elaborarent putaverunt, sed etiam principes Christianæ doctrinæ, mentione parvarum in natura rerum delectari videntur. Christus jubet nos passeres intueri: Solomon præcipit non modo contemplari formicas, sed etiam nos ad eas tanquam in ludum discendi causa mittit. Quid commemorem quàm multa animantia Basilius diligentissimè descripserit, & Basilium secutus Ambrosius, eandem animantium historiam in enarratione operum sex dierum penè ad verbum recenset, docetque in illis proposita nobis esse à Deo,

Parvarum rerum illustres imagines.

Deo, & tanquam picta plurimarum virtutum ſimulachra, quæ nos officij noſtri admonerent. Turpiſſimum eſt enim homini tam longè à ſua natura degenerare, ut à beſtijs etiam virtute ſuperetur.

Non igitur inutile videbatur ingenia, moreſque, & totam quaſi πολιτείαν formicarum deſcribere, quod inde plurima pulcherrimarum virtutum exempla, & verè, quod ajunt Græci μυρμίκια ἀγαθῶν capere liceat. Videte autem quantum mea me fefellerit opinio. Quod enim argumenti genus arbitrabar propter tenuitatem ſine magno negocio exponi & perpoliri poſſe, id in experiundo cognovi longè ſecus eſſe. Comperi enim non mediocris artificis eſſe, honore verborum res exiles ornare ac illuſtrare. Quanquam igitur ſentiebam me ſuſcepto oneri imparem fore, tamen quoniam non ad ingenij famam, ſed exercendi ſtyli cauſa ſuſceperam, deſiſtere nolui, ſed peregi fabulam quam inceperam. Quæſo igitur vos, ut pro humanitate veſtra me benignè audiatis, quod ſi nulla alia res, tamen ſcholæ conſuetudo à vobis impetrare

debet, etsi suam laudem honestus conatus meretur, non indigni favore judicandi sumus honestissimo argumento suscepto, etiamsi rei, quam instituimus, difficultate victi sumus. Sed ut Philosophi in descriptione animantium, primùm de cujusque procreatione disputant, ita & nobis formicarum ortus, inde usque ab ovo, ut ajunt, repetendus erit. Verùm historia formicarum longior Iliade futura sit, si omnia commemorare velim: sed hoc ad earum laudem magnopere pertinere existimavimus, quod cum tam multa divinitatis vestigia in eis extant, intelligi possit, eas non sine certo Dei consilio natas esse, multoque verius quàm Poëticos heroas genus à Iove summo ducere, ut Poëta inquit. Quomodo enim in hac terrena natura futuri præscientia sine divina vi existere potest? Non hanc tantam haberet hic vermiculus industriam, longè alienam à brutorum captu, nulla gregalium noticia, nulla mutua collocutio inter eas esset, nulla nossent temporum discrimina, nisi mentem Deus indidisset tantarum rerum, tamque variarum capacem. Etenim sapere, meminisse

De ortu formicarũ divino.

minisse præterita, consequentia cernere, futura prævidere, ne homines quidem, nisi divinitus commoti, excitatique, possunt.

Quis enim, quamvis ingeniosus, sine Dei ope, varios motus stellarum, magnitudinesque, molem terræ, & alia multa deprehendisset? Multò minus igitur bestiæ ratiocinari, & futura videre, & animadvertere præsentia, nisi Dei beneficio possunt. Neque enim hæc aliunde, quàm à Deo in terrenam naturam propagantur. Habent igitur formicæ non dubium generis sui authorem Deum, cujus rei id quoque signum esse intelligi potest: Nam cùm sacræ literæ mittant nos ad formicas, tanquam ad Magistros, profectò significant hoc consilio à Deo fabrefactas, & his ingenij dotibus instructas esse, ut docere nos utilia possent. Vt enim nullus paterfamiliás, si sapiat, filium docendum tradit ei; cujus non probat eruditionem: ita credibile est, nec divinum spiritum nos ad hujusmodi Magistros mittere, qui non doceant cœlestia. Necesse est igitur eas artes, quas nobis istæ discendas proponunt, divinitus in

Formica nostri doctores.

sensibus ac natura formicarum scriptas atque sculptas esse, vereque esse in eis, ut Poëta ait: partem aliquam divinæ mentis, & haustus æthereos. Dixi hactenus de formicarum ortu ac nobilitate, quę non parvam commendationem habet: Adfert enim nobilitas non modò in hominibus, sed etiam pecudibus, quædam virtutis semina, quæ à parentum natura in posteros propagantur. Nunc de ingenijs ac moribus, deque omni vitæ consuetudine illarum dicendum est. Atque hæc pars orationis, quid aliud habet, quàm honestissimam quandam formam rectè vivendi? Nemo Philosophorum non tradidit bene vivendi præcepta. Sed hujus insecti historia, quid sit rectum, quid turpe, quid utile, quid non, quid deceat, melius Chrysippo & Crantore dicit. Quis non hæc singularis prudentiæ diligentiæque indefessæ opera esse dicat? Colligendi victus tempora intelligunt, proinde acervum frumenti in messe comportant, condunt, comparcuntque in hyemem, prævident enim hyeme in vacuis agris frustra se pabulum quæsituras esse. Onera morsu gerunt, longe majora

Ingenium ac mores illarum.

Colligendi victus tempora, & modus.

majora, quàm pro corporis portione ferre posse credibile sit. Quædam grandiora protrudunt, tota corporis mole obnixæ: semina priusquam condant, arrodunt, ne rursus exeant in fruges è terra, madefacta imbre proferunt atque siccant. Nec noctu, plena luna vacuæ sunt: Usque adeò turpe ducunt feriari, ut nullum sibi tempus idoneum labori perire sinant. Interlunio cessant ab opere: si quæ in itinere ferendis granis gravatæ sunt, gregales norunt, & quoniam sæpe tanquam ex diversis civitatibus in eadem via conveniunt, in unum aliquem locum omnes universum comeatum comportant, ibique sua signa recognoscunt, ibi velut exercitum recensentes, agmina separant, & suum cuique avehendum tradunt. Obviæ inter se quasi colloquuntur, ac percontantur, donec agnoscant singulæ suos cives.

Nulla tam sapienter constituta civitas fuit unquam, quæ ad hanc formicarum politiam conferri possit. Nam cùm nullum urbibus venenum nocentius sit, quam ocium, videtis hanc pestem procul ab hoc animalculo abesse.

Industria. Nunquam ardentiſſimi æſtus à labore abſterrent, non noctu vacuæ ſunt, quod tempus alijs animalibus natura ad quietem dedit. Non magnitudine itinerum, aut aſperitate viarum defatigari ſe patiuntur. Sed ſæpe ex longinquo frumentum convehendum eſt. Sæpe per confragoſa ſaxa, magna vi grana in adverſos montes protrudenda ſunt. Ita omnes difficultates, non virium magnitudo, non corporis moles, ſed animi robur, & induſtria ſuperat, ut adpareat, hic etiam verum eſſe id, quod eſt apud Hiſtoricum quendam: „Nihil tam „altum à natura conſtitutum eſſe, quo „non poſſit virtus eniti. Non dubium eſt autem, quum ut omnia ex ocio vitia naſcuntur, ita labor pleraſque pulcherrimas virtutes gignat. Proinde nec cæteræ virtutes deſunt huic generi. Juſticia. Quis enim non videt ſingularem juſticiæ intellectum in eis eſſe? quia certos dies conſtituunt recognoſcendis oneribus, ut cuique agmini ſuum tenere ſine injuria liceat. Facile eſt enim ab alieno abſtinere his, quibus in ſua virtute induſtriaque ſpes poſita eſt: ſed illi qui cum per luxum atque libidines ſua ef-

fuderunt,

ſuderunt,poſtea rationem ineunt, quomodo de alieno heluentur. Hinc in civitatibus novæ tabulæ flagitatæ, bella civilia, & innumerabilia alia mala, quæ civium diſcordia parit, nata ſunt.

Quid autem de parſimonia formicarum dicam, quæ in hoc genere maximè cernitur? Non enim tantum in præſens ſibi conſulunt, ſed comparcunt, & proſpiciunt ſibi in futurum: quæ virtus cum per ſeſe magna ſit, & mirabilis, tamen hoc etiam gratior eſſe debet omnibus, quod juſticiæ veluti cuſtos eſt. Neque enim tolerare infinitos illos ſumptus ſine alieno decoctores poſſunt, ſed longè digniſſima bono cive virtus eſt, in commune quærere, & communia bona ſumma diligentia augere. Quæ res enim alia omnibus civitatibus exitio eſt, quam quod privata bona, publicis utilitatibus plerique omnes anteferunt? Atqui ita ſentire nos oportuit, quoniam patriæ ſalute, noſtra ſalus continetur, & quoniam ipſi à patria in qua nati, educati, ad humanitatem, & religionem inſtituti ſumus, cujus legibus vitam noſtram ac fortunas defendimus, tam multa *Parſimonia.*

beneficia accepimus, æquum esse, ut nos etiam illius utilitates pro virili juvemus; imo quidquid aramus, quidquid serimus, quidquid metimus, ad patriæ utilitatem referendum esse existimemus. Denique illius salutem, ac tranquillitatem antiquiorem dignitate, ac salute nostra, ducamus. Hanc virtutem licet in formicis cernere ad communem usum, adsiduas operas conferentibus. Videtis quàm multarum virtutum exempla nobis formicæ proponant, ad quam imaginem si maximam hominum partem contuleris, quotusquisque erit his virtutibus præditus? Bona pars voluptatibus atque ocio dediti, nulla de re in omni vita sunt soliciti, quàm de convivio adparando, aut alijs similibus voluptatibus comparandis. Seneca scribit, Pacuvium quendam prætorem in Syria fuisse, qui quotidie splendidè convivatus, cum se copioso vino de die ingurgitasset, solitus sit vesperi funus sibi adparare, accersere tybicines, qui funebres modos canerent, & hoc genus alia curare ad funeris speciem repræsentandam. A cœna cum jam sustinere se ebrius non

Seneca de quodam Pacuvio convivante.

posset

posset jubebat se lectulo impositum, tanquam funus inferri in cubiculum, & cantari funebres modos βεβίωται βεβίωται. Iudicabat enim eum demum diem præclare se vixisse, quo ita esset convivatus: nec ducebat esse vitam adpellandam, cum non liceret ejusmodi voluptatibus perfrui. Quis non statuat plus esse mentis formicæ, quam huic Pacuvio, qui vitam homini hanc unam ad rem, ad pecudum voluptates perfruendas, datam esse credidit? Et quamvis exemplum Pacuvij in funere faciendo non multi imitentur, dogma tamen hoc præclarum maxima pars hominum profitetur, qui nihil in omni vita dignum homine suscipiunt ac gerunt, sed in ocio, & inter pocula temulenti ætatem exigunt. Sed quoniam sanorum hominum judicio, ventres isti non homines, sed verius monstra hominum sunt, desino formicas cum his conferre, quos non modo formicarum exempla, sed ne quidem publicæ leges ad sanitatem revocare possunt. Nulla autem inter omnes laudes formicarum amplior esse mihi videtur, quàm ea, quæ apud Solomonem est: Is enim in- Solomon.

quit, formicas non modò stultos, sed sapientes anteire prudentia. Neque ego, nisi tam gravem authorem haberem, auderem hoc paradoxum inter doctissimos homines dicere. Sed quia formicarum laudes colligere institui, non fuit hæc prætereunda, præsertim cùm esset amplissima. Quid audio? omnibus Philosophorum scholis, omnibus Rerumpubl. gubernatoribus, denique omnibus sapientibus viris, formicæ præferuntur. Hoc planè est juxta proverbium, Formica camelus. Et cùm non possim hoc loco omnes causas, cur ita scripserit Solomon, recitare, sunt enim multæ, quas ex ipsius Christianæ doctrinæ fontibus longè repetere oporteret, tamen unam hanc commemorandam esse duxi.

Tanta desidia est humani animi, ita penitus hęret in nostris medullis voluptatum atque ocij amor, ut nulla tanta sapientia sit, quæ non voluptatum illecebris vinci, & expugnari possit, ut industriam, laboremq; remittat. Quod cùm etiam Poëtæ animadvertissent, finxerunt Herculem tot domitorem monstrorum, Omphales amore captum, mulicbri

Animi humani desidia in Hercule notata.

muliebri veste, in gynæcio tenentem colum. Atque hoc illi de summo viro fingebant, ut significarent nullam tantam esse vim animi, quæ non frangi ac debilitari blanditijs voluptatis posset, Compara verò mihi formicas ad hunc Herculem, aut si mavis ad Alexandrũ, harum industriam sedulitatemq; nulla res unquam retardat. Illi scilicet heroes summa sapientia ac fortitudine præditi, quàm immutati sunt, alter amore mulierculæ, alter etiam magis beluinis voluptatibus? Huc igitur sacræ literæ sapientes etiam viros accersunt, & in hanc Academiam vocant, ut discant, non modò similem in laboribus constantiam præstandam esse, sed etiam ut videant quanta sit infirmitas humanorum animorum, qui tam facile defatigari se patiantur, ut formicæ etiam robore animi summis viris præstent. Et has ideo intueri jubet, ut cum viderint tantam vim vilissimæ bestiolæ divinitus datam esse, petant & ipsi, expectentque à Deo similem constantiam industriamque. Sed de hoc toto loco, alij rectius dicent.

Vos autem optimi Commilitones, quoniam *Exhortatio*

ad sedulitatem. quoniam ita jubent sacræ literæ, intuemini formicas, & cum aliarum virtutum exempla ab eis petite, tum inprimis earum sedulitatem exprimere contendite. Etenim si vel nulla proposita essent nobis laboris nostri præmia, tamen quoniam Deus præcipit ut laboremus, parere illius voci debeamus. Nunc autem cum etiam tanta præmia proposita sint, quæ est amentia, tantarum rerum magnitudine non excitari, aut acui ad laborem? Nil sine magno vita labore dedit mortalibus, inquit Poëta. Proinde nolite putare, sine magna animi contentione ulla vitæ præsidia comparare vos, aut retinere posse. Qua de re cum omnes omnium doctorum virorum libri pleni sint, & referti hoc genere exhortationum, ego vobis, quoniam propter ætatem, vel ad monendos vos, vel ad cohortandos parum authoritatis habeo, recitabo vobis gravissimum locum, qui extat in Xenophonte, quemque se Xenophon ex Prodici libro transscripsisse fatetur. Sunt autem contrariæ orationes Virtutis & Voluptatis ad Herculem deliberantem, utram vitæ viam ingrediatur,

voluptatis ne, an virtutis ſequatur, ſic enim ait.

Cùm Hercules ex pueritia egreſſus, jamque propè pubertatem eſſet, qua ætate ſui compotes facti adoleſcentes, ſignificant utram viam, virtutis, an ignaviæ ingredi velint, exijt in ſolum locum, ſeditque tacitus ſecum deliberans, utram viam iniret. Hic adparuerunt ei duæ mulierculæ majores humana ſpecie, quarum altera vultu modeſto & liberali erat, nullo peregrino cultu aut fuco ornata; ſed genuina bonitas formæ adparebat, in corpore mundicies, in oculis pudor, in inceſſu modeſtia, veſtem præterea candidam gerens. Altera erat habitior, & fucata, nam & rubor, & candor major erat nativo. Et incedebat ſupina, oculos latè pandens, veſte induta, quæ formam maximè commendabat, contemplans interim ſe, & circumſpectans, an alij ſe viderent, nonnunquam etiam umbram ſuam reſpiciens. Poſtquam autem propius ventum eſt, illa prior modeſtè pergebat. Hæc autem ut anteverteret, accurrit ad Herculem, ac inqnit: Video te Hercules deliberare utram viam ad vi-

Orationes virtutis & voluptatis ad Herculem.

Voluptas.

ad vitam agendam ingrediaris: Quod si me tibi adjunxeris, ducam te jucundissima & facillima via. Nulla res jucunda est, qua non potieris, & molestiam nullam perpetieris. Neque enim aut bella, aut alia gravia negocia curabis, sed hoc unum cogitabis ac quæres; ubi aut cibum aut potum suaviorem invenias, aut quod delectet oculos, aut unde olfaciendo, aut tangendo aliquam voluptatem percipias, aut ubi amoribus perfruaris, aut quomodo mollissimè cubes, & quomodo hæc omnia sine aliquo labore consequaris. Etsi quis inciderit metus egestatis, non est quod timeas, me tibi aliquid laboris impositurum esse, efficiam enim, ut fruaris his, quæ alieno labore parta sunt in promptu. Nec ulla re abstinebis, unde modo speres te aliquam voluptatem posse lucrifacere: Ego enim meis sodalibus potestatem facio, ex omnibus rebus voluptates decerpere. Hæc Hercules audiens, inquit: Mulier, quod est tibi nomen? Tum illa: Mei sodales vocant me Fœlicitatem. Qui me aspernantur, vocant me Ignaviam.

Virtus. Interea accessit & altera mulier, dixitque:

xitque: Venio & ego ad te adoleſcens: Novi autem tum generoſos parentes tuos, & indolem educationemque tuam: Hæc mihi ſpem faciunt, fore, ut ſi me ſecutus fueris, magnas & honeſtas res geras, & me multò clariorem apud homines efficias. Nec longa te præfatione, quæ ad voluptatem fingi ſolet, morabor, ſed ſimpliciter id quod res eſt, vereque narrabo, quod Dij conſtituerunt. Nulla vera bona, ſine labore curaque mortalibus Dij dederunt. Sed ſive Deos tibi vis eſſe propicios, placandi ſunt: ſive ab alijs diligi vis, beneficijs adjungendi ſunt: ſive honore adfici à civibus cupis, bene mereri te de patria oportet: ſive vis in admiratione eſſe apud omnes Græcos, bene factis id te conſequi oportet: ſive vis ut terra pariat tibi fruges, colenda eſt: ſive ex pecudibus diteſcere vis, paſcendę ſũt. Sive bello opes tuas augere voles, ut ſocios in libertatem adſeras, & inimicos in ſervitutem redigas, belli artes diſcendæ ſunt ab his, qui eas norunt, & exercendæ, ut quomodo eis utendum ſit, ſcias: Si robur corporis vis confirmare, conſuefaciendum eſt, ut rationi

obediat,

obediat, & exercendum magno labore ac ſudore. Quod cum dixiſſet virtus, interpellat eam ignavia, inquiens: Vides Hercules, quàm aſperam & longam viam ad fœlicitatem hæc tibi mulier oſtendat, quo ego tibi compendiariam & planam viam monſtravi. Tum virtus: O miſera, dic nunquid habeas boni, & nunquid ſuave unquam cognoveris? quæ nullum laborem vis illorum conſequendorum cauſa ſuſcipere. Et ne quidem expectas naturale deſiderium ſuavium rerum, ſed antequam natura expetat eas, imples atque obruis te, edis priuſquam eſuris, bibis antequam ſitis, condimenta varia ad irritandam famem excogitas, vina precioſa, ut invites ſitim, comparas, in æſtate nivem quæris: Et ut ſuaviter dormias, non modo mollia ſtrata, ſed etiam lectos facis, ſomnum enim accerſis, non ut per laboris intervalla quieſcas, ſed inopia negocij; ſine pudore ac legum metu amori operam dâs, nocte abuteris, & optimam diei partem ſomno perdis. Et cum Deam te eſſe glorieris, ex Deorum numero ejecta es, aſpernantur te &. honeſti homines. Neque unquam ſuaviſſi-

ſuaviſſimum carmen, tuas laudes audiviſti. Et pulcherrimum ſpectaculum nunquam vidiſti: Nullum enim unquam recte factum tuum ſpectaſti. Quis tibi improba credet? quis egenti dabit aliquid? Quis ſanæ mentis in tuo choro eſſe velit? ubi juvenes imbecilli corpore ſunt, ſenes fatui, qui cum adoleſcentiam in ocio perdiderint, ſenectutem miſeram & calamitoſam agunt. Tunc & pudet anteactæ vitæ, & piget primum quærere neceſſaria ætati ſubſidia. Suavia in adoleſcentia ante tempus præcerpſerunt, laborem & ærumnas in eam ætatem diſtulerunt. Ego verò apud Deos verſor, & apud honeſtos homines. Nullum honeſtum facinus, neque Dij neque homines ſine me faciunt, ideoque me & Dij & homines honore adficiunt. Grata ſum opitulatrix artificum, fida cuſtos familiæ dominorum, benevola adjutrix ſervorum, jucunda comes laborum in pace, firma periculorum in bello auxiliatrix, optima amicitiæ ſocia. Et mei amici ſuaves voluptates ſine faſtidio percipiunt ex cibo & potu, expectant enim illorum naturale deſiderium.

Somnus etiam ſuavior eis eſt, quàm ocioſis, quem etiam cum opus eſt, ſine moleſtia abrumpunt, nec propter hunc, neceſſaria intermittunt. Et juvenes ſenum laudibus gaudent, & ſenes delectantur juvenum honoribus, & incredibili voluptate rerum à ſe geſtarum meminerunt. Et ſine difficultate præſentes labores conficiunt, per me Dijs chari, amicis, chari patriæ. Et cum ex hac vita diſcedendum eſt, non obſcuri aut ignoti jacent, ſed laudes eorum perpetuò à poſteris prædicantur. Hæc tibi ô fili bonorum parentum Hercules contingent, & veram fœlicitatem ſtabilemque ita conſequeris, ſi laborem non defugies.

Sic virtus apud Xenophontem concionatur, & ad labores ſuſcipiendos, non tantum Herculem, ſed omnes adoleſcentes, veriſſima graviſſimaque voce hortatur. Qua oportuit aures veſtras undique circumſonare, & inertes animos tanquam claſſicos exuſcitari. Atque hanc ipſam virtutis orationem divinitus in formicis ſcriptam putate, quas quoties videbitis, veniat in mentem hanc vobis imaginem, quæ

vos ad laborem incitet, in terris à Deo propositam esse. Et sicut comœdiæ exhibentur, ut in illis exemplis discamus, quid in vita deceat: Ita Deus in hac rerum natura varia spectacula fecit, quæ nos officij nostri commonefacerent. Proinde cum formicas convehentes grana, condentesque in commune spectabitis, existimate hanc tanquam Dei vocem esse, quæ jubet ocium, nocentissimam pestem fugere, & suscipere honestos labores, quibus & nobis ea quæ in omni vita necessaria sunt, comparemus, & societatem communem hominum juvemus. Quod si facietis, favebit vestris illis laboribus Deus, & omnem vitæ cursum fortunabit. Contra, qui capti amore ocij voluptatumque, non volent formicam audire, atque imitari, ad quam à Deo tanquam ad magistros missi sunt, hi sciant se gravissimas pœnas contemptæ magistræ, imo contempti cœlestis mandati, daturos esse: odit enim ocium Deus, ideoque non unum calamitatis genus ex ocio nascitur. Dixi.

FINIS.

M. ANTONII MAIORAGII LVTI ENCOMIVM.

PLVRIMIS in rebus imperitæ multitudinis, & vulgarium hominum ignorantiam, ac mentis cœcitatem licet intueri, Quirites, qui tam præcipiti ac temerario in rebus ferè omnibus judicio utuntur, & cogitationes ſuas ita diſtrahi patiuntur, ut ea ſæpiſſimè vituperent, quæ maximè laudanda eſſe videantur, contraque ſæpenumerò mirificè probent, quæ plurimum eſſent improbanda. Quotus enim quiſque reperitur, qui ſaluberrimis potius quàm jucundiſſimis cibis delectetur? aut qui malit cum abſtinentia ſanus eſſe, quàm cum intemperantia ſemper ægrotare? Similis eſt etiam opinionum ratio: Trahitur ſua quiſque cogitatione, eaque

laudat quæ putat esse magnifica, vituperatque contraria: sed pauci admodum rerum naturas verè perspiciunt, & ad id tantùm omnes, quod in præsentia utile esse videtur, toto impetu rapiuntur, cætera, quæ sunt à sensibus remota, non ita diligenter considerant. Quamobrem cum falsis opinionibus tantoperè fallantur homines, nulla repentè spernenda est oratio, quæ vulgi sit opinioni contraria: quamvis enim initio propter insolentiam absurda esse videatur, tamen exitu plerunque utilissimo atque jucundissimo concluditur. Sed vobis, adhortatione mea nihil opus esse intelligo, quos jam erectos omnes, cum hilaritate quadam expectare video, quid hac nova atque admirabili causa de Luto, hoc est, de re, quemadmodum fortasse vos existimatis, tam humili atque abjecta, dicturus accesserim. Hoc enim ita natura comparatum est, ut insignis semper novitas mortalium animos erigat, atque excitet: quæ si talis est, ut eos audita commovere possit, affectos aut summa jucunditate, aut ingenti tristitia derelinquit. Ac mihi quidem, Quirites, hoc unum erit

in hac

in hac oratione ſtudium,ut quæcunque dixero, non ſolum jucunda, ſed etiam admiranda vobis eſſe videantur. Quòd ſi quis mihi Deus veſtram ad me audiendum benevolentiam conciliárit,efficiam profectò, ut intelligatis, nihil eſſe luto nobilius, nihil pretioſius, nihil utilius,nihil denique magis neceſſàrium: modò quam opinonem jam veſtris mentibus compræhendiſtis, eam ſi ratio convellet,ac labefactabit,ſi denique veritas extorquebit, libenti & æquo animo remittatis. Tunc certè illa præclara quorundam hominum ingenia, negligentiæ nomine condemnanda eſſe judicabitis, qui cum eloquentia ſua genus humanum ab hoc tanto errore liberare poſſent,ne rem adeò pretioſam & excellentem aſpernaretur, maluerint in nugis quibuſdam puerilibus, & anilibus fabulis ocium ſuum fruſtrà conſumere, dum alius quartanam febrim, alius calvitium, alius muſcam, alius item aliquid ridiculum laudat. Quin etiam noviſſimè (ſi Dijs placet) inventus eſt, qui ſtultitiam & ſcarabæum laudârit, & qui aſinam ad aſtra laudibus evehere conatus ſit. Quæ poſteaquàm

ſteaquàm in vulgus diſſeminata fuerunt encomia: Supereſt (inquit vir quidam è populo) ut lutum etiam laudetur. Quam ego vocem cùm audiviſſem, qui jam anteà ſæpiùs luti virtutes animo reputaveram, addidiſſetque vir ille: Fortaſſe verius hoc poſſet, & magis jure laudari: ſtatim hominis ſolertiam exoſculatus ſum, & ejus ſententiam magnoperè comprobavi. Quorſum enim quis ingenium, aut dicendi facultatem oſtentet, ubi non opus eſſe videatur? Ibi ſunt eloquentiæ vires expromendæ, ubi vel innocentes ab iniqua criminatione liberentur, vel ab hominum mentibus falſæ opiniones refellantur, quæ magnam humano generi perniciem atque ingentes calamitates apportare ſæpenumerò ſolent, quemadmodum apud Platonem Socrates ſapientiſſimè diſſerit. Quæ me ratio potiſſimum ad hanc cauſam impulit, ut hæc quæ jam penitùs inſedit & inveteravit in animis hominum opinio, ſi fieri poteſt, evellatur, & jam tandem intelligant homines, quod in omni ſeculorum memoria ſemper anteà latuit, nihil univerſo cœli ambitu contineri,

quod

quod utilitate atque excellentia Lutum antecedat. Quod quamvis incredibile primo aspectu esse videatur, tamen cùm rationes meas diligentius audieritis, vos ipsi sponte vestra verissimum esse non dubitabitis confiteri. Primùm igitur mihi videtur de nobili atque excelso Luti genere, deinde de præstantia, tandem de utilitate esse dicendum. Genus est enim ejusmodi, quod antiquitate ac nobilitate, quæcunq; in terris gignuntur, antecellit. In quo declarando, si fortasse paulò altius exorsus, repetere memoriam antiquitatis visus fuero, ignoscite, Quirites, hoc enim ipsius rei magnitudo postulat, quæ me breviter orationem perstringere non sinit. Antequàm cœli rotunda conversio fieret, cùm nondum esset humanum genus procreatum, neque ulla adhuc in terris essent animantia, non herbæ, non frutices, non arbores, nulla denique rerum earum, quæ è terra nascuntur, species ac forma,

Vnus erat toto naturæ vultus in orbe, Ovid. 1. Metamor.
Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles.

Horum quatuor omnium gignentium

corporum, terræ, aquæ, aëris, natura permixta erat, neque unum ab altero dignoſci poterat, cùm tamen maxima eſſet inter eos diſcordia. Siquidem

Ibid. *Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,*
Mollia cum duris, ſine pondere haben-bentia pondus.

Donec ratio Dei ſempiterna propter incredibilem ſapientiam ſuam agnovit, quàm excellentium rerum eſſet in eis naturis materia, ſi probus artifex acceſſiſſet. Itaque cùm ipſe Deus probitate maximè præſtaret, naturas illas, non tranquillas & quietas, ſed immoderatè agitatas & fluitantes aſſumpſit, eaſque ex inordinatis in ordinem adduxit. Hoc enim judicabat eſſe præſtantius. Et ſuperiorem igni locum tribuit, quia leviſſimum omnium eſſe videbat: proximum aëri, tertium aquæ, quartum & ultimum in medio totius mundi, quo gravia omnia deferrentur, terræ tradidit, ubi cujuſque generis, vel inanimi, vel animantis, vel muti, vel loquentis origo eſt, ubi vita, ubi interitus, ubi ex alio in illud aſſidua viciſſitudo atque mutatio: Nam ex terra gignuntur

omnia,

omnia, rursusque in eam omnia recidunt: atque ita frequenter immutata, corrupta, deinde rursus generata, vicissitudine quadam ęternitatem obtinent. Hic mihi fortè succlamet aliquis, cui hæc, quæ commemoro, diphthera, quod ajunt, Saturnique rebus antiquiora videantur: Quid ista tam obsoleta, tam rancida prosunt ad Luti tui laudes, & genus celebrandum? Iam profectò intelligetis, Quirites, non hæc sine maxima causa me tam ex alto repetijsse. Hanc enim quam nos terram, & rerum omnium parentem ac procreatricem appellamus, cui locus omnium honorificentissimus in medio datus est: quę nos gignit, alit ac sustinet, quæ denique non tantùm hominum, sed etiam immortalium Deorum domiciliũ gratissimum est, nihil aliud quàm Lutum, & totius cœli reliquorumque omnium elementorum purgamentum esse, perspicuum est. Nam cùm constituisset Deus, bonis omnibus explere mundum, mali nihil admiscere, quoad natura pateretur, in medio totius, locum præstantissimum, ubi generatio fieret, elegit, quò facilè & cœlum ipsum, &

reliquæ

reliquæ naturæ dimittere ſemina ſua, detractioneſque confecti & conſumpti alimenti poſſent. Hac de cauſa factum eſt, ut quęcunque gravia ſunt & ſolida, naturæ ipſius inſtinctu atque impetu medium mundi locum petant, neque quicquam omninò gravitate præditum poteſt alibi, quam in medio, conſiſtere: quoniam ſemper ex vi naturæ premitur, quod grave eſt: quis autem eſt, qui neſciat, Lutum eſſe graviſſimum, ideoque neceſſariò fieri, ut in medio mundi loco perpetuo conſiſtat? Quod cum terræ proprium ſit, verè concludi poteſt, terram nihil aliud eſſe, quàm Lutum. Ignoſcite, Quirites, ſi vobis nimium videor agere philoſophicè. Nam in hoc uno rei cardo vertitur, unde Lutum generari putemus, aut quid ipſum eſſe ſtatuamus: quod ſi rectè ſemel intellectum fuerit, cætera deinde omnia facillima videbuntur. Sed ad rem redeamus. Cum igitur in loco omnium maximè honorifico, hoc eſt, ἐν τῷ μέσῳ, ut ajunt Philoſophi, terra ſit, cætera autem omnia circumſiſtant, & eam quaſi cuſtodiæ gratia muniant, & quicquid habent purgamenti atque

fæcis,

fæcis, in eam procreandi cauſa demittant: nemini dubium eſſe poteſt, quin aut tota, aut ſaltem maxima ex parte terra reliquorum corporum purgamentum atque Lutum ſit. Sed ne fortaſſe nobis idem quod *S*ophiſtis accidat, qui ſolent ex ijs, quæ probabilia videntur, neque ſunt, argumenta ſua concludere: quærenda eſt ex graviſſimis auctoribus Luti definitio, quæ nihil aliud eſt, quàm involutæ rei, atque obſcuræ naturæ explicatio. Sic enim facilè, quod quærimus, Luti genus inveniemus. Quis autem poſt homines natos fuit unquàm Platone gravior? Quis intelligentior? Quis ſapientior? Equidem hujus ego ſingulis verbis, centum aliorum teſtimonia dignè comparari poſſe, non exiſtimo. Is igitur optimus definiendi magiſter in Theæteto, ſub ejus perſona, quem ſemper graviſſimum introducit, hoc eſt, Socratis, Lutum ita definivit: *γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα πηλὸς ἄρ᾽ ἐςί.* Lutum, inquit, terra eſt humore permiſta. Iam igitur Luti præclariſſimum genus invenimus, hoc eſt, terram & humorem, ut humor Luti pater ſit, terra verò mater. Quis autem adeò rerum ignorans

Ariſtot. 4 Top. c. 5

ignorans est, quis tam imperitus, tam rudis, quin intelligat, quanta terræ sit & humoris excellentia? Nam humor ille est, quẽ post conditum orbem Deus Opt. Max. rerum omnium generationi præfecit, ut sine ejus auctoritate nihil quicquam omninò gigneretur: quem non tantùm ijs, quę è terra nascuntur, sed etiam sempiternis illis ignibus, quę sidera vocamus, alimentum præstare voluit. Persuasum enim habent plerique Philosophi, Solem, Lunam, cæterasque Stellas omnes humore pasci. Quid, quod tanta est humoris excellentia, ut per eum solum Dei jurare soleant, & eum iratum habere magnoperè caveant? quippe qui præclarè intelligant, quanta sit ejus apud summum Deum auctoritas, cui tanta sit administratio demandata, ut omnia gignat, atque nutriat. Hac de causa sapientissimus vir Thales Milesius, humorem rerum omnium parentem esse pronunciavit. Quid autem de terra dicam? quã non tantum hominum, sed etiam Deorum matrem esse dicunt. Itaque plurima telluri apud sapientes illos veteres dicata fuisse templa legimus, eamque

inter

inter ſummos Deos fuiſſe cultam & honoratam. Sed mihi nequaquam omnes humoris & terræ laudes commemorandæ ſunt, quæ ſunt prorſus innumerabiles atque infinitæ, neque vobis, ut opinor, ignotæ. Satis eſt, hoc tempore docuiſſe, natum eſſe lutum ab ijs parentibus, qui omnium præſtantiſſimi atque excellentiſſimi eſſe videantur. Hoc ſe genere, hoc ſanguine procreatum eſſe lutum gloriatur. Nunc ejus etiam præſtantiam atque excellentiam videamus. Quæ tanta eſt, ut non modò parentibus ſuis, humori ac terræ non cedat: ſed eos etiam longo intervallo ſuperet. Quamvis enim, ut jam anteà diximus, humor generationi præſit, & ſine ejus auctoritate nihil gignatur: tamen nihil ei ſua poteſtas proderit, niſi terræ commixtus locum procreet, unde poſteà naſcantur omnia. Quis enim non intelligit, nihil inveniri poſſe, quod non ex luto generetur? Deme lutum ex hac admirabili mundi machina, non jam erit id, quod proverbio dicitur, ver ex anno tollere, ſed idem, quod ſolem extinguere, aut Deos è cœlo diripere. Quid enim fiet? Quid naſcetur?

ſcetur? quid procreabitur? quis non omnia videt ſtatim interitura? Nam unde genus hominum? unde tot animantium terreſtrium, aquatilium, volucrium genera? unde tot arborum formæ? tot herbarum ſpecies? tam varij flores? tot jucundi fructus? tot frumenta? tot ſegetes? An non omnia primò vitam, deinde etiam vivendi facultatem Luto acceptam ferunt? Nam ſi tandem omnia, quemadmodum Philoſophi docent, in idem abeunt, ex quo prius conſtituta fuerant, & quotidiè videmus, quicquid interit, in lutum converti: profectò lutum rerum omnium principium eſſe neceſſe eſt, de quo ſanè, nisi planè in Phyſicis (ut ait Cicero) plumbei ſumus, dubitare non poſſumus. Quis enim neſcit illud in ſcholis ab omnibus Philoſophis tantoperè jactatum, & celebratum theorema, quod ab Ariſtotele ſummo naturæ interprete ſumpſerunt, Vniuſcujuſque rei interitum atque corruptelam, alterius eſſe ortum ac generationem? Atque in hoc quidem, cum in alijs pleriſque rebus mirandum in modum diſſentiant, & penè inter ſe digladientur Philoſophi, mirum

Tuſc. Quæſt. lib. 1.

Lib. 1. de ortu & int. Cõtex. 17.

mirum quàm conveniant, ut nullus unquam aliter sensisse videatur. Omnē autem alicujus rei corruptionem à nobis Lutum appellari, nemo est, quin intelligat: ex quo cum omnia gigni Philosophi dicant, idem est, ac si clarissima voce prædicarent, rerum omnium parentem esse Lutum. Qui ad hæc contrà dici potest? Non nos contortis fallaciter argumentis, aut falsis conclusionibus, hæc tam vera colligimus: sed ab ipsa natura rationes nostras accipimus: ipsa nobis hęc argumēta suppeditat: ipsa nobis manus injicit, & paulùm consistere jubet, atque hæc diligentius explanare: cupit hunc errorem ex hominum mentibus radicitùs evellere, cupit eximias Luti virtutes omnibus notas ac planas fieri: ut tandem aliquando desinant homines ei maledicere, parentemque rerum omnium & auctorem suspiciant, ac revereantur. Quemadmodum igitur figulus ex argilla vasa sua format & effingit: ita natura illa melior, quem Deum vocamus, ad omnium rerum creationem luto semper utitur. Itaque vir optimus ac sanctissimus Agapetus, ad Iustinianum

Imperatorem ſcribens, admonet, ut ne quis majorum nobilitate glorietur, quoniam nulla eſt in ortu differentia: Omnes enim, inquit, tam qui Reges ſunt & Imperatores, quam qui humili & obſcuro loco nati ſunt, eundem primum parentem, Lutum habent. Sed quid multorum teſtimonijs opus eſt,

Gen. 2. cùm nobis ipſa veritas Sacris in Literis apertè dicat, & clara voce teſtetur, ex luto fuiſſe homines primò conformatos? Quod ideo de hominibus potiſſimùm ſcriptum eſt, non quod ipſi ſoli ſint ex luto procreati, ſed ne quiſquam parentem ſuum poſſet ignorare. Quod etiam Homerus, omnis philoſophiæ pater, intellexiſſe mihi videtur, graviſſimus & ſapientiſſimus auctor, â quo, ceu fonte perenni, quicquid in omni doctrina eximium eſt, emanavit, qui cum

Iliad. 7. in Iliade ſua Manelaum Græcorum ignaviam increpantem refert, quod cum Hectore ſingulos ad certamen provocante, nemo congredi auderet, his verbis uſus eſt:

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Optat enim ut intereant, atque ideo precatur,

precatur, ut in humorem & terram convertantur, hoc est, in idem dissolvantur, ex quo prius constituti fuerant. Sic enim acutissimus Philosophus Alexander Aphrodiseus Homeri sententiam interpretatur: Ex terra (inquit) & humore gignuntur omnia, & in terram atque humorem omnia dissolvuntur. Quod etiam sensit Epicharmus Siculus, cùm dixit: ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε γᾶ μὲν εἰς γᾶν πνεῦμα δ' ἄνω. Denique etiam Aristoteles in Rhet. indicat olim eos, qui servos se profiteri vellent, terram & aquam domino tradere solitos, tanquam omnium rerum jure sese abdicantes. Quæ cum ita sint, jam profectò, Quirites, perspicuum est, quàm magnus exornandi Luti campus nobis apertus sit, quam amplè, quam graviter, quam copiosè luti laudes exequi possimus. Cùm enim ut omnes eruditi censent, ex terra atque humore, quicquid est ubique pretiosum, quicquid eximium, quicquid utile generetur, cumque (quod caput est) etiam nos ipsi, cum cæteris animantibus, ex eadem terra atque humore fingamur, terra verò humore permista lutum sit,

Libr. 13 Probl. 7.

Plutar. in Consol. ad Appell. Libr. 2. citãte Erasmo in Adagiis: Aqua & terra reddamini.

ut ex Platonis auctoritate paulò antè demonstravimus: quod ingenium inveniri tam sublime potest, quæ lingua tam volubilis, quæ dicendi copia tam præcellens, quæ minimam earum laudum partem, quibus lutum dignissimum est, recensere commemorando possit? Etenim, si magnum quiddam assecuti videntur ij, qui rem aliquam pretiosam, ut argentum, aut aurum, aut aliquid ejusmodi satis egregiè laudarint, si difficillimũ esse fatentur omnes, oratione res honestas atque laudabiles posse vincere, quid tandem in Luto laudando, quod unum omnia complexum est, quanta difficultas existimanda est? Si quis enim ejus præstantiam animo diligentissime volvat, is nimirum intelliget, majus esse quiddam, non modò quam homines opinentur, sed etiam quam cujusquam eloquentia capepere possit, perfectè Lutum exornare velle, tantoque esse difficilius, idem rectè laudare, quantò rebus omnibus pretiosis & præstantibus antecellit. Hic non Isocratis jucunditate, non Lysiæ subtilitate, non Hyperidis acumine, non Æschinis sonitu, non Demosthenis vi,

nis vi, ſed divina quadam potius opus eſſet eloquentia, quæ nunquam antehac audita, nunquam nota, nunquam excogitata fuiſſet. Non enim hac in oratione ſic nobis agendum, ut in reliquis exornationibus agi ſolet: majori quadam ingenij ſublimitate, uberiore dicendi facultate, graviori modo utendum eſt. Solent enim reliquis in rebus exornandis Oratores ſemper aliquam adhibere contentionem atque comparationem, ut rem eam, quam laudant, altera, quæ tamen egregia ſit, longè præſtantiorem eſſe demonſtrent; qua rerum inter ſe collatione plurimum florere atq; eniteſcere ſolet oratio. Sed quid eſt ex omnibus rebus, quæ cœlo continentur, tam eximium, tam excellens, tam rarum, quod ſi luto comparetur, non ſtatim viliſſimum atque abjectiſſimum eſſe videatur? Ponite ante oculos quidquid ubique pretioſum eſt, ponite argentum, aurum, gemmas, margaritas: quid? an non in mentem vobis venit, unde hæc omnia nata ſint? Nonne paulò ante docuimus, ex luto, quæcunque in terris naſcuntur, omnia procreari? Hæc omnia, quæ tantoperè

mirantur homines, quæ magis, quàm propriam vitam amant, quæ diligentiſſimè cuſtodiunt, pecuniæ, theſauri, divitiæ, facultates, qui rectè reputat, lutum planè eſſe intelligit. Quam igitur abſurdum fuerit, ſi quis unum aliquem terræ fructum è luto natum velit ipſi rerum omnium parenti Luto comparare? Proh Deum atque hominum fidem! quis adhuc de Luti præſtantia dubitare poteſt? quis non illud ad aſtra tollat? quis non Divinis laudibus efferat? cum intelligat, è luto tot egregios viros, tot Reges & Imperatores, tot ingenia præſtantiſſima, tôt ſapientes, tot Philoſophos eſſe profectos. Quid? an non tot egregiæ ſubſtructiones, tot oppida clariſſima, tot nobiliſſimæ civitates, jacerent prorſus omnes, neque earum extarent veſtigia, niſi lutum prius extitiſſet? Quid, ut minima commemorem, tot herbarum genera, depellendis corporum morbis utiliſſima? quid frumenta? quid glandiferas, ac fructuoſas arbores? an non in lucem omnes lutum edit? Quot animantium genera? quam pulchra? quam varia? quæ naturæ totius varie-

tas?

cas? quot hominum ſpecies? Hæc omnia Lutum edit, fovet, exhilarat. O mortalium genus ingratiſſimum! O deteſtabilem perfidiam! O mentem penitus execrandam! Ergo quod te procreat, quod nutrit, quod educat, quod omnem jucunditatem affert, id tu negligis? conculcas? aſpernaris? Sine quo ne unum quidem diem vitam agere potes, id à te non aliter atque rem abjectiſſimam rejicis? Quod tibi lucis hujus atque vitæ cauſa eſt, id apud te commorari non ſinis? Quod omne tibi commodum, omnem voluptatem præſtat, id abigis, expellis, exterminas? Proh Dij immortales! non intelligitis homines cum lutum contemnitis, vos quidquid in terris bonum eſt contemnere? non intelligitis, parentem veſtrum vos negligere, cum lutum negligitis? non venit in mentem, quæ veſtra fuerit creatio? unde nati ſitis? ex qua materia conditi? Formavit, inquit Moſes, Deus hominem ex limo terræ. Vide quantò ſit te Lutum præſtantius, quantò ipſe luto ſis inferior. Quid ſupra lutum criſtas tollis? quid exeris cornua? quid ſuperbis? Ex Geneſ. 2.

limo terræ creatus es. Ecquid hoc intelligis? ecquid consideras? ecquid genitorem tuum agnoscis? Quid aliud est, ex limo terræ, quam ex purgamento luti, cùm initiò docuerimus, terram ipsam esse Lutum? Iam tuum, homo superbissime, parentem agnosce: non aspernare, cujus ex genere prognatus es: reverere, quod tibi vivendi causa fuit. Si teipsum aliquid existimas, si rerum generationem honestam esse tibi persuades, si quid in orbe terrarum utile atque honestum esse credis, cur non id utilissimum & honestissimum esse, à quo nata sint omnia, confiteris? Nati sunt homines è luto, natæ pecudes, natæ arbores, nata frumenta, natū denique quicquid in terris invenitur. Et quisquam dubitabit id esse pretiosissimum dicere, à quo sunt omnia quæ pretiosa sunt! De luto sumus, in luto vivimus, à luto pascimur, in lutum convertemur. Itaque nihil à scarabeis in hac parte differimus, & tamen excellentiam Luti non agnoscimus, imo tanquam rem immundissimam repudiamus. Cur? quia falsa trahimur opinione, neque recta animi ratione res

definimus.

definimus. At cæteras res amplectimur: aurum, vestes, frumenta, pecunias, & id genus cætera, magna cum diligentia conservamus: qua de causa? Quia pręsentem vidimus utilitatem: sed unde sint hæc omnia, quæ tantoperè diligimus, nemo considerat. Quid illud est, quod in arca centum clavibus clausum, tam accuratè servas? Lutum. Quid est, quod in horreis tuis studiosissimè congregas? Lutum. Quid in apothecis & dolijs tam cupidè custodis? Lutum. In summa quicquid amas, quicquid amplecteris, quicquid observas, quo factus es, quo vestiris, quo pasceris, lutum est. I nunc & illud improba, quo carere nullo modo possis, nisi plane velis ex hac vita demigrare. Nam in te quidem nihil est luto præstantius, præter animum generi humano Deorum munere datum: qui si bonus fuerit, atque omni virtutum genere cumulatus, non dubium, quin divinus sit & felix ac beatus, sin autem malus & sceleribus imbutus non solum luto est inferior, sed etiam rerum infimarum omnium vilissimus & abjectissimus. Reliqua omnia mutantur, & vicissitudine quadam

oriuntur & intereunt, eamque mutationem & vicissitudinem omnem lutum efficit, quod & Philosophorum auctoritate, & Physica ratione & Divinæ etiam Scripturæ testimonio facile comprobatur. Quare jam profectò videtis, Quirites, quem mihi aditum ad Luti laudes patefecerim, quam patentem campum habeam, in quo plurimum exultare possit oratio, sed mihi sigillatim omnia complecti, nec animus est, nec, si esset, ego par essem oneri sustinendo. Nam si quis perfectè lutum exornare voluerit, eum per singula, quæ in orbe terrarum laudabilia reperiuntur, ire necesse est: quam rem, quis, nisi plane sit insanus, præstare se posse commodè speret? Itaque licet ea, quæ luto constant, maxima laude digna esse videantur: tamen ne nimium longa sumatur oratio, prætermittere omnia constitui. Sed mehercle certo scio, vos intelligere, Quirites, quantum ex luti laudibus absciderim. Possem enim argentum & aurum celebrare, possem uniones, gemmas, quicquid ubique putatur esse pretiosum, possem ipsos homines, omne genus animantiū, possem

possem herbas, segetes, arbores, omnia denique possem in encomio luti nominare: cum omnia, quemadmodum antea diximus, ex eo promanarint: sed me reprimam, malo enim ut veram aliquam luti laudem à me desideretis, quam falsam, afflictam esse existimetis. Quare lutum ipsum per se solum consideremus, cujus tam eximia virtus est, ut Deum etiam immortalem ad sese plurimum amandum alliciat. Sed ne fortasse vestrum aliquis hoc esse maledictum aut convitium in Deum arbitretur, quod ab eo lutum vehementer amari dixerim: ejus opinioni mihi satisfaciendum esse judico: cum ut omnes vos ab hoc errore liberem, tum ut etiam hac occasione luti virtutes, quæ jam in oblivionem planè concesserant, tandem aliquando magis atque magis eminere atque apparere incipiant. Verum ad ea, quæ dicturus sum, reficite quæso animos vestros, Quirites, nova quædam, & ante hunc diem inaudita proferre in lucem molior: sed mihi vestro erecto atque attento animo opus est: si quid enim attentionis fortè remiseritis, nullò modo fieri poterit, ut

hæc, quæ jam aggredior dicere, mysteria esse intelligatis. Nam proh Deum atque hominum fidem! non in mentem vobis venit, quanta res, & quanti ponderis agatur? Agitur de summa luti existimatione: id autem ejusmodi est, ut nihil omninò dici gravius, aut excogitari possit. Cùm enim omnes ferè mortales immeritissimo Lutum odio prosequantur: quamvis paucissimi sint, qui, quo sit in illud animo Deus, intelligant: quid futurum putatis, si semel in animis hominum hęc opinio prorsus insederit, Lutum à Deo non diligi? Quis enim illud eximium esse credat, quod Deus amare non videatur? Quis non potius id vile & abjectum putet, quod à Deo reprobetur? Quod si certissimis argumentis, Lutum & à Deo diligi, & cæteris omnibus rebus, quæ in terris creatæ sunt, anteponi docuero: quid erit causę, cur non etiam nos id omnium rerum excellentissimum judicemus? Iam igitur vos illud mirificum vestræ mentis acumen intendite, ego rem ipsam aggredior. Principiò cùm à Luto discessum est, nihil in terris homine præstantius inveniri, ne-

mo est qui dubitet. Quin etiam illud omnes boni confitentur, hominem ex omnibus animantibus à Deo plurimum amari. Quod etiam ipsa nos ratio credere penè cogit. Videmus enim quęcunque in terris gignuntur, ad usum hominum omnia creari: videmus etiam ac sentimus, Deí providentiam in hominibus ádjuvandis & custodiendis semper excubare. Non ignoramus, à Deo proprium Filium, ut ab erroribus homines & ab æternis supplicijs liberaret, è cœlo demissum, & vinculis ac verberibus, atque omni supplicio excruciatum, ac necatum fuisse. Sed innumerabilia Dei sunt erga homines summi amoris indicia: cùm præsertim etiam ad imaginem & similitudinem suam, ut Sacræ Literæ testantur, eos creare voluerit, & rationis atque consilij participes effecerit. Videamus igitur, ex qua materia Deus hoc animal, sui simile, ratione præditum, providum, sagax, acutum, multiplex, memor, plenum consilij, quod maria, terras, cœlum mente atque cogitatione complectitur: quod unum ex tot animantium generibus, sibi ratione ac sapientia socium assumpsit:

ſumpſit: videamus (inquam) ex quà Deus hoc animal materia finxerit. Credibile eſt, præſtantiſſimum omnium animal ex ea materia, quæ Deo maximè grata eſſet, conformatum fuiſſe. Quid igitur ajunt Sacræ Literæ? unde formatum hominem ab initio commemorant? non ex argento, quod ab omnibus pretioſum æſtimatur: non ex auro, quod plurimi homines majore, quam Deum ipſum, amore proſequuntur: non ex ſmaragdis, unionibus, chryſolithis, aut aliud id genus lapillis, qui pretioſiſſimi creduntur: ſed ex limo terræ, hoc eſt, è luti flore. Quid ampliùs poſtulatis? Obſecro vos, Quirites, hoc Dei factum vobiſcum diligentius perpendite: tum faciliùs ſtatuetis, quanta luti ſit excellentia. Deus optimus maximus, qui pro ſumma ſua ſapientia, rerum omnium naturas, etiam antequam eas crearet, optimè noverat, qui facillimè quid cuique præſtet, & exquiſitiſſimè diſcernit, cùm ſimile ſibi, & ratione ac lege ſocium vellet animal procreare, lutum ex omnibus rebus potiſſimum elegit, ex quo formaret eum animantem, quem cæteris omnibus

præficere

præficere ſtatuerat. Cujus rei quid aliud in cauſa fuiſſe dicemus, præter mirificam quandam Luti præſtantiam, quę Deum etiam ipſum ad ſe amandum allexerit? Veniant nunc irriſores hujus orationis, & illud ſanctiſſimi vatis atque Regis Davidis interpretentur: De ſtercore erigens pauperem, ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui. Quid eſt, quæſo, quòd de ſtercore pauperem erigit? quid eſt, quòd eum cum principibus ſuis collocat? niſi quòd luto ſummoperè delectatur, & eos plurimùm diligit, quos omni ſtudio curaque lutum obſervare videt? Quid hoc loco mihi reſpondebitis, ô luti vituperatores? Huc, quæſo, mecum in arenam deſcendite, conferte pedem, vibrate tela, promite veſtram illam maledicam orationem. Quid prę- liantes, ut ajunt, à muro judicatis? cur infixo jaculo, Parthorum more fugitis? Cur in portu ſpernitis tempeſtatem? Facilè eſt accuſare, nullo defendente: facilè vituperare nullo contradicente. Huc adeſte, ſi quid eſt in pectore roboris, & in me, Luto patrocinante, criminationes veſtras exponite. Efficiam profectò

Pſ. 112.

profectò, ut intelligatis, longè aliud esse, contra veritatem, ipsa præsente, disserere, quàm ad ventos verba facere, & innocenti nulla causa, nulla ratione maledicere. Cur enim, obsecro, Lutum improbatis? Quo crimine damnatis? Cui culpæ Lutum affine judicatis? Tacent, & ora pallor albus occupat. Proh Dij immortales! tanta ne quemquā mentis caligine circumfundi! tantis erroribus excæcari! ut quod inprimis Deus diligit, id audeat improbare: quod præstantissimum esse Deus censet, id existimet esse vilissimum. Malum est, boni viri judicio non acquiescere, pejus est, amici verum condemnare judicium, pessimum verò, parentis sui sententiam optimam non admittere. Quid dicam, quantum tandem scelus existimandum sit? immortalis Dei judicium vituperare? Sed jam querelarum satis. Id quod instituimus persequamur. Non enim in hac re solùm amorem suum erga Lutum Deus indicavit, sed in alijs etiam quamplurimis, quas hoc tempore singulas enumerare non necesse est. Vnum etiam aut alterum erga Lutum Divinæ benevolentiȩ signum

ſignum commorabo, deinde ad alia vertam orationem meam. Iam plurima Dei filius (ut in ſacris Hiſtorijs legimus) admiranda ſuæ divinitatis indicia dederat, & quotidie magis erga homines incredibilem amorem oſtendebat, dum alios dæmonibus oppreſſos liberaret, alios jam vita functos à mortuis excitaret, ſurdis auditum, mutis locutionem, ægrotis integram valetudinem redderet; ſed illud etiam reſtare videbatur, ut in hominum parentem Lutum, aliquod benevolentiæ ſuæ ſignum oſtenderet. Ecce autem cùm per quandam regionem iter faceret, hominem ab ipſo natali die cæcum reperit, quem cùm vidiſſet, veniſſe tempus exiſtimans, ut eundem ſe eſſe oſtenderet, qui mundi initio genus humanum ex Luto formaverat, & ut Luti præſtantiam omnibus notam faceret: quid fecit? expuit in terram, & proprijs manibus lutum compoſuit, atque eo luto cæci illius oculos perunxit, quo facto, confeſtim ille nunquam antea guſtatum videndi ſenſum accepit. Quis igitur non intelligit, omnium hominum conſervatorem Chriſtum hoc ſuo facto

 declaraſſe

declaraſſe, Luto nihil prorſus eſſe nobilius, ex quo viſum, ſenſuum omnium excellentiſſimum, reformavit? Multa alia priùs & egregia facinora geſſerat, innumerabiles & varios morbos depulerat, nullo unquam pharmaco, nullis herbis, nulla arte medica uſus eſt, ſermone tantùm aut tactu morborum genus omne profligabat. Itaque nemini dubium eſſe poteſt, quin hunc etiam cœcum, ſi voluiſſet, uno verbo ſanare potuiſſet. Cur igitur luto potiſſimùm ejus oculos unxit & ſanavit? Non alia quidem (ut opinor) de cauſa, niſi ut luti præſtantiam atque nobilitatem indicaret, & parentis ſui, mortales admoneret. Quantò enim quis Luto parenti ſuo ſimilior efficitur, tantò major atq; beatior eſſe ſolet. Sed hoc obſecro myſterium, Quirites, diligenter advertite. Qua enim in re vera eſt ac ſumma felicitas? nempè opinor in eo, ſi quis plurimùm à Deo diligatur: quis autem vehementiùs amatur à Deo, quàm qui Luti naturam, quoad ejus fieri poteſt, imitatur, & qui præclarè intelligit, quantæcunque ei fiunt acceſſiones & fortunæ & dignitatis, ex Luto ſe ad eas
aſcendiſſe,

ascendisse, & non ita multo pòst ab eis ad Lutum se rediturum? Hoc est quod ubique Deus præcipit, ut qui voluerit omniũ effici maximus & felicissimus, is primò minimus & abjectissimus fiat. Quid aliud in sacris literis magis quàm summissio commendatur? Volvite divinos libros, nullam in eis penè dixerim paginam invenietis, in qua non humilitas & abjectio majorem in modum comprobetur. Atque illi demum soli felices ac beati futuri prædicantur, qui se Lutum esse cognoverint. Sed quam hujus rei causam aliam afferre quisquã potest, præter singularem quandam Dei erga Lutum benevolentiam? Age verò, quis unquam ex omnium seculorum memoria Deo gratior fuit, quàm Hebræus Iuba? atqui hunc divinis in historijs legimus, non tantùm in luto, sed etiam in sterquilinio sedere solitum. Quid? quod ipse Dei filius à vate sanctissimo ita loquens inducitur: Ego vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis. Quid enim aliud est, plebis abjectio, quàm lutum? Clamat igitur Dei filius, cùm hoc nostrum terrenum atque mortale

Matt. 18.

Iob. 1. et 2.

Psalm 22.

corpus assumpsisset, se lutum esse factum: quin etiam submissionis gratia, se filium hominis, hoc est, luti nepotem frequenter appellabat. Sed jam satis, ut opinor, à nobis declaratum est, nihil in toto mundi complexu Luto esse prestantiùs, nihil excellentius: cujus tanta auctoritas est, ut sine eo nihil quicquam in terris fiat, quòd omnia generet, alat, augeat, ex quo pretiosissima quæque res originem trahant, unde nos etiam ipsi formati sumus: quod denique majorem in modum à Deo diligatur. Restat, ut etiam de ejusdem utilitate verba faciamus. Quæ quamvis ex ijs, quæ dicta sunt, maxima cognosci possit: tamen, ut clariùs etiam eluceat, & de illa dubitare nemo possit, ad ea, quæ supersunt, aggrediar. Vos verò paulisper etiam dum huic orationi meæ coronidem imponam, non tantùm aures, sed etiam mentes atque animos vestros accommodate. Non enim mehercle ita nunc agam, quasi uni alicui aut alteri rei tantùm utilitatem afferre Lutum dicam, quod in cæteris rebus exornandis præcipuum esse judicatur. Nihil in hac oratione vulgare, nihil demissum

ſum expectetis: omnia ſumma, omnia præſtantiſſima. Nihil in omni rerum natura dico eſſe, nihil toto cœlo contineri, neque parvum, neque magnum, modò ſit animatum, cui rei Lutum non utiliſſimum eſſe videatur. Cùm enim in rebus, quæ ex intima atque naturali motione vitam habent, animarum tria genera dicantur inveniri: quarum una, vitam tantùm nutrientem, ſine ſenſu, corpori ſubminiſtrat: & herbas, frutices, arbores educit, alit, atque auget: altera non ſolùm vitam, ſed etiam ſentiendi atque ingrediendi vim cunctis animantibus ſuppeditat: tertia omnium perfectiſſima atque optima, ſolis hominibus intelligendi, cogitandi, reminiſcendi virtutem affert: his omnibus viventium generibus plurimam utilitatem afferre Lutum ad vitæ commoditatem oſtendemus. Sed ne fortaſſis aliqua cadat in nomen ambiguitas, quoniam multis cognominibus Lutum eſt decoratum, ea mihi declaranda eſſe cenſeo, quo faciliùs omnes ejus utilitates perſpici poſſint. Atque illud primo ſciendum, omnem à nobis putrefactionem atque corruptionem

Lutum appellari, sive ea sit in animante detractio confecti consumptique cibi, sive sit humoris & terræ permistio, sive quocunque alio modo res aliqua putrida facta sit: hanc etiam communi vocabulo fimum atque limum nuncupare consuevimus: ab agricolis verò lætamen dicitur, ob id credo, quoniam, ut paulo post ostendemus, lætari agros faciat. Quod autem in corpore gignitur animalium, id communiter stercus vocatur, unde stercorari dicuntur agri, cum eo Luti genere restituatur. Sed generatim Lutum omne, cœnum etiam dicitur, quæ sanè Græca est appellatio, quam si Latinè velis interpretari, commune significat: nihil enim luto communius, quod, ut dicere institueram, rebus omnibus animatis maximam afferre solet utilitatem. Primùm enim, Quirites, quis vestrum est, quin intelligat, Luto segetes, atque omnia sata majorem in modum exhilarari? Nam tellus ipsa rerum omnium parens, nisi Luti filij sui præsidio sustentetur, vires integras ijs rebus, quæ nascuntur ex ea, subministrare nullo modo potest: unde factum est hominum solertia, ut agri,

agri, quo fæcundiores essent, Luto vestirentur, quæ res ab agricolis stercoratio nuncupatur. Cujus tantam utilitatem esse sentiunt omnes, ut quamvis primum auctorem ignorent, tamẽ eum propter hanc solam inventionem in Deorum numero collocandum esse censeant. Scribit enim Macrobius, à Romanis Saturnum fuisse stercutium vocitatum, & eo nomine pro Deo cultum, quòd primus stercore fœcunditatem agris comparavit. Sed Augustinus in libris de Civitate Dei, Pici patrem Stercon fuisse scribit, à quo peritissimo agricola sit inventum, ut fimo animalium agri fœcundi fierent, atque ab ejus nomine stercus dictum. At verò (Plinius inquit) Italia regi suo Stercutio, Fauni filio, ob inventum stercorationis, immortalitatem dedit. Sunt qui dicant, Augiam rem in Græcia stercorationem primùm excogitavisse, quam Hercules in Italia deinde divulgârit, unde nata fabula sit, Augiæ stabulum ab Hercule fuisse repurgatum. Illud certè constat, stercorationis auctorem ab antiquis indigitatum, & Stercutium nuncupatum fuisse, & meritò: quid

Natur hist. lib. 7. c. 9.

enim in tota agricultura stercoratione utiliùs? de qua doctus Hesiodus, ut apud Ciceronem ait Cato, ne verbum quidem fecit, cùm de cultura agri scriberet, unde vehementer à doctis atque intelligentibus viris improbatur. Nam Homerus, qui multis, ut mihi videtur, antè seculis fuit, Laertem lenientem desiderium, quod capiebat è filio, colentem agrum, & eum stercorantem facit. Hac de causa vir ille sapientissimus Cato, cùm de re rustica scriberet, præceptum optimum his quidem verbis reliquit: Sterquilinium magnum stude ut habeas, stercus sedulò conserva. Videtisne quanta cura stercoris gravissimo viro Catoni fuerit? Quis enim nescit, quantò lætiores veniant in agris stercoratis segetes, & quanto messem afferant uberiorem? Hoc nimirum illud est, quòd agricolę cùm agnovissét, Luto cognomen indiderunt, &, quòd lætissimas fruges faciat, lætamen vocitárunt. Itáque magnam ejus rationem habere solent, & magno studio atque diligentia colligunt, quo suos quisque agros, quàm fieri potest optimè, vestiant. Quin etiam lutum undique venantur, &

Cic. de Senect. Cic. ibid & Hom. Odyss. 4.

tur & in vasis (quod ego hisce oculis vidi) accuratissime collectum, domum portare non dubitant: eumque maximè strenuum atque industrium existimant, qui plurimum ex eo diligentissimè collegerit. Neque satis habent illud colligere, quòd spontè natum invenerint: sed artem etiam, & diligentem curam adhibent, ut quàm plurimùm fieri potest, augeatur. Quare non sine causa præter cæteros omnes mortales, agricolæ sanctitatis & justitiæ laudem adepti sunt: ut etiam in operibus suis ingeniosissimi viri Poëtæ finxerint, apud agricolas longissimo tempore Deos habitasse, cùm propter hominum scelera de civitatibus expulsi fuissent. Quæ quidem fictio nihil aliud significare videtur, quàm longè sapientiores agricolas esse, quàm cives, nam quotidie ferè lutum ex civitatibus in agros exportatur. Quòd si verum est id, quod proverbio dicitur, Deum esse illum, qui mortales adjuvat: nemini dubium esse potest, quin Lutum maximum numen sit, quod pulsum è civitatibus apud agricolas habitet. Quid autem utilitatis frugibus Lutum afferat, id in agris ipsis

verno tempore, cùm propè, ut ſpicas incipiant emittere, videre licet. Ibi tum benè ſtercoratos agros aſpicias hilares luxuriare, ſegetes in eis magnitudine præcellentes, viriditate conſpicuas, culmo craſſiore, calamo longiore, ſpica prominentiore, quæ jam eo tempore non dubiam ſpem uberrimi fructus afferat. Confer huic alium à Luto non audiutum campum, vides primò quaſi triſtitiam ſoli, culmorum taritatem ac tenuitatem, ſegetes humiles, quodam pallore ſuffuſas, ante tempus areſcentes, ſpicis minimis, aut nullis. Illic vides eximiam ubique lætitiam, hîc autem ſqualidam triſtitiam: illic meſſis abundantiſſimæ ſpem maximam, hîc omnis annonæ deſperationem. Ecquid intelligitis, Quirites, in quorum uſum atque utilitatem cedat hæc frugum abundantia? ecquid agnoſcitis, quanta ſit in hac parte luti potentia? Non adeo vos tardo aut hebeti puto eſſe ingenio, quin hæc facillimè cognoſcatis. Definite Luto veſtros agros obducere, tum demum faciliùs ſtatuetis, quid Luti præſentia conducat, & quid abſentia detrimenti ferat. Iam verò non frumentis

tantùm,

tantùm, ſed etiam arboribus Lutum maximè prodeſt. Quis enim eſt qui neſciat, vites, ut reliqua genera prætermittam, quantò magis ſtercorantur, tanto copioſiorem afferre vindemiam? Nam Luti ſuccus ille pinguis & vividus, quem hebetes & imperiti homines viliſſimum & ſordidiſſimum eſſe judicant, in ſuaviſſimum vini ſaporem convertitur. Quod ne fortaſſe meum eſſe commentum putetis, ſummus Philoſophus & rerum naturalium diligentiſſimus indagator Empedocles hoc affirmat, ut Ariſtoteles in Topicis auctor eſt, cujus hæc verba notavimus: Top. 4. cap. 5. ὄινος ὕδωρ ἐςὶ σεσηπὸς, καθάπερ Εμπεδοκλῆς φησὶ σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. Vinum igitur nihil aliud Empedocles ajebat eſſe, quàm aquæ putrefactionem in viribus. Quid autem aliud eſt aquę putrefactio, quàm Luti ſuccus? Ergo quod tanta cum jucunditate bibimus, quod tantam nobis lætitiam affert, tantam voluptatem, quod tam ſuave eſt, tam dulce, tam jucundum, Quod (ut ait Horatius) Libr. 1. epiſt. 5. curas abigit, quod cum ſpe divite manat, luti ſuccus eſt. Quid autem attinet hoc loco vini laudes commemorare,

cùm paucissimi homines reperiantur, qui non illud majorem in modum appetant, & avidissimè bibant? Quid enim esset inter homines lætitiæ, quid hilaritatis, quid voluptatis, quid ingenij, nisi vinum esset? Nam vini magnus amator Horatius eleganter ita clamat:

Lib 15. epist. 6. & 19.

Fœcundi calices quem non fecêre disertũ?
Vinifera dulces oluerunt manè Camœnæ.
Laudibus arguitur vini, vinosus Homerus.

Denique vir sapientissimus Cato vino tantoperè delectabatur, ut ebrius sæpenumerò fieret. Sed neminem prorsus esse arbitror, quin intelligat, rem utilissimam & optimam esse vinum: quare si quis hunc Deum Liberum amat: quem quis non vehementer amat? is etiam Lutum, ejus parentem, ut plurimum amet, necesse est. Iam verò quantum hortis, oleribus, viretis Lutum utile sit, ne commemorandum quidem esse censeo, cùm ignotum nemini sit, eum demùm hortum feracem fieri solere, ea olera tenera, & ampla perpetuo videri, maximam in eis viretis amœnitatem semper esse, quæ luto fuerint

optimè

optimè ſaturata. Quis neſcit, olitores adeò Luti ſtudioſos eſſe, ut civitates etiam cum gerris & ſportulis peragrantes, illud accuratiſſimè colligant, atque etiam pretio frequentiſſimè comparent? Quis non magnoperè lætetur atque exhilaretur, cùm pinguis horti vultum aſpexerit, quem luto diligens olitor ſaturârit? Quid illo virore ſpecioſius? Quid illa amænitate jucundius? Hic ingentes braſſicæ ſolido caule brachia latè fundunt, illic virentes amplo capite porri ſubalbeſcunt: hîc longè diffuſæ betæ luxuriant, illic ciborum requies lactuca criſpatur: hîc gravis cucurbita ventrem in longum porrigit, illuc aſparagi ſub luto tenerrimi caput ampliſſimum exerunt. Sed ne ego ſtultus, qui ſingula proſequi velim, cùm omnem hunc ſermonem poſſim uno verbo concludere. Quicquid enim in hortis naſcitur, id luto mirificè delectatur, alitur, augetur. Sequitur, ut animantibus etiam cujuſque generis utiliſſimum eſſe Lutum oſtendam. Atque illa ratio potiſſimùm animum meum inducit, ut conjunctim de hominibus atque belluis agendum eſſe arbitrer, quod

quod neutrum genus video sine luto posse diem unum vivere. Hic mihi, Poëtarum more, linguas centum, oraque centum, & ferream vocem in mentem venit exoptare: tantam enim rem, & tam egregiam nullus verborum splédor, nulla sententiarum gravitas, nulla vis eloquentiæ, nulla denique animi contentio dignè posset explicare. Mihi quidem certè voluntas non deest: ut cætera in dicendo digna re, digna voluntate suppetant, elaborandum est. Etenim hæc, quam dicturus sum, luti utilitas ejusmodi est, ut quamvis verissima sit, tamen prope incredibilis esse videatur. Quis enim ita facilè credat, universos homines tam agrestes, quàm domisticas belluas, luto vitam acceptã ferre oportere? Quid igitur faciam? cùm jam dudum de luti eximia virtute dicam, cùm jam propè vim omnem verborum effuderim, cùm jam quicquid in me facultatis erat, in dicendo consumpserim, neq; illud omnino providerim, ut aliquid ad hunc locum mihi reservarem. Quibus igitur verbis rem tantam aggrediar? Opinor unus modus, atque una ratio est. Hanc Luti

tam magnam utilitatem in medio ponam. Quæ per ſe tam clara eſt atque perſpicua, ut nullius hominis ad eam amplificandam oratio requiratur, vos ipſi pro veſtra prudentia, quanta ſit, videre faciliimè poteritis. Niſi fortè hoc non intelligitis, Quirites, quòd, ut omnibus cognitum eſt, ſic à pauciſſimis conſiderari ſolet, vos, niſi ventris onus deponatis & comedatis, nullo modo poſſe vivere. Sed cur tandem riſum non continetis? Non equidem dixi, ventris onus vos comeſſe oportere, ſed ὕστερον πρότερον Homericè locutus ſum. Omnem enim animantem ventrem prius explere neceſſe eſt, deinde etiam exinanire. Sed ne ſolertiam meam rideatis, qui hoc excogitárim, videte quàm pauci hoc advertant, neq; expleri ventrem, neque exinaniri ſine luto poſſe. At dicet fortaſſe quiſpiam! Ego verò ſine luto vivere poſſum, neque unquam luto ventri vacuo ſatisfeci? Quid? illud, quo veſceris, unde natum ſit, non intelligis? tam ne cito prioris orationis oblitus es? An non meminiſti fruges omnes, vinum, cæterique omnia, quibus utuntur homines, ex luto

ex luto nata fuisse demonstratum? Qui tibi cibus, quæ potio, qui victus, si lutum non sit, adesse potest? Proh Deûm atque hominum fidem! tu sine luto vivere diem unum posses? Qua re, obsecro, aut quo cibo ventris egestatem sublevares? Panem scimus è frugibus confici, quæ sine luto nasci non possunt, poma omnia de luto nata docuimus. Carnes, ais, devorarem. Iam verò te non possum stultitiæ non condemnare. Carnes comederes? quas obsecro carnes? nempè aut volucrium, aut aquatilium, aut terrestrium animalium: quod autem horum est animal, quod sine luto vitam agere possit? Mitto jam de reliquis dicere: hoc unum premo, quod omnium maximum est, qualis hominum esset vita sine luto? Non equidé possum, quod animo concipio, verbis exprimere, sed quantò minus eloquentia valeo, tantò diutius in hoc insistam, in quo summam Luti utilitatem video non posse denegari. Veniant omnes Oratores, Sophistæ, Philosophi, Theologi, quid tandem contra hanc orationem meam afferre poterunt? An erit eorum quisquam
tam

tam impudens, qui negare audeat, homines, pecudes, volucres, pisces, omne genus animantum, luto solo vitam propagare? Quamvis erit fortasse aliquis, qui cum semel omnes rationis metas transgressus fuerit, etiam apertè veritati contradicere, & soli, quod ajunt, tenebras offundere non dubitabit. Cæterùm si carnes & cupedias ei detrahas, mare statim (ut dicitur) cœlo permiscebit. Sed non video, qua ratione possit huic hominum generi persuaderi, sine luto nullam esse vitam, nisi validissimis pharmacis, quæ vim habeant expurgandi, multos dies exinaniantur, deinde cibus eis triduo denegetur: tunc demùm intelligere incipient, atque alta voce clamare, nullo modo se diutius sine Luto vivere posse. Quàm enim impudentis est, id inficiari, quòd abscondi non potest? Nullum est anni tempus, seu vigiles, seu dormias, sive ambules, sive sedeas, quo non semper tecum lutum habeas, quòd si fortasse casu aliquo paulò abundantiùs egeratur, statim infirmus ac debilis efficeris, nec pedes, nec manus, nec ulla corporis pars satis officium suum facit: quin etiam sæpissimè

 simè

ſimè nimio fluxu multi mortales inte-
reunt, quem Græci morbum διάῤῥοιαν
appellare ſolent. Et erit aliquis, qui Lu-
to ſpoliatum ſe vivere poſſe diutius ex-
iſtimet, cùm ſola ejus imminutione vi-
deat ſtatim homines fato concedere?
Quod autem de hominibus dico, idem
etiam de cæteris animantibus intelle-
ctum volo, quorum nullum ademto
luto ſupereſſe ullo modo poteſt: cibus
enim omnis in ipſo ſtomacho priuſquã
alat atque nutriat, ut in lutum conver-
tatur neceſſe eſt. Vnde perſpicuum eſt,
non tantum utile lutum eſſe, ſed etiam
omnino neceſſarium. Videte, Quiri-
tes, quàm ſimpliciter, quàm non fuca-
tè, quàm non artificiosè vobiſcum a-
gam, ut nihil ſubdolè, nihil verſutè di-
cam, ut nulla fallaci concluſione, nul-
lis mendacijs utar, ut artis illius phale-
ratæ prorſus obliviſcar, ut nihil deniq;
dicam, quod non mihi paulatim ſugge-
rat ipſa veritas. Nullam enim hacte-
nus de Luti neceſſitate mentionem fe-
ci: cùm tamen, quamvis utiliſſimum
ſit, longè magis neceſſarium eſſe, quàm
utile videatur. Id enim à nobis utile
ſolet appellari, quod ad uſum corpo-
ris

ris aliquo modo poteſt accommodari, de quo fructus aliqui percipiuntur: neceſſarium autem, ſine quo nullo modo eſſe poſſumus: itaque cùm ſine Luto nullum ex omnibus animantibus omnino poſſit eſſe, quemadmodum apertiſſimè demonſtratum eſt, ſequitur ut prorſus eſſe neceſſarium ad cujuſque animantis ſalutem concludendum ſit. Qua in re ſtultitiam hominum admirari maximè licet, qui, quod omnium maximè neceſſarium eſt, oderunt atque rejiciunt: quod autem mare (quod ajunt) malorum ſecum adfert, id obvijs (ut dicitur) ulnis ampleсtuntur. Quis enim eſt, qui non lutum ſpernat, & aurum diligat? Atqui lutum jam videtis præſentia ſua vitam, abſentia non dubiam mortem præſtare; quo fit, ut ad vitam conſervandam ſit omnino neceſſarium: aurum autem, ſi quis rectè conſideret, ad nullam vitæ commoditatem conducere prorſus inveniet, quin potiùs ingentium ac prope innumerabilium malorum ſæpenumero cauſam eſſe. Hinc enim cædes, incendia, rapinæ, bella inteſtina, civitatum direptiones, agrorum vaſtitates,
 tumultus,

tumultus, insidiæ, fraudes, patriæ proditiones, quicquid dici, aut excogitari sceleris potest: cùm interim à luto nihil mali, nihil detrimenti, sed, ut ab optimo parente, vitam, fortunas, commoda, voluptates habeamus. Quòd si quid etiam aliud præter lutum, utile fortassè reperitur, quod fieri non posse inficior, id tamen quicquid est utilitatis, acceptum ferri luto necesse est, quoniam ab eo, sicuti anteà docui, cuncta proveniunt. Age verò, quale sit in cæteris etiam rebus erga homines lutum: videamus. Non enim solùm nos educat, alit & oblectat, verùm etiam ita sese rebus omnibus accommodat, ut nihil sit, in quo nobis prodesse non possit. Quis enim ignorat, ædificandi rationē omnem prope luto constare? Quis non intelligit nullam posse civitatem sine luto, nullum oppidum, nullam domum extrui, nulla Deis immortalibus, templa dedicari? Quis non videt, cæmentum, bitumen, cretam, calcem, cætera, quibus omnes fieri substructiones solent, lutum esse? Iam non longiùs ab instituto digrediar in declamando, ne me putetis aliquid Rhetorum more

confingere.

confingere. Sed profectò videtis, Quirites, quem orationis splendorem prætermittam? Possem enim dicendo subjicere oculis quod ornamentum, quæ venustas: quæ dignitas, terrarum orbi deesse videretur, nisi essent domus, oppida, nisi civitates: nam aut in sylvis ferarum more pervagari, aut in cavernis ac terræ foraminibus, ut Troglodytæ feruntur, habitare necesse esset. Sed quoniam ad finem jam spectat oratio mea, tantùm unum illud addam, quod â multis etiam antiquis eruditissimis viris animadversum est, esse mirificam quandam in luto vim ad omnes è languenti corpore morbos depellendos: pleni sunt omnes Medicorum libri, plena omnia pharmacorum, quæ de luto componuntur. Quod si quis mihi fidem minimè habendam putet, Plinium legat & Galenum, & quicunque de arte Medica scripserunt: tum demùm intelliget, quid ægris corporibus utilitatis lutum afferat. Quid? quod etiam ea luti species, quam nos maximè fugimus, quæ de nostro egeritur corpore, maximi est usus in medendo. Nam Plinius certè stercus hominis inter magna morbo- *Nat. hist. lib c 27. Plin lib. 8. cap. 27.*

morborum remedia connumerat. Et Dioſcorides tradit, hominis & carnis ſtercus, cùm exaruerit, melle permixtum & gutturi annexum, anginis mederi cura nunquàm fallente: quod etiam mihi belluæ quædam intelligere præclarè videntur. Nam Pantheram ajunt, cùm aconitum guſtaverit, quod venenum eſt ei lethiferum ac pernicioſum, hominis ſtercus diligentiſſimè quærere, quo deguſtato, facillimè ſanatur. Iam upupam tradit Ariſtoteles ex hominis ſtercore ſibi nidum conſtruere: credo quòd in eo maximam & ſibi & pullis ſuis utilitatem experiatur. Has tam ſingulares & eximias Luti virtutes etiam à majoribus noſtris, quamvis ruſticanis hominibus, aliquo modo perſpectas & cognitas fuiſſe, facilè crediderim, quippe qui mutato nomine atque genere Lutum divinis honoribus dignati ſunt. Cùm enim viderent ſummum deorum Iovem marem eſſe, Lutum etiam ſuum eo genere inſigniri voluerunt, Stercutiumque Deum appellarunt: cumque de luto viderent omnia creari, Iovem etiam ex eo progenatum crediderunt: itaque Stercutiũ & Satur-

De hist. anim. lib. 9. cap. 25.

& Saturnum eundem esse dicebant: atque hac (ut opinor) de causa pedes lecti, in quo Flamen Dialis cubaret, luto tenui, sicut Gellius scribit, circumlitos esse oporebat. Neque verò expectetis à me, Quirites, ut hac extrema orationis parte, quod à Rhetoribus fieri solet, ea repetam amplificando, quæ de Luti laudibus à me commemorata sunt. Quid enim ea repetam aut amplificem, quæ ne semel quidem satis pro rei dignitate potuerunt explicari? Quid an iterum ea dicam, quæ nemo penitùs inficiari potest? nihil esse Luto nobilius, quod à clarissimis parentibus terra atque humore satum sit, quibus Deus ipse, rerum omnium curam atque administrationem demandavit: nihil esse Luto præstantius, unde quicquid est in orbe terrarum eximium generetur? unde non tantùm belluæ, sed etiam homines ipsi formati sint: quod ab immortali Deo mirificè diligatur: An iterum commemorem, utile atque necessarium esse Lutum? quod nullum animal eo privatum, vivere diutiùs potest? quod eo frumenta, segetes, arbores nutriantur & fœcundiores efficiantur?

Noct. Att. lib 5. R. cap. 15.

quòd ex luto fiant, quæcunque sunt ad victum necessaria? quòd ex luto, civitates, oppida, domus, templa construantur? An iterum tot tantasque luti utilitates, quas nemo cogitatione, nedum oratione complecti potest, exponere contendam? Non faciam, Quirites, non diutiùs incredibiles atq; divinas Luti laudes ingenij mei culpa diminuam. Quamobrem hanc ultimam orationis partem integram cogitationi vestræ totam relinquam. Vos quicquid excellens esse existimatis, quicquid in rerum naturâ pretiosum, quicquid amplum, quicquid magnificum, ante oculos ponite. Ponite ante oculos hanc admirabilem naturæ varietatem, tot & tam egregios terrarùm fœtus, tot animantium genera, tot res & tam varias ad usum hominum procreatas, ipsos denique homines: & cùm diligentissime rerum omnium præstantiam atque utilitatem consideraveritis: tunc ad Lutum mentium vestrarum aciem revolvite, & cogitate, nisi Lutum esset, nihil earum rerum tam excellentium potuisse generari: tum faciliùs apud

vos

vos ipſos ſtatuetis, quantis laudum prӕconijs digniſſimum eſſe putandum ſit; & quantopere fallantur homines in opinionibus ſuis: tunc omninò decernetis, non eſſe temere cuiquam aſſentiendum, cùm in hac re luce clariùs videatis, univerſos fere mortales maximopere decipi.

FINIS.

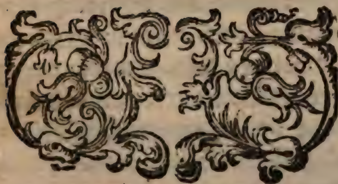

IVLII CÆSARIS SCALIGERI, DE LAVDIBVS ANSERIS DECLAMATIO.

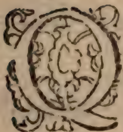

VVM omne ſtudium ſapientiæ duabus legibus comprehendatur, cognoſcendi, & judicandi, cognitio non paucis brutis, judiciũ paucis hominum contigit. Quocirca plurimæ atque maximæ res in abdito & ſæpe & diu latuerunt. Omitto quæ recentibus eruta ſæculis ex ipſo medio naturæ gremio præ oculis noſtris erant, neq; cernebantur. In ijs erat, quod ſcires, & te neſcire profitereris. Scilicet magna quædam res eſt, modus ipſe, quo metiamur ea, quæ intellectioni noſtræ opponuntur. Quare quod ab antiquis omnibus omiſſum eſt, in præſentia eſt mihi declarandum: ac cujuſmodi operam illi poſuere in rebus non neceſſarijs oſtentandi gratia mihi hodierna die

instituen-

instituendum est, & ut, quoad fieri possit, par ponatur sed merito. Nam quantum illi eloquentia me anteivere, tantum materia ipsa fuerunt inferiores: quantumque accessionis ab ingenijs ad causam factum est in illis, tantùm apparatus ostentetur ab re ipsa mihi. Dicendum enim mihi est de naturæ consilijs, quæ ipsa expedivit in orbis hujus supplemento, quod ad rerum numerũ, magnitudinem, plenitudinem tantum fuit, quantum ipsa esse & volvit, & velle potuit. Nam qui MVSCAM ante nos laudarunt, rem quidem naturæ placitam proposuerunt, verũ exiguam sane: ingentes autem ingenij sui laudes explicarunt. Ego vero ante cogitationes vestras ponam ea, quę per se magna eo in periculo versantur, ne oratione mea deteriora fiant. Nam quum hominum genus per se vel magnum vel princeps sit rerũ omnium mortalium, ita secundum se habuit ab opifice summo creatum genus avium, ut secum haberet quiddam, sine quo minus commode ageret semper, sæpe etiam cui Lares patrios, vitam, dignitatem deberet ipsam. Hoc est quod me valde afficit,

quod neutrum genus video ſine luto poſſe diem unum vivere. Hìc mihi, Poëtarum more, linguas centum, oraque centum, & ferream vocem in mentem venit exoptare: tantam enim rem, & tam egregiam nullus verborum ſplēdor, nulla ſententiarum gravitas, nulla vis eloquentiæ, nulla denique animi contentio dignè poſſet explicare. Mihi quidem certè voluntas non deeſt: ut cætera in dicendo digna re, digna voluntate ſuppetant, elaborandum eſt. Etenim hæc, quam dicturus ſum, luti utilitas ejuſmodi eſt, ut quamvis veriſſima ſit, tamen prope incredibilis eſſe videatur. Quis enim ita facilè credat, univerſos homines tam agreſtes, quàm domiſticas belluas, luto vitam acceptā ferre oportere? Quid igitur faciam? cùm jam dudum de luti eximia virtute dicam, cùm jam propè vim omnem verborum effuderim, cùm jam quicquid in me facultatis erat, in dicendo conſumpſerim, neq; illud omnino providerim, ut aliquid ad hunc locum mihi reſervarem. Quibus igitur verbis rem tantam aggrediar? Opinor unus modus, atque una ratio eſt. Hanc Luti

tam magnam utilitatem in medio ponam. Quæ per se tam clara est atque perspicua, ut nullius hominis ad eam amplificandam oratio requiratur, vos ipsi pro vestra prudentia, quanta sit, videre facillimè poteritis. Nisi fortè hoc non intelligitis, Quirites, quòd, ut omnibus cognitum est, sic à paucissimis considerari solet, vos, nisi ventris onus deponatis & comedatis, nullo modo posse vivere. Sed cur tandem risum non continetis? Non equidem dixi, ventris onus vos comesse oportere, sed ὕστερον πρότερον Homericè locutus sum. Omnem enim animantem ventrem prius explere necesse est, deinde etiam exinanire. Sed ne solertiam meam rideatis, qui hoc excogitárim, videte quàm pauci hoc advertant, neq; expleri ventrem, neque exinaniri sine luto posse. At dicet fortasse quispiam! Ego verò sine luto vivere possum, neque unquam luto ventri vacuo satisfeci? Quid? illud, quo vesceris, unde natum sit, non intelligis? tam ne cito prioris orationis oblitus es? An non meministi fruges omnes, vinum, cæterique omnia, quibus utuntur homines,

ex luto

ex luto nata fuisse demonstratum? Qui tibi cibus, quæ potio, qui victus, si lutum non sit, adesse potest? Proh Deûm atque hominum fidem! tu sine luto vivere diem unum posses? Quare, obsecro, aut quo cibo ventris egestatem sublevares? Panem scimus è frugibus confici, quæ sine luto nasci non possunt, poma omnia de luto nata docuimus. Carnes, ais, devorarem. Iam verò te non possum stultitiæ non condemnare. Carnes comederes? quas obsecro carnes? nempè aut volucrium, aut aquatilium, aut terrestrium animalium: quod autem horum est animal, quod sine luto vitam agere possit? Mitto jam de reliquis dicere: hoc unum premo, quod omnium maximum est, qualis hominum esset vita sine luto? Non equidé possum, quod animo concipio, verbis exprimere, sed quantò minus eloquentia valeo, tantò diutius in hoc insistam, in quo summam Luti utilitatem video non posse denegari. Veniant omnes Oratores, Sophistæ, Philosophi, Theologi, quid tandem contra hanc orationem meam afferre poterunt? An erit eorum quisquam
tam

tam impudens, qui negare audeat, homines, pecudes, volucres, pisces, omne genus animantum, luto solo vitam propagare? Quamvis erit fortasse aliquis, qui cum semel omnes rationis metas transgressus fuerit, etiam apertè veritati contradicere, & soli, quod ajunt, tenebras offundere non dubitabit. Cæterùm si carnes & cupedias ei detrahas, mare statim (ut dicitur) cœlo permiscebit. Sed non video, qua ratione possit huic hominum generi persuaderi, sine luto nullam esse vitam, nisi validissimis pharmacis, quæ vim habeant expurgandi, multos dies exinaniantur, deinde cibus eis triduo denegetur: tunc demùm intelligere incipient, atque alta voce clamare, nullo modo se diutius sine Luto vivere posse. Quàm enim impudentis est, id inficiari, quòd abscondi non potest? Nullum est anni tempus, seu vigiles, seu dormias, sive ambules, sive sedeas, quo non semper tecum lutum habeas, quòd si fortasse casu aliquo paulò abundantiùs egeratur, statim infirmus ac debilis efficeris, nec pedes, nec manus, nec ulla corporis pars satis officium suum facit: quin etiam sæpissimè

ſimè nimio fluxu multi mortales intereunt, quem Græci morbum διάῤῥοιαν appellare ſolent. Et erit aliquis, qui Luto ſpoliatum ſe vivere poſſe diutius exiſtimet, cùm ſola ejus imminutione videat ſtatim homines fato concedere? Quod autem de hominibus dico, idem etiam de cæteris animantibus intellectum volo, quorum nullum adempto luto ſupereſſe ullo modo poteſt: cibus enim omnis in ipſo ſtomacho priuſquã alat atque nutriat, ut in lutum convertatur neceſſe eſt Vnde perſpicuum eſt, non tantum utile lutum eſſe, ſed etiam omnino neceſſarium. Videte, Quirites, quàm ſimpliciter, quàm non fucatè, quàm non artificiosè vobiſcum agam, ut nihil ſubdolè, nihil verſutè dicam, ut nulla fallaci concluſione, nullis mendacijs utar, ut artis illius phaleratæ prorſus obliviſcar, ut nihil deniq; dicam, quod non mihi paulatim ſuggerat ipſa veritas. Nullam enim hactenus de Luti neceſſitate mentionem feci: cùm tamen, quamvis utiliſſimum ſit, longè magis neceſſarium eſſe, quàm utile videatur. Id enim à nobis utile ſolet appellari, quod ad uſum corpo-

ris aliquo modo poteſt accommodari, de quo fructus aliqui percipiuntur: neceſſarium autem, ſine quo nullo modo eſſe poſſumus: itaque cùm ſine Luto nullum ex omnibus animantibus omnino poſſit eſſe, quemadmodum apertiſſimè demonſtratum eſt, ſequitur ut prorſus eſſe neceſſarium ad cujuſque animantis ſalutem concludendum ſit. Qua in re ſtultitiam hominum admirari maximè licet, qui, quod omnium maximè neceſſarium eſt, oderunt atque rejiciunt: quod autem mare (quod ajunt) malorum ſecum adfert, id obvijs (ut dicitur) ulnis amplectuntur. Quis enim eſt, qui non lutum ſpernat, & aurum diligat? Atqui lutum jam videtis præſentia ſua vitam, abſentia non dubiam mortem præſtare; quo fit, ut ad vitam conſervandam ſit omnino neceſſarium: aurum autem, ſi quis rectè conſideret, ad nullam vitæ commoditatem conducere prorſus inveniet, quin potiùs ingentium ac prope innumerabilium malorum ſæpenumero cauſam eſſe. Hinc enim cædes, incendia, rapinæ, bella inteſtina, civitatum direptiones, agrorum vaſtitates,
 tumultus,

tumultus, insidiæ, fraudes, patriæ proditiones, quicquid dici, aut excogitari sceleris potest: cùm interim à luto nihil mali, nihil detrimenti, sed, ut ab optimo parente, vitam, fortunas, commoda, voluptates habeamus. Quòd si quid etiam aliud præter lutum, utile fortassè reperitur, quod fieri non posse inficior, id tamen quicquid est utilitatis, acceptum ferri luto necesse est, quoniam ab eo, sicuti anteà docui, cuncta proveniunt. Age verò, quale sit in cæteris etiam rebus erga homines lutum: videamus. Non enim solùm nos educat, alit & oblectat, verùm etiam ita sese rebus omnibus accommodat, ut nihil sit, in quo nobis prodesse non possit. Quis enim ignorat, ædificandi ratioñe omnem prope luto constare? Quis non intelligit nullam posse civitatem sine luto, nullum oppidum, nullam domum extrui, nulla Deis immortalibus, templa dedicari? Quis non videt, cæmentum, bitumen, cretam, calcem, cætera, quibus omnes fieri substructiones solent, lutum esse? Iam non longiùs ab instituto digrediar in declamando, ne me putetis aliquid Rhetorum more

confingere.

confingere. Sed profectò videtis, Quirites, quem orationis splendorem prætermittam? Possem enim dicendo subjicere oculis quod ornamentum, quæ venustas: quæ dignitas, terrarum orbi deesse videretur, nisi essent domus, oppida, nisi civitates: nam aut in sylvis ferarum more pervagari, aut in cavernis ac terræ foraminibus, ut Troglodytæ feruntur, habitare necesse esset. Sed quoniam ad finem jam spectat oratio mea, tantùm unum illud addam, quod â multis etiam antiquis eruditissimis viris animadversum est, esse mirificam quandam in luto vim ad omnes è languenti corpore morbos depellendos: pleni sunt omnes Medicorum libri, plena omnia pharmacorum, quæ de luto componuntur. Quod si quis mihi fidem minimè habendam putet, Plinium legat & Galenum, & quicunque de arte Medica scripserunt: tum demùm intelliget, quid ægris corporibus utilitatis lutum afferat. Quid? quod etiam ea luti species, quam nos maximè fugimus, quæ de nostro egeritur corpore, maximi est usus in medendo. Nam Plinius certè stercus hominis inter magna morbo-

Nat. hist. lib c 27. Plin lib. 8. cap. 27.

morborum remedia connumerat. Et Dioscorides tradit, hominis & carnis stercus, cùm exaruerit, melle permixtum & gutturi annexum, anginis mederi cura nunquàm fallente: quod etiam mihi belluæ quædam intelligere præclarè videntur. Nam Pantheram ajunt, cùm aconitum gustaverit, quod venenum est ei lethiferum ac perniciosum, hominis stercus diligentissimè quærere, quo degustato, facillimè sanatur. Iam upupam tradit Aristoteles ex hominis stercore sibi nidum construere: credo quòd in eo maximam & sibi & pullis suis utilitatem experiatur. Has tam singulares & eximias Luti virtutes etiam à majoribus nostris, quamvis rusticanis hominibus, aliquo modo perspectas & cognitas fuisse, facilè crediderim, quippe qui mutato nomine atque genere Lutum divinis honoribus dignati sunt. Cùm enim viderent summum deorum Iovem marem esse, Lutum etiam suum eo genere insigniri voluerunt, Stercutiumque Deum appellarunt: cumque de luto viderent omnia creari, Iovem etiam ex eo prognatum crediderunt: itaque Stercutiū & Satur-

De hist. anim. lib. 9. cap. 15.

& Saturnum eundem esse dicebant: atque hac (ut opinor) de causa pedes lecti, in quo Flamen Dialis cubaret, luto tenui, sicut Gellius scribit, circumlitos esse oporebat. Neque verò expectetis à me, Quirites, ut hac extrema orationis parte, quod à Rhetoribus fieri solet, ea repetam amplificando, quæ de Luti laudibus à me commemorata sunt. Quid enim ea repetam aut amplificem, quæ ne semel quidem satis pro rei dignitate potuerunt explicari? Quid an iterum ea dicam, quæ nemo penitùs inficiari potest? nihil esse Luto nobilius, quod à clarissimis parentibus terra atque humore satum sit, quibus Deus ipse, rerum omnium curam atque administrationem demandavit: nihil esse Luto præstantius, unde quicquid est in orbe terrarum eximium generetur? unde non tantùm belluæ, sed etiam homines ipsi formati sint: quod ab immortali Deo mirificè diligatur. An iterum commemorem, utile atque necessarium esse Lutum? quod nullum animal eo privatum, vivere diutiùs potest? quod eo frumenta, segetes, arbores nutriantur & fœcundiores efficiantur?

Noct. Att. lib. 5. R. cap. 15.

quòd ex luto fiant, quæcunque sunt ad victum necessaria? quòd ex luto, civitates, oppida, domus, templa construantur? An iterum tot tantásque luti utilitates, quas nemo cogitatione, nedum oratione complecti potest, exponere contendam? Non faciam, Quirites, non diutiùs incredibiles atq; divinas Luti laudes ingenij mei culpa diminuam. Quamobrem hanc ultimam orationis partem integram cogitationi vestræ totam relinquam. Vos quicquid excellens esse existimatîs, quicquid in rerum naturâ pretiosum, quicquid amplum, quicquid magnificum, ante oculos ponite. Ponite ante oculos hanc admirabilem naturæ varietatem, tot & tam egregios terrarùm fœtus, tot animantium genera, tot res & tam varias ad usum hominum procreatas, ipsos denique homines: & cùm diligentissime rerum omnium præstantiam atque utilitatem consideraveritis: tunc ad Lutum mentium vestrarum aciem revolvite, & cogitate, nisi Lutum esset, nihil earum rerum tam excellentium potuisse generari: tum faciliùs apud

vos

vos ipsos statuetis, quantis laudum preconijs dignissimum esse putandum sit; & quantopere fallantur homines in opinionibus suis: tunc omninò decernetis, non esse temere cuiquam assentiendum, cùm in hac re luce clariùs videatis, universos fere mortales maximopere decipi.

FINIS.

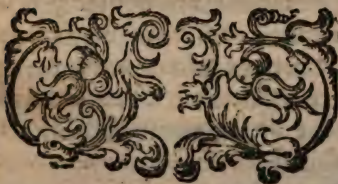

IVLII CÆSARIS SCALIGERI, DE LAVDIBVS ANSERIS DECLAMATIO.

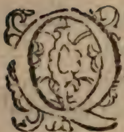

VVM omne ſtudium ſapientiæ duabus legibus comprehendatur, cognoſcendi, & judicandi, cognitio non paucis brutis, judiciũ paucis hominum contigit. Quocirca plurimæ atque maximæ res in abdito & ſæpe & diu latuerunt. Omitto quæ recentibus eruta ſæculis ex ipſo medio naturæ gremio præ oculis noſtris erant, neq; cernebantur. In ijs erat, quod ſcires, & te neſcire profitereris. Scilicet magna quædam res eſt, modus ipſe, quo metiamur ea, quæ intellectioni noſtræ opponuntur. Quare quod ab antiquis omnibus omiſſum eſt, in præſentia eſt mihi declarandum: ac cujuſmodi operam illi poſuere in rebus non neceſſarijs oſtentandi gratia mihi hodierna die inſtituen-

instituendum est,& ut,quoad fieri possit,par ponatur sed merito Nam quantum illi eloquentia me anteivere, tantum materia ipsa fuerunt inferiores: quantumque accessionis ab ingenijs ad causam factum est in illis, tantùm apparatus ostentetur ab re ipsa mihi. Dicendum enim mihi est de naturæ consilijs, quæ ipsa expedivit in orbis hujus supplemento, quod ad rerum numerũ, magnitudinem, plenitudinem tantum fuit, quantum ipsa esse & volvit,& velle potuit. Nam qui MVSCAM ante nos laudarunt, rem quidem naturæ placitam proposuerunt, verũ exiguam sane: ingentes autem ingenij sui laudes explicarunt. Ego vero ante cogitationes vestras ponam ea,quę per se magna eo in periculo versantur, ne oratione mea deteriora fiant. Nam quum hominum genus per se vel magnum vel princeps sit rerũ omnium mortalium, ita secundum se habuit ab opifice summo creatum genus avium,ut secum haberet quiddam, sine quo minus commode ageret semper, sæpe etiam cui Lares patrios, vitam, dignitatem deberet ipsam. Hoc est quod me valde afficit,

ficit, quum naturam contemplor hanc, ne par sit (prope dixi) humanæ, reipsa etiam eloquentiam superet. Etenim si constitutione n concretionemque ipsius corporis latius consideremus, fuere philosophi, qui terrestria hæc nostratia è terra potissimum constare crederent, ex aqua pisces, ex aere volucres. Neque enim fieri posse, ut naturæ principia rebus ipsis, quarum principia sunt, non respondeant. Quod si ita est, avium genus (pace non tam vestra, quam etiam mea dixerim) etiam nobis nobilius sit. sin hoc est ambitiosius ac veritati suspectum, habeatur, quod reliquum est, neque ab ullo expugnari potest, cives saltem esse aves purissimi elementi. Neque enim omnibus in locis aerem ab æthere distinxit Plato. Et est æther, in quo DII sunt, ut sint aves indigenæ aeris, incolæ ætheris, accolæ deorũ, non solum magnum munus, sed & rarum, & illis tantum à principe rerum datum. Nam si montanas herbas & Arabes & Græci potiores sunt arbitrati idcirco, quia cœlo sunt propiores, cujusmodi naturam ijs in rebus existimemus, quæ suis principijs cœlo propin-

qua

qua ac cognata DEORVM immortalium è cœlorum ſinu conſilia deducere ad nos conſuevere? Aves dico ipſas, ſine quibus imperium generis humani, quod maximum ac ſanctiſſimum penes ROMANOS fuit, vel nihil egit, vel etiam fuiſſet nihil. Non ineptiam apud vos, ſcio vos non ignorare, quæ in AVGVRVM libris olim ſcripta eſſent ad ſcientiam, quæ obſervata ad ſalutem, quæ neglecta ad interitum ſed hæc omnia omittimus, alio majora vocant me. Nam quanto excellit genus hoc cætero generi animantium, tantum eſt quo ſuperet genus divinum animal illud, cui pop. Ro. ſalutem, Camillus gloriam, imperium Ro. po. jam debeat: neque id ſolum verum ortum originemque novam, ſed veram, & quæ plus quam inchoata ſit. Quid enim loqueremur nunc nos, ſi tunc Romanæ eloquentiæ ſemina perdita fuiſſent? Si qua in me ſunt inde profecta, ſi qua in vobis gloria, eam univerſam ſanctiſſimæ ac ſapientiſſimæ aliti acceptam referre debetis. Age vero, quum vos video attentioni propiores, depoſito faſtidio ignobilitatis, ut vanitas cedas

tas cedat veritati, ab ipsó nomine mihi est incipiendum, quod ea cætera superat excellentia, quo beatius est dare, quam accipere, ipsa res vobis nomen dedit secum natum, non acceptum à vobis aut inconsulto, aut etiam temere (ut plæraque sunt) à natura allatum ad cogitationes vestras, quo rem intelligeretis ex nota vera, non à vobis ficta. Nam quo cantu vigiles, tanquam tuba, excitavit, quo deiecit hostes, quo IMPERII domicilium, patriæ auspicia, summam rerum servavit, eo cantu offert nulla ambitione sese cognoscendum. Nam est ANSER.

Reliqua desiderantur.

IOAN.

IOANNIS PASSERATII, ENCOMIVM ASINI.

ANTVM approbationis, suo quodam quasi genio, Plauti fabulæ consequutæ sunt, auditores, ut nullam acclamatione adversa vel pastoritia fistula, omnes incredibili plausu populus semper exceperit: neque verba facturis magistratibus plus silentij præcones in foro, quàm attentionis, earum solo nomine, histriones in theatro à multitudine impetrarint. Id autem sive Plauti fato, sive, quod probabilius est, lepore atque urbanitate contigerit, mihi persuadet tam elegantium fabularum ut actori sic interpreti, minimè de colligenda benevolentia esse laborandum. Vereor tamen ne quis insulsè facetus hoc meum irrideat consilium, quòd ab Amphitruone, gravi Tragicomœdia, profectus ad Asinariam rectà contenderim: vetusque verbum in me contorquens, à dijs ac

regibus,

regibus, tamquam ab equis, ad asinos me transijsse cavilletur. Quamobrem officij ratione admoneor, ut pervagatum vulgi sermonem quo asini tantopere adjiciuntur ac conteruntur, falsum esse demonstrem: & cum opinione tot sæculis inveterata, cominus argumentis congrediar: etsi difficile est errorem, qui tàm altè radices egerit & propagarit, statim evellere: sed quò difficilius, æquum est ut hoc me benignius attentiusque audiatis. Quæramus igitur cur auctor ejus proverbij, quisquis tandem fuit, sanè obscurus & ignobilis, vilissimos esse asinos somniarit, nec ulla ex parte cum equis comparandos: an propter tarditatem? At in India, Syria, & ad Euphratem, pernicissimi reperiuntur, quemadmodum Ælianus & Xenophon memoriæ prodiderunt. An propter virium imbecillitatem? At equis ipsis judicibus, asini caussam suam obtinebunt, qui si loqui possint, ut Achillis equi apud Homerum, laudem istam asinis ultro concedant, ac sponte fateantur, nisi asininum semen equarum semini mixtum esset, mulos, omnium animalium, quæcumque collo dorsóve domantur

domantur, validissimos, non esse nascituros. Vnde cum alia multa, tum hæc sequerentur incommoda; quod medici ægrotos visentes, ubi properato est opus, suis, non alienis pedibus, ambulare cogerentur: & innumerabiles futuri essent senatores pedarij; lunæque currus, quem mulæ junctæ trahunt, ingenti mortalium damno, frugumque calamitate, consisteret. An quod equi strenuam in bello navant operam, asini ad committendum prælium, & rem gerendam, parum idonei existimantur? Facilè hoc dici patior, equos ad hominum perniciem plurimum, asinos nihil conferre nisi ad salutem, & ad pacis artes recolendas atque retinendas. Huc accedit quod equos plerosque omnes refractarios, succussatores, umbram metuentes, mordaces, sternaces, calcitrones, videmus: quibus à vitijs nemo nescit abesse asinos longissimè. Idcirco magna mater, sive illa Cybele, sive Isis, sive Ceres, sive quo alio gaudet nomine, asinis, non equis, se ac sua mysteria committit. insidentem asino Silenum prætereo; ad te venio

cui prima frementem

Fudit equum Tellus magno percussa tridenti
Neptune.

Tu consualibus, festo tibi die, asinos non minus quam equos floribus coronari voluisti, licet in equos inclinatione voluntatis magis propendeas. Nec immeritò hic asino habitus honos, qui tot tantisque laboribus in varios humanæ vitæ usus exercetur. Ex ea enim segete quam stercoravit, aravit, iteravit, tertiavit, ac liravit, collectam messem convehit in horreum; post trituram in pistrinum defert, ibi molam versat, inde domum refert farinam: &, ut ait Virgilius:

Sæpe oleo tardi costas agitator aselli,
Vilibus aut onerat pomis: lapidemque revertens
Incusum, aut atra massam picis urbe reportat.

Quas in miserrimi quadrupedis ærumnas, non absque magna justaque commiseratione, intuenti, venit mihi Ptolemæi regis in mentem, cui cùm Heraclides Lycius librum obtulisset quem inscripserat πόνυ ἐγκώμιον, primam rex urbanissimus literam delevit, ut ostenderet

deret πόνε ἐγκώμιον re vera ὄνε esse ἐγκώμιον, eamque virtutem, qua tolerandis rebus adversis gloriamur, asinum sibi posse jure suo vindicare. Quid ego de temperantia dicam? Postquam immanissimos labores exantlavit, & quibus ne Hercules quidem par fuerit, vix sub multam noctem ab opere dimissus, & sub dio relictus, carduis, tribulis, paliuris, vescitur: tam arido horridoque pastu contentus, ne ad singularem patientiam non adjungatur frugalitas in philosophorum scholis, qui eam profitentur, inaudita. Ex qua frugalitate fructus capit uberrimos; quando & tardius deficit quam ullum aliud armentum, & morbis rarissime tentatur, quibus assiduè conflictantur nostri Philoxeni, Apitij, Gallonij, ejusmodique gurgites atque ventres, qui, ut Pliniani sues, animam pro sale videntur accepisse, ne tantisper dum sunt in vita, putrescant. Nisi forte ficus ab asinis quondam appetitæ in gulæ ganearumque loco ponantur: quod tamen spectaculum prodigij simile ex admiratione nimia risum immodicum, ex immodico risu, repentinum interitum Philemoni

Comico fertur attulisse. Ejus porrò virtutis quæ jus suum cuique tribuit, & cæterarum Regina sapientum suffragijs constituitur, in asino præcipuè vis & splendor elucescit; qui pabulo semper abstinet alieno, prodest omnibus, nocet nemini: insignis adeò cultu deorum, ut religione numinum, & simulachrorum quæ gestat sanctitate consecratus sit. Ob eximiam quoque, & valde spectatam in dominos fidem, vagatur sine custode, non cohibetur ergastulis, vinculis non coërcetur: cùm necesse sit equum asservare, haud minore studio quàm fugitivum aliquod mancipium: quoniam noctes diesque fugam meditatur, in qua impotenter exultantem, & similem furenti Q. describit Ennius.

Et tũ sicut equus qui de præsepibus actus,
Vincla suis magnis animis abrumpit, &
altè
Infert se campi per cærula lætáq; prata
Celso pectore, sæpe jubã quassat simulatã:
Spiritus ex anima calida spumas agit
albas.

Summis verò laudibus tollenda est asinarum in fœtus suos caritas, ad quos per

per medios ignes penetrant, ut eripiant periculo, nec ullum ardorem flammæ pietas materna pertimescit; Tantum abest ut mulierum scelus, importunosque mores imitentur, quæ partus suos interdum projiciunt: ne facinus horribilius eloquar, & cujus solam cogitationem mens mea reformidat. Sentio non defuturos qui doctrinæ omnis expertes asinos esse contendant, & in nos velitentur arreptis ex trivio maledictis, quæ à pueris aviculisque vulgò jactantur, *asinus ad Lyram, asinus ad tibiam*, & id genus quisquilijs, atque ineptijs. Horum me certè miseret, qui non animadvertunt se in apertum stultitiæ crimen incurrere, cujus alios insimulant, dum adversus asinorum prudentiam stolidæ plebeculæ levissimis sermonibus & testimonijs utuntur. Verùm istuc, quicquid est quod objicitur diluamus. Asinus, ut ajunt, neque lyræ modulis afficitur, neque tibiæ cantu mulcetur. Sit ita sanè. Lyra delectatus est scilicet Themistocles, & fortissimus ille Iovis filius, qui Linum præstantissimum ejus artis magistrum, à quo erudiebatur, plectro interfecit: aut

eo minus rerum gestarum gloria floruit quòd lyræ molles infractosque numeros pro nihilo putarit. De tibia duo sunt quæ respondeantur: unum, optimas ex asinorum ossibus fieri tibias, nec ejus rei contemptum vel inscitiam vivis exprobrari oportere, cujus materia petitur à mortuis. Alterum, asinos, si maximè tibiam negligant, se deæ sapientissimæ exemplo tutari posse, cui tibia vehementissimè displicuit: &, si Propertio credimus,

vado Mæandri jacta natavit
Turpia cùm faceret Palladis ora tumor.

Quod si quis acumine ingenij, & celeri mentis agitatione præditum esse nescit; doctissimorum hominum, Origenis & Porphyrionis fuisse condiscipulũ ignorat: vitisque putandæ rationem abroso palmite vinitores primùm docuisse: ob id lapideum asinum Naupliæ grata posteritatis memoria dedicatum; eademque de caussa Romæ asellorum capita vite alligata fuisse in tricliniorum fulcris: ac liberum patrem eos in fidem suam & clientelam recepisse. Prætereà, nullis hostijs æquè litatur Apollini apud Hyperboreos, ubi

πέρπουσι

τέρπουσι λιπαραὶ Φοῖβον ὀνοσφαγίαι
inquit Callimachus: non quòd invisi sint Asini Phœbo, ut Cereri porca, & caper Bacho, sed quòd esse constet κλειτὰς ὄνων ἑκατομβὰς, sicut à Lyricorum principe nominantur, quæ Apollini immolantur ut Iunoni pavones, & Veneri columbæ. Dijs, inquam, asinus carissimus est, nec ullum lætius fœlicius que augurium asini occursu, ut tritus Aristophani sermo declarat, ὄνος ὄρνις, Testis ille qui C. Mario in summa rerum desperatione spem salutis ostendit, cum esset Minturnis in Fanniæ custodia. Testis & alter cum Eutycho agasone literarum monumentis nobilitatus Nicon, qui Augusto in aciem descendenti obviam factus, certam ei de M. Antonio victoriam portendit. Liberatus varijs, indignisque calumnijs asinus, auribus adhuc tenetur, quarum magnitudo irrisione multorum immeritò luditur, cum eadem in leporibus nequaquam reprehendatur: In promptu tamen est quod contrà referam: Nimirum id asinis vitio verti, quod à geographis universis quibusdam nationibus, Scythiæque populis, usui & ornamen-

ornamento tribuitur, quorum aures tam latè patent ac diffusæ sunt, ut ijs totum hominis corpus facile contegatur. Liceret etiam exclamare,

Auriculas asini quis non habet?

nisi mallem tenebricosi Satyrici versiculum sic leviter immutare:

Auriculas asini quis sanus nolit habere?

Legimus enim in Græcorum Commentarijs, ἡ ἐπεὶ ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ἀκούει πλὴν μυός: hoc est, nulli animantium, uno mure duntaxat excepto, acriorem audiendi sensum quàm asino largitam esse naturam. Vnde explicandum est quod integumentis fabularum à poëtis implicatur, Midam Phrygiæ regem asininas aures habuisse: in quibus involucris latet hæc historia: Midæ omnia quæ à suis agerētur dicerenturve comperta exploratáq; fuisse, prudētiáq; ac consilio res suas ita composuisse, ut florentissimum beatissimumq; regnum ejus extiterit. Hinc alia nata & sparsa fama est, aurea solitum efficere quęcumq; manibus contrectasset. Superesse nihil eorum video quæ asinis objici solent præter vocem, quam ut raucam & as-

peram

peram qui minus probant, meminerint in Gigantum adversus Deos pugna, inclinata jam deorum acie, rudentem Sileni asinum rem restituisse, terribilique ac stentoreo stridore perterritos Titanas in fugam vertisse, Iovique plus in asini voce tum præsidij quàm in ægide & fulmine fuisse. Idcirco, parta constitutaque victoria, Iuppiter tam benè de se & de dijs omnibus meritum asinum inter sidera collocavit. Quæ cum ita sint, auditores, ne quis vestrum excandescat, si forte asinus vocetur; non magis quàm Cleanthes, qui cùm ab iniquis asinus appellaretur, placidè respondit, quod nullam subesse existimaret ei verbo contumeliam, se asinum quidem esse, sed qui ferre posset sarcinam Zenonis. Longum esset fastos Romanorum evolvere, ut inde Asellij viri consulares, Asinæ prætorij, Aselliones historici, Vinnij Asellæ, Asinij Galli, Asinij Dentones, & Asinij Polliones proferantur: quibus omnibus antiquissimis nobilissimisque familijs id cognominis honoris caussa inditum fuit: præstat huic asininæ laudationi mo-

dum adhibere, ne copia rerum obruar: de quibus me, garrientem veriùs, quàm disserentem, minimè mirum est si benignè & attentè audivistis. Nam ipsum eloquentiæ lumen, ac prope numen, Demosthenes, abalienatam à se, abeuntemque concionem, sola asini umbra revocavit; & ad asinum, tanquam ad asylum, summus orator confugit, ut languentes jacentesque Atheniensium animos ad se benevolè audiendum excitaret. Habetis orationem, si temporis angustias quibus urgemur spectatis, satis longam: sin, explosa imperitæ multitudinis opinione, rei dignitatem expendatis, nimium brevem: & in qua præstantes ingenio viros, multiplici doctrina instructos, longoque usu confirmatos, par esset omnem vim dicendi consumere. Sed quia neque eruditione, neque usu, neque orationis ubertate, abundamus, rem incomptè & inornatè complexi sumus, ut ipsa, quæ simplici sermone delectatur, veritas postulabat. Hanc si quis meliùs exornandam suscipere velit, haud equidem invidemus, & illi majore artificio ex-

cio expoliendam, vel etiam calamiſtris inurendam, libentes relinquimus. Nobis enim ſatis eſt purgaſſe & aperuiſſe viam, ut ad interpretationem Plautinæ fabulæ, quæ ab aſinis nomen accepit, ſine ulla offenſione perveniremus.

FINIS.

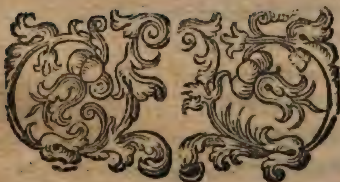

IANI DOVSÆ F.

IN LAVDEM VMBRÆ DECLAMATIO ET CARMEN.

V. C. IVSTO LIPSIO.

ET *admiratio eruditionis tuæ, & beneficiorum erga nos frequentium recordatio tantum potuit, vt non solùm ad grati animi significationem animum adderet, sed & viam ad hanc audaciam, ineptias tibi nostras inscribendi, præmuniret. Qui enim ita Philosophiam cum politiori literaturâ conjungeres, vt & illius inexhausti fontis perennes aquas per nitidissimos Eloquentiæ alveos derivares, & istos Adonidis hortos limpidissimis irrigares Sapientiæ rivulis, sciebam te hanc opellam nostram, quum & primo aspectu arriserit, propius inspectam non rejecturum; quæ tum in ea disciplina, quam philosophiæ ipsi, & inprimis divinæ illi, maximè convenientem*

tem dixit Aristoteles, versaretur, tum argumenti genere adhuc intentato luderet ad animi nostri remissionem. Ac tametsi tenuioris operæ & pene abortivæ esset, tamen, quum summos omni ævo & viros & Philosophos istiusmodi lusus sibi permisisse viderem, æquum fuit eam, sive bona videretur, optimo doctissimoque viro inscribi; sive bonitatem eam per se tueri non posset, tenebrarum suarum caliginem nominis tuì splendore discutere.*

* 12 Metaphys.

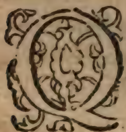

VOD si summus orator Demosthenes, quum in capitali caussâ vix illis dicendi fulminibus, quibus Græciam permiscere dictus est, sibi judicum attentionem posset impetrare, non aliunde quàm ab umbrâ & ipsius quidem umbrâ asini præsidium imploravit: neque mihi eam rem fraudi futuram spero, si maximorum virorum exemplo, qui muscas, pulices, scarabeos, & istiusmodi quisquilias in cœlum sustulerunt, aliquam & ipse super umbræ laudibus declamatiunculam instituero, quum inter eximios illos artifices,

fices,& Zeuxidis Parrhasijque ad omnẽ æternitatem consecrata nomina, etiam Pyreicus celebretur, qui tonstrinas sutrinasque & asellos ac obsonia atque id genus vilia exprimendo summam adeptus est gloriam. Nec plus credo laudis meruissent imperiti pictores, si pulcherrimos homines deformiter expressissent, quàm Pausias aut Euphianor, si deformes pulcherrimè. Neque verò ego, ut Myrmecides aliquis aut Callicrates minutissimorum operum, ac tantùm non visum effugientium, fabricatores, in apum formicarumve perfectione elaborabo; sed rem omnium latissimè fusam, & quæ penè cum universâ hâc inferiore rerum naturâ finium regundorum agere possit, ex jure manu consertum in possessiones suas restituam, & terminos per contemptum vel invidiam propulsos vel exaratos reponam. Quum autem in vindiciarum actione antiquitus observatum fuerit, ut in unâ glebâ, quam inde attulerant, velut in toto agro vindicarent; idem mihi hoc tempore faciundum censeo, ut quum vix millesimam partem ac ne umbram quidem laudum umbræ attigero;

gero; in ijs tamen ipſis, quæ in ſolum, quod dicitur, venient, tanquam in universa vindicem poſſeſſione. Sed jam tempus eſt vos in rem præſentem perducere, ut totam hanc de præſcriptionibus controverſiam accuratiùs cognoſcatis. Quum verò omnis, quæ viâ & ratione procedit oratio, à definitione debeat proficiſci, placet ante omnia definire quid ſit VMBRA. Vmbram itaque nihil aliud eſſe ſtatuimus, niſi privationem lucis impeditæ ab opaco corpore.

Nimirum quia terra locis ex ordine certis Lucret. lib. 4.
Lumine privatur Solis, quàcunque meantes
Officimus: repletur item, quod liquimus eius.
Propterea fit, uti videatur, quæ fuit umbra
Corporis, è regione eadem nos uſque ſequuta.
Semper enim nova ſe radiorum lumina fundunt,
Primaq; diſpereunt, quaſi in ignem lana trahatur.
Propterea facilè & ſpoliatur lumine terra,
Et repletur item nigraſq; ſibi abluit umbras.

Ridebitis credo me in re tam nihili, & in eâ re, quæ ne res quidem appellanda videatur, ſic omnium aures arrexiſſe. & taciti vobiſcum muſſabitis:

Quid dignum tanto dabit hic promiſſor hiatu?

At ſi penitius introſpiciatis, non ſecus atque

atque in Silenis suis Alcibiades, divina omnia atque admirabilia reperietis. Umbra enim, seu generis antiquitatem spectemus, nobilissima est: seu ingenium, acutissima; seu virtutem, fortissima; seu gloriam denique, honoratissima. Ac de antiquitate primùm videamus. Quum enim non solùm inter Philosophos ac Poëtas, sed etiam inter Theologos satis constet à privatione & Chao omnia incepisse, & ante orbem conditum tenebras abyssum opacasse Moses ipse testetur, atque hac ratione noctem die priorem extitisse dubium non sit, quod & * Thales affirmabat, nox autem aliud nihil sit, nisi terræ umbra, Umbram rebus omnibus antiquiorem esse necessum est. id quod Achillis scutum depingentem principem Poëtarum * Homerum non latuit, neque Heraclidem Ponticum fabularum ejus diligentissimum interpretem, nec Orpheum quidem, qui in Hymnis noctem omnium antiquissimam appellat & eandem alibi rerum cunctarum generatricem. ut optimâ ratione illi mihi fecisse videantur, qui Æquinoctiali circulo à nocte potiùs quàm à die appellationem

PARS I. De Nobilitate Umbræ.

Apud Laert. in eius vita.

Iliad. E.

lationem tribuerunt. At occurret mihi quispiam: quomodo umbra tum potuerit esse, quum lumen nundum fuerit, siquidem umbra ubicunque est, ibi esse & corpus & lumen ostendit. cui pro me abunde respondebit * Basilius: Solem quidem ac Lunam & illa cœli insignia nondum fuisse, sed spiritus & cœlestes exercitus Angelorum in eâ luce, cui nec stellarum fulgor, nec Solis claritas comparari potest, constitutos. neque tenebras illas per se exstitisse, sed aliorum comites corporum cogitandũ est. Itaque quod ad Nobilitatem attinet, videtis quâ origine glorietur umbra, eâ videlicet, quæ ante omnem rerum originem fuit. Et quis parentes ejus aut genus invenire possit, quæ antè nata sit, quàm ille humani generis parens omnem occasionem posteris ostentandi sanguinis claritatem præripuisset? nisi fortè Absentiam Vmbræ matrem fuisse dicamus: nam pater cum in cæteris ferè incertus, tum hîc incertissimus est; & absurdissimum esset credere, quod tamen * aliqui prodere ausi sunt, Tempore genitam, quum Tempus ipsum aviam suam jure possit agnoscere.

In Hexam. Homil. 2.

Vt Heracl. Pont. in Alleg. Homer.

agnoſcere. etenim & ab eo motu, qui à cœlo ſideribuſque conficitur fluit tempus, & Vmbram Heſiodus Ætheris, Tibullus ſiderum eſſe matrem teſtatur. Quod ſi locum quoque natalem requiritis, quandoquidem id vel inprimis ad Nobilitatem facere exiſtimatur; non illius primordia aut inſtabilis° Deli aut mendacis Cræte finibus circumſcripta; ſed in ipſo primùm, in ipſo, inquam, parturientis Naturæ ſinu eſt edita. ut veriſſimè illi competat, id quod Socrates ſibi falsò adſcripſit, qui mundanum ſe ferre & gloriari ſolebat. Nec per quoſdam infantię & pueritiæ gradus ad adoleſcentiam ac deinde ad juventæ maturitatem pervenit, ſed ſtatim totum hoc univerſum complexa ferrugineo ſuo pallio opacavit,

Ovid. 5. Faſtor. *Quâq; die partu eſt edita, magna fuit.*

PARS II. De ingenio.

Iam quod ad ingenij laudem pertinet, certè ea apud vos omnes, qui in excolendo eo plurimùm laboratis, quàm maximum momentum habere debet. Cur enim non vel inprimis ingenioſam umbram dixerim, potiori certè jure, quàm aut timorem Ovidius, aut gulam Petronius; cùm illa ingenium

non

non dormientibus, ut parnassus, sed vigilantibus subministret? unde & præ cæteris εὐφρόνης id est sapientis cognomine digna est habita à Poëtis. Hæc est, quæ Demosthenem ad id eloquentiæ fastigium eduxit, qui antelucanas fabrorum operas prævertere magnâ cũ ambitione consueverat. nec ingratum ipsum experta est, quum in sanctissimo Iudicum consessu serijs maximè rebus mentionem ejus intexere non fuerit dedignatus. Hæc mortales animos subducit in cœlum, ac velut inde contemplantibus trium nobilissimorum in rerum naturâ corporum amplitudinem detegit Namque cùm sint tres umbrarum diversitates; constatque si par lumini sit materia, quæ mittit umbram, utrique æqualem columnæ effigie jaci, nec habere finem: si major, in turbinis formam diffundi, ut à cuspide incipiens in latitudinem crescat: si minor materia opaci quàm lucidi corporis, metæ existere effigiem in mucronem desinentis; cumque talis umbra cernatur deficiente Lunâ, hinc primùm Mathematici constantissimis rationibus nixi collegerunt, ut nulla ampliùs du-

bitatio relinquatur, terram à Sole magnitudine ſuperari, atque ab illa Lunam; neque enim hæc poſſet in metam noctis incurrere, quæ ipſa multis partibus minor terrâ eſt, niſi plurimùm hujus magnitudini cederet. Eadem quoque formam telluris, quaſi in ſpeculo, oſtendit mortalibus: quum enim illi tympani Leucippus, trapezij Anaximenes, Heraclitus ſcaphæ, cylindri Anaximander figuram tribuerent; & cavam Democritus, planam Empedocles exiſtimaret, illa velut mediam ſe interponens juſto cum univerſis ſacramento contendit, & æquitatis fiduciâ ſatis freta Lunam in eam rem, quamvis infeſtiſſimam ſibi, arbitram cepit; quæ veritatis & oculorum teſtimonio victa litem ſecundùm ipſam dedit, terramque rotundam eſſe pronunciavit. Vmbra enim, quæ corporis ſui figuram imitatur, & in Lunæ deliquio obſcuratam ſemper à lucidâ partem abſolutâ circuli rotundatione ſecernit, Sphæricam eſſe telluris ſuperficiem declaravit. Sed & ſitum ejuſdem, de quo non levis controverſia inter Philoſophos fuit, evidentiſſimis rerum argumentis patefecit ac du-

ac duplici ratione in medio universi positam hominibus demonstravit; * tum gnomonum umbris, quæ in æquinoctijs orto & occaso Sole in eandem rectam lineam congruunt; tum Eclipsium indicio, quæ etiam in locis Soli non oppositis, terrâ extra medium constitutâ, viderentur. Nimis exigua adhuc dixi. neque enim illa Solis amplitudinem modò, sed excursus omnes, seu in dextram attollatur, seu in sinistram devergat, permensa est. illa segmentorum æquidistantium, qui turbinatâ vertigine funiculi instar in spiram collecti sibi mutuo adhærescentes stellarum altitudinem monstrant, illa analemmatum rationes invenit. illa dierum noctiumque atque horarum dimensionem Mathematicis ostendit. Nam & Sciothericis etiam nomen dedit. Quin & Eccentricorum subtilitatibus causam præbuit. Est enim Sole Cancrum lustrante, ubi supremam afida constituunt Astrologi, productior; brevior hieme circa brumalem circulum, ubi proximum terræ sidus. quum ex opticorum demonstrationibus constet: si opacum corpus lucido opponatur, tam

Vtriusque rei demonstratioem petea à Theone in li 1. μεγ. συντάξ. cap. 4.

magis umbram in longum diffundere, quàm magis à lumine removetur. Quæ observatio & ad defectuum moras pertinet. siquidem æstivis mensibus acutiore umbrâ Lunam hebetari, brumalibus contractiore compertum est. Idq; ipsum maximè * Peripateticos quosdam ad Eccentricos, quibus tamen acriter renituntur, admittendum invitos coëgit. Quid? de umbræ ingenio in cœlestium rerum investigatione quod dicamus, nihil est præterea? imò maximè. Nam quum Sol irrequieto lapsu per orbem suum discursans, licet eundem ambitum reciproco semper volumine metiatur, tamē tum propter *appulsus ad Æquatorem propiores aut ab eodem recessus, tum propter variantem earum stellarum, quas fixas dicimus, progressum ægrè ad certas metas & quasi carceres quosdam astringi possit, ideoque nec certa anni quantitas liquidò definiri; umbra non indignam se judicavit, cui pulcherrimæ rei disceptatio deferretur, quæque exactissimam ejus temporis rationem, quo Sol ad eadem Signiferi diverticula revertatur, ostenderet. itaque, cùm tempore meridiano

Vt Averroem in 2. de Cœlo comment. 32.

Mutationem maximarum declinationū intellige.

ridiano alicujus diei ex Sciothere in planiciem cadens lineæ ſuæ extremitatem certo termino deſignaſſet, ad eandem notam non niſi Sole ad idem Zodiaci ſcruplum reverſo redijt; dieſque & horas toto hoc temporis ſpatio elapſas velut digito indicavit. Huic igitur ſoli tribuendum videtis, quòd mens hominis in hunc corporis carcerē conjecta eò uſque ſeſe attollere atque alas primogeniæ ſuæ divinitatis potuerit reparare, ut Dædalæ rationis ſubvecta remigio ad ſpatioſi illius ætheris campos, & ad cœli potiùs quàm ad Cumarum templa penetraret. Et tamen, quę tam diligenter cœli plagas ac cœleſtium corporum dimenſiones ſcrutatur, optimè ſibi cavit ab eo convicio, quo anicula quædam Thaletem perſtrinxit. Quis enim credat eorum curam negligere, quæ ante pedes ſunt, & in hujus inferioris mundi diſquiſitione verſantur, qui ſciat, quemadmodum * terræ univerſę ambitum ex umbrarum diſcrimine ac proportione ad ſuos umbilicos collegerit; ut cœli inclinationes ſuas, quæ climata & parallelos vocant Soliſque metas & temporum viciſſitudines continent,

Vide Cicom lib. 1. cap. ult. Vide Ptolem. lib. 2. μεγ. συντάξ. cap. 5. & 6. & Theonem. ib.

tinent, unicuique loco aſſignarit; utq; in ipſo Lunæ deliquio ex horarum differentijs locorum interſtitia computare conſueverit, ita ut non minùs in cœlo terreſtrium, quàm in terra rerum cœleſtium rationes exquirere videatur. Quid quòd rerum humanarum faciem immutat hominum cauſsâ, profligatâque luce cœli tectum nobis pulcherrimè laqueatum ac ſupremas illas imagines repræſentat? Quum enim oculos non alij uſui, quàm ad cœli palatum ſuſpiciendum, datos hominibus dixerit Plato, fruſtrà certè nobis tot pulcherrimarum rerum ſpectaculum Natura paraſſet, abſque hac Editrice & quaſi Munerariâ fuiſſet. Adhæc quis tam bardus, ut non ſentiat hanc varietatem & diſtinctam tenebrarum viciſſitudinem iucundiorem multò & gratiorem efficere lucis uſuram? Quod igitur Solem laudant, æquo animo ac libenti accipimus, dummodo ſciant: id ipſum, ut laudari poſſit, umbræ eſſe tribuendũ. id quod & Heſiodus intellexiſſe videtur, ubi diei ortum atque natales ad noctem refert. Ita enim movetur umbra, ut, poſt terras Solis ardore vexatas, eaſdem

dem modò his modò illis partibus opacet. Neque verò metuendum est, ne quis hac lege cum eá experiatur, quę adversus desides & otiosos ab Atheniensibus lata est; siquidem haud unquam quiescit; sed cum Solis progressu semper mobilis altitudinem ejus ac celeritatem conversis anni temporibus imitatur, cumque eo non minùs circumagitur, quàm flos ille qui ab ea ipsa conversione nomen accepit: ut non immeritò alas ei veteres affinxisse videantur. Inter quæ omnia moderationem ejus ac modestiam admirari licet; nam & iis, quos videt beneficio suo maximè indigere, diurni vaporis damna noctium opacitate compensat, & his, quibus Sol remissior incumbit, sub noctem breviùs decurrit: atque ita frigoris & caloris modum temperat, ut, quum sub Æquatore partitis vicibus dimidiam ferè anni partem tenebræ occupent subpolares contrà regiones vix trimestri spatio Solis ac crepusculorum luce destituantur. nam si absque hoc esset, quis aut sub frigidis plagis hyemem aut sub torridâ æstus toleraret? Quorum omnium recordatio facit, ut Ægyptios

magnæ arguam inſcitiæ an ingratitudinis dicam neſcio: qui cùm aſpidem & ſcarabeum, hunc quòd rotundam ſphęricamque materiam ceſſim in contrarium impellendo Solis ſymbolum repreſentet; illam, quod ad motum nullis utens inſtrumentis ſe facili lubricaque convolutione contorquens ſideri comparetur, utrunque divinis honoribus conſecrarint; umbram, quæ tam lubricas ſiderum obambulationes non modò aſſequuta eſt, ſed & Solis ac Lunæ magnitudines dimetiendo & quaſi ad libellam ac normam expangendo cœli ipſius interpretationem ſibi vendicavit, ita penitus extra numerum habuerint: quæ tamen ipſos Pyramidum menſuram citra funiculi aut decempedæ præſidium edocuerat in plano. Sed optimè injuriam ſuam ulta eſt umbra, cùm certis anni temporibus, Sole ad lineam ſupra caput permeante, penitus ſui copiam Ægyptijs denegaret; quæ loca ἄσκια id eſt ſine umbrâ dixerunt veteres. His adde quòd ſi magni Reges immortalitatem ſibi paratam putavere, quòd de ſuo nomine quaſdam herbas appellaverint; quantò præclarior

rior præstantiorque umbra existimari debet, quæ non herbæ uni aut flosculo; sed hominum, quadrupedum, piscium generi nomina à se dederit? Primùm enim orbis universi incolas triplici umbrarum genere distinxit. Amphiscios in zonâ torridâ collocavit, quibus meridiana umbra, si tamen ulla est, nunc ad Semptemtriones, nunc ad Austrum procedit. Periscios in frigidis, inde dictos, quòd eorum à Solis vertigine incertæ umbræ molarum modo circumagantur, Eteroscios in temperatis, qui alteram solùm habent Arctoam vel Austrinam. Quin & regnum sibi peculiare sub ipsa torrenti plagâ, ubi tamen minimè illi locus esse videtur, constituit; nempe apud Sciopodas populos, seu quis *Umbripedes* malit dicere, ita appellatos, quòd in majori æstu jacentes resupini umbrâ se pedum protegant, quos toto corpore majores habent. Nec in eâ re hominibus solis est gratificata, sed & beneficium hoc cum quadrupedum genere communicavit: inter quæ animaculum Sciurus (Sic dictum à caudâ villosiore, quâ supra dorsum reflexâ sub dio pro tecto utitur)

tur) eâ est sollertiâ, ut in maximis Solis fervoribus ad frangendum calorem instar pavonis erecta cauda ac patulâ sese opacet & inumbret. Et quis Sciænam seu Vmbram piscem expetitum unicè divitum mensis ignorat? sive à colore id nominis adeptus sit; sive à celeri suo natatu, quo aciem oculorum effugiens umbra piscis magis, quàm verus piscis intuentibus appareat; sive potiùs à lineis quibusdam obliquis & obscuris à dorso descendentibus, quæ aliarum videantur umbræ. Vt ut sit, calculos quos hic piscis in capite gerit, collo appensos colico dolori abigendo præsentissima remedia esse volunt medici. Cæterùm & solennibus in convivijs Parasiti, honorificum olim nomen, qui venirent non ipsi quidem vocati sed comites eorum qui vocati fuerant, VMBRÆ dicebantur: id quod à Socrate natum existimant, qui Aristodemo persuaserit, ut invocatus secũ ad Agathonis convivium accederet. Accidit autem Aristodemo ridiculum quiddam. Siquidem cùm inter eundum non sentiret Socratem à tergo relictum, prior ingressus est, planè velut umbra

corpus præcedens lumine à tergo sequente. Sed & homines, quum homines esse desinunt, in umbras abire creduntur. & fratrum illa sors tertia, regnum inquam Plutonis, non nisi umbris constat. Quin Scenæ olim, cùm è ramis & frondibus conficerentur, ita sunt ab umbris appellatæ & VMBRÆ apud Festum vocantur Neptunalibus casæ frondeæ pro tabernaculis. & nox ipsa apud Poëtas Vmbræ nomine sæpissimè designatur: eamque ab Homero θοὴν, id est acutam, appellatam Heraclides Ponticus tradit; non tàm quòd cursu acuta seu velox sit, quàm quòd figura ejus in acutam lineam & quasi mucronem terminetur. Prorsus, sicut in fabulis, quidquid Midas tetigisset, aurum erat, & ut illa apud * Persium optat: *quidquid calcaverit hic, rosa fiat*; ita, quidquid umbra contigerit, etiam ejus appellationem sortitur. Nam & huic architecti Sciographiam; & pictores inumbrationes suas acceptas ferunt. Itaque maximum illud in pictura, ut quo loco superficies turgeant quóve in cavum recedant, flexusque omnes corporum & declinationes appareant, umbrarum Sat. 2.

brarum adminiculo pictores efficiunt, & earum aptissima temperatione in rerum naturâ quasi alteram naturam adumbrare conantur, inter quos Pausias spectatam Posteà in Pompeij porticibus boum immolationem eá gratiâ fecit, ut eam deinde imitati sint multi, æquaverit nemo. idque hac potissimùm
Lib 35. ratione, ut tradidit * Plinius: Quum
cap. 12. énim alij, quæ volunt eminentia videri, candicantia faciant, coloremq; condiant nigro; hic totum bovem atri coloris fecit, umbræque corpus ex ipsâ dedit, magná prorsus arte in æquo exstantia, in confracto solida omnia ostendens. Sed quid mirum, cùm huic artis totius debeatur inventio? Siquidem picturam ipsam primùm repertam umbrâ hominis lineis circumductâ in confesso est.

Atquæ hæc quidem satis ad ingenij commendationem essent, nisi id clariùs multò in futurarum rerum præsagijs elucceret. Quòd si Beroso ob divinas prædictiones statuam inauratá linguâ Athenienses publico in gymnasio posuerunt, quæ hujus divinitate, quam tot sæcula comprobarunt, digna statua
reperiri

reperiri posset, nisi eam ipsa sibi magnificentiùs multò, & quidem in cœlo, erexisset? ibi enim vitas, fata, fortunasque mortalium moderatur. Nam & morbum letalem esse indicat ejus anni, quo in alicujus genitura deficere coëgerit Lunam; ac multò magis, si id eo in loco qui vitæ index est, quem Græci Aphetam, Barbari Hylech vocant, contigerit. *& si quando eandem in cardinibus genituræ obnupserit, certum aliquod infortunium nato portendit; utque diu ante prævisum consilio possit averti, mensem diemque ex defectus ipsius spatio colligendum præmonstrat. ut interea taceam, * quantam vim in natalium astrorum observationibus obtineant, quamque multos siderum effectus significationesque ab aspectibus non indicatas patefaciant ea quæ ἀντίσκια appellant Astrologi, adeò ut eorum ratione ignorata quamplurimis erroribus se involvant, qui de cœtu posituq; stellarum futura prædicunt. Magna sunt hæc ingenij decora, quæ audivistis. accipite nunc virtutis, propemodùm in suo genere non leviora. Neque enim rem leviculam

*Vide Pontanum in Ptol Centil Ennunt. 24. & 96.

Vide Firmicum lib. 2. cap. 32. & Pont in Ptol Cent. Ennunt. 78.

PARS III. De Virtute.

aut contemnendam esse umbram judicabit, qui consideret, quantopere se adversus eam Luna munierit. Ante omnia autem summus ille architectus optimè constituit, ut Sol multis partibus terram magnitudine excederet. Quòd si enim adeò exiguus esset ad orbem terrarum, quàm oculis videtur, & censuit Epicurus, vix unquam Luna lumen haberet, nisi omnino propinqua Soli: sed & ille ipse *limbus pictus bis sex signis Stellimicantibus*, ut Varro inquit, cœlumq; tot luminibus distinctum quotidie deliquium paterentur. Quare cùm umbra ita sit in arctum redacta, ut audivistis; nondum tamen satis sibi ab ea cautum existimat Luna, sed ne uspiam in eam cogatur incurrere, flexuoso draconum meatu inæqualis. paulumque à Solis & umbræ orbita declinans, cursus suos nunc in Austrū, nunc in Septemtriones detorquet: unde & TRIVIA dicta teste * Varrone, quòd præter duos illos motus, qui in Sole spectantur, etiam in latitudinem moveatur. quod nisi faceret, numquam non defectioni esset obnoxia,

Lib. 6 de Ling. Lat.

*Menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras,

Lucret. lib. 5.

inter

inter quam nunc ad minimum quinque ſemper interjici menſes neceſſe eſt. Sed cùm neque hac cautione umbræ ingruentis definito tempore inſultus poſſet eludere, ſaltem ut maturius evaderet, quoties neceſſitas incidiſſet, ita ſe comparavit, ut in omni oppoſitione & * altiſſimum deferentis ſui locum obtineret, &, præter reliquorum ſiderum naturam, motu quàm velociſſimo citaretur. Tamen, quum & tam cautam adverſariam nacta ſit, & hanc ipſam tam raro aſſequi poſſit Vmbra, nunquam cum eâ conſerit manus, quin victoriam conſequatur. Terra namque in medio ſita, cùm umbræ ſuæ pyramide longè ultra Lunarem globum exporrigatur, ſi eam in ipſis ſignorum articulis, aut intra dimidium dimetientis umbræ ſpatium deprehenderit, tantiſper occupat, donec illa eluctata per horas plurimùm tres, aliquando quatuor, vix evadat. Nec Luna ipſa, quamvis minimè muliebri ceſſet ignaviâ, & quaſi injuriam ulta erepti luminis Solem ipſum obſcuret ac demat nobis, ullâ ex parte retaliationis æquilibrium adamuſſim in eo perpêdere aut æquiparare poteſt.

Ex Ptolemæi Hypotheſi loquor licet à Copernico emendatâ.

Inter Solis & Lunæ defectum quintuplex diſcrimen.

I. potest, * Primùm, quòd tam parvum sidus ignem adeò vastum non nisi raró, & paucis, & ad exiguum tempus possit
II. auferre: * deinde, quòd in Lunæ defectu lumen non opinatione sed re ipsâ extinguitur, in Solis dumtaxat impeditur; ut significantius *obstaculum* dici
III. possit, quam defectus. * tertiò, quòd ille ubique locorum conspicuus sit, quæ quidem hoc orbis hemisphærio continentur: Solis autem illis tantummodo, inter quos & ipsum Luna
IV. interponitur. * tum, quòd ille universis hominibus eodem temporis pun-
V. cto videatur, hic verò minimè. * postremò, quòd Lunæ deliquium omnibus locis ex æquo duret: Solis, quoniam major alijs, alijs minor portio tegitur, nequaquam. Sed quò non invidia pervadit? etiam hanc umbræ gloriam, cùm in Lunâ veneficia argueret, detrahere sunt conati mortales: & inter illos ipsos venatores investigatoresque naturæ, * alius defectum fieri per- *Berosus.*
suadere conatus est cœrulâ Lunæ parte
ad nos obversâ: * alius rotæ ore, quo, *Anaximander.*
velut per guttur, occultum exspirat
ignem, obturato: * alius corporum *Anaxagoras.*
quorundam

quorundam ſublunariũ objectu: *nonnulli per ſcaphæ, cujus formam Lunæ dederant, converſionem. Neque id profectò mirandum; cùm videamus, quò quidque magis arduum & in excelſo poſitum, hoc vehementius ab omnibus invidiæ ventis circumflari. Præaltam autem umbram eſſe nemo ibit infinicias, qui norit eam ad Mercurij uſque globum pertingere: in quam ne incideret, multò ſibi ille meliùs, quàm Luna, conſuluit, callidus alioqui & verſutus, qui, Solem nunc antevertendo, nunc ſequendo, nunquam ab eo XXIX. partibus longiùs diſcedit. Neque objiciat hîc mihi quiſpiam; umbras à Pyramidibus Ægyptijs, quorum ultra omnem altitudinem, quæ quidem hominum manibus confici poſſit, faſtigiata eſt excelſitas, vinci; cùm nihil tam ſit illis contrarium, quàm ignis: hæc autem figura, quòd paribus angulorum lateribus ab imo in acumen deſinens flammę ſpecie in conum extenuetur, in elementorum compoſitione igni adſcribitur à Platone. Quod tamen ipſum de Pyramidum nullis umbris Ammiano ac Solino traditum in controverſiam meritò

*Alcmæo & Heraclitus.

Libr. 36. cap. 12. vocari possit ex illo *Plinij, ubi inquit: *Mensuram altitudinis Pyramidum deprehendere invenit Thales Milesius, umbram metiendo, quâ horâ par esse corpori solet.* Atqui id ibi singulis diebus bis contingit, quando Sol ad quadragesimumquintum gradum ascendit. itaque illud de umbris tantùm meridianis, aut paulò post meridiem intelligendum est. At neque illud possum silentio præterire, quantum Sciamachiæ, seu umbratili pugnæ veteres tribuerint, cujus & Cicero aliquoties mentionem facit, & Satyram eo nomine inscriptam à doctissimo Romanorum Varrone constat, & à medicis recensetur inter exercitamenta, quæ intensione carent & violentia. Vnde & lepida fabella conficta est de eo, qui cum umbra sua inimicitias exercebat, atque ita cum illa, quasi cum hoste, colluctabatur. & apud Ovidium bellua illa, cui Andromede

Metam. 4. erat exposita, *— ut in æquore summo*
Vmbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.

Et quid quæso aliud quàm umbratilis pugna est hodie eorum lanistarũ, qui digladiandi artem profitentur? qui omnes

numeros

numeros impetendi cedendiq;,vulnera inferendi ac declinandi, ubi cæſim, ubi punctim feriendũ, in umbrâ & ab umbrâ ediſcunt; quæ poſtea non modo in Solem atq; pulverem, ſed ubi uſus venerit, in ipſum diſcrimen aciemque perducant. quod & umbra ipſa egregiè præſtitit pro Romanis, quum inſignem victoriam in nocturno prælio contra Mithridatem Pompeio peperit; ita ut potentiſſimus Rex denuò non in mari, ſed in umbra gloriæ imperijque naufragium faceret. acie ſic conſtituta, ut Ponticorum quidem oculos adverſa Luna præſtingueret, Romanis autem à tergo in occaſum devergens commilitaret. quo factum ut per errorem Pontici longiùs cadentes umbras quaſi hoſtium copora impeterent, ipſique telis ſemper citra cadentibus, conſpicui Romanis & illuſtres ex occulto jaculantibus offerrentur. Videtis, quanto plus in bello valuerit objectum illud umbrę velamentum, quam paulo antè fulgor ille auri atque argenti, quo inſequentium ſe Romanorum aciem præſtinxerat Mithridates, in id tantùm ut vivus poſſet evadere. itaque hoc ad ſalutem duntaxat,

taxât, illud etiam ad victoriam profuit: quo eodem stratagemate postea haud minùs feliciter contra Vitellium usus est Vespasianus. Nec minore cum hostium detrimento ante utrumque eorum, quos dixi, umbræ ac tenebrarum officium contra Iugurtham expertus est Marius. Siquidem cùm Numidæ crebris ignibus factis plerumque noctis more suo lætarentur, exultarent, streperent vocibus, quę cuncta Romanis per tenebras facilia visu erant, plurimùm hostium imperitiâ confirmatum ducem quàm maximo silentio eos invasisse, & omnes fusos fugatosque, pluresque eo prælio, quam superioribus omnibus, interemptos refert Sallustius. Iam meridiano Sole clarius liquere existimo, ut hostes ignis detexerit, Romanos umbra protexerit. Quare ipsam ita, Varronianis verbis paullulum inflexis, alloqui iubet:

Sat. γνῶθι σεαυτόν.

Non subsilis ac plaudis, &
Ab Arato poscis astricam coronam?

nunc etiam à Romanis civicam? ut illa victoriæ, hæc defensionis, virtutis utraque sit ad posteros monumentum.

PARS IV. Atque hactenus quidem ea ferè, quę ad

umbræ ipſius interna bona, ut ingenium, induſtriam, ſagacitatem, ac fortitudinem, pertinebant, abſolvimus. quibus virtutibus in pretio certè ac dignatione ab omnibus haberi meruit, & habita eſt, ijs præſertim ſæculis, quibus neque virtuti honor, neque bonis artibus ſua præmia defuerunt. cujus rei vel hoc certiſſimum argumentum eſt, quòd platanus antiquis, umbræ ſolius gratia, tantùm non ex alieno petita orbe, atque inter primas Italiæ donata, ad tributarium etiam pertinuerit ſolum, ut gentes vectigal & pro umbrâ penderent. Quod tamen Imperatores Romani (ut vel hinc colligatur, qualis umbræ fuerit prærogativa) æquiſſimo animo tulerunt, nec ullum ſupplicium in eos, qui iſtam venderent, excogitarunt; cùm tamen Thurino tam malè ceſſerit, quòd fumum vendidiſſet, ut eo ipſo Alexandri Severi juſſu ſit necatus. at quis umbrâ enecari potuiſſet tam placidâ ac amœnâ? niſi fortè taxi arboris, ſub quâ cibum ſumſiſſe aut obdormiviſſe letale eſt. certè ejuſdem non potuit. Hinc platano tantum poſtea acceſſit honoris, ut non niſi mero infuſa

De honore.

eam enutriri fas esse putarent. Sed & Xerxes ille, cùm montes classibus pervios, maria equitibus fecisset; in Lydiâ integrum diem juxta proceram platanum, castris circa arborem positis, commoratus est; ex eâque torques & armillas auro gemmisque fulgentes suspendit; ac discedens ei curatorem reliquit. Iam neminem ignorare existimo, quantâ ambitione olim Dij ipsi, ac posteà Imperatores Romani, mensibus nomina à se dari cupiverint, quàmque id à paucis & quàm ægrè sit impetratum. Nam inter illos Venus & Iuno utroque penè mense Iunio atque Aprili excluduntur: inter hos Domitianus & Commodus alijque complures extortum quidem metu, dum viverent, honorem, postquam occiderant, recentibus odijs amiserunt; qui tamen umbræ jam per duo annorum millia & amplius absque ullâ controversiâ est continuatus; siquidem mensis σκιῤῥοφοριών, qui Majo nostro respondet, sive, ut *alij censent, Iulio, ab umbellis seu umbraculis nomen invenit; ea enim σκιῤῥὰ appellant, quæ ex arce Minervæ sacerdos sollenni pompâ cum Neptuni

*Ios. Scaliger lib. 1. de emend. temp.

Neptuni & Solis flaminibus certum in locum deportabat ædificandi argumento. Prætereà quid aliud lucis religionem conciliavit, quam umbra, utpote nomen inde sortitis, quod non luceant? unde Virg.

Lucus in urbe fuit mediâ lætissimus ũbrâ.

Hæc illis priscis mortalibus fuerunt numinum templa. Nec magis auro fulgentia atque ebore simulachra, quam lucos & horrore secreto venerabiles umbras adorarunt. unde & Euclio ille Plautinus, ambigens ubi aurum reponeret, Sylvani luco magis confidit, quam Fidei templo. ut non immeritò *Fatalem umbram* inter Deos posuisse videatur *Chrysippus. Nec quisquam velim hoc nomine umbram reprehendat, quod Marcellus Octaviæ filius eâ sit abusus: qui forum, quod Cato muricibus sternendum censuerat, velis inumbravit; cùm nihil hominum generi tam sit utile aut necessarium, quod non aliquando in abusionem trahat perversa mortalitas. Quin & gloriam nihil aliud esse quam virtutis umbram appetentissimus gloriæ*Cicero ipse testatur: & omnes

Cic. 1. de Nat. Deor.

Tuscul. 1.

& omnes philoſophos de aſini umbrâ inter ſe digladiari *Lucianus eſt auctor. In Sectis.
& *umbra ſomnio* Pindarus; ac *fumi umbrâ* Æſchylus pulcherrimè uterque humanam conditionem expreſſiſſe videntur. Verus enim homo animus eſt; corpus autem, ut Plato in Menone adſeverat, non homo, ſed hominis umbra & receptaculum. & quod ſi diligentius res noſtras pertractemus, propemodum agnoſcemus fermè omnes in eo Platonis ſpecu poſitas. ut tantùm umbræ ac rerum ſimulachra ſeſe averſis ac conniventibus nobis offerant, res ipſæ lateant, minimeque ſub manum veniant. Quam multos enim hodie eſt invenire, qui Æſopici canis exemplo umbram corpori præferant? Quod ne & in nos retorqueri poſſit, finem dicendi faciemus; id unum priùs vos obteſtati, ut, ſi qui nævi hîc occurrerint, ſub umbrâ ijs liceat deliteſcere.

IN BAN-

IN EANDEM REM
CARMEN.

PROSOPOPOEIA VMBRÆ.

ÆMVLA Dîs, Divisq́; prior; Diva ipsa futura,
Me nisi perpetuum tenebris damnasset opacis
Iam Deus à primâ crescentis origine Mundi,
Quum Solis radios & cœli accenderet ignes;
Illa ego sum terreni imitatrix corporis Vmbra,
Cœlestisque inimica: mihi ultima Tartara pârent,
Plutonisque domus, Atlantæique recessus.
Neu proavos quæras, primámve ab origine gentem,
Ipsa tero membris semper redeuntibus ævum.
Atque mihi proprio vires reparantur ab hoste.
Dant vitam, queis vitam a limo: nutricia præstant,
Queis ego quotidie exequias & funera duco.
Maxima Naturæ populis arcana retexi,
Sideraque & vasti laqueata Palatia cœli
Admovi astrorumque choros mortalibus oclis.
Quòd tenebræ luces, quòd lux optata tenebras
Excipiat, nostrum est: requiem præbemus amicam
Omnibus alterno recreantes frigore terram.
Quin &, dum nigris orbem circumvolo pennis.
Musarum quicunque sacris doctaque litarunt
Palladis, ingenij condunt monimenta, viamque
Affectant liquido super aurea sidera cœlo.
Per me Pyramidum quondam fastigia mensus
Dicitur esse Thales. per me, * qui fulmine linguæ
Fregit Alexandri patrem, sibi judicis aures
Attentas fecit. nec me tam credere vilem,

Demosthenes.

Quàm

Quàm videor, par est; & me Narcissus amavit.
Cæteraq; ut desint; quantum est, ostendere cæli
In terris faciem? quid, quod neque cætera desunt!
Forma Vmbræ. *Seu formam aspicias; non me Cepheia virgo*
Pulchrior, aut blando vates dilecta Phaoni.
Antiquitas *Seu rapit attonitum generis te fama vetusti;*
Antè fui, quam tempus erat seu pectora tangit
Ingenium. *Ingenii sollertis honos, mihi Cynthia, fratre*
Cum nitido, & magni debent præcordia mundi
Naturæ in latebris penitus penitusque reposta
Detecta esse oculis per me mortalibus ultrò.
Virtus. *Sive es mirator rerum; mirabere nostras.*
Nempe triumphatum Ponti de Rege superbo
Præsidio unius nostro quis nescit? ego ictus
Sustinui cunctos, quum tu, Romane, lateres,
Illustrem ex tuto jaculis dum conficis hostem.
Haud aliter molem clypei septemplicis unus
Opposuit ducibus Teucrisque ruentibus Aiax.
Et tamen hoc pugnâ, si verum quæris, in illâ
Plus laudis merui. clypeum nempe ille: ego memet
Hostibus obieci; &, quod plus mireris, inermem.
Nec virtus hæc una mea est scit Flavius olim
Se mihi te victo multum debere, Vitelli:
Scit Marius, fusis Numidis, captoque Iugurthâ.
Quin ducibus magno stetit ignoratio nostri:
Plin. lib. 2. ca. 12. *Quos inter *Niciæ, qui, classem educere portu*
Dum pavet Actæam, magico cantamine victum
Credens roriflua vultum intabescere Luna.
Cecropias afflixit opes. quæ Martia corda
Romulidum simili faceret trepidare tumultu,
Docti animos nisi firmasset sollertia Galli.
Quid referam, quantos usus mortalibus agris,

Quos pecori præstem? quis non umbracula, quis non
Audivit gratas platani potantibus umbras?
Munere quis nostro Phœbæam lampada nescit
Villosæ sylvâ caudæ prohibere Sciurum?
Quin, quibus usque pedum Titan defenditur umbrâ,
Umbripedes populi, quà Sol violentior arva
AEthiopum rectâ despectat cuspide, nostrum
Agnoscunt meritum. Quin & decus addimus illi,
Quidquid Apellæi gaudent animasse colores.
Utque artis pars nunc tantum, sic debuit olim
Tota mihi, ad radios quum circumscribere Solis
Humanam docui propria sub imagine formam.
*Sed taceo: ne, quod reprehendit * Tullius, omnes* Orat. in
Falsæ gloriolæ videar sectarier umbras. Pisone.

I N

IN PICAM.

Oratio funebris ſeptima.

Neque fruſtrà quicquam, & in uſum humanum omnia produxit natura. Itaque tametſi pica non tam eſt eſui, quàm perdix, nihilominus voluptatem homini magnam conciliàt. Neque enim avis eſt hac, præter pſittacum, ulla docilior, quæque ad noſtrum ſermonem accedat propius. Unde per proverbium nonnulli tanquam pica garrire dicuntur. Hujus porrò animalis elegantias ex hac Oratione non ſine voluptate percipite.

QUÆNAM aut Stentoris vox, aut Q. Catuli facundia verbis ullis dolorem, quem picę meę mihi adfert interitus, unquam poſſit exprimere? Equidem perpetuò lacrymaturus poſthac videor, Auditores, quamquam veſtrûm pauci fortaſſe miſericordiam mihi tribuunt. Sed quis unquam picam aut loquaciorem noſtra, aut ſuaviorem vidit? Nihil enim non perdiſcebat, tantumque fabulabatur, ut ſervorum nequitias interdum proderet.

proderet. quo factum est, ut eam illi tandem loquacitatis pertæsi fame necarint. Quod cum comperissem, lingua quidem illos verberavi, sed brachijs, quoniam infirma sunt, parcere sum coactus. Ceterùm quid ego non tum facere, tum pati, hanc ut avem mihi compararem, sustinui? Certè non semel & Thulen & Phasin, sola ejus fama percelebri commotus, lustravi. Quid quòd, ut à priore illam domino redimerem, tum Apellis Venerem, tum Ialysum Protogenis, tum Cleopatræ uniones, tum alia illi preciosissima dona obtuli. tandem quidem jam non sine maximo discrimine sum consecutus. Atque ea cùm nasceretur, non pauca cælitus extitere præsagia, quemadmodum ab ijs, qui tum interfuere, cognovi. Nam & arcus triumphales, colossi, pyramides, trophæa, coronæque multis in aëris locis apparuerunt; & cometa splendidissimus Orientem versus fuit conspicuus; & volucres omnes concentum edidere suavissimum. O beata, quæ picam protulisti meam, regio! major siquidem tibi de hoc animali gloriandi suppetijt occasio, quam vel

Smyrnæ

Smyrnæ de Homero, vel de Pindaro Thebis, vel Mantuæ de Virgilio, vel de Catullo Veronæ. Vnde porrò tantam posthac delectationem capiam? unde tam lethalis vulneris remedium sumam? Nemo me posthac hilarem, etiamsi vel cervi ætatem vel corvi implevero, conspiciet. Sed plura nunc hac de re verba non faciam, posteaquam gravissimus mihi dolor & ingenium perturbat, & memoriam corrumpit, & sermonis adimit usum, neque me calamitates meas ex animi mei sententia verbis complecti permittit. Dixi.

FINIS.

Caspa-

CASPARIS BARLÆI
ORATIO
DE
ENTE RATIONIS,

Habita in Auditorio Theologico cùm Logicam auspicaretur, IV. Non. Febr. Anni 1618.

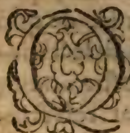

VEMADMODVM citharœdi prælusiones suas in antecessum populo dare solent, tibicines in tibiarum inflatione τὸ ἐνδόσιμον ordiuntur, oratores à procemio auspicium faciunt, poëtæ prologum in scenam præmittunt, adeóque sua cuivis solenniori operi præit παρασκευὴ; eundem quoque ad modum in professionis Logicæ antecessum quasi præcinere, præludere, ac præfari institui; ne suo quoque apparatu careat hæc nostra inauguratio, aut solus damnasse videat morem tot clarissimorum virorum

 exemplis

exemplis veluti lege comprobatum. Verùm ne ſeria magis apud vos loqui, quàm præludere videar, nequaquam de rebus moroſis, aut ſplendidis, aut obvijs verba faciam, etiamſi moroſum fortè vobis videbitur, & venuſtatis omnis expers argumentum. Etenim cum hactenus quotquot vel legere vel audire contigit Oratores, de rebus omnes dixerint, ego, ut novitate aliquâ vos afficiam, de nulla re dicam. quid ſtupeſcitis? nec tamen de nihilo. Dicam tamen. at quædam ſubtilius, quia aliter ſe tractari non patitur id, de quo dicere inſtitui; quædam ad delectationem, ne ſuo condimento noſtra oratio, veſter animus honeſta careat refectione, plurima verò ad eorum utilitatem, qui Philoſophiæ ſacris operantur. Deſideratis opinor orationis meæ cognoſcere argumentum. Nondum dicam. Libet enim pauliſper vobiſcum in atrio & periſtylijs orationis oberrare. Poëtæ fabulas vix triobolares modo admiranda carminis majeſtate illuſtriores reddunt, modo incredibili dictionis ſuavitate veluti nectare ac myrothecio perfundunt, lectori ut placerent, quas

fecissent fabulas. Viri Oratores prisci juxta ac recentioris ævi res nauci & umbrâ asini viliores sæpenumero laudibus decantare amant, & ingenij pariter sui ac eruditionis specimen circa illa edunt, quæ in Velabro teruncio emas, hoc gloriosum arbitrati, si è re vilissima maximam laudem consectarentur. Murium & ranarum pugnam ante tot secula lusit Homerus, Culicem & Moretum Virgilius, nucis miseram sortem Ovidius. Est qui muscam laudavit Lucianus, qui comam Dion; qui calvitium Synesius. Non deest qui porcelli testamentum conscripsit, cujus D. Hieronymus meminit; qui Grylli cum Vlysse Dialogum, & asini aurei infandam calamitatem. Inter recentiores de laudibus anseris dixit Iulius Scaliger, de umbra Ianus Douza: uterque in re, naturæ quidem placita, at exigua, ingentes ingenij sui laudes explicavit. Heroem Polypoda, quem Græci φθεῖρα vocant, erudita dissertatiuncula æternitati consecravit Vir clarissimus Daniel Heinsius. Idem num Philosophi possint in suis experiri libet. Sed experiri tantùm: neque enim

tantorum virorum egregios conatus exæquare nostræ opis est. Proposui de Ente Rationis, ejusque natura ac indole dicere. Quod ipsum si Metaphysicorum more facere aggrediar, inter nubes Socraticas versari, & ignoto multis sermone loqui videbor; aut caballistica mysteria reponere, sin oratorum stylo, rem inceptabo arduam & novam,

Unde prius nulli velarunt tempora Musæ.

Quare mixto dicendi genere utar, & cum thema mihi sumpserim philosophicum, dicam quamplurima, quæ ex intimis Philosophiæ penetralibus depromta res difficillimas expedient. Cumque apud eos mihi dicendum sit, quorum alij dicendi facultate excellunt, alij his ipsis artibus delectantur, omnes verò orationem potius, quam Philosophicam ἀκρίβειαν expectant, ita dictionis meæ filum moderabor, ut ea quæ dicturus sum à Philosophia, modum quo dicturus sum, aliunde petita esse intelligatis. Vti enim jejuna est & exsucca oratio salutaribus Philosophiæ præceptis destituta, ita putida est Philosophia, quæ cum Iavello, Scoto, Lombar-

Lombardo βαρβαρίζειν, quàm cum politioris ſapientiæ principibus rectè loqui mavult. Vos Auditores animos advertite, & quod in Agyrtarum facitis concionibus, ac ludis circulatorijs, quoties ſaccarias iſtas artes excutiunt ingenioſi impoſtores, attentum nobis ſilentium commodate, donec de Entium Rationis natura, origine, parentibus, antiquitate, commodiſque diſſeruero.

Ens nomen eſt barbarum, ſic fictum à Philoſophis, non linguæ Latinæ ignorantia aut penuria, ſed conſultò. Licet enim huic hominum generi ὀνοματοποιεῖν, & voces fingere, ut res planiores dent. Atque hoc jure freti, quod tamen nullo Principum edicto aut Imperatoria facilitate obtinuerunt, ſed velut αὐτοκράτορες uſurparunt ipſi, in Scholas dimanarunt Scoti hæcceitates & quodlibeta, Iavellicum ly, Thomæ aliorumque quidditates, formalitates, inſtantia, ubicationes, communicantiæ, realitates, modalitates, ſuppoſitalitates, aliaque Ciceronis ſeculo inaudita nomina. Hæc inter Ens eſt, vox licet minùs Romana, tamen hoc cum

De Vocabulo Entis.

Ejusq; amplitudine, evidentia, antiquitate.

Agamemnone populorum principe commune habens, quod sit εὐρυκρείων, hoc est, latè dominans, aut si Horatium mavultis interpretem, latè tyrannus, cujus tanta est amplitudo, ut nec quidem illis, quibus Solis cursus, terminis claudatur, tanta evidentia ac perspicuitas, ut vel balbutientibus infantibus, conceptum sui primò omnium ingerat, tanta antiquitas, ut cum antiquissimo dierum ętatem suam computet. Verùm Rationis Ens cùm dico, nonnihil majestati veri Entis derogo, & licet plus quàm nihil dicam, parum ultra id, quod non est, dico. Est enim hoc Ens ingeniosæ mentis perutile figmentum, & veri Entis simulacrum quoddam ac imago; nec existentiæ aliam μορφὴν, præter-quam quæ fingitur habens. Philosophi latâ significatione

Ens rationis quid sit.

Secundam notionem, non primam vocant. Hæc enim ipsissima ac genuina est rei imago, atque exstistentiæ extra mentem in mente repræsentatio. Illa verò mentis conceptus est ac fœtus ejusmodi, cujus extra illam in universo nec vola est nec vestigium. Et cùm prima omnium nostrûm de rebus sit

cogitatio,

cogitatio, hæc circa hanc ipsam occupatur, & altera est mentis velut παρέκβασις & digressio. Magna est materię primæ excellentia, si cum hoc ipso Ente comparetur. Et tamen illam puram potentiam vocat Aristoteles. Atomi quid sunt? corpuscula insectilia, quæ volitantibus in solis lumine pulvisculis comparare solent Philosophi. At his minus est id, de quo loquimur. Puncta Mathematica ne quanta quidem sunt, sunt tamen, nec à mente dependent. Hoc ens nec sine mente est, & cum per mentem est, ne res quidem est. Lineæ Appelleæ, quæ miraculo fuêre toti mundo, tantæ fuisse dicuntur subtilitatis, ut visum penè effugerent, at videbantur tamen. Hoc Ens nemo oculis vidit unquam, nisi fortè tam Lynceus, ut ea quoque per tenebras videat, quę nusquam apparent. Atque ob hanc penè οὐδένειαν despectissimum esse cœpit, ijs omnibus, qui præter hoc alia omnia admirantur & superstitiosè curant. Qui de rerum Natura scripserunt, & æthereæ pariter, ac elementaris regionis opes chartis explicuerunt, hujus nusquam meminerunt. Metaphysici

Quam debilis ejus sit essentia.

Quam in nullo apud quosdam precio.

ſcientijs hoc ſubſterni velut prætorio edicto cavent. Logici omnibus prædicamentis, ſed ſocijs partibus integrantibus, punctis, momentis, totaque arte factorum congerie, addite miſellum embryonem, exulare jubent. Ambroſius Calepinus vir de quovis argumento breves diſcurſus faciens, ſilentio quoque hoc ipſum preterijt, & num mas ſit, num fœmina, num neutrum, nuſquam expedit. Cum verò artificum & operariorum tanta ſit ubique locorum copia, quanta vel æſtivo tempore in campis cicadarum, nemo tamen horum in hoc Entium genere artis ſuæ documentũ dedit unquam, cum & ſordidam lanam ſint qui tractent, & in bovis tergore ingenioſè luxurietur ſutor, & in vilibus Oceani conchis ſe torqueat argentarius. Ipſe rerum opifex Deus omnia cum conderet hoc ipſum non condidit, id unum veritus, ne ſi non Entia crearet, contradictionem imprudenter implicaret. Et Plato qui omnium rerum ideas eſſe dixit, hujus ullam extare non dixerit. Nolite mirari Auditt. Cum enim omnia vel ſubſtantijs vel accidentibus definiantur,

Cum nec accidens ſit nec ſubſtantia, nec inter tranſcendentia.

hoc Ens neutrum est. Amplius dicam. De Transcendentibus multa audivistis disserere Philosophos, qualia sunt Ens, Vnum, Verum, Bonum, Res, Aliquid. At hoc Ens bonum non est, quia verum non est, verum non est, quia unum non est, unum non est, quia Ens non est. At idem cum Ente est res & aliquid. Magis mirabilia audite, de quibus nec in Tusculanis quæstionibus disputat Cicero, nec in moralibus suis Plutarchus. Super hæc Transcendentia finguntur Supertranscendentia, opinabinabile, cogitabile, intelligibile, augusta vocabula, ad quorum recitationem assurgat ipse de curuli sella Cato, aut stupescat C. Marius. Inter hæc num referri possit sedulò disquiritur. Non referri debere, nisi adhibitis circumspectè distinctiunculis aliquot omnes clamant. Adeò in ejus perniciem cuncta conspirant. Quamobrem cum Ens voco, aut contradictoria ipse loquor, aut ὁμωνύμως verum dico, uti hominem pictum hominem dicimus. Nebulas Aristophanicas legistis opinor. His simile quid habet, evanidam nempe nec stabilem naturam. Qui somniorum

aut supertranscendentia locum merentur.

generationem capiunt, norunt opulentissimos & felicissimos sæpè sibi videri somniantes. Pariter qui hæc entia fingunt, dum fingunt, magnum aliquid se moliri credunt, ac plus Homero sibi sapere videntur, cum umbras solummodo rerum captent, & imaginaria cœna stomachum deludant. Nec minus tam tremendæ interdum sunt essentiæ, ut Hircocervus, Chimæra, Cerberus, Geryon, Minotaurus vocentur, modò tam debilis, ut cæcitas, vacuum, tenebræ, privatio dicantur, modò tam nullius, ut qui exempla horum daturi sunt, purgatorium, Platonis rempublicam, Apulei asinum, ac universalem omnium Ecclesiarum Episcopum Pontificem è pergula pictorum depromunt, modò tam variæ, ut his casus, declinatio, figura, alijs thesis, hypothesis, status, alijs subjectum, prædicatum, species, alijs æquator, horizon, polus (cogor respirare) alijs par impar, impariter par; alijs alijs vocetur nominibus, prout quisque rebus suis expedire novit. quæ omnia in occulto erant tunc, cùm rebus singulis nomina imponeret protoplastus Adamus.

Ejus varietas.

Ne

Ne tamen vos vocis fallam æquivocatione, ſcitote à Philoſophis quædam Entia Rationis ſic dici, quia à ratione formantur, qualia ſunt ea, quæ primo Epigrammate recenſet Martialis: quædam quia in ratione ſive mente velut domicilio altè reſident, uti ſunt ſcientiæ omnes, & rerum conceptus genuini, quædam quia ſoli menti objiciuntur, nec, ſi cogitare de ijs deſinat mens, quicquam vel in mente vel in univerſo ſunt. Illa Scholaſticis Entia Rationis effectivè, iſta ſubjectivè, hæc objectivè, dicuntur, habita argutè paranomoſias ratione. De his poſterioribus nobis ſermo eſt. Quæ ſubtilius philoſophantes in Entia Negationis, Privationis, & neſcio quas relationes ac denominationes extrinſecas diſtinguunt. Ens Negationis Pegaſus eſt, adeoque totus ille Deorum poëticorum cœtus tam frequens, ut turbam ipſam vix capiat cœlum, tametſi capaciſſimum. Ens privationis eſt Claudius Cæſar, ſed ea corporis parte, qua Druſillam euntem in cœlum ſequitur non paſſibus æquis. Entia Relationis ſunt Præmiſſæ & Concluſio, aut ut vetera

Species tres.

tera

tera reponam, Antiſtrephon, Ceratine, Crocodolites, Vtis, Pſeudomenos, Cacoſyſtata, Aſyſtata, aliæque monſtroſæ ac terribiles Stoicarum argumentationum formæ. Quæ quidem omnia in hoc conveniunt, quod cùm vera eſſentia careant ad ſimilitudinem tamen rerum concipiantur, in hoc autem differunt, quod Entia negationis in univerſo nihil ſint, privationis, rem connotent perfectione ſua deſtitutam, Relationes verò ex varia rerum inter ſe comparatione effingantur. Atque inter has primas tenent eæ relationes, quæ vocabulis technicis exprimi ſolent, & ſecundæ notiones preſsè dicuntur, quas modo umbræ de gnomone in ſcioterico ſparſæ, modo monetulis illis æreis inſtitorum, quarum cum nullum ſit precium aurei tamen nummi ad eas expenduntur, comparare ſolet B. Keckermannus, ſedulus horum Entium coordinator. qui in Logicis ſuis inſtitutionibus per tot hæc ipſa Entia diſſecuit διχοτομίας, ut qui in charta eas, ſed ſine inteſtinis ac ornamentis, hoc eſt, ſine commentarijs depinxerit, imaginem ſe videre jurabit illius exercitus,

quo

quo Alexandro occurſavit Darius Perſarum Rex. Tanta illic horum Entium copia, ut vix plura Helleſpontem cum Xerxe capita trajeciſſe credam, aut tot Ægyptum vexaſſe locuſtas, aut Mario conſule profligatos Cimbros. Ita cuneus cuneum, phalanx phalangem, acies aciem premit, quarum omnium dux primipilus eſt Terminus. Diceret Socrates in pulverem ipſum ſecuiſſe. Ego laborioſum viri otium ſuſpicio, non carpo.

Sed quoniam non perinde multis notum eſt, quo genere prognatum ſit Ens rationis, id jam Muſis benè juvantibus exponere conabor. Non ego hujus Entis, licet ſpurij, natales ad Rheam, ad Venerem, ad Iovem, Martem, aut id ſimile genus minimè caſtorum numinum referam, quia qui primi ejus parentes nec ex annalium memoria, nec ex Patrum noſtrorum traditione habetur. Quod cum expedire me non poſſe ingenuè fatear, gentem, familiam, ordinemque indicabo. Multum enim intereſt, utrum purpuratis regibus, an cucullatis ſacerdotibus, an lucernarijs Philoſo-

Quibus natum ſit parentibus.

phis ortus sis. Natum est Ens rationis non unius sed varij ordinis parentibus, unde & istud varium ac multiplex. Alia Mathematicus, alia Grammaticus, alia Rhetor, alia Poeta, alia Logicus, alia aliarum artium sibi finxerunt professores, quos omnes philosophorum laxo nomine complector. Quid ni? ipse Homerus in Margite terræ fossorem sapientem vocat, eodem opinor jure, quo Eumæum subulcum divinum (δῖον) appellat. Maximam tamen horum partem sibi Logicus vendicat, qui non leve ad capessendas scientias præsidium fore putavit horum Entium formationem. Gloriatur apud Homerum Pallas se Mentem esse Antilochi filium, & hodie ad nobilitatem vel id inprimis interesse putant, qua familia, qua stirpe originem trahas. At hæc nostra Entia eo hominum genere se nata gloriantur, quorum maxima est per universum terrarum orbem famæ celebritas. Mathematicis inquam, qui radio totum orbem gentibus describunt, aut si quando terram fastidiunt inter astra ipsa & cœlos habitant, & stellarum numerum, magnitudinem, distantiam

Mathematici.

distantiam tanquam pollice filove metiuntur. Oratoribus quoque, quorum tanta subinde in dicendo vis est ac dexteritas, ut (ac si parum foret res laude dignas deprædicare) Busiridem ipsum, Thersiten, Phalaridem, injustitiam, quartanam febrim aliaque malorum nomina laudare, si velint, possint. Poëtis, quorum tanta subinde divinitas pectus occupat, ut poëtæ cum esse incipiunt ac Deo agitante incalescere, homines esse desinant. Grammaticis, quos licet ingeniorum puerilium carnifices quidam per odium vocent, ego tamen omnibus sapientiæ numeris perfectos esse arbitror. Quod ipsum ne sine ratione à me dici putetis, rotunda & veterum fulta principijs argumentatione evincam. Qui benè cœpit dimidium facti habet. Qui Grammaticam didicit benè cœpit, Ergo dimidium facti habet. Progredior. Dimidium plus toto, Qui Grammaticam didicit dimidium facti habet. Ergo qui Grammaticam didicit plus habet toto. At totum quo contenditur à litterarum studiosis Sapientia est. En ergo Grammaticum sapientem. Dixi à Logicis quoq; formari

Oratorib. Poëtis. Grammaticis. Logicis.

formari Entia rationis. Sed de his parcè mihi loquendum video, ne immodicus proprij ordinis laudator habear. At qui hi? rationis sunt directores, veri & falsi judices, sine quorum arte capiuntur Theologi, errant Physici, palabundi incedunt Medici, cæcutiunt non rarò Iureconsulti, adeoque omnes disciplinæ ac artes velut Ariadneo filo destitutæ,

Errabunda legunt dubio vestigia gressu.

Aliisq; Philosophis. Atque hos omnes Philosophos esse dixi, genus hominum ab eruditione, curis & acri cogitationum agitatione penè exangue,

E tenebris tantis tàm claram attollere lucem,
Qui primi potuère augentes commoda vitæ.

Licet eos dicacissimus Aristophanes solius Socratis odio hostiliter insectatus fuerit, & scelestissimus Lucianus auctione publica vilissimo subinde precio tanquam sub hasta distraxerit. Certè Platonis magis hic standum elogio, qui beatas fore respublicas ajebat, si

aut

aut imperarent Philosophi, aut Imperatores philosopharentur. τῦτων πατέρων δὶχεῖ) εἶναι.

Verum cùm apud Physicos variæ sint rerum productiones, aliæque per generationem, aliæ per accretionem, aliæ per alterationem gignantur, hoc Ens nullo horum modorum producitur. Non per generationem, quia substantia non est, non per accretionem, quia quantum non est, non per alteratione͞, quia qualitas non est. nisi quintam ejus quis speciem comminiscatur. Localis adhæc mutationis expers est, licet ad Angelorum & spirituum modum definitivè sit in loco, hoc est non coëxtendatur partibus cranij, aut cum in Aristotelis residet cerebro, in Platonis reperiri non possit; aut, ut planissimè loquar, cum Platonis occupat sinciput, occiput destituat. Quare produci & fieri hæc Entia cùm auditis rursus ὁμωνύμως me loqui cogitate. Non itaque ad horum formationem argilla aut luto Promethei opus, non Leucippi ebore, aut metallorum principijs, quia à mente sola, & in mente finguntur, eademque hic patris, matris; obstetricis

quis Modus productionis.

Quomodo in loco sint, definitivè scil.

officia ſunt. nec tamen vel de mentis ſubſtantia ſunt, vel prorſus ex nihilo fiunt, ſed ex rerum attenta obſervatione in mente effloreſcunt. Sic è cerebro ſuo Palladen olim genuit Iuppiter, licet hoc diſcrimine, quod hæc non niſi obſtetricante ſecuri Vulcania in lucem edi potuerit, illa verò Entia minus periculoſo partu nec ruptis cerebri panniculis per ſolam vocem in apertum erumpant. Sed exemplis horum generationem illuſtriorem reddamus. Chimæra Ens rationis eſt, πρόσθε λέων, ὀπιθέντε δράκων, μεσσόντε καὶ χίμαιρα. Libet interdum Græcos verſus intertexere, ut hirudinum in morem biſulcam quoque mihi linguam eſſe ſciatis. At ubi quæſo terrarum tale monſtrum paſcit aliàs monſtrifera tellus? Nuſquam. At quod nuſquam eſt, vel ipſo Auguſtino Theologo teſte, non eſſe putandum eſt. Fingit tamen hoc Ens ratio, ac ſi eſſet, & ex ſimplicibus, quæ natura committere exhorruit, audacula unum facit. Tenebras quæ mens concipiat? cum omnis cognitio intellectualis à ſenſu originem ducat, hæ verò in ſenſum non incurrant, ne quidem

Quomodo Entia negationis formentur,

Quomodo Privationes

aquilæ

aquilæ, aut Epidaurij serpentis, nisi forte eas in Luna sedens Menippus oculis assequatur, quoties terræ umbram illa excipit, aut animæ, quæ in specu Platonico rerum umbras pro rebus admirantur. Mens tamen nostra ut eas concipiat, nescio quam illis formam spissam, caliginosam & nigricantem inducit, ut sub hac saltem imagine apprehendat, quas sub propria concipi impossibile erat. Iam verò Genus & Species quid sunt? Non sunt. Vult tamen ea esse mens, & dum in animalis natura meditabunda hæret, eam leoni, equo, pisci communem esse observat, imò ut communis sit ipsa facit. At neque ex hoc altero mentis conceptu quicquam rebus solidi aut perfectionis accedit. Nec enim rectius valet animal si genus esse fingas, nec pejus, si non fingas. Profectò lamiarũm artes exerceri putes, & magicos vultus pro veris reponi. Vti enim illæ spectris solummodo & præstigijs nos ludunt, quoties Æneam, Hectorem, Andromacham oculis spectatorum sistunt, ita & mens nostra verè præstigiatrix est, & dum circa horum Entium non entium pro-

quomodo secundæ notiones pressè sit dictæ.

ductionem ingeniosè somniat, Morphei domum adornat, & novam rerum cudit Metamorphosin. Scilicet post creatum à Deo hoc universum illa quoque potentiam suam explicare voluit, & creatoris sui æmula novum quasi orbem meditari, in quo aliud creaturarum genus non invidendam prioribus essentiam, hoc est fictam & exanguem prorsus sortiretur.

Quanta horum Entium sit fœcunditas, Quanquam autem aut nulla, aut ficta solum huic Enti sit essentia, tanta tamen hoc ipsum fœcunditate nascitur, ut cum alijs omnibus rebus definitus sit in natura quoad speciem numerus, huic sine fine ac modo nasci datum sit. *& quæ ejus causa,* Causam hanc esse autumo, quod ea omnia, quæ in natura generantur à primæva creatione legem hanc acceperint non multiplicandi ultra species; quæ verò rationis sunt Entia in infinitum augeri & multiplicari possint, utpote nullis Creatoris sui legibus adstricta, uti numero semper unitatem addi posse tradidit Aristoteles, & lineam in infinitas partes resolvi. Ea enim vis soli inter omnes creaturas menti concessa est, ut supra seipsam reflectatur; & de

& de cogitatione cogitationem formet, planè uti à Sole parelius, ab hoc ipso alius refulget parelius, ab iride iris, ab hac tertia iris; aut uti projecto in aquam lapillo circulos posteriores ex prioribus nasci videmus. Nomen cùm finxit mens, subjectum esse concipit, subjectum speciem esse dicit, hanc terminum facit, terminum extremum vocat, hoc majus vel minus extremum, hoc causam cognoscendi. Enunciationem ubi fecit ratio, finitam esse concipit, finitam categoricam judicat, supra hanc universalitatis conceptu reflectitur, ex hoc puram Enunciationem elicit, hæc porrò meditanti propositio fit, hæc definitio, hæc ipsa principium vel conclusio demonstrationis; atque ita meditando finem suæ meditationis non habet; sed uti araneæ ex tenui ac gracili corpusculo telas indesinenter trahunt, ita dædala architectrix ratio ex semetipsa imagines alias supra alias format fingitque.

Sed tempus est, ut de horum Entium dignitate, antiquitate & commodis nonnihil dicam. Sed confusè hæc omnia, ne aciem instruere videar, aut

ulmos in quincuncem digerere. Profectò dignum & excellens aliquid sit oportet, in quo occupari superis, inferis, cœlestibus, terrestribus, & inter hos sapientissimis, doctissimis, sanctissimis non indigna res visa fuit. Ab ipso Iove, quia auspicatum hoc, ordiar. Etenim ij, qui de rebus divinis disputant, & Deum, quem universitas non capit, tribus solent explicare chartis, quoties objecta scientiæ divinæ definiunt, inter alia Entia scitu possibilia, quæque unico intuitu novit Deus, etiam hæc ipsa entia rationis locant. Tota Angelorum cohors, quoties peccatorum nostrorum recordatione afficitur, toties Entia privationis meditatur. Ipsi Dæmones quot peccandi formas, quot nocendi artes instillant, tot ἀνομίας fabricant. Verum (ut ad Homeri exemplar relictis superis ac inferis in terras dimigrem) quotusquisque mortalium est, qui non in his entibus versari amat, sive dormiens aureos montes somniat, sive vigil optat nec invenit. qualis fuit Micyllus ille Lucianicus, cui nisi galli cantus dives illud & aureum somnium abrupisset, non

Quæ Entium rationis sit dignitas.

erat cur aliam optaret felicitatem. Plaustra mendaciorum quoties congeri auditis, toties plaustra horum entium vectari credite, quorum agaso est fama. Qui stupendis ac prodigiosis gaudent eventibus vel audiendis vel narrandis, cui quæso arti, quam huic nostræ operam locant, cujus tanta est suavitas, ut quo à vero absunt longiùs, eò & credantur lubentiùs & jucundiore pruritu titillant aures. Pontificij quam suaviter sibi blandiuntur, dum pœnarum in purgatorio tempora velut clepsydra metiuntur. Alcumistæ, qui novis & arcanis artibus rerum species vertere moliuntur, Ens illud rationis sibi fingunt, cujus rem invenire etiamnum desiderant. Adde his quadraturæ circuli investigatores anxios, eosque omnes, qui esurire malunt, quam non fingendis Entibus operam dare. Plato quam altum sibi sapere videtur, dum Ideas cogitat, & equinitates, bovinitates & asineitates suas contemplatur. Et Aristoteles dum motores orbium facit intelligentias. Poëtæ si in hac arena se non exerceant, minus poëtæ, hoc est, nimis serij videbuntur. Tota Ilias &

Odyssea quid habent, quam eruditam horum entium farraginem, à quibus tamen ita inclaruit iste nugarum pater, ut de patria ejus contenderint,

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamis,
Ios, Argos, Athenæ.

Virgilius, qui Æneidem suam filis Homericis texuit, quam feliciter sæpè mentitur, quum Æneam per Elysium nemus ad superos reducit, sed eâ portâ,

Quà falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

Transmutationes scripsit ingeniosissimus Naso. Sed hæ ferè omnes entia negationis sunt. dico ferè, nam cum cæcitatem Tiresiæ, & detractam Marsyæ cutem, & sine veste Dianam canit, Entia privationis facit. Sine his quoque Entibus vix quicquam jucundi ac faceti habent Vatum monumenta. Quis ille γελωτοποιὸς Vulcanus, qui sola recti incessûs privatione querulæ Iunoni risum movit? quis Silenus, Pan, Priapus, Satyri, Najades & Hamadryades, tantum ad jocos & facetias comparata nomina? Hujus certè ordinis sunt & ociosæ mentis erudita figmenta,

quæ

quæ quantum æstimaverint prisci, vel ex hoc uno patet, quod vastam cœli machinam, cujus periculosissimus foret lapsus, ficto Atlante, hoc est, Rationis Ente libraverint. Quod si ea intueri libeat Entia, quæ vocabulis technicis exprimi solent, jam Palæmonem, Didymum, Donatum, ac vetustissimos sapientię magistros, Socratem, Platonem, Aristotelem, Themistium, Theophrastum, totamque Philosophophorum turbam in medium producam, qui ex his Entibus æternam nominis memoriam consecuti sunt. Et si sacri magis placent, Augustinus, Damascenus, Hieronymus, & Chrysostomus de his ipsis præcepta dedere. Ex quibus de horum Entium antiquitate judicium quoque ferre licet. neque enim χθὲς καὶ πρώην nata sunt, sed cum antiquissimis Philosophis nativitatis suæ supputant primordia. Promethei sæculum nostis. At huic Plato in Philebo laudem tribuit inventorum præceptorum Logicorum. Et verisimile omninò est horum Entium ope disputasse acutissimum Salomonem. Quanquam verò Pythagoræi, teste Aristotele, nulla

antiquitas,

lib. 13. Metaph. cap. 4.

nulla vi Dialectica instructi philosopharentur, tamen ex horum secta fuit Empedocles, qui Rhetorum artem his notionibus instruxisse perhibetur. ut nihil jam de Chrysippo dicam, qui plures de rebus Logicis conscripsit libros, quam Sol anni spacio conficit parallelos.

necessitas & utilitas, Cum autem Deus, Natura, Ratio nihil frustra faciant, sed suos singulæ sibi proponant fines, etiam operæ precium erit videre, quid adhæc rerum imitamina Rationem impulerit. Ac primò quidem innatæ nobis cupiditati, qua in cujuslibet scibilis scientiam fertur intellectus satisfactum oportuit. Parum enim menti visum fuit, si rerum solum cognitioné adipisceretur, in ipsas quoq; negationes ac privationes aciem curiosa intendit, quas cùm per se nosse non posset rebus ipsis assimilavit. Deinde cum res in natura omnes pro innata sibi virtute suos edant effectus, Intellectus quoque noster, ne degener habeatur mundi accola, suæ quoque potentiæ documenta dare voluit. Accedit, quod subinde ea fingere necesse habeat mens, ut res minimè distinctas

distinctè concipiat, cum aliter earum sibi parare notitiam ne possit quidem. Quid? quod per omnes scientias ac artes sese diffundat horum Entium utilitas usque adeò, ut sine his tenebræ illæ sint, ingeniorum tortura, atque inordinata rerum congeries. His sermo noster à barbarie & vocum stribiligine tanquam à ferrugine ferrum vindicatur. Iamque dudum miserè occidisset Priscianus, nisi irruentes in ipsum barbarorum insultus sustinuisset Grammatica. Ab his eam capit vim Rhetorum dictio, ut vel cœlo possint deducere Lunam, & regum flectere supercilia. Hujus ordinis sunt Exordium, Propositio, Narratio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio, quæ amplissimum dicendorum exercitum disponunt. Duces Alexandri Magni mihi enumerare videor, aut eos, qui Agamemnoniam classem διεκόσμεον ἔνθα, καὶ ἔνθα. Rursus Græcisare incipio, quia de Græcis fortè loquebar. Quid toties Romanorum rostra, detinuit, flexit, terruit? hyperbole fuit, exclamatio fuit, συμπλοκὴ fuit, apostrophe fuit. At hæc Rhetoricorum pul-

tum respectu scientiarum in genere tum in specie respectu dictionis congruæ & ornatæ,

pam

pam sapiunt. Ij qui cœlum, quam terram intueri malunt Astronomi, ut verè ἄνθρωποι sint, hoc est ἄνω ἔχοντες τὴν ὦπα, sæpè in quibus cœli regionibus versentur ignorabunt, nisi prius ejus spatia per imaginarios circulos distinxerint. Hi ipsi, ne fortè præscriptos sibi limites excedat Sol, fasciam, quam Zodiacum vocant, qua eundum illi sit, designant, & ne quatuor anni tempora præposterè currendo confundat, quo ordine currendum illi sit, monstrant, primò per Arietem, mox per Taurum, inde per Geminos, & ita deinceps, quæ tamen omnia ipse, de quo modo dicebam in Luna sedens Menippus, tantoque primo mobili vicinior, nunquam sibi visa esse constanter affirmabit, vel per ipsum Δία. Geometræ ἐπιχθόνιοι verius quam ἄνθρωποι, suam materiæ quantitatem sola ratione suffurantur, quam cum materia auferre malunt fures nostri, vixque ullam demonstrationem expedire audent, nisi alphabeto angulos omnes, aut circulorum diametros, ac linearum terminos tanquam præsidiarijs militibus munierint. Nec tamen hæc commenta quisquam

Necnon Astrologorum.

Geometrarum.

in

in fundis agrorumque dimensionibus unquam repperit; sive longitudinem, sive latitudinem, sive profunditatem eorum spectes. His nostris Entibus instructus circulos suos in arena conscripsit Archimedes, & Geometriæ elementa expedivit Euclides, apud quem hypothesis, apodixis, figura, συμπέρασμα, definitio, artis instrumenta sunt, quæ in Logicam suam transtulit φιλογεωμέτρης Aristoteles. Arithmetici his destituti stipem petant oportet, apud quos numerorum distinctio, variæque horum affectiones utramque paginam faciunt. Etenim quæ extra mentem sunt multa sunt; & dum multa sunt, nec binario magis quam ternario, aut quaternario definiuntur. Quæ itaque hic paris, imparis, divisoris & divisi numeri sunt notiones à mente solùm dependent. Metaphysica utcunque aliarum scientiarum sit princeps, tamen secundarum quoque notionum adminicula non aversatur; præcipuè cùm de rerum unitate distinctionibusque philosophatur. Theologi verò, cum quibus aliqua mihi intercedit cognatio, quàm sine horum Entium cognitione talpæ

Arithmeticorum.

Metaphysicorum.

Theologorum.

talpæ ſunt, quàm in Scholaſticarum diſputationum lectione hoſpites. Quoties his ducibus deſtituti in principia impingunt, quoties ſub veritatis ſuppato falſum ſibi obtrudi ſinunt, quoties perperam definiunt, dividunt, diſcurrunt, reſolvunt, ordinant, ab horum ſcientia imparati. Idem de Iureconſultis, Medicis totoque Philoſophorum ordine dictum putate. Nunquam Plato hominem implume animal ac bipes definiviſſet, aut animam numerum dixiſſet, si definitionis modum probè noviſſet. Nec Iureconſulti (quod ipſorum pace dictum volo) Iuris præcepta partiti fuiſſent in tria hæc: Honeſtè vivere, alterum non lædere, ſuum cuique tribuere, ſi ad legitimæ diviſionis, quæ membra coincidere non patitur, leges attendiſſent. Et cur ſe ridiculum præbuit ſuis argumentationibus Chryſippus, cur veteres Phyſicos toties incuſat Ariſtoteles, niſi quia δι' ἀπαιδευσίαν hallucinati ſunt? Quare unum hoc ad horum Entium commendationem & laudem addam, quod meo judicio feliciſſima ſint omnium, quas Sol adſpectat creaturarum. Nam cum alijs

Iureconſultorum Medicorum, &c.

quanta donique horum Entium ſit felicitas.

alijs rebus sua sit miseria, suus labor & calamitas, hæc nec agunt quicquam nec patiuntur. Cœlum utcunque corruptionis expers sit, tamen perpetuò motu moveri necesse habet. Elementa mutuis pugnis occidunt. Mixtorum alia putrescunt, alia uti metalla igni & flammis torrentur, alia senio confecta tabescunt, uti plantæ, alia mactantur, jugulantur, secantur, aut ad stivam ac rhedam ablegantur. Hominum verò alij corporis morbis languent, alij ira, invidia, metu, spe, desiderio lancinantur, aut fament aut sitiunt. At nostra hæc Entia ætatem agunt lætissimam & ab omnibus malis immune domicilium inhabitant. Etenim cum in mente sola, cui in natura contrarium hostem non dedit Deus, velut umbræ volitent, nec extra eam reperiuntur, nullis contrarijs qualitatibus infestari queunt, & cum corpora non sint οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσι αἴθοπα οἶνον. Quod si tamen sub imagine Martis belligerari, Invidiæ dolere, Fortunæ mutari, & claudicantis Vulcani misera quædam videantur, omne hoc rationis quoque esse credito & imaginarium prorsus. Et

licet

licet pereundum aliquando ipsis sit, nulli tamen hosti succumbunt, sed menti, cui essentiæ suæ principium ac originem, eidem quoque mortis ac interitus sui caussam debent, denuò ubi illa volet vel in instanti ac nullo negocio renascitura.

Atque hæc quidem de Ente rationis dicenda habui, quod essentiam non nisi precariò habet, & in toto hoc Vniverso nusquam apparet. Dixi, fateor, non eo sermonis ornatu, quo de rebus splendidis ac præclaris dicere solent oratores, neque enim hoc argumenti patiebatur morositas, aut ea gravitate, qua de regni rebus oratum veniunt Principum legati, sed adhibito aliquo voluptatis & festivæ dictionis auctoramento. Vt enim nihil nugacius, quam res serias nugatoriè tractare, ita nihil festivius quàm ita tractare res humiles, imò penè nugas, ut nihil minus, quam nugatus fuisse videare. Si tamen ea quæ dixi displicent, uti catapotia nauseantes solent pueri, expuite. Dixi.

FINIS.

GRAMMATICALE BELLVM.

Nominis & *Verbi* Regum,

De principalitate Orationis inter se contendentium, nuper editum à R. D. Andrea Salernitano, Patricio Cremonensi.

GRAMMATICÆ provinciam cæterarum omnium, quæ ubique terrarum fama celebres sunt, pulcherrimam, felicissimamque esse, nemo fermè vel mediocriter eruditus est qui ambigat. Quippe cum amœnitate situs, salubritate cœli, frugum omnium copia, rebusque alijs, quibus mortalis hæc vita carere non debet, nulli cedat, tum illustrium virorum nutrix semper extitit & alumna. Sicuti enim ætate hac, ita priscis etiam temporibus inviolabiliter observatum fuit, ut quicquid ubique gentium (Barbaras & desides nationes semper excipio) gigneretur ingenij bonę indolis, alicujusve spei

ve spei, eò sanctissimis imbuendum disciplinis mitteretur: ex hac siquidem ad subliminiores regiones, beatioresque habitationes Dialecticam scilicet, Philosophiam, Theologiam, cæterasque illis similes provincias unicus aditus patet: & nisi eam peragraverit, in illarum sacraria minimè quis valeat penetrare. Quæ quidem licet tanta polleat amœnitate, & rerum copia, est nihilominus altissimis circumdata montium cristis, & inaccessis eousque circumsepta Alpium jugis, ut nisi peritum habeas itineris ducem, ad ejus plana, cultaque nunquam valeas pervenire. Fuit proinde, ut & nunc est, ejus provinciæ regibus laudabilis & pius mos, ne mortalium genus tam necessario bono privari queat, ex suis militibus veteranos (quos pædagogos vocant) in omnes mundi partes dirigere, qui tenerioris ætatis adulescentes (nam adulti & provectiores haud facile disciplinam recipiunt) ad ipsa usque regum palatia incolumes perducant, ubi & Latiæ & Cecropiæ Minervæ artes eruditi prædictas, postea sublimiores regiones scandere valeant, & expeditius penetrare. Ibi

Græci

Græci omnes, Latinique, quos vel propria ſcripta, vel aliena celebrant monumenta, tyrocinia ſua prima exercuere, ibique edocti, atque inſtructi, tantis poſtmodum floruere geſtarum rerum præconijs, ut viventes ætatis ſuæ hominibus maximo ad virtutem fuerint adjumento: & vita functi, poſteris tanquam extenſo digito, recti ad laudabilem vitam callis ſemitam demonſtrarint. Provincia hæc itaque licet unica ſit, & individua, geminos tamen habet qui in ea imperent, potentiſſimos reges, *Verbum*, ſcilicet & *Nomen*, & prior quidem *Amo*, poſterior verò *Poëta* nuncupatur: qui diutiſſimis temporibus tanta ſimul regnavere concordia, ut in conficienda oratione ex qua utriuſque imperij vectigal omne conſiſtit, nullum unquam diſſidium, nulla diſſenſio, nullum denique litigium inter eos fuerit auditum. Nihil autem in omni grammaticæ ſolo gignitur oratione præclarius, nihil dignius, nihil ſalubrius, quæ jucundiſſimis compacta florum coloribus, pulcherrimis ornata rerum figuris, ac ſuaviſſimis redimita roſarum nexibus, tantæ eſt auctoritatis & virtu-

tis, ut cum mortales omnes, (modò rectè apteque peroretur) in sui admirationem trahat, tum à dijs ipsis quicquid voluerit, valeat extorquere. Vnde est illud Euripid. dictum, Omnia conficit oratio, quæ hostile ferrum conficere non potest. & Pyrrhus plures à Cygnea oratione quam à se armis urbes captas dicere consueverat.

In hac igitur regum concordia, cum Grammaticæ totius res optimè procederent, feliciquc prosperarentur successu, accidit, ut orta inter eos ex parva causa dissensione, cuncta tumultibus, & inexpectatis bellorum anfractibus involverentur. quid enim non faciant vinum, & immoderatius sumptæ epulæ? Tantam animorum conjunctioné unius convivij ebrietas, in eas impulit utrunque Regem inimicitias, ut immoderata dominandi libidine, tanquam silvestres tauri, asylo acti propria regna, & tam nobile Grammaticæ imperium penè everterint.

Propositio. Referam autem quonam pacto gesta sit res, ut sciant omnes, nullum esse tam arctum amoris vinculum, quod regnandi libido non solvat. Quapropter

Dionysium

Dionysium seniorem dicere solitum ferunt, ab amicis etiam cavendum esse ei qui præsit, quando ignarus non sit eos imperare malle quam servire.

Cœnantibus itaque aliquando prædictis Regibus in medio æstatis fervore, secus placidissimum & perennem fontem, cujus ripas undique virides fagi & altissimæ platani opacitate eximia adumbrabant. Postquam abundè ventri factum est satis, cùm incaluissent omnes mero, orta est inter eos quæstio, cujusnam partes in conficienda oratione potiores censerentur. Et *Verbo* quidem digniorem locum sibi ascribente, acriter resistebat *Nomen*, asserens sine se stare orationem non posse, ex seque procedere, quòd intelligibilis habeatur, & grata. Quid enim (ajebat) facis tu in oratione sine me? si paululum præsentiam meam subtraxero, non secus te intelligant audientes ac mutum loquentem: confice illam paulisper sine me, fac ut sciant audientes quid tibi velis, certè nisi ipse interpres accedam, vel ipsa intentionis tuæ primordia nullus valeat penetrare. Sed & illud notari est dignum, quòd quò te antiquior sum,

Topographia.

Occasionē belli insinuat.

Oratio Regis nominū Poëta.

eò etiam dignior debeo comprobari. Quis verò nesciat fuisse prius *Nomen* quam *Verbum*? aut quis non intelligat *Nomini*, quam *Verbo* vetustiora adesse exordia? Deum certum est fecisse omnia: quòd si omnia, utique & *Verbum*. Deus autem *Nomen* est, non *Verbum*. Igitur à *Nomine* facta sunt omnia, etiam ipsa oratio. Legisti ne aliquando, Inter natos mulierum non surrexit major Ioanne Baptista? Dei hæc est sententia. huic refragari, minimè tibi fuerit fas. Si Ioanne nullus est major, Ioannes autem est nomen ejus, & cui nomen erat Ioannes, apparet certè nihil majus *Nomine* posse reperiri. Sexcenta sunt testimonia quæ possint afferri, quibus luce clarius diffinitur, sicut dignitate, antiquitateque, ita & auctoritate *Verbo* longè *Nomen* esse præstantius: quæ omnia sponte prætereo, ne verbositate nimia, non causa, *Verbum* ipsum videar superare.

Responsio regis verborũ Amo. Plato lascivos Poëtas urbe pellendos dicebat.

Mirabar, respondit *Verbum*, ò *Poëta*, quòd te Plato ille divinus sua ejecisset Republica: nunc animadvertens quanta impudentia, temeritateq; divinas auctoritates tuis ineptijs involvas, sapi-

entiſſ. Philoſophum rectè judicaſſe ſatis animadverto. Nam niſi te ea, quam conſtituebat, Rep. exſibilaſſet: cùm alijs multis, tum falſis religionibus, portentoſiſque dijs omnium civium tuorum mentes pervertiſſes, quid enim non audeat tua arrogantia, tua mentis elatio, quando poſſeſſa à me diutiſſimo tẽpore prioris loci in hac provincia dignitate, vel cum fictis inverſis & intortis ſacræ paginæ teſtimonijs exturbare me conaris? Enimvero ne ſolus literas ſcire videare, manifeſtiſſimis & planiſſimis ejuſdem paginæ dictis auctoritatem meam conſervabo. Proferam autem ipſum veteris ſcripturæ caput, ubi dicitur, In principio erat verbum & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. arrige aures, cur faciem caperas? Deus inquit erat verbum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Non igitur *Nomen* fecit omnia ſed *Verbum*, Deus autem erat verbum non nomen: ſed & verbo Domini cœli firmati ſunt & omnis virtus eorum. Quid igitur dices? non eſt quod te divinis tueare teſtimonijs, quæ pro me ſtare, tibique adverſari intellexiſti.

Ioan. 1.

quod tibi est nomen? Poëta respondes. quid autem aliud est poëta, quàm nugigerulus, nugivendulus, fabularum inventor, scelerum magister, loquax, nugax, mendax, ebrius, & fatuus? qui vera invertas, falsa ingeras, totumque orbem garrulitate inficias & perturbes, qui loquacitate tua tantam tibi apud imperitum vulgus auctoritatem usurpes, ut cum clarissima verborum progenie de dignitate audeas disceptare. Quid ex te habent unde ad virtutem incitentur adulescentiores, quos stultè satis erudiendos parentes eorum tibi tradidere, nisi adulterum Iovem, zelotypam Iunonem, meretricem Venerem, mœchum Martem, reliquaque tuæ sapientiæ præclara commenta: qui cùm plus justo aliquantulum biberis, tanquam deo non mero plenus ad instar larvati, ceritique, cœlum terræ, terram cœlo audeas permiscere.

Adhæc ira vehementiore excandescens Rex Poëta, ignominiamque ac jactata de se probra ferre non valens, ô improbum (inquit) caput, talia de nobis temerario ore dicere præsumsisti? simulque arreptum poculum in illum *Responsio Poetæ.*

furibundus immisisset, ni ex circunstantibus quidam apprehensam ejus dextram ab ictu divertisset. Minimè dubium est, quin irritatis utrinque animis ex verbis ad verbera, vulneraque deveniendum fuerit: nisi intervenientes seniores, & saniores viri utrunque Regem furore ebrium in suas ædes reduxissent.

Sequentis diei acta commemorat. Quò cùm postridie ambarum partium studiosi convenissent, maxima apud omnes de pridiana contentione disputatio habebatur. Lacerabatur præcipuè inter nomina regis verborum maledicentia, major eorum pars, & juniores præcipuè mirum in modum fremere, malo domandam regis *Amo* loquacitatem dicere, docendumque illum amplissimam *Nominum* majestatem nunquam contumeliæ fuisse opportunam; & licet ætate provectiores, & Terentius præcipuè, qui ibi tunc aderant, suaderent nihil præcipitata sententia fieri debere, & Omnia consilio priusquam armis sapienté experiri oportere. *Terentius.* Tantus nihilominus fuit omnium *Nominũ* cum suo rege ad arma consensus, ut in eam frequenter sit itũ sententiã, omnib.

Verbis

Verbis continuò bellum indici debere.

Miſſo igitur tubicine ad regem *Amo*, inimicitias, bellumq́, manifeſtum confidentiſſimis animis denuntiarunt. Nec ſaniora quidem apud *Verborum* regem agitabantur conſilia, ad quem convenientes ſuæ partis ordines omnes, longa diſceptatione agebant de retinenda in Grammaticæ regno *Verborum* dignitate, deque deprimenda *Nominum* præſumptione, cùm interim ſuperveniens *Poëta* regis nuncius de bello, quæ ſibi mandata fuerant, diligenter expoſuit. Enimvero læto ſe animo accipere illis reſpondentibus, ad belli cogitationes verſi ſunt omnium animi.

Verborum Regi bellum indicitur.

Miſit itaque *Verborum* Rex tubicines, & nuncios ſuos ad omnes nationes, & gentes, quæ ſuo parebant imperio, juſſitque ut cuncti armis idonei ad conſtitutam diem adeſſent.

Legatio Regis verborum.

Omnium autem primus adfuit Adverbiorum dux Quando, cum centurionibus ſex, videlicet Vbi, Quo, Vnde, Qua, Quorſum, & Quouſque. Quos ſequebantur manipulares ſui, & ſub primo quidem hi erant, Hic, Illic, Iſtic, Intus, Foris, Ibi, Ibidem, Sicubi, Necubi

Adverbia localia, interrogativa cum ſuis reſponſivis.

Vbi. cubi, Alicubi, Alias, Alibi, Vſquam, & Nuſquam. Sub ſecundo: Huc, Illuc, Iſtuc, Intro, Foras, Aleo, Nequo, Ali- *Quo.* quo, Siquo, Illo, Eo, & Eodem. Sub tertio: Hac, Illac, Iſtac, Alia, Aliqua, *Qua.* Nequa, Illa, Ea, & Eadem. Sub quar- *Quorſum.* to: Horſum, Illorſum, Iſtorſum, Introrſum, Extorſum, Dextrorſum, Siniſtrorſum, Aliorſum, Aliquorſum, Sur- *Quouſque.* ſum, & Deorſum. Quintum ſequebantur Hactenus, Huculque, Eouſque Vſquemodo, & Vſquenunc. Sextus *Vnde.* centurio ſignum ferebat manu propria, ibatque medius omnium, ita ut duo præcederent ordines, ipſe ſequeretur, tres clauderent agmen. Multa alia Adverbia antecurrebant, quædam procedentium acierum tegebant latera, illa itinera explorabant, hæc curabant ne ordines interrumperentur, quorum nomina hæc ſunt: Peregre, Pone, Super, Supra, Intra, Extra, Citra, & Vltra: cum alijs pluribus.

Aliarum ſignificationum adverb. Venere poſt hæc alia Adverbia, qualitatis, quantitatis, & numeri: cum quibus erant Adverbia jurandi. ut ædepol, enimvero, ecaſtor, mehercule, mediusfidius, & profecto. Adverbia

vocandi,

vocandi, ut heus, & o. Respondendi, ut hem. Ridendi, ut ha ha he. Negandi, ut minimè, & nequaquam. Qui quidem Nequaquam licet strenuus in bello esset, & diu exercitatus, omnium nihilominus mendacissimus habebatur & fallax, nec nisi coactus verum fateri didicerat, hunc & Græci Olophanta appellabant. De hoc Nequaquam truci & mala bestia, plura essent dicenda: quæ quoniam liberæ non sunt voces, volentes omittimus, id potissimè persuasum habentes, superfluum esse, lupum ovibus cavendum nunciare. Omnia hæc Adverbia triplici muniebantur armatura, ferebantque pro scuto Speciem, pro lorica Significationem, pro ense Figuram.

Ridiculum de adverb. Nequaquam.

Accidentia adverbior.

Multæ aliæ nationes *Verborum* venere in auxilium regis sui, videlicet natio Indicativa, Frequentativa, Meditativa, Desiderativa, Invitativa, Diminutiva, & Denominativa, cum copijs non spernendis. Affuere etiam fortissimi satrapæ Anomali, qui latè dominabantur in confinibus Grammaticæ, bellicosissimi quidem, sed qui nullo possent ordine contineri: eorum nomina

Enumeratis adverb. nunc auxiliarē turbam verborum explicat.

Ingeniosè Anomala verba describit.

mina hæc sunt, Sum, Volo, Fero, & Edo, quibus concessum à rege fuit, ut in quocunque castrorum vellent loco sua figerent tabernacula, modò inter milites nullum tumultum concirent.

Post hos advenit natio verborum Defectiva, distincta, & pulcherrimè per turmas ordinata, videlicet, Memini, Novi, Cœpi, & Odi. Item vale, salve, aio, inquit, inquam, faxo, cedo: omnes armati, & ad pugnam animis præsentissimis, quæ quidem sequebantur omnia verba Activa vestita in o, & Passiva in or. Neutra quoque cum Deponentibus, Communibus & Impersonalibus, cuncta diversorum idiomatum, & variarum linguarum: erantque armata generibus, temporibus, modis, speciebus, figuris, personis, & numeris.

Defectiva verba.

Quintuplicia verborum genera adfert.

Accidentia verborum enumerat.

Congregato hujusmodi exercitu Rex *Amo* omnes copias deduxit in latissimos campos Conjunctionum, in loco quodam qui dicitur Copula, ibique castrametatus est juxta flumen Disjunctivarum, nomine Sive: divisitq; omnia sua Verba in quatuor Conjugationes, unicuique tribuens in castris proprium locum, exceptis quibusdam familiaribus

Topographia est castrorum Regis Amo.

Coniugationes verborum iiij.

familiaribus verbis, quibus injunctum fuit, ut sarcinas ferrent Infinitivorum, quorum hæc nomina sunt, Incipit, Desinit, Debet, Vult, Potest, Iubet, Audet, Nititur, Tentat, & Dignatur. Vltima omnium venére in castra quædam Verba maximæ auctoritatis, ut Pluit, Ningit, Fulgurat, Tonat, Fulminat, & Advesperascit, trahentia post se cohortes fortissimorum militum suorum. Sed & Gerundia cum Supinis relictis Nominibus transfugere ad Verba.

Verba exempta actionis recensset.

Audiens verò *Nominum* Rex *Poëta*, quanta contra se præparassent adversarij sui, veritus ne subita vi aliqua ingruente opprimeretur, si imparatus tantarum virium impetum expectaret, omnibus imperio suo subditis indixit, ut quam primum fieri posset, armati & instructi pro viribus adessent. In cujus auxilium utpote propinquiores primi affuere Pronominum duces, Ego, Tu, Sui, consanguinei ipsius regis, & ex eodem Arsacidarum sanguine procreati, cum quibus erant Meus, Tuus, Suus, Noster & Vester, Nostras & Vestras, Ille, Ipse, Iste, Hic, & Is. Omnia autem Nomina divisa erant in plures cuneos, & sub

Enumeratis copiis verborum, auxiliarē nominum turbam commemorat.

Eleganter numerum Pronominum insinuat.

& sub variis signis centuriata. Aliqua quippe erant Primitiva, alia Derivativa, aliqua Relativa, quædam Possessiva, quædam Gentilia.

Articulos enumerat. Venêre insuper tres Articuli pugnacissimi & longo belli usu exercitati. Primus erat, Hic, Hæc, Hoc. Secundus, Hic & Hæc. Tertius, Hic & Hęc & Hoc: qui speciebus, generibus, numeris, figuris, personis, & casibus armabantur. post hos, duces magni Relativorum, Quis, Quæ, Quod vel Quid, eisdem se castris junxere, & erant ij Referendarij generales regis nominum in omni suo regno, cum quibus fuere omnia relativa, & substantiva distincta in duas turmas, videlicet Identitatis & Diversitatis. In prima numerabantur, Is, Suus, Ipse, Sui, Ille, & Idem. In secunda, cæter, alius, reliquus, & alter. Princeps Relativorum accidentium erat Qualis, cum quo militabant Quantus, Quot, Quotuplex, Quotenus, Quotifariam, Cujates, & Cuigena.

Accidentia pronominum explicat.

Varia Relativa adducit.

Mira ingenii industria præpositiones Venit etiam Regina Præpositionum Ad, cum qua erant Ab & In, conjunctæ Nominibus casualibus, ducebantque secum tres phalanges strenuorum militum

militum. In prima erant, A, abs, cum, coram, clam, de, è, ex, pro, præ, palam, absque, tenus, servientes ablativo casui. In secunda fuere, Apud, ante, adversus, cis, citer, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, prope, secundum, post, trans, ultra, præter, supra, circiter, usque, secus, penes, omnes servientes accusativo casui. In, sub, super, & subter, serviebant utrique casui, ablativó scilicet & accusativo. Sub signis tertiæ phalangis militabant, Di, dis, re, se, an, & con. eratque eorum proprium officium compositioné facere in usum militum: nanque tunc dies quadragesimæ erant. Atqui nomina omnia in suas acies distributa pulcherrimo ordine procedebant, videlicet Substantiva, & similiter Adjectiva, Propria, Appellativa, & Partitiva. Post quæ comparativa, superlativa, possessiva, patronymica, gentilia, numeralia, & multiplicia: singula eorum distinguebantur per declinationes quinq;, scilicet primam, secundam, tertiam, quartam, & quintam: quorum arma erant species, genera, numeri, figuræ, & casus.

in tres turmas dividit

Ablativi.

accusativi.

Utriusque.

Inseparab.

Varia nomina enumerat.

Accidentia nominum.

Descriptio castrorum regis Poëta. His igitur omnibus in unum coactis, rex *Nominum Poëta* copias & ipse suas deduxit in eandem planiciem Conjunctionum, posuitque castra ab altera parte prædicti fluminis Sive, ita ut tantos exercitus unicus divideret alvéus fluminis, unde & fiebat ut inter aquatores non levia interdum prælia inirentur: nunquam tamen totis copijs in aciem descensum est, prohibentibus id utriusque partis regibus, quoniam necdum ad pugnam necessaria omnia parata intelligebant.

Vterque regum Participium in suas partes trahere nitebatur. Satagebatque uterque eorum Participium in suas partes traducere. Erat verò Participiũ maximæ in tota Grammaticæ provincia auctoritatis, & post reges potentia & dignitate planè primus: qui in quancunque partem cum suis viribus inclinasset, hauddubie victoriam secum trahere posse videbatur. Quapropter non tam *Verbum* quàm *Nomen*, ut hunc sibi adjungeret, nihil intentatum prætermittebat.

Epistola regis Nominũ ad Participium. Præoccupans autem *Nominum* rex *Poëta* hujusmodi ad illum literas dedit. Non arbitror te præterire frater mi, quanta insolentia, quo animi tumore contra

contra me *Nominumque* dignitatem insurrexerit *Verborum* rex *Amo*, quave temeritate conficiendæ orationis primas partes sibi usurpare præsumat; propter quod, licet inviti, arma sumere & copias cogere coacti sumus, ut illius confusa superbia, auctoritatem nostram illibatam conservare valeamus. Enimvero cum optimè scias quantum *Nominum* gentibus debeas, quæve ab illis acceperis beneficia, feceris pietate & fide tua dignum opus, si communem existimationem, communem rem, communes spes, nobiscum protecturus cum tuis te legionibus nobis adjunxeris: nam everso *Nominum* statu atque imperio, nihil est quod in Grammaticæ solo tutum tibi possis arbitrari. Vale, & quantum potes tuum festina adventum.

Scripsit verò & rex *Amo* ad Participium in hæc verba. Non me latet amice carissime, sollicitari te maxima instantia ab adversarijs nostris, ut contra nos bellum gesturus secum in campum descendas: & licet pro tua prudentia nihil temerè te gesturum confidamus, necessarium tamen duximus admonere *Epist. regis verborum ad Participium.*

& hortari te, ut mente reputes, quæ à nobis habeas commoda, quanta ex *Verbis* dignitati tuæ fiat adjectio: & licet minutula quædam à *Nominibus* accepisse videaris; potiora, amplioraque nihilominus sunt, quæ tibi à nobis tribuuntur. Iustius itaque feceris, si non nos modò, *Verborumque* imperium, sed te ipsum tuasque res defensurus, ad felicia hæc nostra perveneris castra: nam nec verisimile est, si succubuerimus ipsi, hostes à rebus tuis temperaturos, quin victricia (quod Deus avertat) in te convertant arma, quò soli tandem in omni Grammaticæ solo pro effrenata animi libidine grassari queant. Vale.

Participiū neutri adhærens, insidias parat ut oppressis regibus ipse solus regnet

Ambarum igitur partium lectis literis aliam Participio mentem esse, alia moliri, diversa animo voluere: cogitabat siquidem neutri se parti adhærere posse sine manifestaria rerum suarum pernicie: è contrario si medium gerat, vel amborum servare gratiam, vel quod magis destinabat animo, utriusque res bellorum cladibus ita affligi posse pensabat, ut illis depressis, rerum ipse in Grammaticæ regno sine controversia potiretur. Verùm dissimulandas hujusmodi

modi cogitationes censebat, ducendosque utrosque verbis, quoad certaminum eventum posset inspicere.

Rescripsit itaque utrisq; in hæc verba. Accepi literas vestras illustrissimi Reges, easque non sine ingenti animi dolore perlegi, audiens inter adeò conjunctos principes tanta exorta dissidia ut contineri minimè possitis, quin propria regna, Grammaticæ tam celebre imperium cruentissimo bello sitis eversuri. Quæ vos occupant intemperiæ? Vnde ea mentium alienatio? Per immortalem Deum, quò progrediamini paululum cogitate: quantum lætabuntur adversarij communes nostri Ignorantiæ petulci habitatores, & Barbarismorum incompositi populi, intuentes hostium suorum vires mutuis dissidijs lacerari. Adjuro vos per Deos omnes, superos, medios, infimos, regredimini: abstinete funestis & abominabilibus armis, ne damnabili dominandi libidine pulcherrimam totius orbis provinciam tumultibus & cladibus involvatis. Atqui si ita in fatis fuerit, si omnino obfirmati estis bello decernere; meum minimè arbitror vestrum alicui adhærere:

Epist. Participij ad utrumque regem.

partem quippe jurisditionis meæ capio à *Verbo*, partem à *Nomine*: & cùm utrique multum debeam, utrunq; commeatu, alijsque ad victum rebus necessarijs quantum potero adjuvabo. Abstinebo autem armis, tantumque ad id meas cogam copias, ne in hac bellorum licentia, fines imperij mei aliquatenus possint devastari. Dent vobis dij ut saniora cogitetis. Valete.

Versutia Participij. Licet verò hæc rescripserit, alebat nihilominus versipellis & vafer, quibus poterat modis, regum discordias, concitabatque occultis literis utriusque gentis animos ad pugnam, sperans ex eorum internecione facilem sibi aditum ad totius Grammaticæ imperium posse parari. Dieque quo milites sui ad se convenirent indicto, non contemnendas & ipse copias aggregavit. Affuere

Terminationes Participij. Nomina verbalia. in primis desinentia in Ans & in Ens, in Tus, Sus, Xus, Rus, & in Dus: cum nominibus verbalibus in Tor, & in Trix, & similia. Quæ incolebant loca vicina *Verbo* & *Nomini*, Participio se adjunxere. sed & Gerundia, Supinaque, ut civilia bella declinarent, à *Verbo* iterum ad Participium transfugere.

Rebus

Rebus hoc pacto dispositis, quò se utrique parti Participium gratum exhiberet, destinavit utrisque munera precij non exigui, & *Verbo* quidem primum misit infrascripta Neutro passiva, videlicet, Gaudeo, Soleo, Audeo, Fio, Prandeo, Cœno, Iuro, Titubo, Placeo, Nubo, Careo, Mœreo, Poto, Taceo, & Quiesco. *Nominum* autem regi dedit desinentia in Tor & in Trix. Misit etiam pro pedamento exercitus *Verbo* plaustra centum Preteritorum Præsentium & Futurorum, camelos mille figurarum Simplicium, Compositarum, & Decompositarum. *Nomini* verò per flumen Sive, transmisit decem onerarias naves casuum nominativorum & genitivorum, & totidem numerorum singularium, & pluralium, multaque alia genera masculina, fœminina, neutra communia, & omnis. Quibus peractis continebat se cum legionibus suis intra proprios confines, expectans, quonam inclinaret fortuna. At bellicosi reges cum abundè prælio opportuna præparassent, nihil cogitabant aliud quam ut ex præclara aliqua re, belli initia ordirentur.

Quid suffragii Particip. utrique Regi fecerit.

Accidentia Particip.

Vocales quinque, quarum duæ verbis, tres nominibus accommodantur.

Accidit autem ut ex nobilioribus civitatibus totius Grammaticæ, duæ furto interciperentur à *Verborum* rege, videlicet A & V. nam in eam diem urbes omnes utrique regi suum stipendium exsoluebant, nullam uni magis quam alteri de cætero servitutem servientes. Quod audiens rex *Poëm* eisdem artibus tres alias occupavit, scilicet E, I, O, Reliquæ civitates cautius invigilantes sua servata libertate utrisq; se communes exhibuere; quarum nomina hæc sunt: b, c, d, f, g, l, m, n, p, q, r, s, t, x: ex quibus omnes Grammaticæ nervos constare certissimum erat. De diphthongis binę cuilibet regum datę sunt, ut tubicinum officium exercerent: edoctæ quippe erant ære ciere viros martemque accendere cantu. æ & œ *Nominum* regi cessere: au verò & eu *Verba* accepere. Sequebantur insuper utraq; castra mulierculæ quædam mimæ varijs affectibus militum mentes afficientes: earum quædam flebant & lamentabantur Grammaticæ communem stragem, quam imminere prospiciebant, ut, oh oh oh, & heu & hei: aliæ indignabantur & carpebant regum discordias, ut, vah,

Diphthongi quarum duæ scribuntur et proferuntur.

Interiectionum diverse significationes.

vah, veh, & atat: pleræque admirabantur inter tam conjunctas personas ea orta esse dissidia, ut Pape. Sed & quædam ob mentis levitatem gaudebant, hortabanturque milites in prælium, ut Hea, & Euax.

Cæterum omnibus ad pugnam instructis, visum est *Verborum* regi, quò civiles clades quantum in se esset, declinare videretur, honestaretq; aliqualiter factum suum, hujusmodi regi *Nominum* epistolam scribere. Intelligere potuisti ô *Poëta*, quàm paratus, quàm robustus tecum certaturus in campum descenderim: nec ignarus es eas tibi minimè adesse vires, ut legionum mearum impetum possis expectare: tuis prudenter consules rebus, si mihi cedens tuis te continueris terminis. quòd si insanire pergas, statque sententia ferro decernendi, die tertia omnibus copijs tecum congressurus in campum descendam. *Epist. regis verborum ad nominū regem, in qua diem certaminis pandit.*

Has literas cùm *Nominum* regi dedissent tubicines Au & Eu, ex consiliariorum suorum sententia: ita & ipse respondit. Semper tibi verborum est plusquam satis ô *Amo*, nec novum est quòd verbositate tua audientium aures ob- *Regis Nominum responsio.*

 tundas:

Epistola. tundas: jactas tu pugnaces exercitus, & tuos terribiles apparatus, quasi nos pumiliones locustasve nobiscum habeamus: possessio tibi parva fuit semper in oratione, & nunc eò te impulit tua insania, ut effugere nequeas, quin male parta, pejus gesta, pessimè retenta, hac tua regni portione justis armis ejiciare: & ut scias quanti non tam ipse quam milites mei minas tuas faciamus, tubicines nostri Ae & Oe, nomine nostro nudatos tibi lumbos porrigent. Si ut velim valeas, extremum valeas.

Hujusmodi literis irritatis utrinque animis futuri prælij diem ardentissimè cuncti expectabant: creverat interea ex temporum occasione (ut fit) facinorosorum licentia, exierantque latrunculorum non spernendæ manus, quæ omnem Grammaticæ provinciam, & præsertim loca saltibus, montibusque præpedita, quæ transeuntibus angustũ iter præbere consuevere, obsidentes itinerantes, aut aliàs in utraq; castra commeatum ferentes prędabantur: quapropter crescente indies apud utrunque exercitum annonæ inopia, intellecta ejus rei causa, de utrisque regis consensu missi

Latrocinia quæ in bello fieri solent.

Bellorum incommoda, annonæ inopia, rei domestica omis...

ſu miſſi ſunt duces quidam peritiſſimi cum militum opportuna manu, ut vel captos latrones interficerent, vel fuga tos omni Grammatica procul expellerent. Qui ad ea pervenientes loca circundato militibus quodam ſaltu, in quo pleroſque ex illis latere compererant, omnes ad unum intercepere. Inter quos fuit quidam nomine Catholicon, qui grandem aſinum vocabulis Græcis Latiniſq; confuſe permixtis onuſtũ in Italiam agebat: & cæteros quidem cùm laqueo necaſſent, hunc ſolùm vinctum cum ſuo aſino in caſtra duxere. Qui tormentis coactus (quod alioqui maniſeſtiſſimum erat) confeſſus eſt ſe omnia vocabula in Grammaticæ terris furto ſurripuiſſe. Cùm verò eum quis Græcè interrogaſſet, ingenueq́; reſpondiſſet ſe Græcè nihil ſcire, Latinè autem parum: quid ergo (inquiunt judices) græca tecum defers vocabula, quæ non intelligis? Ad quæ ille: tanta apud noſtrum pleroſque (inquit) literarum eſt imperitia, ut etiam ſi barbarè loquar, facile illis perſuadeam me Atticæ eloquentiæ angulos omnes penetraſſe: riſere vehementius adſtantes cuncti hoc audito:

négligẽtia, bellantium inter ſe jugis contentio & internum.

ſomniabum dũ Catholicon intelligit, quã latina græcis, & græca latinis immiſcuit omnemque barbariem induxit.

audito : & mehercle inquiunt,quando tam faciles auditores habes ; quæ tua sunt, aut alias quorum domini non comparebunt tecum,ad illos ferens ibis incolumis. Quę verò certum dominum habere dinoscentur, ea ut restituas, dignum judicamus.

Facta igitur diligenti inquisitione, omnia ferme Græca Isidoro cujus fuerant restituere, cætera Latinis & ipsis marcidis mucidisque permixta ut asportaret permittentes: illum dimisere cum suo asino jam levius incedente, jubentes nihilominus ne unquam nisi inter imperitos, & indoctos auditores suos Grammaticum se profiteri auderet.

Priscianus Grammaticorū primus à barbaris immunis non erat.

Priscianus vir præstantissimus, & in omni Grammatica apprimè honoratus, cùm ægrè ferens civilibus bellis Grammaticām devastari, seditiones sedaturus in castra festinus pergeret, à latronibus Catholicon socijs captus, spoliatus, ac fustibus pulsatus tale in capite vulnus accepit, ut nullo unquam medicorum studio curari potuerit: ex his non multò pòst captus fuit quidam qui se falso historiographum publicè profitebatur, congesseratque innumeras in volumen quoddam

Taxat illū qui Supplemēt. Chronicarum scripsit, & multas in-

quoddam ineptias, atque eum librum Supplementum cronicarum appellaverat, quem quæstionibus omnia furta fateri coactum, in ignorantię terras perpetuò relegarunt. *eptias congessit.*

Dum hæc agerentur, egressi ex *Verborum* castris quidam ex genere Anomalorum, videlicet Sum, Volo & Fero, cum cohortibus tribus intercepere unũ ex centurionibus *Nominum* dictum Cęter, qui erat de genere relativorum, latebatque cum manipularibus suis in quadam spelunca posita in bivio conjunctionum Quod & Cum: ipsumq́, cum omnibus suis singularibus trucidaverunt: plurales verò in tali discrimine constituti, cùm se magistri Pasquilli statuæ quæ Romæ in Parione est sub ædibus Reverendissimi Cardinalis Neapolitani, grandem cereum oblaturos voto obligassent, ejus sancti meritis pręter omnium opinionem incolumes evasere.

Pugna anomalorũ & nominum.

Cæter.

Pasquillus Imago est Romæ in parione sub ædib. Cardin. Neap.

Quod cùm *Poëta* regi nunciatum fuisset, iratus est vehementer, tulitque ægerrimè, quòd talem centurionem amisisset: erat quippe is Cæter fortitudine insignis, audacia celebris, & militaris

rei

rei peritia nulli secundus. observabat igitur omni studio, si quopacto acceptum damnum bene cumulatum hostibus posset retribuere. Verum fortuna, quæ cûm omnibus in rebus plurimum potest, tum in bello planè dominatur, optimam læsis vindictę præbuit occasionem: nam eisdem diebus ab levis armaturæ militibus *Nominum* captivi in castra adducti sunt complures ex *Verborum* legionarijs, non levis inter suos autoritatis: inter quos ex imperativorum genere fuere Dice, Face, & Duce: quibus ignominiæ causa posteriores vestium partes præcidi jussit, ita ut nudas nates conspicuas gererent, & dimitti, vocatique imposterum sunt Fac, Dic, & Duc: Fuo & Specio similiter captos necari jussit. Quorum bona à *Verborum* rege accepere eorum per rectam lineam legitimi descendentes, inter quos Futurus, & Fui, cum alijs à Fuo oriundis: & à Specio Conspicio, & Despicio, cæterisque à Specie descendentibus.

Quopacto sincopata sunt verba duco, dico.

Detecta est interim in castris verborum grandis proditio: conjuraverant enim quidam monstrosi milites de genere Pręteritorum perfectorum, quibus bina

Commune malū belli, coniuratio, conspiratio, proditio.

bina erant capita, moliebanturque insidias *Verborum* regi: qui quidem capti, convictique, damnati sunt perduellionis, sive crimine læsæ majestatis. nomina eorum hæc fuere, Momordi, Cæcidi, Cucurri, Pepedi, Spopondi, Cecini, Peperi, Tutudi, Pepuli, & Fefelli. Quibus jussu regis in præsenti tempore unum caput abscissum fuit, & sic ubi prius in præsenti dicebant Momordeo, Cæcedo, Cucurro: postmodum dixere Mordeo, Curro, Cædo, cum cæteris.

Verba habentia geminata præterita.

Adveniente demum pugnæ die uterque rex in eminentiore castrorum loco pallium rubrum poni jussit, quo milites admoniti futuri prelij curarent corpora, præpararentque arma ac reliqua in hoc opus necessaria. postridie summo manè pransis militibus ex omni parte copiæ summo silentio in campum deductæ sunt, explicatisque ordinibus suos quisque ut viriliter agerent, efficaci oratione excitabat: minimè verò opus erat accensos per se satis verbis accendere, quin ipsi ultro crispantes tela furibundi ineundi prælij signum expectabant. Postquam id actum est, tubæ utrinque canunt: contrà consonat terra, clamorem

Indiciū pugnæ vexillum erat in sommo castrorum loco positum.

Bellum Grammaticale.

clamorem utrinque efferunt, Imperator utrinque hinc & illinc Iovi vota suscipere, hortari exercitum pro se quisque Id quod quisque potest & valet, edit, ferro ferit, tela frangunt, boat cœlum fremitu virûm, & spiritu atque anhelitu nebula constat, cadunt vulnerum vi & virium utrinque multi.

Duellum verborum defectivorum & nominum heteroclit.

Videre erat inter cæteros Defectiva verba pugnantia cum nominibus Heteroclitis, & hæc quidem suis nominativis casibus, & generibus, genitivis numerisque pluralibus acriter feriebant adversarios, illi verò resistebant audacter, repercutiebantque nomina Heteroclita Indicativis, præteritis perfectis & plusquamperfectis, confringebantq; eorum numeros & genera conjugationibus suis. ex quibus quidem verbis unum cui nomen Ajo, singulari utens audacia duorum nominum heteroclitorum impetum diu sustinuit. Verùm cùm resistere non potuisset, spoliatum fuit multis personis, modis, temporibus, & numeris: remansereque illi ex omnibus suis hi tantùm Ajo, ais, ait, ajunt. Ajebam, ajebas, ajebat, ajebant: cætera hostium gladijs cecidere.

Pugnanti-

Pugnantibus hoc pacto utrinque legionibus, atque adeò simul permixtis, ut vix hostes à socijs possent discernere, tantus fuit omnium in prælium ardor, tanta animorum intentio, ut cùm eadē hora terribilis terræmotus in ea provincia vicinas urbes postraverit, amnes cursu rapidissimo averterit, mare fluminibus invexerit, montes lapsu ingenti proruerit, nullus tamen eorum id senserit. Eant nunc qui fabulas censent hoc idem accidisse eo prælio, quo Romanos apud Thrasimenum Pœni maxima ac memorabili illa affecerunt clade, nec fidem facit Cortona civitas, quæ teste Luciano in lib. de veris narrationibus, cum prius in Thrasimeni littore sita esset, eadem hora ventorum turbine in eum collem, in quo nunc est, trāslata dignoscitur. Hoc novissimo exemplo maximum sibi certè veritatis testimonium accesisse Livius gloriari poterit. Obscurabatur Sol multitudine sagittarum numerorum singularium & pluralium, obtundebantur aures omnium clamoribus figurarum compositarum & decompositarum, vulnerabantur innumeri jaculis specierū primitivæ

Bellū tam horrendum ut præ clamoribus terræmotum eo tempore factum non senserit.

Ingeniosa accidentia partium ennmerat.

E & deri-

& derivativæ. Sed & tubicines utriusque partis clangore rauco & terribili taratantara concinentes, militum animos in pugnam mirum in modum incendebant. Mulierculæ mimæ, Interjectiones scilicet, pugnantium ordines circumeuntes, cuncta suis affectibus perturbabant, ex quibus quidem frequentius audiebantur gementes illæ, heu & hei, & oh oh oh. Atrox magis quàm longum fuit prælium illud: & nisi coorta subitò tempestate ingens superveniens aquarum vis pugnam diremisset, actum sanè fuisset de universis Grammaticæ viribus: tanta namque erat omnium in mutuam perniciem rabies, ut ingruente imbre, ac signo receptui dato, vix tamen atque ægrè in castra reduci potuerint. Incertitudo & ambiguitas fuit maxima, penes quos ejus pugnæ victoria staret: ingens utrinque clades, ingens cædes, ingens non tam militum quam ordinum apud utrosque ducentium jactura: nec facilè fuerit amborum detrimenta sermone complecti. Contendam tamen, ut posterorum consulam utilitati, si non omnium, multorum saltem diminutiones,

Interjectiones.

Bellum diremptū pluviis et tempestatibus exortis.

nes, augmentúmve, quantum potero, liquidè demonstrare.

Ex parte in primis *Verborum*, defectivum verbum Infit amisit omnes ab eo descendentes, omnia sua genera, tempora, modos, personas, & numeros, qui fuerant conjugationis quartæ, figuræ compositæ: singularique ipse Dei munere (quoniam in periculo positus nullius se unquam religionis probatæ improbatæve habitum sumpturū voverat) salvus evasit. Sed & tanto ex eo casu terrore perculsus fuit, ut postmodum in Grammaticæ regno prodire in publicum rarò sit visus. *Iactura belli, & quid cuique Regi sit ablatum.*

Forem spoliatus fuit rebus suis omnibus præter foret, forem, & fore, quæ sunt de modis optativis; conjugationis tertiæ. Vale, Ave, Salve, de genere imperativorum, grandem commilitonum suorum stragem accepere, paucis conservatis, qui & nunc comparent; alios amisere. Faxo ex eadem gente activorum, omnibus suis manipularibus circa se trucidatis, cum tribus tantùm, videlicet faxis, faxit, & faxint, fuga elapsus evasit. Inquio de genere neutrorum, conservavit inquis, inquit, inqui- *Forem.* *Ave. Salve. Vale.* *Faxo.* *Inquio.*

unt, inquam, inquies, inquiet, inquient, & inque: reliquos bellum absumpsit. Inquiens cùm in castris Participiorum esset, periculo non interfuit. Apage & Apagete, cunctis commilitonibus amissis soli evasere. Diet universos socios amisit, præter diescit. Facio orbatus fuit filio suo Facior, qui tamen prius quàm expiraret, militari testamento hæredem sibi instituit, Fio. Posco, Disco, Metuo, Timeo, Renuo, Respuo, Compesco, Vrgeo, & Linquo, omnes de genere activorum, perdidere sua supina. Occasum beneficio noctis salvus evasit. Nonnulla verba quæ amiserant præterita sua tertiæ Conjugationis, in supplementum accepere postmodum præterita quartæ Conjugationis, in quorum numero fuere, Cupio, peto, quæro, arcesso, facesso, & fero. Quædam amissis futuris in am, ne futurorũ omnino abjicerent spem, emerunt in nundinis Recanatensibus alia futura in bo, ut Eo, Queo, & Veneo. Sed & Horatius auctoritate sua Lenio dedit Lenibo. Omnia verba pertinentia ad splendorem, spoliata sunt supinis. Inter quę Luceo, Fulgeo, Splendeo, Polleo, & similia.

Apage. *Diet.* *Facio.* *Posco disco, metuo, timeo, &c.* *Cupio, Peto Quæro, Arcesso, & Lacesso.* *Recanetum urbs Italiæ ad mare Adriat.* *Luceo, Fulgeo, Splendeo.*

ſimilia. Fulcio ſingulari uſus audacia, excuſſit periculum, & retinuit ſuum Fultum. *Fulcio.*

Enimvero poſteaquam ea enumeravimus, quibus adverſi aliquid evenit: minimè æquum fuerit ſuis carere laudibus illa verba quæ re ſtrenuè acta, vel ex hoſtilibus ſpolijs, vel ſui regis munere ad priorem ſtatum aliquid addidere. Inter cætera eminent, Cœnatus, juratus, caſſus, mœſtus, nuptus, & pranſus, quibus ultra propria præterita vocis activæ, acceſſere etiam præterita vocis paſſivæ. Redimo duobus auctus eſt ſenſibus: poſſidet ex ea hora tria ſignificata, videlicet liberare, conducere, & ornare. Solor obtinuit duo ſignificata, videlicet ſolus eſſe, & hortari. *Poſtquam recenſuit verba quibus aliquid ablatum eſt: Nunc ea enumerat quibus aliquid accrevit.* *Redimo.* *Solor.*

Explicat, ultra proprium ſenſum qui eſt explicare atque emittere, obtinuit ut explanaret, oſtenderet, extraheret, exhiberet, & proferret. Valeo ultra proprium ſenſum qui eſt ſanus eſſe, obtinuit etiam ut cùm diceret vale, ſalutaret. *Explico.*

Præſto ſimiliter duos habuit ſenſus, ſcilicet mutuari, & ſuperexiſtere. Haurio majori ditatus eſt præda, quatuor *Præſto.* *Haurio.*

 videlicet

videlicet significatis, trahere, vulnerare, audire, & videre. Quæ tamen omnia, cùm opus fuerit, in unum sensum redeunt. Pasco geminos recepit intellectus, rodere & alere. Vaco, licet minimè se prælio immiscuerit, nã (ut apud Plaut. ait Sosia) cùm pugnabant maximè, fugiebat maximè. Fortuna tamen, quæ & desides plerunq; coronat, illius ignaviam pinguioribus exuvijs voluit decorare. fugientes enim ex pugna hostium quosdam conspicatus, tabernaculo exiliens intercepit; quibus postea grandi se pecunia redimentibus, sex sibi ultra priorem sensus acquisivit, scilicet, Intendere, cessare, servire, superfluum esse, licere, carere, & vacuum esse. Studeo tria lucratus est significata, videlicet sollicitare, operam dare, & conari. Pango tres sensus accepit, videlicet, cano, & tunc in præterito facit panxi: paciscor, & tunc facit pepigi: & conjungo sive figo, & tunc facit pegi. Sapio ex ea die binos tenet sensus, videlicet, saporem reddere, & scire. Fero ex Anomalis, quatuor auctus est sensibus, sustinere, cupere, dicere, & portare. Confiteor triplicem accepit intellectũ,

Pasco. Vaco. Studeo. Pango. Sapio. Fero. Confiteor.

laudare,

laudare, purgare, & manifeſtare. Supero dati ſunt ſeptem, ob illius eximiam inter verba omnia potentiam, videlicet, reſtare, vincere, imminere, tranſire, evadere, ſupervivere, & ſupergredi. Fuere quædam verba quæ amiſſis proprijs præteritis, acceperunt poſtea à rege ſuo præterita quorundam paſſivorum, quæ in bello ceciderant, ut Audeo, fido, gaudeo, ſoleo & fio. Verba illa peſtifera, pernicioſa, mendacia, aliud ſemper in lingua, aliud in corde, clauſum habentia, licet nullum lucrum eo fecerint bello, tamen prætereunda non ſunt, nec eorum reticenda arbitror nomina, ut ab illis caveant cuncti, quoniam paſſionem continuè afferunt ſub ſpecie actionis, quorum hæc nomina, Exulo, Veneo, Nubo, & Vapulo. Vltimi hujus inſidias adoleſcentiorum quiſque quò fuerit cautior, eò enixius declinabit, ſi ſuis rectè conſultum volet natibus.

Supero.

Verba neutro paßiva, quæ ſub voce activa præterita habent paßivorum.

Verba quæ ſub voce activa ſignificationem habēt paſſivam.

Verborum aliqua ex parte expoſita fortuna, *Nominum* res Orationem ad ſe trahere videntur, in quorum caſtris diligenti omnium cenſu habito, cognitum eſt inter ea non minùs quàm inter

Oſtenſa clade verborum ſequitur fortuna nominum.

Et primò quibus aliquid ablatum est eo bello.

verba variasse fortunam. Et ut à positivis incipiamus, fuere ex illis nonnulla, quæ in comparativis suis sauciata, medicorum diligentia aliquale fomentum accepêre, videlicet, *melior*, *major*, *minor*, *dexterior*, *sinisterior*, *plus*, *munificentior*, & *magnificentior* : omnia irregularia, & à secundâ declinatione descendentia;

Permagis ista faciunt suum comparativū.

sed & *pius*, *arduus*, *egregius*, *tenuis*, & similia perdidere propria comparativa. Nomina desinentia in *er*, in superlativo amiserunt *imus*, & pro eo postea acceperunt *rimus*, & *tener* & *saluber*: quibusdam pro *simus*, quo spoliati fuerant, concessum est *limus*, ut *humilis*, *facilis*, *gracilis*, *agilis*, & similia. *Veteri* datum est *veterrimus*.

Arborum nomina fæminini ge. exceptis his.

Fuere inter arborum nomina quædam, quæ dum in prælio viriliter agerent, derepentè miraculose mutarunt sexum, & ex fœmininis facta sunt masculina; mirantibus omnibus qui aderant, interrogantibusque unde illis essent illa nova crepundia, quæ præter solitum pendebant ex ventre, ex quibus sunt, *Rubus* & *Oleaster*;

Rubus, Oleaster, Frutex.

quæ Livius ut monstruosa & mali ominis in altum vehi & mergi, aut Grammaticę solo omnino exturbari suadebat.

Verùm

Verùm Rex *Poëta* nimiam illius in procurandis prodigijs superstitionem irridens prohibuit, inquiens, non esse mali ominis fœminas in viros mutari, quando ex malo sexu in optimum fiat ista conversio.

Quibusdam Heteroclitis nominibus dum cùm defectivis verbis pugnarent, abscissi sunt omnes testiculi cum pene in plurali numero, quem casum Deus à nobis avertat. deincepsque in eo numero neque fœminina fuere, neq; masculina, sed neutra, quod certè miseratione dignum fuit. Nomina eorum hæc sunt, *Sibilus*, *Avernus*, *Infernus*, *Supparus*, *Balteus*, *Tartarus*, & *Dindymus*. Alia feliciorem successum sunt sortita: nam cùm in eodem plurali numero essent neutra, cum maximo ipsorummèt gaudio, continuò masculini generis apparuere, ut *Porrum*, *Rastrum*, *Frenum*, & *Cœlum*. Enimverò, *Porrum*, & *Frenum* dum Romæ per Emporium Agonis transirent, reperta ibi sua neutra pluralia grandi pecunia redemere, illisque uti maluêre, masculino genere repudiato. *Balsamum* ex omnibus arborum nominibus solùm remansit neutri generis,

Atrox fuit prælium inter nomina heteroclita & verba defectiva.

Heteroclita generetantùm.

Porrum.
Frenum.

Balsamum.

genereris, unde est quòd cùm nec generare, nec parere queat, tanta illius est raritas ut unico in Iudæo solo reperiatur. Id quod ipsa arbor ægrè ferens in lachrymis omnem suum fructum mœsta reposuit. Alia nomina neutro plurali spoliata, fœminum accepêre: sicut *epulum, ostreum, vesper,* & *cepe*. *Ostrea* (quod ex omnibus animalibus solum reperitur neutri generis) Ovidius reddidit & alij Poëtæ, & præsertim Plinius etiam plurale neutrum cùm dixit lib. Fastorum.

Heterotlita genere & declin.

Ostreaque in conchis tuta fuere suis.

& sic deinceps fœminum etiam & neutrum tenuere. Alijs, quæ erant generis incerti, in plurali datum est masculinū, videlicet *Margo, Cardo, Bubo,* & similia. Quædam omnibus casibus in plurali spoliata, deinceps mutilata, & manca remansere, inter quæ, *Fumus, Limus, Fimus, Puluis, Sanguis, Mundus, Pontus, Sol, Sal,* & *Vnus*: quæ omnia sunt masculini generis. *Soles* tamen apparuere aliquando, sed cùm id accidit, contra naturam fuit, & pro prodigio habitum est. Similiter & fœminina nonnulla

Defectiva nomina masculina singularia tantum.

Soles.

Defectiva fœm. singularia tantū.

nulla pluralibus casibus truncata sunt, unde versus :

Lux, sitis, & labes, mors, vita, fames, quoque tabes,
Gloria, fama, salus, pax, humus, cum lue, tellus :

& cum illis, *senecta, juventa, soboles, indoles,* & *proles.* Quædam alia fœminina amisere in eo bello omnem numerum singularem, scilicet *Argutiæ, Habenæ, Bigæ, Blanditiæ, Cimæ, Deliciæ. Exequiæ, Exuviæ, Excubiæ, Phaleræ, Facetiæ, Genæ, Gades, Insidiæ, Induciæ, Calendæ, Lachrymæ, Latebræ, Minæ,* & complura alia. *Defectiva fœmin. pluralia tantum.*

Nonnulla neutra toto plurali numero exuta sunt, ut *Cœnum, Fœnum, Ævum, Solum, Pus,* & *Virus.* *Defectiva neut. singularia tantum.*

Insuper alia Neutra totius singularis sui numeri jacturam sunt passa, scilicet *Arma, castra; exta, cunabula, conchilia, crepundia, pascua, mœnia, magalia, mapalia. ilia, seria, præconia, præcordia, sponsalia.* & ferè omnia nomina festorum, ut *Saturnalia, Dionysia. Aphrodysia, Bacchanalia, Floralia,* & *Neptunalia.* *Defectiva neutra pluralia tantum.*

Nomina ea vana, quæ semper plura dicunt & tantum unum solum significant, amisso omni *Vrbiū nomina pluralia tantum.*

ſo omni ſingulari, fuga elapſa ſunt, ſicut *Venetiæ*, *Piſa*, *Cumæ*, *Athenæ*, & *Thebæ*. Nomina metallorum omnium, pluralem numerum amiſere, ut *Aurum*, *aurichalcum*, *argentum*, *plumbum*, *ferrum*, & *ſtannum*. *æs* vix *æra* retinuit. Sed & *oleum* & *frumentum* ſimilem cladem accepere. Alia extremis ſuis membris Genitivis ſcilicet & Dativis pluralibus mutilata remanſere, videlicet *jura*, *thura*, *æra*, *maria*, & *fora*. Sed nec omnia nomina in eo bello jacturam fecere: fuere ſiquidem complura quæ ſpolijs hoſtium ditata majorem exinde auctoritatem obtinuere: ex quibus quędam ultra primum nominativum alium etiam adepta ſunt, ut *arbor*, quæ & *arbos*, *honor*, qui & *honos*, *labor*, qui & *labos*, *odor*, qui & *odos*, *cucumer*, qui & *cucumis*, *ciner*, qui & *cinis*, & *pulver*, qui & *pulvis*: quæ tamen ambobus nominativis non induuntur quotidie, ſed quod conſpicuum & ornatius eſt, & ex præda habuere, ad dies reſervant celebriores & feſtivos. Plaga ultra primum ſignificatum quod proprium eſt, dum vulnus percuſſionémve ſignificat, quatuor alios ſenſus accepit, videlicet, ut pro

Metallorũ nomina plurali carent.

Quæ menſurantur & ponderantur carent plurali.

Nomina quibus aliquid accrevit.

Plaga.

pro rete accipiatur, pro ſpatio cœli vel terræ, pro linteo illo grandi quo Romanæ etiam nunc matronæ utuntur, dum in publicum prodeunt: pro lecto & parte etiam ipſius lecti. *Ops* ab ea die tres ſenſus habet. *Ops* nanque terram ſignificat, ſub *ope* auxilium præbet, ſub *opibus* divitias. Gerundia & Supina quoniam toties transfugerant, multata ſunt poſt confectam pacem ab utroque rege, orante contra ea Demoſthene, legeſque Solonis proferente, quibus ſtatutum fuerat Omnibus patriæ honoribus privandos eſſe eos, qui ſeditione in civitate exorta, neutri parti adhæſiſſent: quoniam privatis fortunis plus juſto proſpicientes publicas patriæ res deſpexiſſe videbantur: & vivebatur tunc quidem ut plurimum in Grammaticæ terris Atticis legibus. Nomine igitur multante, gerundijs caſus omnes præter tres adempti ſunt. Supina verò duos tantùm retinuere, ægrè id ferentibus univerſis Grammaticæ incolis, carpentibuſque maledictis non tam Solonis legum indiſcreta præcepta, quàm Demoſthenis impiam loquacitatem, dicentibuſque illum faſcias & lanam do-

Ops.

Gerundiorum voces tres, Di, do, dum.

lex Solonis.

Supinorum voces duæ, um & u.

Demoſthenis avaritia.

mi

mi reliquisse, nec gutturis morbum simulasse, quoniã à Gerundijs Supinisve non fuerat unde aurum, sicut ab Harpalo quondam, posset accipere.

Cæterum, si singulorum clades, aut rei bene eo prælio gestæ adepta decora singulatim percurrere nitar, nimis longos afferam logos: ideo dicendi compendiũ faciens, illud asseruisse sufficiat.

Quicquid in omnibus Grammaticæ terminis auctum diminutumve reperitur, ex illo cruento, execrabili, & funesto bello processisse. Multa sunt in ea temporum licentia & introducta verba nova, & explosa vetera: & nisi præstantiss. tres viri (quos paulò infra harum litium arbitros electos fuisse narrabimus) singulari solertia Grammaticorum quorundam petulantię obviassent, tanta fuisset Latinæ linguæ immixta Barbaries, ut de illius decore elegantiaque ferè desperatum foret. Postcaquam igitur utriusque partis legiones in castra reductæ sunt, desideratorum sauciorumque censu habito, intellecta utrinq; accepta clade, omnes passim ingemuere: questique acriter sunt, quòd nimia dominandi libidine rebus pro-

Cæsis utrinque multis, tandem de pace cogitant.

prijs

prijs tantam cladem intulissent, & pœnitentia adducti, quisque eorum quæ pacis sunt, enixius cogitabat. Primùm verò rex *Nominum Poëta* advocata concione, non sine lachrymis ita locutus perhibetur: Scire vos arbitror commilitones mei, quam invitus ac restitans pro decore proq; amplitudine (ut tunc arbitrabar) & nominum tuenda auctoritate, contra fratres nostros Verborum gentem arma susceperim, quantisque satagerim modis, ut illis nobis cedentibus civilia bella longius submoverent. Verum cùm non tam nostra quàm verborum etiam metior damna, cùm utriusque partis strages intueor, flere libet magis quam loqui. Operæ precium fuerat reminisci, quæ de Grecorum, Romanorumque civilibus odijs bellisque scripserint cives nostri, quantis eorum ambitionem laceraverint probris. Profectò ea si in mentem venissent, nunquam in tantam insaniam à nobis processum fuisset: nec ira & furore obcæcati, quid ageretur non intelligentes, nostramet viscera proprijs manibus discerpsissemus. Sed præterita (ut ille inquit) magis reprehendi possunt quam

Oratio regis Nominum.

malè

corrigi. Et melius est regredi quàm malè cœpta sequi. Si ferro decernere perrexerimus, si in finem usque insanire voluerimus, actum sanè est de Grammaticæ imperio, tantaque ignorantiæ & barbarismorum genti fiet accessio, ut nemine obstante, nemine eorum temeritati obviam eunte, ubique ipsi pro animi libidine dominari valeant. Quocirca commilitones, ut utriusque regni utilitati consulatur, ultro à verborum rege pacem petendam censeo, ultro dextras porrigendas. Neque hoc dixerim, quòd labar animo, quòd timore concutiar, sed quoniam luce clarius cerno, res *Nominum Verborumq;* non sine mutua, stabili, & inconcussà animorum concordia posse consistere. Fungor ergo officio meo, ea adducens, quæ communem salutem concernere minimè dubito, audacter nihilominus quod volueritis executurus. Vos itaque quod facitis, Deos omnes fortunare velim. Placuit mirum in modum universæ concioni non utilis minus quam opportuna sui regis oratio, omnesq; militum ordines ingenti sublato clamore, ut quod rex tam sapienter suaserat, sine mo-

Magno applausu itũ est in regis Nominum sententiã.

ne mora exequeretur, enixius petiere.

Missi itaque in *Verborum* castra legati ex *Nominibus* prudentiores, absque aliqua difficultate constitutis primùm inducijs, in hanc postremò cum verborum rege, ejusque proceribus devenere sententiam, ut scilicet tres eligerentur viri, omnium Grammaticæ usuum, regularum & terminorum periti, quorum decisioni, arbitrioque utraque pars persanctè jurata stare deberet. Enimvero grandis fuit difficultas, & maxima inter partes contentio, quibusnam id munus potissimum demandaretur. Multis eam provinciam ambientibus, alijs alios nominantibus & nominatos alijs improbantibus: demum Prisciano, Servio, Donatoque approbantibus, in infrascriptos cuncti unanimiter consensere. Phædrum scilicet Volaterranum, canonicum basilicæ Apostolorum principis, singularis eloquentiæ virum, & extra omnem ingenij aleam positum. Petrum item Marsum, Laurentij in Damasco canonicum eruditissimum, ac Raphaëlem Lippum Florentinum, Oratorem insignem. Qui cùm in castra vocati advenissent, partis *Confecta pace eliguntur triumviri.*

utriusque juribus auditis, re inter ipsos accuratius considerata, hanc postremò sententiam protulere: Quòd Grammaticæ Regibus, Satrapis, Civibus, Studiosisque universis, faustum felixque sit; Nos Triumviri tollendarum litium causa constituti, omnes contentiones, maledicta, injurias, damnaque, quæ in hanc diem inter Grammaticæ Reges, eorumque milites intervenere, revocamus, tollimus, & obliteramus: & si oblivioni tradi nequeant, at saltem silentio tegenda decernimus, statuimusque ut de cætero in conficienda solemni oratione, uterque Grammaticæ rex cum suis sequacibus conveniat, *Verbum* scilicet & *Nomen*, Pronomen, Participium, Adverbium, Præpositio, Interjectio, & Conjunctio. In quotidiana verò & familiari oratione, soli *Nomen* & *Verbum* onus sustinebunt, accersentes in patrocinium suum quos ex suis volent: cæteris parcentes, ne toties citati nimis graventur. In oratione igitur volumus *Nomen Verbo* supponi, & cùm apponuntur, à *Verbo Nomen* regi debere decernimus, quantùm ad casum; quantùm verò ad personas & numeros,

Sententia diffinitiva triumvirorum.

Verbum

Verbum supposito cedere, quòd sit vel *Nomen*, vel Pronomen, vel Participium. Item volumus quòd Participium revereatur *Nomen* & *Verbum*, habeatque regimen à parte post sui verbi, à parte ante, imitetur & nomen. Si verò necessitas urgeat, concedimus soli verbo, ut in prima & secunda persona, & in quibusdam verbis exceptæ actionis in tertia persona faciat orationis sensum, semper nihilominus subintelligendo nominis auctoritatem, sed non exprimendo.

Hæc itaque sententia partibus præsentibus lata est atque promulgata, receptaque ab omnibus Grammaticæ incolis miro omnium ordinum consensu: quam etiam omnia Italię Gymnasia approbavere, & præcipuè Bononiensis docta civitas, & sublimium ingeniorum parens fœcunda: quæ cùm aliàs multos, tum maximè ætate hac Alexandrũ illum Zambecarium, virum integerrimum, quem nec spes nec timor unquam movit à recto, Romanę dedit curiæ. Studium verò Parisiense cætera recipiens, hoc suis provincialibus speciale reservavit, pronunciandi scilicet tam

verba quàm nomina liberè, & sine aliqua syllabarum quantitatis discretione. Et quoniam vetus erat quæstio inter Relativum & Antecedens, inter Adjectivum & Substantivum, inter dictionem regentem & rectam, determinantem & determinatam, necnon inter orationem perfectam & imperfectam (eorum enim unusquisque de præeminentia certabat) ut hujus quoque dissensionis materiam tollerent, decrevere, quòd Relativum substantiæ identitatis cum suo antecedente concordaret in Genere, Numero, & in Persona. Item quòd Adjectivum Substantivo deserviret in Genere, Numero, & Casu. Et quòd dictio recta naturam regentis sequeretur. Relativum verò accidentis solum antecedens referret, quantum ad tale accidens sive proprietatem, in quo modo referibilis & referentis tantùm concordaret regula diversitatis cũ antecedente, quodque oratio imperfecta dependeret à perfecta, & dictio specifica à specificata: & inter adjectiva, duo substantiva, duo verba modi infinitivi, duas orationes perfectas: & inter duas imperfectas, nulla esset obligatio

servitutis

ſervitutis. Hortabatur prætereà Petrus Marſus, ut inter facta dictaque pacem & concordiam ponerent. Verùm diſſuadente Phædro, dicenteque, hac ſublata diſcordia nullum tonſoribus popinarijſque linqui negocium, rem intentatam dimiſere. Ignorantiæ ſtudioſos omnes ac Barbariſmorum ridiculam gentem, inviolabili decreto omnibus Grammaticę finibus ſubmovere, & Barbariſmos quidem ad ſe profectos Ciſalpinę gentes civitatibus ſuis donavere. Ignorantiæ verò deditos quorundam Principum favore protectos, non Italia modò, ſed urbs etiam ipſa bonarum literarum parens, & vel invita tueri perſeverat: inter quos nonnullos etiam prębendis pinguioribus honeſtatos, rudes adeò & imperitos reperies, ut ſi eos interroges, *Amo* quæ pars eſt? dicturi ſint: **Parla che te intendo*. Vſqueadeo mulas ipſas quibus tam ſublimes vehuntur, inſcitiæ & obeſitate animi ſupergrediuntur. Prædictis inſuper arbitris omnium cõſenſu irrevocabilis poteſtas & perpetua cẽſura data eſt, grammaticulos omnes Grammaticæ corruptores, ſemilatinoſq; & ſemigræculos, *loquere ut intelligam.*

tanquã naturę monſtra, inquirendi, puniendi, relegandi, omneq́; id faciendi, quod bonarum literarum cultum augmentũq́; concernere animadverterint. Quod ut facilius aptiuſque exequi poſſent, juſſi ſunt, ut curiam Romanam continuè ſequerentur: quò non tam bonorum virorum frequentia confluit, quàm malorum feces ſe frequentes exonerant. Quæ quidem auctoritas, Pontificialibus Imperialibuſq́; ampliſſimis privilegijs corroborata dignoſcitur: & præcipuè Sanctiſſ. D. noſtri Iulij Pontificis incomparabilis, cujus memoria nunquam intermorietur.

FINIS.

GASPA-

GASPARIS AVIATI CREMONENSIS Carmen ad Lectorem.

LEctor candide, quid legis Thyesten?
Sævas Colchidas? auribus placebunt
Quæ doctus cecinit magis Salernus
Andreas: dubios movet tumultus
Verbi & Nominis, hinc & hinc furentum.
Hunc Lector lege, fabulæ facessant:
Hic prompti Ciceronis est facultas:
Hic sunt ridiculi sales, jocique.
Quid stas? hunc rigidi legunt Catones.

CHRISTOPHORI SIMONIS. Epigramma.

HÆc legat, & memori teneat certamina mento
Grammaticus, terso qui volet ore loqui.

FINIS.

HVG-

HUGBALDI
DE
LAUDE CALVORUM,
opus mirabile,
Ad CAROLUM CALVUM Imp.

* *
*

CONRADUS GESNERUS *in Bibliothecâ Universali, excusâ Tiguri Anno 1545.*

HUGBALDI, poëtæ acerrimi, Ecloga de Calvis impressa Basileæ apud Nicolaum Lamparter, 1519.

[Et rursus ibidem An. 1546. apud Io. Parcum: sed & Novimagij apud Petrum Elsenium 1536.]

Sigebertus Gemblacensis De Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 8. itemq; in Chronico ad A. 879. Chronicon quoque Elnonen'e M S. Frodoardus lib. 3 cap. 9. Cæsar Baronius in Annal. Eccles. ad A. 876. & 900. Valerius Andreas in Bibliothecâ Belgicâ, aliiq;.

HVCBALDVS, sive HVGBALDVS, aut HVBALDVS, Elnonensis, Ordinis S. Benedicti, ad S. Amandum in Hannoniâ Monachus, nepos Milonis ibidem Monachi (de quo Sigebertus ad An. 879, & Trithemius, alijque) in septem liberalium artium peritiâ clarus, scriptis celebris, à Fulcone Rhemensi evocatus Philosophiæ docendæ causâ: Musicus quoque excellens fuit, & de multis Sanctis Cantus dulci & regulari modulatione composuit. Scripsit inter alia CARMEN DE LAVDE CALVORVM, †132. versuum, in quo versus omnes à C. literâ incipiunt, ad Carolum Calvum Imp.

† *In Sigeberto malè excusum est 300 vers. quod sequitur magnus Baronius ad An. 876.*

Io. *Trithemius De Scriptoribus Eccles.*

HVGBALDVS &c. vir tàm in divinis Scripturis quàm in sæcularibus literis eruditissimus, in Musicâ, Poeticâ, Philosophiâ, & cæteris artibus humanitatis nulli suo tempore secundus, quod multa utroque stilo, (*prorso & vers.*) ab eo conscripta, testantur. Ad Carolum Calvum Imp. MIRABILE OPVS 132 versuum, &c. Claruit temporibus Calvi Imp 880.

EPITAPHIVM HVGBALDI
Ad S. Amandum.

Dormit in hac tumbâ simplex sine fine columba,
Doctor, flos & honos tàm Cleri, quàm Monachorum,
HVGBALDVS, *famam cuius per climata mundi,*
Edita Sanctorum Modulamina, Gestaque clamant.
Hic Cirici membra pretiosa reperta Nivernis
Nostris invexit oris, scripsitque Triumphum.

Obijt A°. 930, 7. Kal. Iulij, sepultus in Milonis avunculi monumento.

HVGBAL-

HVGBALDVS
DE
LAVDE CALVORVM.

Carmina, convicijs cerritus carpere calvos
Conatus, cecinit: celebrentur carmine calvi
Conspicuo clari: carmen cognoscite cuncti.

CArmina clarisonę Calvis cantate Camœnę.
Comere condigno conabor carmine calvos;
Contra, cirrosi crines confundere colli:
Cantica concelebrent callentes clara Camœnæ,
Collaudent calvos, collatrent crimine claros,
Carpere conantes calvos crispante cachinno:
Conscendat cœli calvorum causa cacumen.
Conticeant cunctis concreto crine comati
Cerrito calvos calventes crimine cunctos.
Consona conjunctim cantentur carmina calvis.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Cum crescit calvi capitis cervice corona,
Consortem Cleri consignat consore calvum,
Capturum claram Christo cedente coronam.
Ceu crines capitis convellens crimina cordis,
Corde creatorem conspectat, corpore cœlum.
Cœlicolas cives cupiens contingere cultu
Crimina cum curis condemnat cuncta caducis;
Cœli conscensum, concentum Cœlicolarium
Concipiens, cupidè collaudat cuncta creantem.

Carmina

Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Conjubilant calvi celso clamore canori,
Continuantque choro castas cantare choreas,
Conformes capiti, concordes corpore cuncti,
Complacidas Cleri contendunt condere caulas,
Correpto cornu cœlestia classica clangunt,
Conficiunt carum Christi cognomine chrisma,
Consociant cuneo conspersos chrismate cœtus,
Concordes cautè celebrant convivia cœnæ,
Consaturant Christi convivas carne, cruore.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Complures calvos cogunt castissima castra,
Cœlica certatim celebrantes carmina Christo:
Corpore crine carent, collustrant culmina cœli:
Cœlica concupiunt, cohibent curare caduca:
Componunt chartas, concinnant carmina clara,
Catholicum canonem certum conscribere curant.
Conculcant carnem, congestant carne calorem
Constantem, castum communi currere cursu
Contendunt celeres, cœlique capessere culmen.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Conregnant calvi: conscendunt culmina cœli
Conspicui, compti chryseâ cervice coronâ,
Clementes censu, condunt consulta clientum:
Cincinnose cave, condemnant crimina calvi.
Censorem calvum censuram condere constat.
Cordatum calvum; cordatum crede cavendum,

Calventem

Calventem calvos cæcari corpore censet.
Calvitium calvi cœcatus carpere cessa,
Cessa calvastrum, cessa corrodere, cessa.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ;
Conducunt calvi cuneos certamine claros,
Compugnant calvi cristati casside coni,
Contorquent, crispant celeres cum cæde catervas,
Comprendunt cirros, contundunt calce comatos
Cuspide confodiunt; capulo concisa corusco
Colla cadunt: celebrant calvi clamore celeusma.
Commotus certare catus certamine calvus
Conculcat, cœdit, crinitos cedere cogit,
Captives captat, captos cervice coartat.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ;
Comperies calvos columen conferre cerebro,
Comperies calvos capitis curare catharros,
Comperies calvos cœcas curare cavernas,
Chronica cum cancro ceditque cachexia calvo;
Cardia cor carpens cassatur, cholica cessat,
Contrectans chalibem concisâ carne coercet,
Corruptum capitis coctâ cervice cruorem.
Cur complura cano? clandestina cuncta caduci
Corpore confutat, collapsaque corpora curat.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ;
Cum calvis cirrose cave certare, creanti
Conviciumque creatura condicere cessa.
Condita cuncticreans causarum cuncta creator
Constituit, curamque cavens conferre creatis,

Cætera

Cætera curavit, clari consurgere calvi
Concedens culmen, cui cedere cuncta coegit.
Cerritus cur collatrat clamore canino?
Condiderat calvum collapsa cucurbita cœno,
Conticeat citius cœnosa calumnia cujus.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ;
Complex carnificum, corium convellere calvo
Cur censes? cordis convellit crimina calvus.
Cur censes capiti cineres conspergere calvo?
Cognoscit calvus cineri concrescere corpus.
Cur censes calido carnes carbone cremari?
Corda cremant calvi Christi concocta calore.
Cur censes calvum castrari corpore castum?
Corde tenus cunctis castratur concio culpis.
Carmine carnificans calvum, compesce cavillum.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Carminibus caveo claris conjungere cœca,
Calcantur cœno, calcanda calumnia calce.
Cœnosus cœnosa canens concludito cannam.
Censetur certe censorem codice cautum
Clarividum calvum, cui conscia cœlica cuncta:
Commotum calvum circumlatrante cachinno
Clamantes, conscende citus, conscendito calve,
Condemnasse cacos confestim crimina clarant
Convicij, corrosa cadunt cùm corpora carptim.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ,
Carmina calvorum; cumulentur carmine calvi
Conspicuo, cujus crudelis cautio cœdis

Constituit

Constituit, Christi cultores carnificare:
Conjubilent circumfulgenti chrismate calvo
Cœcato cuncti. Christi clamore citatus
Corruerat citò, confoßus ceu cuspide conti,
Confestimque capit conscensum culmine cœli
Clarivido cernens conspectu cunctipotentem
Consore, cor cujus claret cœleste catinum.

Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Conglomerate choros, calvo celebrate choreas,
Censuram celebrem calvum compsisse colendum
Comperimus. Cœli consul consulta cavendi
Crimina confutat. cœnosi cuncta coercet
Colloquij cunctis communia commoda censet.
Confundit cirros. collegia civica condit:
Conciliando consponsorum Christicolarum
Corda ciet, capiti corpus conjungere certans.
Cerritus celebres ceßet contemnere calvos.

Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ,
Crudelem, calvos caßo conamine cunctos
Carpere conantem, compescite crimine captum
Convicij, commentantem commenta caduca,
Concitò convictum cœcis concludite claustris.
Calvaster censor cœcari crimine captum
Censet: cœce canis, cessa contemnere calvum:
Conquinisce canis, confingens crimina calvis:
Conquinisce canis, collatrans carmine calvos:
Conquinisce canis, cessans corrodere calvos.

Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Concilium clarum calvorum cogere cœtum,
Cum cernis, calvum cœli comprendito cinctum,
Calvitij culmen cœli cognoscito centrum.
Circuitum cosmi commendant cætera calvi.
Calvos consocia, candentes congere calvos;
Cinthia cessabit chryseos conferre colores,
Cornua contenebrans cedet concrescere calvis:
Collucent calvi; calvorum cassida candet,
Conrutilans, cœli ceu copia clara, coruscat.
Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.
Conveniet claras claustris componere cannas,
Completur claris carmen cantabile calvis.

Explicit carmen de laude Calvorum.

Calvitium non est vitium,
Sed probitatis indicium,
Nisi scabies fuerit initium.

FINIS.

ENCO-

ENCOMIVM SACRI CALVITII,

Fratri CORNELIO, cognomento VIRGATORI, Primario Brugensium CLVNISPICI, inscriptum.

Condignum [1]CALVO *cantamus* CÆSARE *carmen,*
Cantamus clari commoda Calvitij.
Cedite [2]*conducti certatim cedite crines:*
Cede cohors calvum cæsariata caput.
Cedite [3]*cnasonæ,* [4]*ciniflones cum calamistris,*
Cedite cincinni, cedite [5]*capreoli;*
Cumque capillato cristata caterva Camillo,
Cura cui cultam comere cæsariem.
Cede Calidonio contorquens cornua cirro,
Cedite [6]*capronæ, cede* [7]*corymbiolum.*
Cedite crispati candenti cuspide crines;
Compositum curâ cede capillitium.
Commoda Calvitij canimus. concurre caterva
Calvitio clarum condecorata caput.
[8]*Cordigeri, Carmelitæ, Collegia calva;*
Calvaque cum calvis Clara cucullligeris.

Currite Claustrorum compascua cæca colentes,
Cum [9]cibicidarum classe Cinæda cohors:
Curvatâ cervice cohors, cui cantica cordi,
Cymbala cum crotalis, cella, Ceres, cophinus.
[10]Calones, Cynicoque coacta cibaria cultu,
Caraque communi Cypride conjugia.
Curre catervatim Carthusia, cui cynoglossus,
Carica cuî, cyceon, cui chrysomela cibus.
Carne carens cujus [11]Catianæ cœna culinæ
Certat, Campano Cretica cella cado:
Cella, cui [12]COS constituit cognomina Censor:
Cella, cui cedant Cœlicolum cyathi.
Currite convoti, communia concelebrantes
Castra, [13]Catillonum convena colluvies.
Cui convicia crebra, [14]carinanteſque cachinni;
Cuî clamor curæ, clastra, catasta, cruor:
Cæca caput cui contages, cerebrumque comedit
Cantabra; cassa cui carne comâque cutis.
Colla [15]columbari circumdata, compede crura,
Christiadum carcer, carnificina, cruces.
Chrismaticumne caput cernis, cum complice calvo,
Cuî Cappucino Carpocratista comes?
Currite Censores cum [16]cauponante catervâ,
Cujus continuo corda cruore calent.
Cur confixa cruci, combustaque corpora cerno?
Cur Curius cippo Cacilius que carent?
Crimine convictos condemnavêre cremari
Circumscriptorum centuriata cohors,

Conjurata

Conjurata cohors cœli convellere claustra,
Cujus censeri Clavigeri cupiunt;
Christiadum crebrâ cumulantes cæde catastas,
Compita complentes cuncta cadaveribus.
Cerne, cui celsi custodia credita cœli,
[17]*Centeno cinctum Cardine Clavigerum.*
Cerne caput Cleri, [18]cinctutos cerne Cetbegos,
Condignum cerâ [19]cerite Concilium.
Cerne Cinædorum [20]catamitorumque cathedras,
Carnivoros Christi Christiadumque canes.
Cernito consessum Caveæ cortinipotentis:
Cerne catillonem, cerne cruoribibum
[21]*Cheironomanta, cavum cum [22]curculione capacē*
Christophorus Calicem Christovorusque capit:
Cælatum crustis Calicem, cui Cæcuba cedant
Cuncta, capillatis condita Consulibus.
Cernito, cum crudâ confundens carne cruorem
Contruncat Cereris crustula Christiparæ,
Cum Calvo, cui cognomen Calvaria, colle
[23]*Concipilans Christum, comminuensque crucem.*
Cui Consuâlia ceu celebret, corpusque, caputque,
Collaque circumagens cernua conspicitur.
Calvorum commenta Cinædica Cheironomantum,
Carpentum cari commoda Calvitij.
Claudito clatratis Cerealia crustula cellis,
Crystallo Christum condite Cistophori.
Cœlestis cur crusta cibi, Cereremque canino
Chrismate contactam [24]Cnissodiocta [25]comes?

Cùm [26] *calvi cunctas Calvorum calliditate*
Constet, condignum conveniensque catis
Cognomen cepêre. Capros Curiesque comatos
Consuêrunt calvi [27] *collutulare chori.*
Cistophorῶn [28] *curruca cluis? cum compare credas,*
Cistophoros culpam commeruisse, cave
[29] *Chrismaticum cave contingas, cave consecratum,*
Cuî caldum cingit calva corona caput.
Contigeris; capital censebere commisisse,
Convictus cœdis ceu Catilina; CAVE, (cupido
Cordigerum [30] CAVE, *Cerdo,* CANEM. *Cuiquamne*
Chrismate consparsum [31] *contemerare caput?*
Conscia cuî [32] CIPSI *cognomina conciliarit*
Caja, cucullorum capta cupidinibus:
Cede cupidinibus Cleri, cui candida conjunx,
Communis capiens commoda connubij.
Catholico cui censeri credíque cupido,
Cede [33] *Catilloni, cede Cuculligero:*
Concinnare cui curruca cornua cuivis,
Concedunt cauti Concilij Canones.
Conticeo; Cirrha cythasos, collemque canorum
Contentus centum circuiisse choris.
Cinge comam calthâ, centuplicibusque corymbis;
Cinge coroneolâ Calliopæa caput.
Censurã CALVÆ *Cẽsor cape* CLVNISPICVM COR,
CORNELI, *clarum Calvitij columen:*
Condignam CALVO *cecini cui* CÆSARE *calvam,*
Cuî cecini clari commoda Calvitij.

ALIVD.

ALIVD.

Calvitium curat Cypris, curatque Cupido,
Calvitium Catius, cum Catióque Cato.

In Commendationem
Doctissimi & elaboratissimi Carminis
DE
SACRO CALVITIO.

Curruca conjux cœco compressa cubili,
Candida cui clunis, cruscula, coxa, cutis.
Cui Collaticiâ corruptum Cypride corpus,
Cor cui Calvitij calda cupido coquit.
Cui Cytharæa comam capitis cerebrúmque comedit,
Complexu Claræ collutulata cohors.
Carpocratistarum collegia, Cœnobiarchæ,
Cernite cantati commoda Calvitij.
Cernite collarum compascua claustra colentes,
Cornelî clarum carmine Calvitium.
Cordigeros calvæ commendat cura Coronæ,
Commendat cœtûs Calva Cucculligeros.
Censetur claram CALVO *censore coronam*
Causia Cæsareis conciliare comis.
Crimine Calva caret; concedat Curia Calvæ?
Calva caput Cleri, Conciliįque cluat.

NOTÆ

NOTÆ

Ad obſcuriora quædam loca SACRI CALVITII.

1. CONdignum CALVO cantamus CAESARE carmen] Reſpicit Auctor Hugbaldi Elnonenſis Monachi *De laude calvorum* Carmen, ad Carolum Calvum Imperatorem, quem omnes ejus temporis ſcriptores habuêre pro Mœcenate. Quod *opus mirabile* indigitat Trithemius: aliiq. plures impenſe laudant. Sed monachi monachalia tractant. Poematium hoc, quod nunc primùm ex M. S. ſchedâ juris fit publici, elegantius longè & multis modis præſtantius eſt. Magno autem redemptum velint Monachi, & æternis tenebris damnatum.

2. *conducti crines.*] Comæ appoſititiæ, & aliunde accitæ, quales flavas plerumque mulieres mentito decore formam quærentes, præſertim in aulis, ſibi adjiciunt.

3. *cnaſonæ.*] Iſidorus in Gloſſis, & Paulus Diaconus ex Feſto: *Cnaſonæ, acus quibus mulieres ſcalpunt caput.* Vide ibi Scaligerum.

4. *ciniflones.*] Ciniflones Horatio Sat. II. lib. I. qui, quævé calamiſtris in cinere calefactis capillos criſpabant. Gloſſæ veteres: *Ciniflo, ἐμπλέκτης.* Item *Cinifiones, ornatrices.*

5. *Capreoli.*] Capreolus, δορκάδιον. Sed ſunt etiam capreoli (teſte Feſto) claviculi intorti in vitibus, & veluti quidam cincinni, in tenerioribus pampinis apparentes; quibus vitis veluti manibus adminicula complectitur: quia ad locum capiendum (ut Grammaticis

maticis placet) appellati. Ergò heic pro cincinnis & annulis capillorum accipiuntur.

6. *caprons*,] Equorum jubæ in frontem devexæ, dictæ quasi à capite pronæ. Paulus Diaconus ex Festo. Lucilius lib. VII. apud Nonium: *Aptari caput atque comas fluitare capronas.* Alio nomine, *Antiæ* dicuntur.

7. *corymbiolum*] Corymbium est redimiculum muliebrium comarum ut crobylus virorum. Petronius: *Corymbioque dominæ pueri adornat caput.*

8. *Cordigeri.*] Franciscani. *Carmelitæ.*] Ordinis D. Mariæ Monachi.

9. *cibicida*] Vox Luciliana. Lib. XXVII. *Viginti domi an triginta, vel centum cibicidas alas.* Apud Nonium.

10. *Calones*] Lignipides à *cala*, Ligno. Lucilius: *Scinde puer calam, ut caleas.* Apud Servium, nisi fallor, extat Petri Danielis.

11. *Catiana cœna.*] De Catio Epicureo & guloso lege Horatium Sat. III. lib. II.

12. *Cella, cui* COS.] Vinum Cos, colore, odore, sapore excellens, Magistris Lovaniensibus non ignotum : & est indeclinabile.

13. *Catillonum*] *Snoepers, Slockerdens.* Paulus Diaconus de Verbor. Significationibus: *Catillones appellabant antiqui gulosos.* Itemque, *qui provincias Pop. Rom. exspoliassent* : à catillonibus, qui & catillos ipsos liguriunt, absumptâ prius dape, sic appellati.

14. *carinantesque cachinni* . Idem Paulus: *Carinantes, probra obiectantes à carinâ dicti, quæ est infima pars navis ; sic illi sortis infimæ.* Isidorus in Glossis : *Carinantes, illudentes*, Glossarium Latino-Græcum : *Carinari*, χαριεντίζω. Ennius :

Contra carinantes verba æquè obscœna profatus.

Item — *neque me decet hac carinantibus edere chartis.*

mediâ ut vides, correptâ. Citantur à Servio Petri Danielis. Ita autem factum *carinari* à carinâ, ut apud Græcos γεφυρίζειν à γέφυρα: idemque valet ac carinari, notante Scaligero, cui postremum illud Ennij carmen aliunde, non esse ex Annalibus videtur, cum vox *carinantibus* in Hexametro locum habere non possit. Merula tamen κατ' ἔκλειψιν τοῦ ι recipiendam putat, & ad lib. I. Annalium refert.

15. *Colla columbari circumdata,*] *Columbar* Plauto genus vinculi, cui collum inseritur: Rudente Act. III. Sc. VI.

Nam in columbari collum haud multo pòst erit.

16. *cum cauponante caterva.*] Simoniam Romanensium tangit. *Cauponor* Ennio καπηλεύω, cauponarium exerceo, vel re aliquâ lucri caussâ ad quæstum abutor. In Pyrrhi illâ de captivis reddendis præclarâ sententiâ, apud Tullium lib. I. de Officijs:

Nec mi aurum posco, nec mi pretium dederitis,
Nec cauponantes bellum, sed belligerantes:
Ferro, non auro, vitam cernamus utrique, &c.

Quid καπηλεύειν μάχην Æschylo in Septem. ad Thebas, & Latinis *cauponari bellum*; exponit doctè Gulielmus Canterus Novarum Lectionum lib. III. ca. IX.

17. *Centeno cinctum Cardine Clavigerum.*] Innuit Pontificem Romanum, & Cardinales.

18. *cinctutos Cethegos.*] Imitatione Horatianâ, qui in Arte Poëticâ:

— *cinctutis vix exaudita Cethegis.*

Cethegi Romanorum antiquissimi sunt: quare pro antiquis dixit *Cethegi. Cinctuti* autem dicti sunt propter strictas tunicas pectoribus aptatas sine cingulis: teste veteri Commentatore. Vide & Cruquium.

19. *cerâ cerite*] Cerites Plinio lib. XXXVII. cap. X. gemma

a gemma est cerei coloris. *Cerites*, inquit, *ceræ similis est.*

20. *Cerne cinædorum catamitorumque cathedras.*] Paulus ex Festo: *Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iovis concubinus.*

21. *Chironomania*,] Ridet sacrificuli histrionicos sive gesticulatorios plusquam Ionicos corporis motus, sive staticulos, quos dant Salij Romanenses. Quos infra etiam festivè depingit:

Cui Consualia ceu celebret, corpusq;, caputq;,
Collaq; circumagens cernua conspicitur.

22. *cum curculione capaci.*] Pro *Gurgulione*; unde nos *Gorgol*, tanquam *Gurgul*. Neque aliter Plautus in Trinummo, Act. IV. Sc. III. ubi Charmides ita loquitur:

——————— *huic, quisquis est,*
Curculio est exercitor, is hunc hominem cursuram docet.

Nam rectè ostendit nobilissimus Douza *curculionem* hoc loco haud quidem pro vermiculo illo triticei farris populatore, sed verò pro eâ gutturis parte, quâ λάρυγξ eminet, quam inter comedendum moveri cernimus, interpretandum; sive pro gulâ ipsâ potiùs, ut *gurgulio* fiat scilicet: Vide Centurionatum Dousicum vel Taubmannum compilatorem ad eum Comici locum. In ejusdem Fabulâ aliâ *Curculio* Parasiti nomen est qui & Dramati nomen dedit. Alludit autem Poëta in hoc Parasiti nomine, ad curculionem, quæ vermis est frumenta exinaniens, ut Varro ait, Græcis κίς. Virgilius I Georgicorum:

——— *populátque ingentem farris acervum*
Curculio.

23. *Concipilans*] Paulus abbreviator Festi: *Concipilavisti, dictum à Nævio pro corripuisti & involasti.* Vbi Scaliger:

liger: *Concipilasti* idem *ac compilasti* Vt, *reciprocus, reprocus: reciperare, reparare: incitegere integere.* Plautus Truculento Act. II Sc. VII. *quem ergo ossatim iamiam concipilabo.*

24. *Cussodiocta*] Respicit nidorem ac fumum in sacrificijs.

25. *comes?*] Pro *comedis.*

26. *Cùm calvi cunctos*] Nonius Marcellus: CALVITUR, *dictum est* frustratur: *tractum à calvis mimis, quod sint omnibus frustratui.* Pacuvius Duloreste: *me calvitur suspicio hoc est illud quod fore occultè Aiax prædixit.* Idem Medo: *Sentio, Pater, te vocis calvi similitudine.* Salustius Histor lib. III. *Contra ille calvi ratus:* Plautus alijq;.

27. *collutulare*] Dedecorare, Conspurcare, & quasi luto inquinare. Plautus Trinummo Act. III. Sc. II.

——————— *hæc famigeratio*

Te honestet, me autem collutulet, si sine dote duxeris.

28. *curruca*] Iuvenalis Sat. VI.

Tu tibi nunc curruca places, —

ὑπολαΐς, parva avis, quæ alienos pullos pro suis educat. Sapienti verbum sat est

29. *Chrismaticum cave contingas*] NOLI TANGERE CHRISTOS MEOS.

30. CAVE CANEM.] Allusum ad ostiorum inscriptionem, antiquitus usurpatam, CAVE, CAVE CANEM. Vide Petronium in Satyrico.

31. *contemerare*] Violare, temere aggredi.

32. CIPSI *cognomina*] Nota de Cipsio ex Ovidij Metamorphosibus historia, sive fabula.

FINIS.

NIHIL.

NIHIL.

IOANNIS PASSERATII

Lusus ad V. Cl.

ERRICUM MEMMIUM.

Ianus adest festæ poscunt sua dona Kalendæ:
Munus abest, festis quod possim offerre Kalendis.
Siccine Castalius nobis exaruit humor?
Usque adeo ingenij nostri est exhausta facultas,
Immunem ut videat redeuntis Ianitor anni?
Quod nusquam est, potius nova per vestigia quæram.
Ecce autem, partes dum sese versat in omnes
Invênit mea Musa Nihil. *ne despice munus:*
Nam Nihil *est gemmis,* Nihil *est pretiosius auro.*
Huc animum, huc igitur vultus adverte benignos:
Res nova narratur, quæ nulli audita priorum.
Ausonij & Graij dixerunt cætera vates:
Ausoniæ indictum Nihil *est Græcæque Camœnæ.*
E cælo quacunque Ceres sua prospicit arua,
Aut genitor liquidis tellurem amplectitur ulnis
Oceanus, Nihil *interitûs & originis expers.*
Immortale Nihil, Nihil *omni ex parte beatum.*
Quòd si hinc majestas & vis divina probatur,
Nunquid honore Deûm, nunquid dignabimur aris?
Conspectu lucis Nihil *est jucundius almæ,*

Vero

Vere Nihil, Nihil irriguo formosius horto,
Floridius pratis, Zephyri clementius aura.
In bello sanctum Nihil est, Martisque tumultu:
Justum in pace Nihil, Nihil est in fœdere tutum.
Felix cui Nihil est! (fuerant hæc vota Tibullo)
Non timet insidias; fures, incendia temnit,
Sollicitas sequitur nullo sub judice lites.
Ille ipse invictis qui subjicit omnia fatis
Zenonis sapiens, Nihil admiratur & optat.
Socraticique gregis fuit ista scientia quondam,
Scire Nihil, studio cui nunc incumbitur uni.
Nec quicquam in ludo mavult didicisse juventus;
Ad magnas quia ducit opes & culmen honorum.
Nosce Nihil, nosces fertur quod Pythagorea
Grano hærere fabæ, cui vox adjuncta negantis.
Multi, Mercurio freti duce, viscera terræ
Dura liquefaciunt, simul & patrimonia miscent,
Arcano instantes operi, & carbonibus atris:
Qui tandem exhausti damnis, fractique labore,
Inveniunt, atque inventum Nihil usque requirunt.
Hoc demetiri non ulla decempeda possit;
Nec numeret, Lybicæ numerum qui callet arenæ.
Et Phœbo ignotum Nihil est, Nihil altius astris.
Tuque; tibi licet eximium sit mentis acumen,
Omnem in naturam penetrans, & in abdita rerum;
Pace tuâ, Memmi, Nihil ignorare videris.
Sole tamen Nihil est, & puro clarius igne.
Tange Nihil dicesq; Nihil sine corpore tangi.

Cerne

Cerne Nihil, *cerni dices* Nihil *absque colore.*
Surdum audit, loquiturq́; Nihil *sine voce: volatq́ue*
Absq; ope pennarum, & graditur sine cruribus ullis.
Absque loco motuq́ue Nihil *per inane vagatur.*
Humano generi utilius Nihil *arte medendi.*
Ne Rhombos igitur, neu Thessala carmina tentet
Idalia vacuum trajectus arundine pectus;
Neu legat Idæo Dictæum in vertice gramen:
Vulneribus sævi Nihil *auxiliatur amoris.*
Vexerit & quamvis trans mœstas portitor undas,
Ad superos imo Nihil *hunc revocabit ab orco.*
Inferni Nihil *inflectit præcordia Regis,*
Parcarumque colos, & inexorabile pensum.
Obruta Phlægrais campis Titania pubes,
Fulmineo sensit Nihil *esse potentius ictu.*
Porrigitur magni Nihil *extra mœnia mundi:*
Diiq́ue Nihil *metuunt. Quid longo carmine plura*
Commemorem? virtute Nihil *præstantius ipsa,*
Splendidius Nihil *est:* Nihil *est Jove deniq́; majus.*
Sed tempus finem argutis imponere nugis,
Ne tibi, si multâ laudem mea carmina chartâ
De Nihilo, Nihilli *pariant fastidia versus.*

FINIS.

CARMINA

De præcedente Poemate Ioannis Passeratij, cujus inscripto NIHIL.

TH. B. V.

Pace mihi liceat sapientes dicere vestrâ,
Qui factum ex nihilo dicitis esse nihil:
En qui vos verbis, qui vos ratione refellat,
Et quiddam faciat quod fuit ante nihil.
Quiddam (inquam) ex nihilo faciat, quo credere quidquam
Grandius aut etiam fingere velle nefas.
Immo, quod mirum magis est, qui misceat unà
Sic alicui nihilum, sic aliquid nihilo,
Ut confirmet idem simul esse aliquídque nihílque,
Et neutrum esse probet, quod sit utrunque tamen.
Mirus homo, nihil esse aliquid statuénsue negánsue:
Quódque negat statuens, quod statuítque negans.

N. N.

Pace tua liceat quiddam te poscere. quidnam est?
Est aliquid, nihil est: est nihil, atque aliquid.
Ergo sive aliquid mavis mihi mittere, mitte:
Sive nihil mavis mittere, mitte nihil:
Miseris utrumvis, mittes invitus utrunque:
Quando aliquid nihil est, & nihil est aliquid.

Dans

Dans aliquid (faciat si semper) prodigus audit:
Dans nihil assiduè, nomen avarus habet.
Optima virtutum mixtis orietur ab illis,
Si dederísque aliquid, si dederísque nihil.

N. N.

Ecce, nihilque aliquidque simul tibi mitto petenti,
Qui factum ex nihilo miseris ipse aliquid.
Ergo, sive aliquid me vis tibi mittere, mitto:
Sive nihil me vis mittere, mitto nihil.
Utrumvis mittam, non mittam invitus utrunque:
Sive aliquid, seu nil misero, mitto libens.
Dans aliquid, non est metuam quòd nomen avari:
Dans nihil, an meritò prodigus esse ferar?
Sic frugi efficior vel te ipsò judice, utrunque
Miscens, qui tibi dem nílque aliquidque simul.

ΑΔΗΛΟΝ.

Qui falsò, contra veterum decreta sophorum,
Dans nihil, eximium te dare munus ais,
Sicque profana sacris misces, sic sacra profanis,
Sic aliquid nihilo, sic alicui nihilum:
Ut nihil esse aliquid statuas, aliquidque nihil: quin
Hoc nihil, hoc aliquid, neutrum & utrunq; facis.
Mox tamen esse negas neutrum quod utrunq; fateris:
Quodq; fateris, idem neutrum & utrunq; negas.

An (quaeso) neutrum esse potest id quod sit utrunq́;?
An quod utrunq́;, nihil? quod nihil, esse aliquid?
Heu cave dum ex nihilo quiddam facis, ex aliquo nil,
Ne fiat nihilum, quod cupis esse aliquid.

ΑΔΗΛΟΝ.

Sic ne facis nihili divinæ oracula chartæ,
Sic nihili sophiæ dogmata vera facis?
Te duce confusis naturæ legibus ibunt,
Inque suum recident te duce cuncta chaos.
Nanque aliquid nihil esse putas, nihilumq́; vicissim
Esse aliquid. quaeso qua ratione probas?
Omnia si fiant, te judice, neutrum & utrunque,
Fortuna vivent dives inopsque pari.
Divitiæ Crœsi nil, nil quoque possidet Irus,
Possidet ergo aliquid, si nihil est aliquid.
In cœlum quum vana nihil tua carmina tollant,
Carmina de nihilo scripta putabo nihil.

FINIS.

THEO-

THEODORI MARCILII

DE

NEMINE

Lusus, ad V. Cl. Pomponium Bellivræum, privati Concilij senatorem, & Christianissimi Regis Henrici Legatum amplissimum.

Ver erat, & Zephyrus renovato flamine, prata
Pingebat violis omnia purpureis;
Mî curas trepidâ referebat imagine somnus
Sub matutinis cantibus alituum.
Visus enim irascens juxtim mî adsistere Nemo,
Deque mihi oblito Nemine *multa queri.*
Iamne meo facti quondam tibi nomine versus,
Et laudes, inquit, Neminis *exciderunt?*
At non sic meritus. Sed enim te scilicet ipso
Debuerat Nemo *carior esse tibi.*
Desine, respondi, me incendere teque querelis:
Crede mihi, transfert jam tua regna Nihil.
Sublectúmque illud sua per vestigia carmen
Esse ait, & loquitur nil nisi vindicias.
Sic ego. sic Nemo *contra: Timidissime rerum,*
Terret inanilogis te Nihil *opprobriis?*

H Cur

Cur non & culices, pappósque timere volantes
Incipis, aut umbrâ contremere ipse tuâ?
Erubui, dederátque novas mî in carmina vires
Ipse pudor: cœpit vincere Nemo Nihil.
Aut si quis negat hoc Plautino è semine pistor,
Conserere incipiant Nemo Nihilque *manum.*
Bella per Vtopicos *plusquàm civilia campos*
Gliscent: de Nihilo Nemo *leget spolia.*
At mihi, Pomponi reparato carmine (nam te
Nemo *cupit noster viscere) dexter ades.*
Quâ sit stirpe satus Nemo, *quâ præditus arte,*
His volui numeris enumerare tibi.
Postmodò bella canā atq; horrentia Neminis *arma,*
Et victum validâ Neminis *arte* Nihil.
Nunc referam solitâ mitissima carmina voce,
Olim Strenarum quæ tibi missa die.
Cùm mihi cura fuit, specie ne poscere dantis
Nemo *videretur munera pro offaniis.*
Atqui Nemo *etiam vel regia munera spernit,*
Hamat inops, Nemo *nil nisi carmen amat.*
Ergò jubet ne se dubitem tibi mittere Nemo,
Semper enim mitti à paupere Nemo *solet.*
Nec metuit ne se venientem admittere nolis:
Nam tibi nolenti se dare Nemo *potest.*
Sed te velle scio. Quis enim ferus ostia claudit,
Nemo *ubi pro dulci munere missus adest?*
Omnibus est Nemo *sibi quàm jucundior ipse:*
Omnibus, & semper Nemo *placere potest.*

Osor & ille hominum Timon, tamen arsit amore
Neminis: *hunc unum atq; unicum amicũ habuit.*
Cognitus est Nemo *hinc ad sidera. Ianitor aulæ*
Num rogitat, Quis tu? Nemine *stante foris?*
Fac tamen esse aliquem lævâ sic mente, ferisque
Moribus, ut quis sit Nemo *vel unde, roget:*
Promtiùs expediam, volucres quàm navita ventos
Enumeret, miles vulnera, pastor oves.
Nemo *quidem sine patre potest, sine stemmate nasci,*
Nec tamen aut patris aut gentis honore caret.
Nemo *etenim est unus magnâ de stirpe nepotum*
Illius, in Siculâ qui regione satus:
Non ferro flamâve, suo sed nomine, fecit
Dulichiæ præsens omnia tuta rati.
ΟΥΤΙΣ *enim est; sævo dũ clamat in agmine fratrũ*
Cyclops, quisque suas hi rediere domos.
Ille tamen furit, & sceleratum devovet ΟΥΤΙΝ:
Sisyphides medio gurgite vela facit.
Hinc Nemo *tibi noster. Ab his majoribus ortus*
Nemo, *decus toto sparsit in orbe suum.*
Nam quoties aliquis peccaverit: obvius ecce
Nemo *statim, & se, qui fecerit, esse refert.*
Nemo *suo quemvis ita nomine protegit, unum hoc*
Si potuit judex credere, Nemo *fuit.*
Ergò, sive domi, seu quis peccaverit extra,
Nil opus auctorem quærere, Nemo *fuit.*
Sive puer calicem domini, seu fregerit aulam,
Seu compilarit scrinia, Nemo *fuit.*

Nemo vel in bello si bis peccaverit, usque
Integer, & nullo vulnere læsus abit.
Quin etiam benè quæ fiunt, facit omnia NEMO.
Victi alij cedunt NEMINIS ingenio.
Et merito: Quis enim mercémve, aut speret apisci
Præmia pro meritis, qualia NEMO tulit?
Quis faceret quæ NEMO: simùl susceptus in auras
NEMO, & multiplici præditus arte, fuit.
NEMO simul sorbere potest ac flare. Duobus
NEMO simul dominis utilis esse potest.
Nec tamen aut victū à domino, mercémve requirit:
Aurâ etenim venti vivere NEMO potest.
Nusquam est NEMO, & ubiq; simul: mirabile dictu.
NEMO vias omnes itque reditque simul.
NEMO etiam vigilans dormit, vigilatq; sopitus,
Cùm loquiturque tacet, cumque tacet loquitur.
NEMO etiam quæ scit, nescit: tanti ille silenti est:
NEMO simul vera & falsa referre potest.
Flere putes, ridet: ridere putabis, at ille
Flebit; vel faciet, si usus, utrunque simul.
NEMO simul satur est atque esurit: æstuat, alget:
Nullis auxilijs, omnia NEMO potest.
NEMO etiam in cœlum, quoties ita jusserit, ibit;
Nudus enim pennis NEMO volare potest.
Adde, quòd est rigidæ virtutis NEMO satelles,
Non quales aula mobilis aura fovet.
Ergò fors quoties inimica reflaverit, omnes
Diffugiunt: miseri limina NEMO terit.

Respicit

Respicit & Musas hoc NEMO *tempore: vulgò*
Cocta placent: NEMO *docta probare solet.*
Omnia vincere NEMO *potest certamine nullo,*
Solum illi negitat cedere velle NIHIL.
Et tamen hoc ipsum vincit quoque NEMO, *suisq;*
Captivum adjungit NEMO NIHIL *titulis.*
Nemo *sapit solus:* NEMO *sibi nascitur uni.*
Omnia scit NEMO, *& solus ubique docet.*
Quoque magis mirere, volunt scire ilicet omnes
Omnia, mercedem solvere NEMO *cupit.*
Scire libet tumido quot certent æquore fluctus?
Quot Lybiæ sitiens corpora pulvis habet?
Scire quot ardentes distingunt æthera stellæ?
Expediet planè singula NEMO *tibi.*
Te quoque, Pomponi; quo Sol nihil igneus uno
Doctius in terris candidiusque videt;
Moribus antiquis, (dicam hoc præfiscini ut unum.)
Ingeniique acie, vincere NEMO *potest.*
Tollere nodosam possit medicina podagram
Nescio, sed medicus tollere Nemo *potest.*
Cùm Venus irata est, trepides si abrumpere curas;
Neminis *adjutus carmine, sanus eris.*
Quantula sed morbi est curatio, cùm quoq; mortem
Omnia vincentem vincere Nemo *queat?*
Perfectum Cicero cùm Rhetora quæreret, omni
In genere: inventus quis, nisi Nemo *fuit?*
Quâ memores fiant, Seneca aut tibi Lullius artem,
Ostentare suam; sed dare Nemo *potest.*

Eja, Mathematici monogrammi, debeat orbis
Vt redigi in quadrum, quis nisi Nemo *docet?*
Visite in Vtopiam, *Chemistæ, visite flandi*
Artifices, olidum sulphure & igne genus:
Sistere Mercurium, Lunam, Solemque camino
Excoquere ardenti (credite) Nemo *docet.*
Adspice quem solitus sapientem effingere Zeno,
Et geminum fratrem Neminis *esse puta.*
Quâ ratione, inquis? Dicam. Quia liber, & omni
Laude madens Nemo *solus in orbe viget.*
Nec minor est Jove, qui nutu tremefactat Olympũ:
Nemo *etenim, quicquid Jupiter ipse, potest.*
Ergo sua Nemo *est contentus sorte. Quid optet,*
Qui paria immenso cum Jove regna tenet.
Sed jam plura vetat Nemo *his adjungere: laudes*
Nemo *etenim surdâ respuit aure suas.*
Et metuo, ni vela meæ citò legero puppis,
Ne mihi tam longum Nemo *poëma legat.*
Namque etenim benè tornatos genioque vigenteis
Mirifico versus, carpere Nemo *potest.*
At tibi, Pomponi, vir laudatissime, nostro
Carmine quem Nemo *visere jussus adit:*
Eveniat, Nemo *ut te sit florentior usque,*
Nemo *suo regi carior atque Deo.*

FINIS.

Rythmus

Rhytmus die Divi Martini pronunciatus.

Io Io Io Io

GAudeamus Io Io
Dulces Homeriaci.
Io io
Noster Vates hic Homerus,
Dithyrambi dux syncerus
Pergræcatur hodie.
Io io
Hæc est illa bona dies,
Et vocata læta quies
Vina sitientibus.
Io io
Nullus metus nec labores,
Nulla cura nec dolores
Sint in hoc symposio.
Io io
Vultus mecum jam potare?
Et Lyæum exaltare
Dulces Homeriaci?
Io io
Qui potare cupit mecum,
Licet: verum portet secum

Vina plenis utribus.
Io io
Ecce tibi Trebulani
Apportamus, & Albani
Centum plenos urceos.
Io io
Sed quis nobis ministrabit,
Et quis praesto vinum dabit
Dulce sitientibus?
Io io
Hic habemus Thomasinum
Cognoscentem bonum vinum
Primo visu subito.
Io. io
Hic ridendo propinabit,
Et bibendo provocabit
Omnes Homeriacos.
Io io
Audi bone Thomasine,
Graece bibens & Latine
Tuum fac officium.
Io io
Est jam tempus ut potemus,
Et post potum sic oremus,
Deflectamus genua.
Io io
Si potastis, jam levate,
Et crateras coronate.

Ut

Ut bibatis iterum.
Io io
Felix est ter, felix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De spumanti cantharo.
Io io
Ne lucernæ extinguantur,
Et potantes moriantur,
Date nobis oleum.
Io io
Vos Germani, vos Hispani,
Vos Insubres? vos Britanni
Bibite pro viribus.
Io io
Sed vos rogo dum potatis
Ter & quater, videatis
Ne frangatis urceum.
Io io
Omnes fortes sunt vinosi,
Et potantes animosi,
Dicit Aristoteles.
Io io
Omnis doctor, omnis rector,
Bacchi patris sit protector
In æterna sæcula.
Io io
Dulce dulci misceatis,
Ex hoc in hoc faciatis,

Vt potetis dulcius.
Io io
Bacche vatum fortis pater,
Et qui solus es bimater
Et formosus diceris.
Io io
Qui Delphinos amatores
Puerorum, & potores
Ferris misces lyncibus.
Io io
Tecum civem Lampsacenum
Rogo ducas & Silenum,
Bacchasque thyrsigeras.
Io io
Et te prope sit Potina,
Quæ dat potum in culina
Prima cunctis pueris.
Io io
Tentat Bacchas Ithyphallus,
Malus caper, malus gallus,
Aha nimis turpiter.
Io io
Bibe quantum vis, Priape,
Sed honestam partem cape,
Ne perturbes gaudia.
Io. io
Bibe, bibe, bibe, bibe,
Tu qui sapis, bibe, bibe

Dum Lyæus imperat.
Io io
Sed jam potrix turba tace,
Et tu Codre talos jace
Sub bibendi arbitro.
Io io
Quod jecisti canes ternos,
Bibe, bibe, bibe ternos
Jam Falerni calices.
Io io
Tu jecisti senionem,
Bibe, bibe bactrionem
Trebulani veteris.
Io io
Codre caput tibi fumat,
Ne quis ignis te consumat,
Stingue mero citius.
Io io
Et vos mei combennones
Elevate bactriones,
Ut possitis dicere.
Io io io io
Gaudeamus io io
Dulces Homeriaci.

FINIS.

Somni-

Somnium prodigiosum

DE

VINO ET AQVA,

Mutuò inter se

PRO DIGNITATIS APICE
litigantibus.

Historia.

Factum est convivium liberale multùm
Epulis & poculis splendide excultum;
Illic postquam Genio satis est indultum,
Reliquerunt socij vino me sepultum.

Extasis.

Raptus sum in spiritu, non in carne gravi,
Jamque ferè tertium cœlum penetravi,
Factusque exanimis non parum expavi,
Vbi mirabilia hæc consideravi.

Causa.

Ad examen residens in excelsis Deus,
Cùm cœpisset spiritus trepidare meus,
Ecce coràm Judice Thetis *&* Lyeus
Accusant alterutrum vt actor & reus.

Aqua.

Thetis *in exordio multùm gloriatur*

Dicens

Dicens, Mihi meritò laus & honor datur,
Cùm sum ex quo machina mundi fabricatur
Et super me spiritus Dei ferebatur.

Vinum.

Bacchus *ad hæc incipit talia referre,*
Mos est priùs vilia, chara pòst conferre;
Sic & Deus voluit te priùs offerre,
Vt me post te biberent Peccatores terræ.

Aqua.

Thetis *inquit, Gloriam meam ampliavit*
Christus, cùm de puteo potum postulavit:
De torrente siquidem attestante David
Bibet, & propterea caput exaltavit.

Vinum.

Gratum fecit Dominus fructum Vitis istum,
Cùm uvæ nil laticis fecit intermixtum:
Ergò qui potaverint vinum aquâ mixtum
Sunt adversus Dominum & adversus Christum.

Aqua.

Hortatur Apostoli Pauli disciplina
Luxûs pastum fugere, pocula botrina,
Quia Virtus tollitur ubi regnant vina
Et prudens à semitâ pellitur divinâ.

Vinum.

Tibi justè vitium luxus coaptatur,
Quando Jacob filio testamentum datur,
Qui fusus ut aqueus liquor increpatur
Dum per eum patrius thorus maculatur.

Aqua.

Reliquerunt Naaman Syrum spes humanæ;
Nec prodesse poterant Medicinæ sanæ,
Cui vox Prophetica consulit non vanè
Vt se lavet septies nudus in Jordane.

Vinum.

Cæsus à latronibus Ierosolymita
Visus à Presbytero, visus à Levitâ,
Ejus tunc indubiè defecisset vita
Ni fuissent vulnera vino delinita.

Aqua.

Me retentâ respuit Nazarenus vinâ;
Nam in me est posita vitæ medicina,
Quod ex Euangelicâ patet disciplina,
Cum sanaret Angelus ægros in piscinâ.

Vinum.

Tu dolorem ingeris, pocula dum præstas;
Ventrem reddis turgidum, nimisque infestas.
Ergò super alias David res honestas
Orat, ne demergat se aquarum tempestas.

Aqua.

Noe per te femore dormit denudatus,
Vnde maledicitur subsannando natus,
Ac per te confunditur Patriarcha gratus
Loth degens in montibus vino ebriatus.

Vinum.

Satis contemptibilis satisque egena
Est, si fortè sumitur sine vino Cœna;

Nec

Nec exterret homines paupertatis pœna,
Dum me promptuaria sunt eorum plena.

Aqua.

Scis quòd cùm tu fueris intemperiei,
Ego sum opposita tuæ rabiei;
Quia (sicut legitur) Aquæ non Lyæi
Impetus lætificat Civitatem Dei.

Vinum.

Potus tuus pestifer est & venenatus,
Nisi sit Prophetico sale dulcoratus:
In me vilissimus tu potus es mutatus,
Cùm Iæsus ad nuptias fuerat vocatus.

Aqua.

Ratio confunditur, oculi cœcantur
His, qui tuis poculis nimis immorantur;
Blandè cùm ingrederis primò recreantur,
Sed tanquam à regulo demùm trucidantur.

Vinum.

Omnium vilissima tu funderis in planum,
Ego verò nobile mittor in arcanum:
Te potat in vallibus pecus rusticanum,
Sed meus lætificat potus cor humanum.

Aqua.

Certè temporaneum redddit excolenti
Fructum terra proxima aquæ defluenti,
Datque fructus uberes anno venienti,
Si succedat laticis pluvia serenti.

Vinum.

Vinum.

Cibus, quamvis ſapidus aut quantumvis charus,
Aſque me ſi ſumitur, ſemper eſt amarus:
Tuo gaudet poculo pauper & avarus,
Sed ego inebrians calix ſum præclarus.

Aqua.

Sacramenta Fidei pridem inchoavi,
Quando Dei Filium in Jordane lavi,
Et figuras Veteris Legis conſummavi,
Cùm de ſuo latere dextero manavi.

Vinum.

Etſi fontis gratiam per te captat reus,
Per me tamen homines multos ſalvat Deus:
Nec tu eſſes aliquid, ni eſſet Lyæus
De quo dicit Dominus: Hic eſt ſanguis meus.

Aqua.

Ego ſapientiæ ſum aſſimilata,
Cujus fonte pectora plenè ſunt potata,
Unde ſi quæ fuerint corda irrigata,
Non affliget amplius ſitis hac creata.

Vinum.

Regnum Dei Spiritus Sanctus tunc inſtruxit
Per me, quando unicam ſponſam ſibi duxit.
Atque in vinariam cellam introduxit,
Ubi de uberibus lac & vinum ſuxit.

Aqua

Dextro templi latere meus eſt egreſſus,
Per quem nunc abluitur, ſi quis eſt exceſſus,

Unde

Unde sub Baptismatis fonte sub expressus,
Et culpæ Fidelibus lavacrum concessus.

Vinum.

Quamvis per te gratia mox renatis datur,
Tamen relabentibus donum hoc negatur;
Ergò per me potior virtus designatur,
Quam qui capit quoties toties sanatur.

Aqua.

In egressu Israël plebis numerosæ
De Ægypti finibus deducente Mose
Segregavit Dominus me miraculose,
Ut cantaret canticum Deo gloriosè.

Vinum.

Si quis causâ qualibet cesset à Lyæo,
Non resultat canticum neque laus ab eo,
Sed si fretus fuerit tandem potu meo,
Decantabit Gloria in excelsis Deo.

Discussio.

Ad hæc Cives Cœlici, debitè pensatis
Vini rationibus, atque approbatis,
Clamant omnes fortiùs vocibus elatis,
Pax in terrâ populis bonæ voluntatis.

Sententiatio.

Quibus ego vocibus tandem post examen
Excitatus retuli somnij velamen,
Affirmans veraciter Sanctorum dictamen,
Quòd Vinum præ cæteris præstans sit liquamen.

Conclusio.

Si quis hæc crediderit, gaudens dicat, Amen.

SEQUENTIA VINI.

Vinum bonum & suäve,
Bonis bonum, pravis prave,
Dulcis sapor semper ave
Mundana lætitia.
Felix est qui te plantavit,
Et te vinum nuncupavit,
Per te mundum satiavit
Divina potentia.
Ave felix creatura,
Quam produxit vitis pura,
Omnis mensa fit secura
In tuâ præsentiâ.
O quàm placens in colore,
O quàm fragrans in odore,
O quàm sapidum in ore,
Conferens eloquia.
Felix venter quem intrabis,
Felix os quod tu rigabis,
Felix est quem satiabis,
Et beata labia.
Ave calor vini clari,
Ave sapor Vini, pari
Tuâ nos inebriari
Digneris potentiâ.

Monachorum grex devotus,
Omnis mundus, Clerus totus
Bibat ad aquales potus
Te nunc & in sæcula.
Ergo Vinum collaudemus,
Potatores exaltemus,
Non potantes confundemus
Ad inferni supplicia.

SIGNA BONI VINI.

SI bona vina cupis, hæc quinque notabis in illis,
Fortia, formosa, fragrantia, frigida, flava.

VINI VIRTVS ET EFFICACIA.

VInum quando bibo, tristari non benè quibo;
Ex haustu primo lætor sub pectoris imo:
In cordis fundo lætor, dum poto secundò:
Per ternum potum, mox vinum fit mihi notum,
Lætor dum poto bis binos pectore toto:
Et potus quintus hilarem mentem facit intus:
Quando bibo bis ter, sum qualibet arte magister,
Potu septeno mea mens extat sine freno:
Potus bis quartus sensus mihi tollit & artus:
Si plus deinde bibam, pot, kan, glas, omnia frangam!

FINIS.

Myrmacostrategia.

TErrigenas acies, vastisque educta cavernis
Millia, quot nunquã dedit alta Ægina virorũ
Est animus canere, & Musarum ostendere vires,
De nihili rebus quæ Martipotentibus orsis
Verba Cothurnatis condunt æquata tragœdis,
Hæc ego, dum dulcis agito post seria ludos,
Metra per audacis furias depromo juventæ.
Si male collati studium cui displicet otî,
Is videat rebus quibus infelicia perdat.
Otia, cum nostro queat an contendere lusu.
Dedecus ex illis, & damna frequentia manant;
Nomineque informis vitij, tituloq; notantur.
Hinc decus, & famæ regalis nobile lucrum.
Hoc illa est virtus, Virtus pulcerrima rerum,
Proxima Dijs superis. Sed nos ad cepta feramur.
Est procul arbustis regio latissima cultis,
Ingentes habitant Achetæ, gens inclyta cantu,
Cui transacta foret cum fervida molliter æstas.
Inque diem sese pavisset rore suavi:
Post ubi conspersæ nivibus candentibus Alpes
Diriguere, silet, victus penuria gentem
Vicinos cogit prædatum excurrere in agros.
Quin Myrmacarum, factis incursibus, audent
Perturbare cavos, magnasque avertere prædas.

Cepolethrus

Cepolethrus contra, quo gens ea Rege superbit,
Primus in arma acies, centenaque millia cogens
Prædabunda fero prostraverat agmina Marte.
Iamque Lareis patrios remeat pulcroque triumpho
Ingreditur victor, clypeos & atrocia tela
Rapta ex hoste trahens, captivaque corpora bello.
Tum, foret in patriam salvo quod cive reversus,
Sacra coronatus magnis sollemnia Divis
Inchoat, & donis onerat prædetibus aras.
Ante omneis Cereri magnis egesta cavernis
Accumulat, flamisque adolet purissima farra.
Et vaga respiciens immoto sidera vultu
Talia voce refert. Vobis hæc munera libo
O superi, tibique alma Ceres, quod numine vestro
Hæc ego signa domum retuli victricia cæsa
Prædatrîce manu, positoque ex hoste tropæo.
Et nunc, ô Superi, tacita quod mente voluto
Esse mea faustum, & felix concedere genti
Non ego regna opto, non mea gloria cogit
Bella parare manu. satis est in pace quieta
Victus, & illato propulsa injuria bello.
Nostis quam precibus supplex, quam vocibus æquis
Iusta petam, justis advertite pectora votis.
Aris dona feram victor pretiosa dicatis.
Dixerat hæc. cùm fortè gravis viridantia pascens
Gramina bos, pede quassat humum, motatq; latebras,
Myrmidonumque domos, ruere omnia visa repente
Insonuere cavi, gemitumque dedere cavernæ,

Magnorumque Deûm si non ea fata fuissent,
Impulerat dare terga fugæ, minitansque ruinam
Evitare solum, atque alias exquirere sedes.
At non Cepolethrus animo perterritus heros
Hoc erat, hoc, inquit, pia quod per vota precabar,
Divorum auspiciis ut in arma potentia ferrer.
Excipio, agnoscoque libens felicia signa.
Heu cædes, miseris quæ Curculionibus instant.
Dicam equidem quæ mente tacens, animoq; agitabã,
Prospera nos siquidem manifestis numina signis
In fera bella trahunt, precibusque vocata secundis
Cœlitus ostentat certam Victoria palmam.
Gens nobis inimica ingenteis farris acervos
Alta in pace habitans, & inerti marcida luxu
Otia discincta colit, intolerabile, vita.
Nos opera assidua premimur, duroque sub æstu
Ah miseram gentem labor incessabilis urget.
Vix alimur tamen, atque hiemis nos tempora terrent.
Quo tandem nos usque absumet cura futuri?
Et premet atra fames, labor improbus, aëris ardor?
Illi desidiam satiato ventre foventes,
Ditia præcelsis habitabunt horrea muris?
Quare agite, ô juvenes, qui nunc ex hoste reversi
Signa tenetis adhuc manibus victricia, nondum
Cincta per exertos humeros deponite scuta.
Vos quoque tangimini claræ qui laudis amore,
Hujus quos tangit vitæ dolor, ocyus omnes
Arma viri, rapite arma viri, clypeosque sinistris

Insertate habiles, laterique accingite ferrum,
Terribiles animis, & spe præsumite bellum.
Crastina cùm primo lux exorietur Eoo,
Illustransque procul juga summa coloribus aureis
Egredietur equis rutilans Pallantias albis,
Non fruges legite æstiva, nova farra sub arctos
Non vectate cavos, cessent opera, atque labores.
Farra recognovi quæcunque recundita nobis
Et mihi, sit brumis satis hæc annona duabus,
Est domus alta, jacet penitus defossus acervus
Frumenti arrosi; sunt farris pondere fracti,
Infractique mihi. Quæ bellicus expetet usus
Expediam, non vos jam cura domestica turbet.
Ponite corde metus; brumæque famisque futuro
Securi totis animis incumbite bello.
Tu, Ocybate, hæc mea Curculionum dicta tyranno
I refer, & nostræ quæ stet sententia menti
Quando quidem mea gens duris exercita fatis.
Deteriora nequit sortiri fata, parato
Fortunam statui meliorem quærere bello.
Vos quibus ubertas, & fertilis area grani
Excipite hospitijs miseros, opibusque juvate
Myrmacas, nec enim forsan juvisse pigebit.
At si, quam sedem exiguam, victumque rogamus,
Rennuitis, cœlumque viris commune negatis
Bella paro, virtusque manu quid vivida possit
Experiar, duce Cepolethro fera Myrmidon acer
Quantus in arma ruat, quo turbine deprimat hostẽ

Hoc Achetæa truci sensit gens obruta Marte.
Talia Cepolethrus. gens uno verba loquentis
Assensu sequitur, ferit aurea sidera plausus.
Quod votis totiens optarunt omnibus olim,
Principe magnanimo gaudent in prælia duci,
Attolluntque virum cœlo qui tanta laborum
Tædia disrumpet, nigrisque educta cavernis
Agmina felici tandem in regione locabit.
Laotomus contra segetum ditissimus unus
Qui fuit, & grani qui servantissimus, inquit.
Sic juvat insanire viri? quæ gloria, cives?
Quæ rapit ambitio? caput objectare periclis
Quis gentis commune audet? patriæque relictis
Antiquis Laribus certam spe luxus inertis
Perniciem petere, & moliri funebre bellum?
Heu miseri quisquam contundi fustibus amens,
Et sua vult latis agitari corpora vannis?
Quare agite in melius, cives, consulta referte
Ut Deus & natura jubet, de more parentum
Far inferte cavis, & post gaudete parato.
Desidiaque pigræ ne stet spes improba tanti,
His ubi Laotomus belli molimina verbis
Turbavit, mæstaque acies medio agmine stantem.
Cepolethrum signant oculis, responsa morantes.
Fortè evellentem tenerum cum cespite gramen
Laotomum, magnæ Cereri instauraret ut aras,
Ecce procul mira duo lubricitate voluti
Lumbrici teneram visi disrumpere glebam,

Laotomumq;

Laotomumque petunt multis è millibus unum,
Incumbuntque viro sinuoso ventre, necantque
Pondere nequidquam conantem erumpere frustra.
Non secus ac quondam sinuosis orbibus angues
Laocoonta Phrygem misere natosque necabant.
Ostento trepidare viri, versique Deorum
Ad sacra relinquunt contritum verme cadaver.
Tum Rex ad populum Divum conversus ab aris
Non obtusa adeò gestatis pectora, fatur.
Credo equidē quid dira, velint hæc monstra videtis,
Talia non sine cœlicolarum numine Divum
Proveniunt, his auspicijs ad bella feramur.
Tollite signa citi, ferrumque accingite lumbis,
Quam petimus, studijs non est gens aspera Martis,
Est victu facilis, nisi qui concitet Indos.
Auxilio venient ab Eois agminá Dardis.
Quin Cynamulgarum non parvus terror, & horror,
Quæ spatiosa tenent depulsis regna colonis,
Acria bella gerunt quæ nigricoloribus armis
Addent se socias Solpugæ in prælia nobis.
Quin & Solifugæ venient à flumine Bethis
Acre genus bello, incautos ante omnia doctæ
Insidijs ambire procul fallacibus hostem.
Spicula sæva gerunt nigris armata venenis.
Quis precor hostis erit, qui stet tela aspera contra?
Dixerat hæc. coëunt acies, vicinia turmas
Sufficit, & campi numeroso milite fervent.
Pars humeris frumenta vehit, pars egerit amplis

Farra cavis, pars se fulgentibus instruit armis.
Mucronem terit, & teritur mucrone superbo
Horrida cos, aciemque facit splendescere ferri.
Qualiter armifices atra in fornace Cyclopes
Expediuntque focos, aptantque incudibus enses.
Nunc age Musa Duces dic & qui quemq; secuti.
Fama rei lapsos quia jam consumpta per annos
Desiit, historiamque abolevit iniqua vetustas.
Tu Dea perpetuum visa atque audita tenentis
Filia Mnemosynes, nec mens ætate fatiscit.
Cepolethri imperijs in regia tecta coactos
Myrmacas si vis, potes, vt potes ordine narra.
Adfuit ipse prior Patavini filius agri.
Circumquaque Ducem procedunt passibus æquis
Millia bis quindena virûm pulcerrimus ordo.
Venit & à duris in bellum missus Echanis
Belliger Antopolus, meriturus farre quod esset
Cara domi annona, & duris regio aspera glebis.
Qui neque momentum, neque spes non maxima belli
Ducit in arma mares animos, spolysque nefandis
Aßuetos sociorum, & iniquo vivere rapto.
Nunc subit abstinuisse suis, & crimine verso
In decus hostili malunt ditescere præda.
Princeps Drymopolus medijs cui regia silvis,
Cultor apricorum nemorum, cùm bella parari
Audijt, & totis acies jam fervere campis
Anteà inexcitam jubet arma capessere pubem,
Præcipitare moras opera omnia rumpere mandat.

Ilicet ecce viri diversis undique ab oris
Inter se coëunt, Ducis & mandata facessunt.
Ipse jugis in piniferis & natus, & altus
Aeream quatiens praeduri roboris hastam
Excipit arce viros, alimentaque ditia praebet.
Agmine post censo media inter millia saeptus
Exsuperatque jugum, silvaque evadit opaca.
Passibus hunc juxta paribus comitatur euntem
Filius Antrobius, quo non formosior alter.
Dignus avi fatis, & parta tempore pacis
Fortuna potuisse frui, nunc patris adhaeret
Immotus lateri, nec divelletur ab illo,
Ut cum gente pari busti potiatur honore:
Hunc & criniti Panes, nemorumque potentes
Silvani, & Nymphae, & miratur agrestis Oreas
Fatiscia longe Dryades miserantur euntem.
Venit & egregius nitidis Polycarpus in armis,
Cui nunquam annonae deerat praedivitis uber.
Solus amor gentis, laudumque arrecta cupido
Sponte subire facit tanti discrimina Martis.
Tuque nec indictus, mihi nec postremus abibis
Agmen agens peditum florenti pulcer Agrace
Indole, nec dedignantur te principe duci
Herculei proceres, gens nomine clara virisque.
Hinc subit ingenti Bucaeus corpore praestans,
Et sublime ferens coelo caput, armaque versat
Magna manu valida clypeumq; hastamq; trabalem.
Qualis atrox Briareus, qualis Tithania proles

*Arma Gyges rotat, aut qualis Cæusque, ferusque
Enceladus torquent in pallida sidera monteis,
Talis & ille. Subit cui filius Herphypogæi
Ootoca genitrice satus, quem sedula mater
Præscia ventorum, tempestatumque malarum
Alta felicem nutriebat molliter aula.
Ast ubi devenit post pubertatis ad annos
Abduxitque foco pater, & populare colonos
Edocuit, raptasque ad se convertere prædas.
Huic addit genitor comitem, vitæque magistrum,
Depopulatorem flavi Psycharpaga ruris,
Subsequiturque virum legio. Nec defuit arces
Et munita colens sublimibus oppida muris
Tichobates, cinctus qui concomitantibus ibat
Civibus, & grani quo non opulentior alter.
Induit & sese Polymochtus strennuus armis
Jam senior, sed quem famæ indefessa cupido,
Laudis & arrectæ spes ambitiosa fovebat.
Hunc ubi florentes juvenes ætate, virique
Conspiciunt, fluidis circum cava tempora canis
Arma retractare, & socias animare cohorteis,
Addunt se comites, & jam longo ordine latos
Ingrediuntur agros, ipse arduus anteit agmen.
Ceu Palamedææ primo cum vere volucres
Strymona contendunt, & Bysthonis arua palustris,
Per sublime procul volitat pulcerrimus ordo
Plumigerum levibus transcurrens aëra pinnis.
Insequiturque ducem, regio sonat omnis & æther.*

Fortè

Fortè sub arbustis, & in alta valle myricæ
Qua faciebat iter Polymochtus, sederat ingens
Turba virûm, centum numero, Tithonia pubes.
Qui cum diverso venientium ab agmine longè
Audivere virum sonitum stant auribus omnes
Arrectis. Dux Cryptobius, prô Iupiter, inquit,
Quod ruit huc tantum diverso murmur ab agro?
Sic ait, & pavidus venientes excipit auras,
Subsidunt sociique & scuta micantia condunt.
Nec mora cum cuneos descendere turbinis instar
Conspicit hostiles, se proripit, atque sub altos
Tendit iter colles, celeratque per avia gressum.
Ut cum delatos teneris Aquilonibus audit
Cerva procul strepitus, venienteis naribus auras
Excipit, inque pedes velox erecta fugaces
Latis instat agris, micat auribus, & tremit artus
Tunc ubi clarescunt sonitus, propiorque patescit
Perturbans nemus omne feris latratibus Umber,
Atque ubi nare legens deserta peravia cursum
Latipatente minax procul ingruitore Molossus
Ardua dimittens in latum cornua tergum
Emicat aversis nemorisequa bestia plantis,
Hos ubi jã propior Polymochtus ab agmine vidit,
Quisnam inquit globus in montes è vallibus imis
Tollitur? hostis adest, campos, abitusque viarum
Cingite, ne qua quis divertat. sic ait, atque
Explicat in longum cuneos, ferroque trucidat
Impare Marte feros Achetas in bella coactos.

Captivosque trahens aliquot, spolijsque superbus
Regem adit, & Regi memorat sua fortia facta.
Multa super bello sua dans consulta futuro.
Ipsum Cepolethrus à se jubet esse secundum
Militiæ dominum, dat primas ducere turmas.
Sanctaque Daphnidica succinctus tempora lauro
Pyrophorus vates fulgentia signa præibat.
Præmia victorum viridante fronde coronas,
Dona superba ferens, & sacram lampada quassans.
Quem neque fas violare manu, neque lædere ferro.
Sed nec is instantis potuit præsciscere fati
Crimina, luctificam neque prævitare ruinam.
Iam tuba terricrepo sonitũ dedit horrida bombo.
Cepolethrus princeps immensum promovet agmen,
Quot nunquam Arsacides collegit millia Xerxes,
Quot neque sub Nino sitientia Bactra petebant.
Omnibus hos votis à Dijs pater Æacus optet
Myrmidonas, taliq; domet Phrygas agmine proles
Thetidis, atque anno ruat ingens Teucria primo
Sunt pedites, sunt qui cochleis portantur in altis
Ingenteis manibusque tenent ad prælia contos.
Ipseque Cepolethrus cinctus tot viribus heros
Celsior, ante aliosque omnes fortissimus unus
Armipotens dorso quem cochlea portat eburneo,
Indica magnanimum ceu vectet bellua Porum,
Ense manum, pectus framea, septemplice parma
Terga, caput pulcrum galea munitus aëna
Fulminat, egregijs horrendumque intonat armis.

Qui

Qui ſimul amotum vi vidit & arte ſuorum
Collem, quem nigra talpa ſuis egeſſerit antris.
Æquati ſic, inquit Athi delebitur ingens
Fama. nec hinc longè progreſſus arundine longa
Grande opus, & multarum horarum trajicit amnẽ.
Exſultanſque animo tandem, inquit, fama tacebit
Quod ſub Achæmeniјs jacuit vaga pontibus Helle.
Nec plura effatus, cùm venit ad antra caverna.
Fortè equus ex alto procurrens æquore campi
Quadrupedante putrem ſonitu quatit acer arenam:
Intonuere cavi, rimiſque irrumpit apertis
Ceu fulmen, crebroque dies micat undique hiatu.
Pyrophorus vates, cœlum ruit, optime Regum,
Nec plura effatur. Subitò cum terrea moles
Agmina Myrmidonum latè ſuper incidit, omnem,
Stravit & immani gentem cum Rege ruina.
Atque ita magnifico non contemnenda paratu
Horrida ridiculus tollebat prælia caſus.

FINIS.

Melchior Barlæus die uno luſit Patavij
XXI Aprilis 1564.

Digitized by Google